

Gilbert Tordjman

SEKSOLOJİ İÇİN ANAHTAR

Bilgi Yayınevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ... 9

I
CİNSELLİK ve DOĞURGANLIK

1. Bakteriden İnsana ... 13
2. Kutsanan Cinsellik 21
3. Kâfirce Özgürlükten Hıristiyan Bağnazlığına ... 30
   Apollon ve Dionizos 30
   Sibel Tapıncı ... 33
   Eski Roma 34
   Yahudi - Hıristiyan Geleneği ... 37
4. Üreme İçgüdüsü ve Gebelikten Korunma 44
   Gebelikten Korunma 46
   Gebeliği önleme gerekçeleri 51
   — *Nüfus patlaması* 51
   — *Sosyal ve bireysel gerekçeler* 52
   — *Bir kaçakçılık: çocuk düşürme* 54
   — *Tıp bakımından gerekçeler* ... 55
   — *Tedavi amacıyle çocuk düşürme* ... 56
   — *Gebeliği önlemeğe karşı direnmeler* 58
   — *Papalık genelgesi (Humanae Vitae)* 59
   — *Doktor açısından gebeliği önleme* 60

II
CİNSEL FARKLILIK

1. Bilimde ve Mitolojide ... 65
   Manyetik kuram ... 65
   Koku almanın rolü 67
   Erdişi miti 69
2. Hayvan, İnsan ve Toplum ... 73
   Eğreltiotu 73
   İstiridye ... 73
   Omurgasızlar 74
   Kurbağa 74
   — *Eşekarısı ve orkide* ... 75

Çiftleşme ve cinsel sinyaller 75
— *Salyangoz* 76
— *Mürekkep Balığı* 76
— *Denizaygırı*... 76
Cinsel fonksiyon, sosyal fonksiyon 77
Eros, ve hayvanlar dünyasında sataşkanlıklar 78
Ayartma yolları 79
3. Cinsel farklılaşmanın biyolojik faktörleri 82
Kromozomlar 82
— *Gonokromozomlarda anormallikler* 83
— *Turner'in tanısı* 84
— *Gerçek hermaphrodisme (erdişilik)* 84
Gonad'lar 85
Hormon salgılamaları 85
— *Ana karnı evresinde hormon salgılamaları* 86
— *Bebeklik evresi* 87
— *Yeni yetişmelikte hormon salgılamaları* 88
— *Sinir sisteminin rolü*... 89
Uygulamalar 92
4. Biyolojik Seks ve Psikolojik Seks ... 98
Kalıplaşmış erkeklik ve kadınlık tipleri 98
Kalıplaşmış cinsel kadın tipi 102
Kadınlarda sözde erdişilik ... 108
Kalıplaşmış tiplerin evrimi ... 111

III
SEKSOLOJİ TARİHİ İÇİNDE BİR DOLAŞMA

1. Kama-Sutra'dan Marquis de Sade'a 117
Kama-Sutra 117
Sappho 118
Ovidius ... 119
J.-J. Rousseau 121
Marquis de Sade 123
2. Krafft Ebing ve Viktorya Çağı ... 129
Balzac 129
Stendhal ... 130
George Sand ... 130
Krafft Ebing 133
3. Havelock Ellis 137
Utanma ... 139

Din ... 141
Otuzbir 142

IV
FREUD ÇARPIYOR

1. Bilinçdışı ve Tinsel Çatışma 149
Duygusal belirsizlik 151
Cinsel ilişkide başarısızlıklar 151
Nevroz 152
Temeldeki çatışma 153
2. Psiko-seksüel Olgunlaşmada Çocukluk Çağının Önemi 161
Ağız evresi 162
Anus evresi 164
Fallus evresi, Oidipus kompleksi ve iğdiş olma kompleksi 167
Cinsel farklılaşma ve özdeşlenme 167
Odipus kompleksi ve saldırganlık ... 169
Freud'un reçetesi 171
İçin-içinlik evresi 173
Yeni yetişmelik ve erkinlik 174
— *Erkinlik bunalımı* ... 174
— *Yeni yetişmelik bunalımı* 175
— *Yeni yetişme'de cinsellik* ... 176
Olgunluğa doğru 182
— *Don Juan, ya da duyumların ve yüreğin bölünmesi* 182
— *Zifaf öncesi denemeler* 189
3. Uygarlığı Kasıp Kavuran Tedirginlik ... 187
Wilhelm Reich 189
Marcuse 191
Freudçu ahlâk 193
— *Yüceltme ve nevroz* 193
— *Freud'un yapıtı* 196

V
DENEYSEL ve KLİNİK ÇAĞ

1. Tarih... 201
Kinsey 202
Masters ve Johnson 204
— *Pelvise kan hücumunun belirtiler bilgisi* 205
2. Erotik Peşrevler ve Cinsel İlişkiler 205
Erkekte ve kadında cinsel istek 207

Erotik peşrevlerin rolü ... 209
Duyarlı isteklenme bölgeleri 211
Erotik peşrevler ve üreme ... 211
Orgazm'ın belirtileri 213
Hoşlanmağa, gebe kalmağa elverişli pozisyonlar 215
Anlamsızlıkları sırıtan cinsel masallar 217
— *Küçük penis masalı* 217
— *Kadının üst üste birçok orgazmlara elverişliliği* ... 218
— *Penis-klitoris kontağı* 219
— *İki orgazm masalı* 219
3. Yaşlılarda Cinsellik 221
Erkekte de aybaşı kesilmesi mi? ... 222
Cinsel eylemlerin bir yana bırakılması ... 223
Üçüncü Çağ cinselliği için elverişli koşullar 226
Cinsel yetersizliklerin tedavisi 228
4. İktidarsızlık - Soğukluk 231
Cinsel yetersizliklerin tanımlanması ... 234
— *Orgazm yokluğu* 236
— *Vajinizm* 237
— *Disparöni* 236
Cinsel yetersizliklerin nedenbilimi ... 249
— *Organik nedenler, psikolojik nedenler* ... 243
● Geçmiş'in yükü 243
● Kişilik yapıları 247
● Yuvada diyalog bozuklukları 251
Cinsel yetersizliklerin tedavisi 252
5. Zührevî hastalıklar ve fuhuş 256
Tarih ne diyor ... 256
— Cüzzam ve frengi 258
— *Salgın bilim (Epidemiologie)* 259
Frengi ile belsoğukluğunun hortlama nedenleri 260
— *Homoseksüellik* 261
— *Kadında aşırı istek (Nymphomanie)* 263
— *Fuhuş* 264

YA ŞİMDİ?

Cinsel devrim 271
Grup halinde seks ... 272
Cinsel danışma 273

ÖNSÖZ

Bu denememizde, ders verme kuruluğuna düşmemeğe çalıştık. Gerçeği bir an bile gözden yitirmemek için, araştırmalarımızı en yeni bilimsel buluşların derinliklerine saldık. Dünya kadar yaşlı nice sorunlar bu araştırmaların, bu deneylerin ve verilerin ışığında birer birer çözülmektedir.

Ama, bu kitabı yazarken, mantıksal ve sıkı bir plan gütmüş değiliz. Zaman, mekân ve fikirler arasında, okurları uzun bir geziye çağırmayı yeğliyoruz: cinsellik kavramının akış ve anlam değiştirdiği yerlerde ve çağlarda duraklar yapacağız. Eski Yunan, Hıristiyanlık dünyası, sonra, Ovide, Sade, Ellis, Freud gibi bazıları gezimiz sırasında bizi biraz alıkoyacaklar; çünkü onların her biri çağlarının uyanık ve uyandırıcı habercileridir.

Son bölüm, hastalarımızın, ve açık tartışmalarda dinleyicilerimizin, seks üzerine yağdırdıkları sayısız soruların yanıtlanmasına ayrıldı. Soğukluk, iktidarsızlık, «Üçüncü Çağ»da —yaşlılıkta— seks, cinsel eğitim, cinsel özgürlük el atılan konular arasında... Ve, bütün bunlara değinilirken, yazar, kendi görüşlerinin bir soyutlamasını yapmadığı gibi, okurların da böyle bir soyutlamaya düşmelerini sakıncalı bulmakta...

Seks kavramının caddelerinde de keçiyollarında da, salt kendi kişisel diyalektiğimize uyarak yol aldık; kitabı seve seve yazmamız bundan.

Dileriz ki okurlar da seve seve okusunlar.

I

CİNSELLİK ve DOĞURGANLIK

Seks bir tutukevi hücresi değil, insanlar arası bütün ilişkileri aydınlatıp ısıtan bir ocaktır.

ALAN WATTS

1. BAKTERİDEN İNSANA

«Nedir seks?

«Üzerinde ne denli düşünülürse o denli cahili olduğumuzu gördüğümüz bir konu.. —Böyle diyor D. H. Lawrence ve sürdürüyor— Bilim seksin bir içgüdü olduğunu söylemekte; peki, *içgüdü* nedir? Bu içgüdünün kök saldığı eski, çok eski bir alışkanlık olmalı. Bir alışkanlık da ne denli eski olursa olsun elbette belli bir noktadan başlar. Yaşam nerede, seks de orada. Demek, seksi zamanla yerleşmiş bir alışkanlık sayamayız.»

Cinsellik, uzun süre, üreme olgusunun pek hoş bir çözümü gibi görüldü, o kadar. Kozmik oluşum içinde, kuşkusuz erkenden belirdi ve bütün canlıların şu üç biyolojik gereğini hem mutluluk hem de kıvraklıkla sağladı:

— Sürekliliğini...

— Zaman içinde az çok oturmuşluğunu...

— Yakın çevreye uymasını.

Seks, üreme'den o denli ayrı düşünülemez görünüyordu ki, sonunda ikisi birbirine karıştırıldı.

Bununla birlikte, kabule mecburuz ki seks, üreme sürecine yücelme getiriyor. Eleusis gizemlerinde, Dionysos tapınmalarında, Sodom - Gomore çılgınlıklarında seksin parmağı var. Sade'ın yasayı da ahlâkı da dümdüz eden kitaplarında, ayaktakımının döl üreten çiftleşmesinde, doymak bilmez sevgililerin kudurganlıklarında yine öyle.

Daha da ötesi, cinsel enerji, Eros'un dolaşmadığı sanılan alanlarda da cirit atmaktadır; Freud'dan bu yana beliren bir gerçek bu.

Sanatçıyı, bilgini harekete getiren, politikacıyı hırs ateşine atan, askere kan döktüren, sadikleri cinayet ayinlerine sürükleyen, ermişlerde cinsel orgazmı mistik bir kendinden geçmeye dönüştüren hep o, hep seks... Seks enerjisinin karışmadığı hiç bir ilişki yoktur, ne fizik, ne duygusal, ne sanatsal, ne sosyal, ne dinsel, ne de metafizik.

Bilim dilinde Libido denilen bu enerji, cinselliğin vazgeçilmez gereğidir; tıpkı açlığın gereği besin olduğu gibi.

O halde, cinsel davranış, salt türeme amacıyle iki değişik hücrenin çatışması anlamına indirgenemez.

«Cinsel enerji, diyordu Berdiaeff, yaşam enerjisidir. Seksten yoksun bir yaratık yaşam enerjisi düşük bir yaratıktır.»

Hücre ve mikro-organizma basamağında molekül biyolojisi üzerine elde edilen son bilgiler, bu bakımdan, insan ve seks konusundaki düşüncelerimizi doğrulamakta bize yardımcı olacak.

Bitki ve hayvan türlerinde, cinsellik, üreme temel olgusunun olağan bir alt yapısından başka bir şey değil midir?

Şunu hele bir hatırlayalım: mikro-organizmaları —örneğin bakteriler— bir çeşit hoşlanma duygusu taşırlar, ama bu duygu onların üreyip çoğalmaları için gerekli bir koşul değildir. Çoğu zaman, elverişli ortam içinde, bölünme yoluyle ürerler; birkaç saat içinde «nufusları» milyonları aşar. Bakterinin bölünmesiyle, sürekli bölünmesiyle, ve temel niteliklerini de bölünmeden bölünmeye aktarmasıyle oluşur bu.

Cinsin sürüp gitmesi ve oturmuşluğu, hiç değilse elverişli koşullarda, cinsel olmayan bir bölünme süreciyle sağlanıyor demektir.

Elverişsiz koşullarda ise, cinsin varlığının sürüp gitmesi ön plana çıkan bir kaygı olur. Uymak ve değişmek süreçleri —en

güçlüleri ve en iyileri seçmeyi öngören Darwin kuramına uygun olarak— üreme işine üstün gelir. Artık, ancak, çevrenin saldırılarına dayanabilecek olanlar yaşayacaktır. Cins çapında bir savunmadır bu. Üstün nitelikli «bireyler» kalbur üstünde kalmış niteliklerini kendilerinden sonrakilere aktarırlar. Bu aktarma ile ortaya çıkan kuşaklar, donandıkları yeni niteliklerle kendilerini yaşam ve yaşamı sürdürme koşullarına daha iyi uydururlar.

Japonlar, sülfamit, penisilin, streptomisin gibi antibiyotiklere karşı direnen bakterilerin, duyarlı bakterilerle bir araya getirildikleri zaman, kendi bağışıklık güçlerini onlara da geçirdiklerini göstermeyi başarmış bulunuyorlar. Bu aktarılabilir ve kalıtsal karakterleri destekleyen jenetik sistem *ADN* ile meydana geliyor: (désoxyribonucléique asidi)

Jenetik materyel nedir? ADN nedir?

Güneş ışınlarıyle bombardmana uğrayan ilk okyanuslarda, sayısız kombinezonların rastlantısıyle, birtakım ayrıcalıklı moleküller meydana geleli milyarlarca yıl oldu (en yeni tahminlere göre, yaklaşık 5 - 4 milyar).

«Başlangıç»ta ADN vardı, yani şu (désoxyribonucléique asidi) ki zinciri, büklüm büklüm helezonvarî, in in ya da çık çık bitmez bir merdivendir. Basamakları, bir şeker bir fosfat gider durur. Merdivenin her bir basamağında çifter çifter şu dört temel madde sıralanır: Adénine, Guanine, Cytosine, Thymine. Bunlara kısaca A. G. C. T. deniyor. İşte, yaşamın reçetesi üzerine bu dört azot baz'ı bize önemli ipuçları vermektedir.

Genetiğin dört harflik alfabesi —genel karargâhındaki generaL gibi— hücrenin çekirdeği içinde üslenmiş, postacısı ARN aracılığı ile, her cinsin protein sentezlerinin belirlenmesine ve bütün yaşamda bulunan psiko-şimik süreçlere kumanda etmektedir.

Canlı varlık, kendisini cansız maddeden ayıran niteliklerini, işte bu ayrıcalıklı molekülün yapısına borçludur. Bu molekül,

karmaşık bir psiko-şimik sistem içinde, kendi kendine bakabiliyor ve zaman akışında kendi kendisinin tıpkısı kalarak kendi kendine üreyebiliyor. ADN molekülü ikiye bölünür. Ayrılan iki baz'dan her biri, asıl ilk molekül haline gelmek için, hücrenin çekirdeği içinde kendi seçimli tamamlanışını sağlar. Bu karakteristik, evreni yöneten temel yasalardan biriyle çelişkili görünebilir: Bilindiği üzere, termodinamiğin ikinci ilkesi, izole edilmiş bir sistem içinde, enerji azalmasının kaçınılmazlığını öngörmektedir. Ama, canlı molekülün kimyasal bakımdan bütün yakınlarının uzaysal konumu, cinsin üremesini ve hiç bir değişikliğe uğramamasını sağlama bağlanış bulunmaktadır.

Elbette ki bu karmaşık sistemin birtakım kazalara uğradığı da olmuyor değil. Bazı kimyasal etkenler azot bazlarının «yasak» eşleşmelerine yol açıyor (örneğin CG yerine AG oluyor). ADN telini eğer X ışınları bozacak olursa, kalıtımsal mesaj da altüst oluyor. Acayip mütasyonların (değişinim) kaynağı olabiliyor.

Bu genetik mekanizması, Prof. Monod'nun deyimiyle, rastlantının ve gereksinimin bir ürünüdür ve zamanın sınavından başarıyla geçmiştir.

ADN yada ARN virüsü —alt tarafı bir protein zarfı— kuşkusuz, yaşamın ilk belirtileriyle ilk okyanusların dev kültür kazanlarından oluşmuş olması gereken ilk yaşam belirtileriyle— yakından komşudur.

Genetik materyelin bir organizmadan bir başka organizmaya aktarılmasında ne gibi bir avantaj var?

ADN kod'u ile karmaşık hücre proteinlerinin sentezine kumanda edebilen bir mikro-organizma, elverişsiz ortam koşulları içinde yaşamını sürdürebilmek bakımından, jenetik donatımı daha düşük olan türdeşlerine oranla, çok daha yeteneklidir.

ADN özelliklerinin birinciden ikinciye geçişi, yaşam kavgasındaki etkinliği büyük ölçüde arttırır. Antibiyotiklere karşı çok-dirençli (polyrésistantes) bakterilerde olduğu gibi.

Öbür döller de (souches) spesifik proteinlerin sentezi sayesinde, dış saldırılara karşı dirençli hale gelirler. Verici bir bakteriden alıcı bir bakteriye aktarılan bu bağışıklık faktöründe bir seçme —bir ayıklama— faktörü bulunduğu görülür. Hemen arkasından, canlı hücrede, genetik materyel, sinir örgüsünde toplanır. Buna (filaments) deniyor. Spesifik renklendirme gücü olan bu örgüye de «*kromozom*» denilmektedir.

Bakterilerdeki cinselliği Chamfort şöyle betimlemekte: «aşk, iki fantezinin rastlaşmasından ve iki deri'nin birbirine değmesinden başka bir şey değildir.»

İlkel mikro-organizmalar bu tür çiftleşmeleri *normal* zamanlarda pek uygulamazlar. Ancak milyonda bir bakteride böyle karı-kocalıklar görülür.

Bu da aktarma sürecinin karmaşık birtakım molekül reaksiyonlarını gerektirdiğini ve hücre ekonomisini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Çünkü, cinsel enerjinin bir numaralı kaynağı hücredir.

Demek, mikro-organizma basamağında bile, cinsel farklılıklar bakımından bir çeşit *hiyerarşi* var. İnsanoğlundaki —bir ucu su katılmamış homoseksüalite, öbür ucu da yine su katılmamış heteroseksüalite[1] olmak üzere— bilim, kişiden kişiye değişen tam 7 tür cinsel davranış sıralamaktadır.

Evet, erkek bakterilerin de dişileriyle çiftleşmelerinde türlü marifetleri vardır. Bazıları bu işi pek beceremezler; bazıları ise, üstün erkek formunda olarak durmadan eş ararlar.

Birleşme, nasıl oluyor da bir cinsel davranış haline geliyor?

Birleşme, kuşkusuz, cinsel bir olaydır. Birleşmede, en yüksek cinslerin bile cinselliklerini tanımlayan üç temel karakter var:

1 *Heteroseksüalite:* Karşıt cinsle ilişki.

1. Bireylerin, erkek ve dişi olarak, fonksiyonlarındaki farklılıklar;

2. Birleşmede tarafların karşıt cinsiyetten olmaları. (Bu bakımdan, şunu da belirtmek uygun olacak: bakteriler basamağında homoseksüel birleşme biyolojik bakımdan olanaksızdır; çünkü erkeğin fonksiyonu *girmek*, dişininki de kendisine girilmeğe müsaade etmektir.)

3. Yeni genetik niteliklere donanmış döllerin doğmasına yol açmak üzere, ADN örgüsünün (fibre) bir bakteriden öbürüne aktarılması.

İnsan da içinde olmak üzere bütün hayvan türlerinde homoseksüeller bu üç biyolojik gerekten ancak birini yerine getirirler. Evet, çiftleşirler ama cinsel planda birbirlerinden farklı değildirler. Son bazı gözlemler bu alandaki genel görüşü değiştirecek kadar güçlenmemiştir henüz. Üreme sağlayamazlar, sonuç olarak da genetik donatımlarını birbirlerine aktaramazlar.

Bu yetersizlik cinsin tükenmesine yol açabilirdi. Bu bakımdan homoseksüel davranışın bir sapınç olduğu doğrulanabilir. Fakat bugün seksin yalnız ve yalnız bir üreme fonksiyonu olduğunu kim ileri sürebilir?

Evet, bakteriler basamağında bile, seks, üreme ile eşanlamlı değildir. Seks, kalıtımsal karakterlerin aktarılmasına kumanda eden operasyonlar gibi üreme olgusundan da apayrı düşünülebilir. Bu iki amacı gerçekleştirmek için, örneğin kolibasil, hücre bölünmesine ve bakteriyofaj aracılığı ile hem biçim değiştirmeğe hem de *gen* alışverişine baş vurur.

Ne üreme gereğini ne de türün daha iyi bir uyuma kavuşmasını öngören birleşmeler hücreler arasında da oluyor; bunları cinsel birleşmenin, neden ilk «sefahet» belirtileri saymayalım?

Yine insanoğluna kıyasla, hücrelerin bu metabolik mekanizması bizim cinsel zevklerimizin neden ilk habercileri olmasın?

İnsanda seks üzerine görüşümüzü desteklemek için acaba bunlardan ne gibi sonuçlar çıkarabiliriz ?

İnsan elbette bir bakteri değil; sinir sisteminin karmaşıklığı, beyninin gelişmişliği, araya türlü toplumsal - kültürel etkenlerin girmesi onun cinselliğine öyle boyutlar getiriyor ki içgüdü çemberinden kendini kurtarabiliyor.

Böyle olunca, insana, üreme gereğinden apayrı, *keyif için*, seks serüvenine girişmeyi nasıl çok görebiliriz? En son verilere göre, kolibasilin bile bu alandaki yeteneği su yüzüne çıkmışken ?

Bavan Charniaux-Cotton, kabuklularda farklı iki bezi (glande) ayırmayı başardı: biri cinsel patlayışa kumanda eden, öbürü de tohum hücrelerinin bölünme ile çoğalmalarını sağlayan. Seksi üreme ile bir sayan tez, biyolojik açıdan, bu kesin ipucu ile adam-akıllı sarsılmıştır.

Hemen hemen iki bin yıl var ki bu tez, Yahudi - Hıristiyan geleneğince savunulmuş, ve Schopenhauer gibi nice büyüleyici düşünürlerce de desteklenmiştir.

Peki, böyle bir sapınç nasıl oluşabildi? Bu noktada seks dilinin belli başlı dayanaklarından birine ışık tutmalıyız: seks'in gücüyle gözleri kamaşan insanoğlu, çağlar boyu, enerjisini düşman bir doğa'ya karşı kullanmağa, tanrıların lütuflarını kazanmağa, nereden geldiğinin korkusunu gidermeğe, acımasız toplumların baskılarından ve geleceğin bilinmezliğinden kendini kurtarmağa çalıştı.

Seks enerjisi, yerine göre, göklere çıkarıldı; kozmik semboliznle ve toprağın bereketiyle bir tutuldu; yerine göre de, yeryüzünü kasıp kavuran kötülüklerin kaynağı sayılarak, bir *şer* kusmuğu sayıldı.

İlk toplumların mızrağı, Eleusis gizemlerinin anlaşılmaz dili, Diyonizos ve Baküs tapınmalarının kutsal kaynağı olan seks gücü, bir yandan da, ilk Hıristiyanlarca baş düşman sayıldı; çünkü onlar seks gücünü *ilk günah* ile seve seve karıştırıyorlardı. Şimdiki

şu çağdaş toplumumuzda da, seks, hükümetlerin elinde iki ağzı da kesen bir kılıçtır.

İşte size bir slogan ki tutulmakta ve yayılmasını sürdürmekte:

«Aşk yapınız, savaş değil...»

Hiç bir şeyle kıyaslanmaz bir zevk aracı, kişiliğimizin ayrıcalıklı dayanağı, başkalarıyle ilişkilerimizin temel özü olan seks, çağlar boyunca, asıl amaçlarından saptırıldı; çarpıtılmış türlü yorumlarla kuşa benzetildi. Cinsel kaynak yüce bir enerji santralıdır; hayata kumanda eder. Ama zaman zaman dinsel, siyasal, ekonomik ve sanatsal amaçların boyunduruğuna sokulmuştur; kendine özgü erotik fonksiyonundan yoksun kılınmıştır.

Berdiaeff şöyle yazıyordu: «Erkek - kadın arası cinsel birleşmenin anlamı ve amacı ne cinsin sürüp gitmesinde aranmalıdır ne de sosyal öneminde... Kişiliğimizin doğal yapısı, sonsuzluk özlemi, bir şeyler başarmak çabasıdır ki bizi bu birleşmeye itiyor.

Şunu kabullenmek zorundayız ki cinsellik konusunda bireyin kaygısı ve özlemi hemen hiç hesaba katılmıyor. Şu bizimki de içinde olmak üzere bütün uygarlıklarda, cinsel davranış, en basit biyolojik gerçekler çiğnenerek, tüketim kurumlarının ve toplum çıkarının boyunduruğundadır.

Çağlar boyunca birbirini izleyen, kimi zaman bir arada hüküm süren karşıt iki anlayışı —yukarıdaki yargıya ışık tutacağı için— şuracığa aktarmakta yarar gördük: 1) Cinsel dürtüyü kozmik ritme bağlayan toleranslı ve bağışlayıcı görüş; 2) Cinsel dürtüyü utanç ve suçluluk duygularıyle sınırlamağa ve baskı altına almağa çalışan sert ve zorba görüş. Cinsel ahlâk tarihi işte bu iki uzlaşmaz davranışın nöbetleşe sürdürdükleri saltanatın öyküsünden başka bir şey değildir.

2. KUTSANAN CİNSELLİK

Tarih öncesi çağlarda atalarımızın nasıl bir cinsel yaşam sürdürdüklerini gözönüne getirebilmek çok zor.

Etnografların ve arkeologların bize sağladıkları bilgiler öyle çelişik ki... Yalnız, eski taş çağının ilk cinsel gösterilerinin bir doğurganlık tapınışının ilâhileri olmadığı düşünülebilir. Kadının seksi bir üçgenle simgeleniyordu; oyluklardan yukarıya doğru göbek noktasında birleşen bir üçgen.

İstaauritz mağarasında bulunan yontulmuş kemik üzerinde simge daha da karmaşık: istekle tutuşan bir erkek, oyluklarına ok saplanmış bir kadına yalvarıyor gibidir. Bu yontuda hiç kimse doğuşun ve yaratılışın gizem belirtisini gördüğünü iddia edemez, hatta aile hücresinin kutsanmasını bile. Bu ilk erotik «karikatür» o çağdaki insan topluluklarının cinsel yaşam koşulları hakkında eğer bir şeyler söylüyorsa her halde şöyle bir şeyler söylüyor: cinsel isteğin sembolik bir izdüşümü. Av hayvanları gibi ele geçirilmek istenen kadın, okun büyümesiyle damgalanmıştır.

Amansız soğukların kasıp kavurduğu o buzullar devrinde, çıplak vücut merakı, kuşkusuz, pek alevliydi. Karanlık mağaralarda hayvan kürklerine sarınmış olarak yaşıyordu insan, ve ancak avlanınak için dışarı çıkıyordu. Sert iklim koşulları, besin yokluğu gelecek kuşaklarda sürüp gitmek hevesini kırıyordu. Çocuk ortaklığın kaynaklarını sömürüyordu. Kadının doğurganlığı hiç de tanrıların bir lütfu sayılmıyordu. Bu, düpedüz, klan'ın kırık dökük dengesi için yeni bir baş derdiydi.

«İlkel insan *sürüleri*, döllerinin sürüp gitmesine boş veriyorlardı. Bağlandıkları bir toprak yoktu; bir şeycikleri yoktu. Oturmuşluktan yoksundular. Somut bir süreklilik fikrini oluşturacak yetenekte değildiler. Daha yaşamak, daha uzun yaşamak hırsı yoktu onlarda. Çocuklarını kendilerinin bir devamı sayamıyorlardı. Ölümden korkmuyorlar, mirasçı da istemiyorlardı. Çocuklar, onların gözünde, bir zenginlik değil, ancak bir *yük* idi. Göçebe topluluklarda, çocuk kıyımının görülmesi de bunu doğrular. Doğuran ana, bu yaratıcılığının kıvancını duyamaz. Kendini karanlık güçlerin bir oyuncağı sayar. Doğum sancıları da hiç yoktan ve yararsız, başa gelen bir işkence sayılır.» (Simone de Beauvoir.)

Doğurganlık, bu koşullarda, anlamsızın da ötesinde, bir sapınç sayılmaz da ne olur? Fakat, son buzul devrinin sonunda, insan, yaşamını değiştirdi. Akdeniz'in çevresindeki topraklarda büyük ırmakların vadilerinde yerleşti. Av hayvanları üzerinde kafasını işleterek, avcılığı arka plana atıp hayvan yetiştirmeğe başladı. Güneybatı Asya'da tahıl ekimini akıl etti. Nil'in iki yakası da arpa tarlası oldu.

Tablo değişiyordu artık:

İnsan, toprağın doğurganlığı ile kendi cinselliği arasında tuhaf da olsa ilişkiler tasarlamağa başladı.

«Saban izlerinde ve ana karnında kaynayan doğurganlığın sırrı, tarımcıya hayranlık veriyordu. Artık anlıyordu ki kendisi de —sürüleri ve hasatları gibi— bir döllenmeyle oluşmuştu. Artık istiyordu ki kendi klanı'nı yeni yeni insanlarla sürüp gitsin, ve onlar da tarlaların doğurganlığını sürdürsünler. Doğa ona, bütünüyle, bir *ana* gibi görünüyordu artık. Toprak bir kadındı; kadın da toprağın bütün o karanlık güçlerini varlığında taşıyordu.» (Simone de Beauvoir.)

Ananın doğurganlığı ile toprağın verimliliğinin, bu gün bile, birçok topluluklarda birbirine karıştırıldığı görülür. Örneğin Bagandus'larda, kısır kadını hor görürler, boşarlar, tarlaları da kısırlaştıracak diye... İkiz doğuran kadın ise toprağın verimliliğini arttıran bir büyüye sahip sayılır. Bagandus'larda birleşme tören-

seldir: kadın, toprağa sırtüstü uzanır; oyluklarının arasında bir hurma çiçeği. Koca da, birleşmeden önce, penisiyle bu çiçeği bir yana iter.

Artık insan, evrenle özdeş olma yolundadır: yıldızlardan, aydan bir şeyler sorar. Tohum serpme ve hayvanların çiftleşme zamanlarını düzene sokan mevsimlerin birbirlerini düzenle izleyişlerine de hayrandır.

Cinsel davranışları, artık, köklerini yaratılışın sırlarına daldırmaktadır. Hindistan'da ve Kuzey Afrika'da, bu gün bile, toprağı sürmeden önce av törenleri yapılır. Toprak da, kadın gibi, mücadeleyle ele geçirilmelidir.

İşte, tarih öncesi dönemlerde, insanın sürüp gitmesini sağlayan doğurganlık törenleri de böyle başlamış olmalı. Fallus buna sembol oldu. Fallus inancı, en ilkel toplumlardan en incelmişlerine kadar, çağlar boyunca kuşaktan kuşağa aktarıldı.

Ptoleme devri İskenderiye'sinde —ki Atina müzesini gölgede bırakan bir müzesi vardı— yılda bir kez dinsel bir geçit töreni düzenlenirdi. Bu törende 120«kude»[1] boyunda dev bir fallus dolaştırılırdı.

Eski dünyanın —Suriye'den Ganj kıyılarına, İtalya'dan Roma Fransa'sına dek— her yerinde, bu törensel seks kutlamaları yapılmıştır. Fallus, doğurganlığın, kozmik gücün ve yaşam yaratıcılığının sembolü sayılmıştır.

Roma siteleri, İmparatorluk döneminde, gerileme, çöküntü ve ölüm kovmak için, kentlerin kapılarına birer fallus dikerlerdi; altlarında da şu üç sözcük okunurdu: *Hic Habitat Felicitas.*[2]

Roma sitelerinde herkes birer Fallus muskası taşırdı. Bu muskaların, soğukluğa, iktidarsızlığa —tabiî anlaşılıyor— kısırlığa karşı etkisi olduğuna inanılırdı.

Hindistan'da, İsa öncesi XV'inci iyüzyıllardan kalma kutsal *Veda* yazıları, Fallos âyinlerinin nasıl doğduğunu anlatır. Şiir tüten bir mit'tir bu:

1 *Kude*, dirsekten ortaparmak ucuna kadar bir uzunluk ölçüsü,
2 *Burada Mutluluk Oturur*.

«Dünyanın daha yaratılmadığı bir geçmişte, bütün uzayı okyanus ve gece kaplıyordu. Dalgalar üzerinde bir dev vardı yalnız, parıltısına dayanılamayan... Vishnou idi bu. Kendi kendisi üzerine düşünürken düşünürken, Vishnou, sonsuz göğün derinliklerinden, ışıktan yoğurulmuş göz kamaştırıcı bir nesnenin, milyonlarca yıldızın korlaşmasını canlandıran bir nesnenin, inmekte, yaklaşmakta olduğunu gördü. Brahman'dı yaklaşan. Sordu Vishnou'ya: 'Ben Yaradan'ım; sen kimsin?'»

«Öfkelendi Vishnou: 'Yaradan ben'im, dedi, bir sürü dünyayı yaratmış ve yok etmiş bir Yaradan'ım ben...'»

«İkisi, sonsuz gece içinde boğuşurken, okyanusun içinden koskocaman, alev alev bir Fallos fırladı; büyüdü, büyüdü, büyüdü; bir kule gibi göklere yükseldi. Boğuşmayı bırakan Vishnou ile Brahman, onun yükselişini önce şaşkınlık, sonra da korkuyla seyrettiler. Bakışları Fallos'un boyutlarını tahmin edemezdi. Birbirlerine baktılar ve «kule»yi ayrı ayrı ölçmek üzere birbirlerinden ayrıldılar. Ne denli ölçelim deseler, Fallos büyüyordu da büyüyordu. En sonunda yarıldı; içinden de Evrenin Yüce Gücü olan *Çiva* çıktı.»

Yaratmayı simgeleyen bu efsane, dinler ve güzel sanatlar yoluyle, toplumları etkiledi. Edebiyat, resim, heykelcilik hep erotik konuları işlemeğe başladı. Çiva'ya saygı olarak, Fallus biçiminde tapınaklar yapıldı.

Yüzyılların akışında, dişi'nin kutsanması da gitgide ağırlığını belli etmeğe başladı. Sperma tohumunun serpildiği bir tarla olarak, *'Yoni'*[1] yaratmanın vazgeçilmez koşulu değil miydi?

Konarak ve Khajuraho tapınaklarının granitleri üzerinde Fallus'la Yoni'nin kucaklaştıkları, kaynaştıkları görülür: elele tutuşmuş tanrıçalar, şeytanlar, yılanlar en çılgın seks cambazlıklarıyle sarmaş dolaştırlar; döl perileri de çevrelerindedir onların.

Dişilerin kalçalarında ve göğüslerinde, erkeklerin hırslı saldırılarında yaratmanın, doğurganlığın ve bolluğun cümbüşü görülür.

[1] Fallus'un karşıtı ve tamamlayıcısı.

Fakat, Bengal körfezinin güneşiyle canlanan bu tapınakların cephelerinde, kozmik aşk'ın da üç dönemi sırayla yer almakta: 1) En altta hayvanlar arasına karışmış, onların içgüdüsel dürtülerini paylaşan insanlar; 2) Onun üstünde çırakların yerini kalfalar alıyor: davranışlarda bir incelme, bir tatlılık var. Hayvansılıktan arınan yüzlerde mutluluğa erişme sabırsızlığının sıtması okunuyor. 3) En yukarda, aşk tapınağının kubbesinde ise güneş çevresinde dönen perilerin göksel gülümseyişleri, cinsel coşku'nun doruğuna erişildiğini gösteriyor. Bu yüce düzeyde —beden ve ruh gibi— yerle gök de birbirine karışmıştır.

Dişi İlke'nin kutsanmasını Eski Yunan da yaşadı.

Büyük göçlerle Anadolu kıyılarına çıkmalarından başlayarak, Grekler de kendilerini Asya etkilerinin içinde buldular.

Zeus'un oğlu Diyonizos'un tapıncına bağlı kalmakla birlikte, Afrodit tapıncını da kurdular. Afrodit, Fenike tanrıçası Astarte'nin değişik bir biçiminden başka nedir ki? Girit yakınındaki Cythère adasında tapınağı vardır Afrodit'in; oradan, bütün aşk ve doğurganlık âlemlerini yönetir. Coşkun taşkın yığınlarla insan baharda toplanır orada. Rahibelerin yönetimi altında, *adanmış* genç kızlar, tanrıçanın güllerle, mersin dallarıyle taçlanmış bir simgesini denizde yıkarlar. Sonra da, baş döndürücü kokular yayan ormanlarda ve koruluklarda, şakır şakır kuş cıvıltıları arasında törensel aşk oyunlarına dalarlar.

Aile kurumuna dayalı, tarımcı Yunan'da, bu âlemler cinsel özgürlük ve fuhuş anlamına alınmamalı... Bu âlemler, yaşamın ve doğurganlığın simgesi olan tanrıça ile bir inanç kaynaşması, *kutsal* bir törendir. Taylor şöyle demekte: «Kapsadığı ticaret ve bayağılık anlamıyle *fuhuş* terimi, bu inanca bağlı olanların tattıkları kutsal ve coşturucu karakteri dile getirmekten çok uzaktır. Hıristiyanlıkta şarap ve ekmek âyinleri oburluktan ne denli uzaksa, Afrodit törenlerinin de şehvetle o kadar ilgisi yoktur.» (Tarihin seks açısından yorumu, Rattray Taylor.)

Aynı espri içinde, Mezopotamya'da her genç kızın, evlenmeden önce bir yabancıyla yatmak zorunda olduğunu Herodot yazıyor. Genç kız, el değmemişliğini Tanrıça'ya kurban et iğine, böylece, kısırlıktan korunmak için tanrısal bir garanti kazandığına inanmaktadır. Eğer bu bir *fuhuş* ise, kutsal bir fuhuştur ve temelinde doğurganlık tapıncına bağlılık vardır.

İlkel toplumların yapısı göz önüne getirilecek olursa, başka türlüsü akla gelemezdi. Kabile savaşları ve tarıma dayalı ekonomi, onları, bu sonsuz güç kaynağı olan seks'ten bir çeşit savaş salması gibi yararlanmağa zorluyordu. Her şey ancak önceliği olanı seçmekle örgütlenir ve yürür: Klan sürüp gitmelidir; klanın sürüp gitmesini koşullayan doğal güçlerle kutsal bir yakınlık gerekir. Evet, aile hücresi kutsanmıştır; ama kadın bu hücrenin içinde, eşinin istemine aykırı hiç bir şey öneremez; etiyle, ruhu ile kocasının eli altındadır. Kocası onu —yasalara uygun biçimde— atar da, kiralar da başkasıyle değişir de, satar da, tıpkı «taşınır mal» gibi.

Homeros'un bize betimlediği ve İsa'dan önce XIII'ncü ve XI'ncı yüzyıllarda doruğuna ulaşan bu toplumda tüm yetki erkeğindir. Télémaque, annesi Pénélope'u herkesin önünde rezil eder: «Defol şölen sofrasından; eve git, işine gücüne bak.» Sesi de kesin ve acımasızdır.

Eskiçağ evliliğinin amacı budur; aşkmış, eşlerin birbirlerinden hoşlanmasıymış, böyle «lüks»lere yer yoktur. Nişanlanma kundaktayken karara bağlanır. Öngörülen iki amaç vardır: kabilenin sürüp gitmesi, bir de komşu klanlarla iyi ilişkiler kurulması. Bu bakımdan kadın, ayrıcalıklı bir trampa matahıdır.

Evlilik, bundan başka, çağdan çağa, İlk Ata'nın korkunç mistik gücünün aktarılmasını da sağlar. Aynı saplantılara bu gün de bazı Afrikalı topluluklarda rastlanıyor.

Kadın, evlenmekle kocasından çok bu «atasal öz»e kendini adar. Aileden çok, topluluğun namus simgesi olur evli kadın. Yuvada bu sürekliliğin alevini besleyen odur. Kocasından çok, yuvasınındır o. Sofokles, Antigone'nin ağzından şöyle der: «Erkek kardeşin yerini başkası dolduramaz, ama kocanın?»

Görüş ve yorum çatışmalarına yol açan bir başka paradoks var: Bu eski topluluklardaki nikâhlı kadının durumu —kocaya bağımlı olmasına karşın— az çok ayrıcalıklı sayılabilir. Bu ayrıcalık, kadının, aile hücresinin sürüp gidebilmesindeki vazgeçilmez rolünden ileri geliyor. Yerine göre aşçı, yerine göre hastabakıcı, eğitimci, öğretmen olan kadın, savaşçı kocasının bulunmadığı zamanlar, dikiş dikerek, tarlayı bahçeyi yöneterek, üretime de katkıda bulunur.

Eskiçağlarda evlenme dinsel törenlerle yapılırdı, aile kutsaldı. Hamurabi yasası, Babil'de, zina eden nikâhlı kadını ölümle cezalandırıyordu. Evli kadın yuvanın namusu, canlı ve tertemiz ışığı olarak kalmalıydı.

Hindistan'da, cinsel kucaklaşmaların her safhasında karşılıklı erotik davranışlara önem verilir. Kozmik davranışlar da karşılıklı olmalıdır. Bu kerte kutsanan evlilik, kocanın ölümü halinde geride kalan dulun da yakılmasını dinsel bir zorunluk saydıracak derecede sert ve korkunçtur. Böylece erkek ve dişi ilkelerin, ölümden sonra da bir arada olacaklarına inanılırdı. Kadın, ölen kocası için hazırlanan odun yığını üzerine, onun cesedi yanına canlı canlı uzanır, onunla bir arada kül olurdu.

Miras açgözlüsü Brahmanların körüklemek istedikleri bu barbar âdet, ârî dili konuşan bazı kabileleri kasıp kavurmuştur. Güneydekiler bunu hiç bir zaman benimsemediler. Hind'in en eski kutsal kitapları sayılan Veda'lar bu korkunç âdetten uzak kalınmasını öğütlemiştir. Yine de bu ateşte yakılma «töreni», çağlar boyunca, evliliğin ve ailenin kutsandığında en yaman bir kanıttır.

O dönemin toplulukları —yasalarıyle— başlıca kuruntuları'nın neler olduğunu açığa vuruyorlar: aile çekirdeğine dayanarak üremeyi sürdürmek, bir de klan'ın ve atasal gücün korunmasını sağlamak. Kısacası, Babillilerde olsun Hebrö'lerde (yahudi) olsun, evliliğin amacı üremektir.

Hamurabi yasasında bekârlık yasak değildir ama birtakım ağır vergiler ödemeyi zorunlu kılar. Kadının kısırlığı halinde,,

Hamurabi yasası, erkeğe bir yada birkaç odalık alma hatta ikinci bir kadınla nikâhlanabilme hakkını tanır. Adam, ilk karısını boşayıp boşamamakta da serbesttir.

Eğer İncil'e inanmak gerekirse, özel bir durumda, bekâr erkeğin evlenmesi bir zorunluk da olabilir: bir koca, erkek mirasçı bırakmadan ölürse, onun küçük erkek kardeşi dul kalan yengesiyle evlenir. «Levirat» denilen bu uygulamadan amaç, atasal öz'ün sürdürülmesidir.

Onan, ağabeysi Her'in ölümünden sonra, biliyorsunuz, yengesi Thamar'la evlenmeyi reddetmiş, ailenin sürerliğini sağlamaktansa kendi spermasını yerlere saçmayı yeğlemişti. Onanizın (otuzbircilik) buradan geliyor. Döllemeyi önlemek için cinsel birleşmeyi yarıda kesmeğe de «Onanizm» diyenler var. Görüyorsunuz, kutsal kitap, cinsel sapıklık terimlerine de kaynak olabilmiş...

Seks'in kutsanmasında —hatta dinleştirilmesinde— saklı olan yalnız doğurganlık kaynaklarını elde bulundurmanın sembolik isteği değil, yukarda da anlattığımız gibi, ailenin atasal gücünü korumak ve arttırmak isteği de var.

Böylece, Firavunlar devri Mısır'ında, bazı hükümdarlık sülâlelerinde kız kardeşlerle erkek kardeşler arası evlenmeler alıp yürümüştü. Tahtın mirasçısı olan prens, meşru bir kral olarak tanınmak için, kızkardeşiyle nikâhlanmak zorundaydı.

Bu sapkınlığı (incest: anne - kız, erkek kardeş - baba... arası evlenmeler) haklı göstermek için iki varsayım ileri sürülüyor:

1— Tanrısal soydan indiğine inanılan Firavun için incest bir zorunluluktu. Fiiavun ancak kendi özünden olan kızkardeşiyle evlenerek, İsis ve Oziris gibi davranmış olabilirdi.

2— Gerçekte, bu tür evlenme, Mısır'da, yüzyıllar süren «dışardan» evlenmelerden sonra görüldü. «Dışardan» evlenmeler, çeyiz sistemi yoluyle ülkenin verimli topraklarının genişlemesini sağlıyordu. Ailelerin durumuna gelince, miras düzeninde, Mısır'da kocaya bütün ailenin varlıklarını elinde bulundurma hakkı, ölümünden sonra bu hakkın karısının akrabalarına geçmesi şartıyle tanınması söz konusu olunca, «İncest» ağır bastı. Kardeşler arası

evlenmelerin, ana - baba kalıtını korumaktan başka amacı olmadığı görülür.

Bu gün çağdaş toplumda, hiç değilse Batı'da, evlenmeğe götüren nedenler çok değişmiştir. Niçin eşleşiyor kadın - erkek: benzer ve tamamlayıcı yönleriyle karşılıklı eğilim duyuyorlar; karşılıklı birbirlerinde kendilerini daha sere serpe keşfedeceklerini düşünüyorlar; yaşamak kavgasında yalnız kalmak istemiyorlar.

Çağın insanı türlü olanaklarla donanmıştır; ilkel atasını sarhoş eden mistik düşlemelere boş verir. Kozmik güçlerin karşısında titreyip küçülmez.

Onun gözünde, seks, kutsal törenselliğinden sıyrılmıştır; yaradılışın gizemlerine ve yaşamın kaynaklarına kadar derinleşen büyüsünü yitirmiştir. Ama hiç kimse. bu gün, seks'in bu yüzden yavanlaştığını söyleyemez.

Alman ozanı Novalis, XVIII'nci yy. sonlarında, evliliğin «ayaklar altına alınmış bir gizem» olduğunu söylemekte haklıydı. Bu gün de öyle değil mi?

Bir inanç arayan çağımız, «aşkı kutsama» gereksinimini derinden duyuyor.

Belli mevsimlerdeki doğurganlık ayinleriyle, eski çağların tapınçları, çağdaş Rumen tarihçisi Mircea Eliade'nin dediği gibi, hiç değilse, «Kutsal'ı korumak bakımından kesin ve hayırlı bir rol oynuyordu. Bu tapınçlar; insan, toplum, doğa ve tanrılar arasındaki uçurumları kapatıyordu da... Üstelik, güç'ün, yaşamın ve tohumların bir düzeyden öbürüne, bir gerçekten öbür gerçeklere geçip akmasını sağlıyordu.»

Başka bir deyişle, kişiye kendi temel çelişkisini ve iç kavgasını aşmak olanağı veriyordu. Yani, kişi, o tapınçlar yoluyle, törensel cümbüşün havası içinde bütün cinsel dürtülerini hem açığa vurabiliyor, hem de onları kozmik büyü ile özdeşleştiriyordu. Seks ile kutsal'ın birbiri için erimesi «nereden geldim» korkusunu da bastırıyordu. Ama, seks ile kutsal'ın bu «barış içinde bir arada yaşama» düzeni sürüp gitmeyecekti.

3. KÂFİRCE ÖZGÜRLÜKTEN HIRİSTİYAN BAĞNAZLIĞINA

Apollon ve Dionizos

Doğurganlık tapıncı iki yapı üzerine oturmuştu: 1) Klan, 2) Toplumun tarımsal ekonomisi.

Birkaç yüzyıl içinde Eskiçağ değişecekti. Fakat, büyük merkezlerin kurulması ticaret ve zanaat işlerini geliştirdi. İnsan kentte konforu kazandı, ama, cinsel ilişkiyi koznik düğünler halinde sembolleştiren ve kutsayan Doğa ile ilişkisini yitirdi. İ. Ö. V'nci yy. savaşıyle, Atina bir deniz gücü ve endüstri merkezi oldu. Kölelerin tükenmez kol gücüne dayalı *kent ekonomisi*, Atik bölgesine refah getirdi.

Eski yüzyıllardakinden farklı olarak, kadın, artık aile yuvasının gedikli işçisi değildir. Yuvanın namus meleği tacını yitirmiştir ama, erkeğin gönlüne ve iliklerine, ayartma cambazı bir hoppa olarak taht kurmağa başlamıştır. Günlük bayağı işlerin ağırlığından sürü sürü köleleri sayesinde kurtulmuş olan kentli, artık, zamanını güzel sanatlara, felsefeye... aşka ayırabilir.

Bu yeni koşullarda, geçmişten miras kalmış o törensel şehvet âlemlerinin anlamı kalır mı? Eski Yunan'da Diyonizos tapıncı, Afrodit tapıncının ayağını kaydırdı; Roma'da da Baküs tapıncı Venüs'ün...

Doğa'nın doğurganlığını ve mevsimlerin yenilenmesini kut

lamak için Şarap Tanrısı'nın biçilmiş kaftan olmasından ötürü değil bu... Fakat, hiç kuşkusuz, cinsel dürtülerin doludizgin ortaya fırlaması için alkol pınarları ve ırmakları yaman bir çöpçatan olduğu için...

Rahiplerin yönettiği törensel seks âlemleri onlara dünyalık sağlamaktaydı. Atina ve Roma için âlemler anlamsızlaştı. Onların yerini, çağımızın meşin ceketlilerine, hipilerine benzetebileceğimiz toplulukların çılgınlıkları aldı. Bu çılgınlıklar üç boyutlu bir özgürlüğün meyvelerini tadıyordu: 1) Toplumsal bağımlılığa paydos, 2) Ağır töre boyunduruklarına paydos, 3) ...ve, en ilginci: her şeye izin veren, her şeyi kolaylaştıran «gizli ikinci ben» bütün kurtlarını dökebiliyordu; kişi, kendi kendisinin zincirlerinden sıkıniyordu.

Nietzsche'ye inanmak gerekirse, Diyonizos inancının özü, karşıt içgüdülerin diyalektik birliğini sağlamak, erkeklik - dişilik ilkelerini bağdaştırmak ve, bir kendinden geçme esrikliği içinde, tanrısallıkla özdeş olmaktır.

Ama, böylesine bir «ötelere geçme», zekânın bozgunu, bilincin çözülmesi demektir; Diyonizos ve Baküs âlemlerinde olduğu gibi, şehvet ile zulmü birbirine karıştırmak demekir. Korkunç bir karışım...

Diyonizos sarhoşluğu frensizdi. Baküs rahibeleri de —teke postlarına bürünmüş olarak, şarapla ve uyuşturucu maddelerle kendilerinden geçmiş bir halde— gece bastırdı mı, alay alay, Parnas Dağına tırmanırlardı. Flüt ve darbuka sesi haykırışlara, çığlıklara karışırdı. Ormanda her yandan sıkıştırılan hayvanlar avlanır, çiğ çiğ yenirdi. Salkım salkım süslerini dalgalandıran rahibeler şaraplı afyonlu çılgınlıklarını sürdürürlerdi.

Robert de Ropp şöyle diyor: «Çok daha eski çağlarda, bu kurban edilmeler, bu çiğ çiğ yenilmeler yalnız av hayvanlarının başına gelmiyordu; törenlerde Diyonizos rolüne giren yakışıklı delikanlılar da aynı yazgıya uğruyorlardı.»

Boğanın Dansı'nda Mary Renault'nun Thésée efsanesi üzerine yorumu da böyledir. Efsaneye göre, Thésée, Naxos adasında

Ariane'ı yüzüstü bırakır; Diyonizos'la evlenir. Ada Diyonizos kültünün merkezidir ve «Ariane'ın evlenmesi», Diyonizos rolündeki delikanlının paramparça edilmesi, midelere göçürülmesi ile ister istemez sonuçlanmıştır. Thésée, bu romanda, Ariane'ın eğlence sonundaki halini şöyle betimliyor:

«Ağzı öylesine kana bulanmıştı ki dudaklarının güzel biçimi fark edilmiyordu artık. Zorlukla soluk alıp veriyordu. Pıhtılaşmış kanlar arasında dişleri çakmak çakmak yine de göz kamaştırıyordu. Üzerine eğildim, ve şaraba karışmış ağır kokusu beni irkiltti; çektim kendimi. Elini kımıldattı. Göğsündeydi eli, uykuda bebeğini bağrına basmış bir çocuğunkinden hiç farksız... Parmaklarını oynatmak istiyordu belki, fakat pıhtılaşan kan o parmakları birbirine perçinlemişti. Ancak avucunu açabildi ve neyi tuttuğunu gördüm.»

Korkunç Thésée'nin yüreğini kaldıran, ona Naxos adasını da Ariane'ı da süresiz terk ettiren neydi? Belki de tanrı rolü oynayan delikanlının gövdesinden koparılmış bir fallos...

Grekler, Diyonizos sarhoşluğuna karşılık, yüceltme ve içine atma tanrısı Apollon'u icat ettiler. Apollon'un çağrısı şuydu: «İçgüdüyü saflaştırınız.» Apollon tapıncına bağlı Delf rahibesi de vaızlarında şöyle diyordu: «Aşırılıktan sakının. Sınırlara saygılı olun. Otoriteden çekinin. Tanrıların önünde eğilin.»

Norman O'Brown, «*Eros ve Thanatos*» adlı kitabında Apollon'u şöyle anlatıyor:

«Apollon, aşağılardan yücelere doğru yükselmeyi öğütleyen, insana pırıl pırıl bir zekâ bağışlayan, ve ona bakışlarını yıldızlara kaldırmayı buyuran tanrıdır.»

Grekler, böylece, Diyonizos sarhoşluğu ile Apollon bilgeliği arasında bir denge gerçekleştirmeğe çalışıyorlardı. Ülkülerinin amacı, kişiliğin güller gibi açmasıydı. Bunun için de aşkı oluşturan cevherleri birbirinden ayırma yolunu tuttular: nikâhlı karılarından bağlılık istiyorlardı, bir de döllerinin sürdürülmesini; orospularda ve cilveli kadınlarda da felsefe ve sanat alanında bir alışveriş olanağı arıyorlardı. Daha tam olgunlaşmamış güzel oğlan

larda hem dostluğu hem de homoseksüel eğilimlerini dile getirerek güzellik tapıncına saygılarını sunmuş oluyorlardı. Kendi kişiliklerini aramak yolunda her şeyi mubah saymaktaydılar. Onlarca, eş, bir araçtan, bir oyuncaktan başka bir şey değildi. Ahlâksal ilkelere de, kendi içlerinde çelişkiye düşmelerine de boş veriyorlardı. Homoseksüel sapıklığa ve orospuluk ticaretine ayrıcalık tanıyan bir tuhaf uzlaşma ile yetiniyorlardı, çünkü susuzlukları Güzel'e, Kutsal'a ve Denge'ye idi.

Ahlâk kurallarının enine boyuna tartışıldığı Perikles çağında bile suçluluk duygusuna kapılmadan, bu davranışlarını pekâlâ yürüttüler.

Sibel Tapıncı

Bu tatlı zehir, Yahudi - Hıristiyan geleneğinin zaferinden önce, Doğu'dan gelmiştir. Athis'in sadık kalmağa ant içtiği Suriye tanrıçası Sibel'in tapıncı bunun parlak örneğidir: Athis, elinde olmadan, andını bozar, çünkü bir su perisinin cilvelerine kapılmıştır. Ve, duyduğu pişmanlık sonucu, kendi erkeklik organını acımasız koparır. Törenlerde Sibel rahiplerinin, çılgın bir coşku ile aynı şeyi yapmaları bundan...

Lucien, bize bu sapıklık sahnelerinin tanıklığını yapıyor:

«Türküler arasında, törenin sıtmasına kapılan rahiplerden bazıları —hatta seyirci diye gelenler— artan coşku içinde, Athis'in yaptığını yaparlar. Bunu aklına koyan delikanlı yada genç adam soyunmağa başlar. Sonra çığlıklarla kalabalığın arasına dalar. Mihrapta bu amaç için sıra sıra duran kılıçlardan birini eline geçirir ve kendi kendini «cezalandırır.» Elinde kesip kopardığı organıyle kente koşar. Sevdiğinin evi önüne gelince, «emanet»i onun penceresinden içeri atar. O evdeki kadınlar da ona hediye olarak giysiler ve süsler sunarlar.»

Bu Sibel tapıncı, birçok bakımlardan, Hıristiyanlığın bünye

sinde korkunç bir ur gibi oluşan ilkeye benzemektedir: bir suçluluk tapıncı.

Her türlü sapıklığa yeşil ışık yakan bu şehvet törenlerindeki aşırılık, Hıristiyanlığın seks'e cehpe almasına, seks'i yasak ve günah saymasına neden olmuştur.

Eski Roma

Cumhuriyet Roması bile Baküs törenlerinin yol açtığı seks taşkınlıklarına bir sınır çekmek gereğini duymuştu. Nice Baküs müritleri ölüm cezasına çarptırılmıştı. Ama bu, saman alevinden başka bir şey değildir.

Değişen Roma dünyasında gelenekler, görenekler baş döndürücü hızla altüst oldu. Din saygısı ve klan temeli üzerine kurulu babaerkil alic yapısı çözüldü. Kadın da değişti. Kocaların, erkek kardeşlerin Sicilyalarda, Kartacalarda, Galyalarda kanlı sömürge savaşlarına dalmaları ile, kadın, erkeğin baskısından yakasını kurtarmağa başladı. Grek kadınlarının aksine, haremlerde kapalı kalacak yerde, öğrenim hakkını elde etti; sosyal ve politik yaşamda yerini aldı; zanat ve fikir çevrelerinde kendini gösterdi. Yasa da ona kendi servetini kendisinin kullanması hakkını tanıdığı için, artık, kocasının boyunduruğundan kurtulmuştu. Artık, entipüften nedenlerle boşanmalar alıp yürüyordu. Azatlı bir köle ile gönderilen (kocaya gönderilen) klişeleşmiş bir mektup düğümün çözülmesine yetiyordu: «Tuas res tibi agito»... Kabaca şöyle demek istiyor: «Topla pırtını, çek arabanı...»

Böyle bir ortamda *zina* —raftaki yasaya göre kesin olarak yasak ise de— meydanı boş buldu. Ovide en ünlü şiirlerini bu konuda döktürdü. Doğum, bıçakla kesilmişçesine, birden düştü; gebeliğe karşı korunma bilinmediğinden, çocuk düşürmeler aldı, yürüdü.

Bu işsiz güçsüz efendilik ve hanımefendilik toplumunda, Romalı kadın kendi kendisinin yeni bir imgesini arıyordu. Ana

tipi ortadan silinmişti. Çocukların eğitimi —Tacite'in anlattığına göre— bu sanattaki yeteneksizliklerinden ötürü seçilmiş kadın ve erkek Grek kölelerin ellerine bırakılmıştı. Romalı dişiyi artık edebiyat ve politika da doyurmaz olmuştu. Bu alanlardaki girişimlerinden pek sonuç da alamıyordu: Şiirlerine kimse kulak asmıyordu, yazdığı oyunlar sahneye konmuyordu. Politika ile uğraşabiliyordu ama Senato'da oy kullanma hakkı yoktu. Toplum onu ev kadını ve annelik tahtından indirmiş, öbür parlak rollerde ise ona figüranlıktan öte bir olanak tanımamıştı. O halde, kendi kendisini «gerçekleştirebilmesi» için elinde tek silahı kalmıştı: *seks*... Ve bu silahı, Romalı kadın, doyasıya ve hatta zekâsını, duygusallığını nasırlaştırıncaya kadar kullandı.

Elbette, böyle koşullarda erkek takımının tepkisi kendini göstermekte gecikmez. Juvenal, taşlamalarında, bu tepkinin sözcülüğünü yapıyor: Kölesinden aktörüne, gladiyatöründen çöpçüsüne dek önüne çıkan her erkeğe kendini veren acımasız, bencil, obur şehvetli, ahlâksız bir kadını betimliyor.

Seks cümbüşleri her şeylerin üstündeydi. Yakası açılmadık seks hazları icat etmek yolunda her şeytanlık alkışlanıyordu. Tükeninceye yada bıkıncaya kadar... Satiricon'da örneğin gördügümüz şölenlerde, özgür kentliler —patrisiyenler— yeniden, bir daha tıkınabilmek için, çağ eczacılığının zaferi olan kusma ilâçları alıyorlardı. Kadınlar çok kez *tek* bir nedenle boşanıyorlardı, yeniden evlenmek için... Senecca şöyle yazıyor: «Kadınlar yaşlarını hesaplarken, 'Ben şu kadar konsül'ün saltanatını gördüm' demiyorlar da, 'Ben şu kadar koca değiştirdim' diyorlar.»

Doğurganlık tapınçları, artık, içgüdünün bayağı ve kâfirce boşanmasına bir paravanadan başka bir şey değildi. Bu çılgınlık dinsel yada layik bir düzenin tepkisini çağıracaktı ergeç.

İpini koparan ahlâk yüzünden Roma İmparatorluğunun çöktüğünü ve Hıristiyanlığın zafer kazandığını söyleyenler hiç de az değil. Aziz Augustin, V'inci yüzyılda şu iddiayı ileri sürmekten çekinmedi: «Tanrı, Roma'ya işlediği günahları ödetti.»

Ama, sorun, elbette çok daha karmaşık.

Roma İmparatorluğu, gelişme ve parlaklık dönemlerinden beri, kendi yıkılışının tohumlarını kendi varlığında taşıyordu. Kültürce, gelenekçe ve ekonomik çıkarlar açısından kendisin karşıt olan dağınık birtakım toplumları egemenliği altına almıştı Roma. İşte bu toplumlar, Roma devinin iliklerine kanser urları gibi yerleşmiştir. Romalı sanıyordu ki koyduğu sert yasalarla bu kozmopolit insan gücünü çalıştıracak, kendi de keyfine bakacaktı...

Plepler, kokuşmuş politikacıların vaatleriyle sarhoş, sirk eğlencelerine dalmışlardı. Yöneticiler sınıfı her bakımdan bozulmuştu. Ordu, siyasal gücün tepesinde kılıcını şakırdatıyordu. Bu koşullar aile çekirdeğini çürüttü. Bekârları ve çocuksuz kadınları hoş görmeyen, orospuluğa karşı çok sert bir yasa çıkaran Auguste'ün çabaları sonuç vermedi. Doğumlar durmadan azalıyordu. Bunun üzerine, II'nci yüzyılda Marc-Aurèle, delikanlıları, serserileri orduya yazdırdı; sınırların korunabilmesi için de yenik ve ezik toplumlardan devşirdiği askerlerin ellerine silah verdi.

Bu tablo içinde, lüks ve sefahat, İmparatorluğu kasıp kavuran sosyo-ekonomik ve politik tedirginliğin nedenlerinden ancak bir teki sayılmalıdır. Bir kaçış yoluydu lüks ve sefahat; ne yapılabilirdi başka, ufukta yoğunlaşan kara bulutları pembe görebilmek için

İçgüdünün gemi azıya alması, neden olduğu yasaklarla, kendi kendisinin ölüm fermanını hazırladı.

Daha Hıristiyan etkisi başlamadan önce bile, paganizm'e karşı bir akım belirdi. Bu akım, aile yuvasından kopmuş ve koca kentin kim kime, dum dumalığı içinde yitip gitimş olan bireyin moral ve duygusal yalnızlığıyle beslenip gelişti. Filozoflar, çağdaşlarının sere serpe yaşantılarını suçladılar. Stoacılar ve Yeni-Eflatuncular tinselcilik (spiritüalizm) vaazları verdiler. Yaşantılarını kendi metafizik ilkelerine uygun bir düzene soktular.

Bununla birlikte, ahlâk bozukluğuna karşı en etkin —ayını zamanda en zararlı— davranışı Yahudi - Hıristiyan geleneği ortaya çıkaracaktı. Bir suçluluk duygusu salgıladı bu gelenek... Tarihin akışı bu akım için bulunmaz bir ortam hazırlamıştı: İç savaşlar yaygındı; barbarların istilâsı yarımadaya sızmıştı; ticaret, ekonomi düşmüştü. Devlet çökme çatırtıları içindeydi. Bu güvensizlik havası içinde Hıristiyanlık «imdada» yetişti: Yeryüzü kötülüklerinin cinsel günahlardan doğduğunu haykırdı. Dünün korkularını ve yaralarını sardı. Daha ileri giderek, kurtuluşu her şeyden elini eteğini çekmede ve çarmıha gerilen Tanrı'nın acılarına ortak olmada gösterdi.

Ama, bu pişmanlık ve sofuluk uygarlığının ilk yayılma dönemlerinde, lüks ve sefahate karşı açılan savaşta bir tutukluk vardı.

İlk Hıristiyanlar, onca işkencelere uğramış oldukları halde, kirli dönemin ortamından, şöyle bir büyücü değneğinin etkisiyle silkinip kurtulamadılar. Bir uzlaşma, bir ödün dönemi geçirdiler. Kilise mensupları —hiç değilse bir bölümüyle— iffet ve namus antlarını birazcık unutup, İsa'dan sonraki ilk yüzyıllarda, el değmemiş genç kızlarla bir arada yaşadılar («Agapète» diyorlardı bunlara). Pek de seçme güzellerdi bunlar. «Bunlar bizim kız kardeşlerimiz, diyorlardı rahipler, bunlar bizim tinsel kız kardeşlerimiz; bizler iffetli kalma sınavını onlarla bir arada kalarak veriyoruz; direnme gücümüzü keskinleştiriyoruz.» Ama yine de, bu biraradalıkta, bu gece gündüz biraradalıkta, kuşku veren, ikircikli bir yön yok değildi.

Bu tür irade sınavı, VI'ncı yüzyılda toplanan bir konvanda gereği gibi yerilerek, isterse rahip olsun, hiç kimsenin cinsel dürtülerini dizginleyemeyeceği kanısına varıldı.

Suçluluk tohumu, kanatlanmış bir zehir gibi, toplumun bütün katlarına yayılıyordu. Hıristiyan kilisesi, bunu mazur göstermek için, mirasçısı olduğu Yahudi geleneğinden medet umdu. Evet, Tevrat'ta bir sürü yasak sıralanmıştı: ayrıcalıklarına titiz-

likle bağlı bir tanrı adına bu kitap, zinaya, orospuluğa, homoseksüelliğe ve her tür sapınçlara karşıydı. Âdem ile Havva öyküsünde *kadın*, insanlığın düşünden sorumlu tutuluyordu. Kudüs tapınağının yıkılmasından ve kendilerinin Babil'e sürülmelerinden sonra, Yahudiler, bütün yeniklerde sık sık görülen mazohist bir tepkiyle, suçluluk duyguları içinde kıvranır oldular.

Ama, bir azınlık tarikatini oluşturan Eseniyen'ler dışında, Yahudiler dünyayı kasıp kavuran kötülükleri tümüyle cinsel günaha bağlamış değillerdir. Kendilerine üremeyi, çoğalmayı buyuran Musa yasasına uyarak, doğurtmayı ve doğurmayı kutsal bir ödev bilmişler, kısırlığı aşağılamışlardır.

Eğer Aziz Matthieu'ye inanmak gerekirse, Hıristiyan evliliğine fesat tohumu karıştıran İsa'nın ta kendisidir. İncil'e göre, Galile'ye dönüşünde İsa bir grup Fariziyen'le (sahte ahlâkçı) karşılaşır. Musa yasasının kocaya tanıdığı boşanma hakkı üzerinde bir tartışma açılır. İsa, ahlâksal ilkeler adına, buna karşı çıkar. Oysa, kocanın boşama hakkı yalnız Yahudilerce değil, bütün eskiçağlar toplumlarınca benimsenmiş bir görenektir. İsa'ya göre evlilik çözülmez bir birliktir, ve, zina halinde bile boşanma söz konusu olamaz. Yeni devrimci inancın bu yargısından bozulan müritlerine İsa şöyle çıkışır:

«Erkeklerin hepsi de evlenmeğe 'yetenekli' midirler? Kimisi doğuştan hadımdır; kimisi sonradan hadım edilmiştir; kimisi de evlenmekten gönüllü olarak kaçınır; çünkü bakışlarını göğe çevirmiştir. Çözülmez bir evliliğin yükünü ağır bulanlar karı almaktan vazgeçsinler. Onları kimse zorlamıyor evlenmeğe... Evlenen, evliliğin bütün yüküne, sıkıntılarına katlanmayı göze almalı. Çünkü evlilik *beşerî* bir *kurum değildir*; yaratma planında Doğa'nın Tanrıca öngörülmüş bir yasasıdır. Karı-koca bir tek varlıktır; bir kez kaynaştılar mı, artık kopamazlar birbirlerinden.»

Hele işte bu son tümceler, İsa'nın aşkı nasıl anladığına, gereğinde, bir kanıt olarak gösterilebilir.

İsa'nın bu vaazında, kaynakların mistik birleşmesi, ve cin-

sel kucaklaşmada ruh kadar bedenin de ortak olduğu yargısı yatmaktadır.

İsa'dan sonra, evlilik işi bozbulanık bir sorun olarak sürüklendi. Hiç bir kişisel irade, suçüstü zina dahil olmak üzere hiç bir neden, İsa'ya göre, evliliğin çözülmesini haklı gösteremeyeceği için, bu kurum kutsanmasına kutsanıyordu.

Konstantin Hıristiyanlığından sonra da, evlenme artık yalnız kilisenin bakabileceği bir işlem olarak kutsallaştırıldı. Justinien, VI'ncı yüzyılda çıkardığı yasa ile, Doğu İmparatorluğunda evlilik anlayışını saptadı: Boşanma yasaklandı; zina ise, *kadın için*, ölümü yada hiç değilse ölünceye kadar hapsi gerektiren ağır bir suç sayıldı.

Ama, aynı zamanda, İncillerde yer eden bir paradoksla, Kilise, kendi tayfasına, seçimlerin en kötüsü *evlenme* olduğunu açık açık söyledi. İsa, «Tanrının saltanatı uğruna kendini hadım edenleri» öve öve bitiremez. Peygamberin bundan kastı, seks organının koparılıp atılması değil, gönüllü olarak ebedî perhizdir. Ama, hiç bir Hıristiyan kulu, bu buyruğu İskenderiyeli Origène gibi sözcüğü sözücüğüne uygulayıp da sonradan başını taşlara vurmuş değildir ha...

Seksi bir çamur, kadını da vazgeçilmez bir kötülük diye damgalamanın «şerefi» Saint Paul'ün yazgısı oldu:

«En iyisi, kadına el sürmemektir, diyordu bu koca ermiş *'Korentlilere Mektup'*unda, bununla birlikte, zina suçu işlemektense, karı kocanın, koca da karının olsun...»

Bu yargısını daha da açıklıyordu: «Kadınla erkek sevişmeden edemiyorlar madem, zina edip ateşte yanmaktansa, evlensinler...»

Kısacası, Ermiş Paul'ün gözünde, evlilik —cinsel ilişkiyi kaçınılmaz kıldığı için— aşağının aşağısı bir kurumdu. Çünkü cinsel ilişkinin özünde —ister evlenme öncesi, ister evlilik sırası, ister zina yoluyle olsun— hayâsızlığın çamuru vardı.

Fırtınalı gençliğini bir türlü unutamamış olduğu anlaşılan Ermiş Augustin şöyle buyuruyor: «Evliler arası cinsel ilişki, so-

mut açıdan, orospu ile bir yatakta işlenen zinadan hiç de farklı değildir. Biri de öbürü de günahın ta kendisidir.»

Az sonra da şu ünlü *ilk günah* dogması moda oldu. Papa Büyük Gregoire, VI'ncı yüzyılda, İlk günah'ın kalıtsal bir karakteri olduğunu ileri sürdü: «Bizi hayata getiren, anne-babalarımızın seks açlığıdır; bu nedenle bizler de suçluyuz. Tanrının yasasına uymuyorsak, dünyada düzensizlik alıp yürümüşse, nedeni hep bu kötü miras, bu günah kalıtımı.»

Kendi mantığı ile uyum içinde olan Ermiş Augustin'in bir fetvası daha: «İlk günah'tan kimse yakasını kurtaramaz; ne el değmemiş kızlar, ne kadın yüzü görmemiş bekârlar, hatta ne de yeni doğmuş bebekler...»

Demek, artık, seks silinmez bir namus karası olarak lânetlenmiştir. Böyle bir doktrinin kılıcı altında ve türlü kötülükler içinde, sofuluk temizlenmek ve temiz kalmak için - tutulacak tek yol olarak görünür.

IV'üncü yüzyıl sonlarında, Mısır'da, 22 bin kadın ve erkek, bir dikili daş üzerine tüneyen ünlü Ermiş Siméon gibi, geçici toplum yaşamını bırakıp Nil kıyısındaki çöle daldılar. Acı otlarla, kurtlu sularla bir deri bir kemik can çekişirken; güneşle, kum fırtınalarıyle, dualarla acayip bir mutluluk içinde kendilerinden geçtiler. Yine de bu arada birazcık uykuya daldılar mı, düşlerinde çıplak, oynak güzel kadınların ardı sıra koşuyorlardı. Bunlardan Ermiş Jérôme'un pek safça, ilginç bir itirafı var: «Akrepler, yırtıcı hayvanlar arasında bile, azgın hovardalar gibi, yüreğim 'kadın' diye, 'cümbüş' diye yanıp tutuşuyordu. Başkaldıran dürtülerimi gemlemek için İsa'nın ayaklarına kapanıyor, her seferinde yedi gün oruç tutuyordum.»

Yine bu Ermiş Jérônie, daha sonraları Papa'nın yazmanı olunca, gösterişsiz keşiş giysileriyle —gidecek—, soylu Romalılara vaazlar verecek, görkemli köşklerini terk etmeyi, dua ile, oruçla sofuca yaşamayı onlara öğütleyecektir.

Cümbüşe, lükse karşı savaşta yeni bir silah daha ortaya çıkmıştı: Kızoğlan kızlığın kutsanması... Suriye Olimposunun pa-

pazı Méthodius pek parlak bir kavram attı ortaya: 'İsa'nın el değmemiş nikâhlıları'... Papaz şöyle yazıyordu: «El değmemiş saf kızın ruhu Mesih'in nişanlısı olabilir.»

Bu kavram, yüzyıllar ve yüzyıllar boyunca Hıristiyan kadınların hayallerinde derin yankısını sürdürdü.

Kurtarıcı Tanrı'nın inancı içinde kaynaşmakla cinsel birleşme birbirine karıştırılır oldu. Cinsel orgazm ile mistik coşku birbirini anımsatmağa başladı. Alın size manastır dualarından birini:

«Tapılası İsa'mı bir mızrak gibi iliklerimde duymak istiyorum. Ah, ey Mesih, yüreğimi delip geç benim... İşte, yaklaşıyorsun bana; biliyorum, gireceksin gövdeme...»

İçgüdüye ve biyolojinin temel verilerine meydan okuyan bu dogma, aşırılıklarla ve çelişkilerle doluydu. Eldeğmemişliğiyle yüceltilen kadın, öte yandan, seven-kadın yada nikâhlı kadın olarak kendini suçlanmış görüyordu. 155 - 220 yılları arasında yaşamış olan Kartacalı tanrıbilim bilgini Tertullianus, kadına şöyle sesleniyor: «Sen, cehennemin kapısı, sen şeytanın ortağısın... Ey kadın, bu nedenle senin her zaman yas tutman, paçavralara bürünmen, başın eğik, gözlerin yaşlı dolaşman gerek. İnsan soyunun uğradığı belâlardan da sen sorumlusun.»

585'te toplanan Macon konvanında bir rahip, ciddî ciddî, kadında ruh var mıdır, yok mudur sorununun tartışma konusu yapılmasını istedi.

Evet, cinsel belirti ve gösteriler, tümden, kötülük damgası yedi. Üremek türemek gibi bir gerçekleri bile olmayan homoseksüeller, İmparator Valentinien'in bir yasasıyla ateşte yakılmak cezasına çarptırıldılar. Otuzbir hatta düş boşanmaları bile sapkınlık sayılıyordu. Evli karı-koca arası cinsel ilişkiler bile, sıklığını ve coşkusunu daracık sınırlayan birtakım yasalara bağlanmıştı.

Ermiş Jérôme şöyle buyuruyordu: «Karısıyle ateşli ateşli sevişen, *zina işlemiş* olur. Her cinsel ilişki, insanı Kutsal Ruh'tan biraz daha uzaklaştırır; çünkü, sevişmeden sonra ne dua edilebilir, ne tapınılabilir. Bir çamurdur aşk.»

Eşler, birleşme sırasında «gereksiz olarak» birbirlerine fazla sokulmamalı... Kilise, kadınlar için baştan geçme harmani modelleri saptamıştı: yalnız ön tarafında penis'in gireceği kadar bir deliği bulunan...

Bu baskı ikliminde aşırılıklar birbirini kovalıyordu. Artık hoşgörü diye bir şey kalmamıştı; zifirî karanlık bir dönem başlamıştı. Papa Büyük (ama ne büyük!) Grégoire, «bilginler kendilerini yalnız İncil'in incelenmesine versinler» diye, kitaplıkları yaktırıyordu.

Et günahı dogması öylesine etkin olmuş, zihinleri öylesine karıştırmıştır ki, izleri çağdaş insanın değer yargılarında bile görülüyor:

— Kadın kutsanınalı mı, suçlanmalı mı? Ermiş Augustin ne buyurmuştu: «Bize her tür yıkım kadınla gönderildi, ama kurtuluşumuzun postacısı da yine kadındır.»

— İkinci zihin karışıklığımız bedensellik-ruhsallık konusundadır. İçgüdüsel gereksinimler ve kişinin sofuluğa yatkınlık derecesi gözönüne alınmaksızın, dünyadan elini eteğini çekmesi isteniyordu herkesten. Ermiş Paul, ruh temizliğinin bedensel sevişmeyle asla bağdaşamayacağını ileri sürüyordu.

Hıristiyanlıktaki aşk bayramının ne putatapar Eros'la bir benzerliği vardı, ne de Eflatuncu Eros'la.

Gerçekten, Eflatun düşüncesi ile Kilisenin doktrini arasında metafizik bir uçurum vardır. Eflatun'un öngördüğü Eros, ilk kaynağın (androjin) erdişi bütünlüğünün yeniden sağlanması yolunda bir tamamlayıcı aramanın simgesidir; Hıristiyan aşkı ise, tanrısal özle kanaşabilmek için, kişinin cinsel alanda kendini tutmasını hatta seks organlarını gözden çıkarmasını şart koşar.

Dünya yaşamından payını alan bağımsız papazlar, bu yüzden Kilise ile çekişiyorlar bu gün bile.

Hıristiyan doktrini «Suçluluk Duygusu» çağını açmıştır. Tek erdem, onca, «iffet» idi; Kilise, «iffet»ten doğabilecek sakıncaları akıl edemiyordu. Hıristiyan sofuluğuna göre, Eros, «zo-

runlu bir kötülük»ten başka bir şey değildi; içgüdüsel bir gereksinimi karşıladığı, bir de soyun sürüp gitmesini sağladığı için göz yumulabilirdi ona. Kısacası, Hıristiyanlık, Eros'un o güzelim kutsal pınarını kuruttu.

Şimdi bütün Batı, Hıristiyan dogmalarına çoktan boş verenler bile, yine de, ne yazık, cinsel aşkı —bilinçaltlarında— iç bulandıran bir çamur diye düşünüyorlar.

Ama, cinsel içgüdü öylesine güçlü ki onu hiç bir baskı boğamaz. Ermiş Augustin «*Tanrının Beldesi*» adlı «yapıtında» iddia ededursun:

«Eğer elinde bir olanak bulunsaydı aklı başında herkes, çiftleşme günahını işlemeden çoluk çocuk sahibi olmayı yeğlerdi.»

...Kilise bile bu saçmalığa kulaklarını tıkamış, seks'i türeme iç güdüsü olarak «onaylamıştır.»

4. ÜREME İÇGÜDÜSÜ ve GEBELİKTEN KORUNMA

Eros'la üreme içgüdüsü arasındaki anlam karışmasını doruk noktasına çıkaran Schopenhauer'dir. Kadın - erkek birleşmesini yorumlamak için, bu filozof yeni bir kavram icat etti: Kişi acı çeker, sever, istek duyar, zina işler... ne için hep? Tek bir amaç, evrensel yaşamın sürüp gitmesi amacı için... Metafizik yeğlemelerinde olduğu gibi aşk yeğlemelerinde de, estetik - duygusal - sosyokültürel - tinsel ölçütlere bağlı kaldığını sanır. Kişi bu bakımdan bir kuruntunun oyuncağıdır; çünkü Doğa, kendi amaçlarını gerçekleştirmek için, kişiye bu oyunu oynamaktadır.

Schopenhauer şöyle sürdürüyor: «Çocuk bir kez doğmaya görsün, *aşk* romanı sone ermiş demektir, kahramanları bu bitişin farkına varmasalar bile... Amaca şöyle yada böyle ulaşılmış olması pek önemli değil. İnsan türü için, iyisi, kişinin alabildiğine zevk duyduğuna inanmasıdır.»

Genetik aktarmalar mekanizması üzerine hiç bir bilgisi olmayan bu filozofu, saçmalığa kadar varan yargılarından ötürü eleştirmek insafsızlık olur. En yetenekli kromozomların kendi aralarında çiftleşmelerini sağlayan «gizlemli» bir sıvının varlığını kabul eder. Hücre ve *gen* basamağında, Darwin'in Doğal Ayıklanma yasalarına yer verir.

Bu kurama göre okşamalar, sıcaklık ve içtenlik gereksinimi, öpüşmeler, ancak üreme sonucuna ulaştıracak etkenler olarak

haklı görülebilir. Biyolojik amacından soyutlandığında, bu oyunlar —tıpkı daha çok önceleri Kilise'nin buyurduğu üzere— insanoğlunun o kötülükler kaynağı hayal gücünden doğmuş sapıklıklardan başka bir şey değildir.

Sayın Peder Louvel «*İffet Üzerine*» adlı incelemesinde şöyle buyuruyor:

«Birleşmenin 'meşru' sayılabilmesi için önemli üç koşul vardır.

İşlem, kadının bu amacı sağlayan organı içinde olmalıdır, bir...

Sperma bu organın içinde boşaltılmalıdır, iki...

Ve, sperma bu organın içinde kalmalıdır, üç...

Eğer bu üç koşuldan biri eksikse üreme olmaz ve böylece günahların en ağırı işlenmiş olur.»

Üreme içgüdüsüyle cinsellik zevkleri arasına sokulan bu 'fitne' zihinleri bulandırdı da bulandırdı.

Alman psikoloğu Klages (1872-1956) şöyle diyor:

«Bu bir yanlışlıktır, kendini bile bile aldatmaktır. Üreme cinsel faaliyetin bir olağanıdır ama cinsel dürtünün serüveni içinde her şey üremeden ibaret değildir. Hayvan bunu bilemez ama insan bilir.»

Şunu da pekâlâ ekleyebiliriz ki bazı ilkel kabileler cinsel ilişki ve çocuk peydahlama arasında bir bağıntı kurmuş değillerdir.

Norman O'Brown da şöyle diyor: «Birçok ilkel kabileler, çocuğun dünyaya gelmesinde babanın oynadığı rolü bilmezler; kutsal yerlerdeki bazı ağaçların ve kayaların çevresinde uçuşan larvaların bir cisimleşmesi sayarlar bebekleri. Onlara göre, bu larvalar kadınların bedenlerine girerek onların doğurganlıklarını sağlarlar..»

Ne olursa olsun, bu gün, eş seçimi, üreyip türemeyi sağlama amacının yanında büyük oranda öncelik kazanmıştır. Çoğunluk, artık, eşinden şunları bekliyor: Yakınlık ve güvenlik gereksinimlerini karşılasın; düşlediği güzellik, güç, zekâ ve tip imgesine uysun; ve son, bir de, özlemlerini gerçekleştirerek kendi kişiliğinin sere serpe ortaya çıkmasına bir 'iklim' hazırlasın... Gerçekten,

insanda derinlemesine gizlenmiş öyle özellikler vardır ki kendini göstermek için bir anahtar-eş bekler. Çiftin ortak içtenliğinin bir simgesi sayılabilecek olan çocuk'ta sürüp gitmek isteği elbette o özelliklerden biridir, ama *tümü* değildir; ve biraz da toplumsal ve ahlâksal bir uyumluluğun sonucudur. Kısacası, cinsel içgüdü, bir üreme içgüdüsü olarak kalıplaştırılamaz.

Ayağımızı yerden kesmemek için aralıksız danışmamız gereken biyoloji, bu tartışmada bize, eğer istiyorsak, şu kesin kanıtı vermekte:

İlk mikro-organizmalar basamağında, başlangıç seks girişimleri eğlencelik düzeyinde kalmaktadır; yani ancak bindebir - milyonda bir, üremeyi öngörmektedir. Türlerin evrimi sağlama bağlandığı ölçüde, seks, türü koruma ve üreme içgüdüsünden uzaklaşmaktadır. Rus düşünürü Solovieff şöyle diyordu:

«Organizmalar merdiveninde basamaklar çıkıldıkça, çoğalma gücünde düşüş görülür, ama bir yandan da seksin çekiciliği artar. Yaratıklar içinde insan en düşük oranda üreyendir; ama yine insanda, cinsel ateş alabildiğine yoğun ve alevlidir. Kısaca, seksten tat alma ile çoğalma ters orantılıdır. Biri ne denli güçlü olursa, öbürü de o denli güçsüzdür.»

İkircikli durum yine de tümden dağılmış değil... Gebeliği önleyici etkin ilâçların alıp yürümesi karşısında koparılan yaygara ve gösterilmek istenen direnmeler bunun kanıtıdır.

Dinsel, duygusal, metafizik, sosyo-ekonomik düşüncelerle baskı altında tutulan bu sorunların günlük yaşantımıza yansıyan sarsıntılarını daha iyi kavramak için, gebelikten korunma tarihine şöyle bir göz atmak iyi olacak.

Gebelikten Korunma

Doğumları sınırlama, eskiçağda bile tartışılmış bir sorundur. Bu sorun, XIX'uncu yüzyılda, Thomas Robert Malthus'un ilk alarm çanıyle, şaka götürmezliğini belli etmeğe başladı.

Malthus'un saptadığı gerçek şuydu: insanların çoğalması tarlalarda buğdayın, otlaklarda sürülerin çoğalmasından daha hızlıydı. Nüfus artışı üretim araçlarının çok üstünde bir grafik çiziyordu. Sonuç olarak da, yoksullar, yarınlarından umutsuz, çoğalmaktan sakınmak zorundaydılar. Doğum getirmeyen cinsel birleşmeler günah sayıldığına göre de 'meşru' birleşme yalnız varlıklıların tekeline giriyordu.

Malthus, daha sonra, denemesinin ikinci baskısında, önerilerini biraz yumuşattı: insanoğlu şu iki yoldan birini seçmeli: ya cinsel bakımdan tutmalı kendini, yada evlenmeyi geciktirmeli.

Cinsel içgüdüyü hiçe saymaktaydı bu kuram; sorun üzerinde de olumlu bir etkisi yoktu. Çünkü yoksullar, yoksulluklarının ve yorucu çalışmalarının avuncunu cinsel birleşmenin tadında aramağa devam ettiler; dünya nüfusunun artış hızı şahlandı da şahlandı.

Şimdiki tempoda, son otuz yılda dünya nüfusu iki katını bulmuştur. B.M. Örgütü, dünya nüfusunun 2000 yılında altı milyarı bulacağını, 2150'de de yüz milyara yaklaşacağını hesaplıyor. Karamsar ama ciddî istatistikçilere inanmak gerekirse, 2580'lere doğru, nüfus fazlalığı bakımından bıçak kemiğe dayanacak: yeryüzünde kişi başına bir metre karecik yer düşecek. Ayakta uyumak işkencesi görenekleşecek.

Nüfus artışının geri kalmış, az gelişmiş ülkelerde gemi azıya aldığı düşünülürse, sorunun karmaşıklığı daha korkunç biçimde ortaya çıkar. Bunda bütün canlı türlerini kapsayan bir doğa yasası işlemektedir: doğal bir âfetten sonra kuşlar nasıl daha çok yumurtlamağa başlıyorlar, Çin'de nasıl bambular çetin bir kuraklık döneminden sonra boy atma rekoru kırıyorlarsa, kötü beslenen, protein yoksunu topluluklar da, yok olma tehlikesine karşı, doğum hızlarını dörtnala kaldırıyorlar.

Binlerce yıl süresince, doğal mekanizmalar, sayıca az çok denge sağlamağa yaramıştı: savaşlar, kıtlıklar, salgın hastalıklar nüfus fırlamalarını budamaktaydı. Bu kendiliğinden ayarlanma, insanoğlunun Doğa gizemlerini bir bir çözmeğe başlamasıyle, ak-

samaktadır. Artık, nüfus enflasyonunu kendi araçlarımızla dizginlemek zorundayız. Bu da zor iş; çünkü bulduğumuz çözüm yolları bu enflasyon karşısında bir yerde güçsüz kalıyor.

Malthus'un öngörüsünü kabullenen fakat getirdiği çözümleri yadsıyan bilginler, geçen yüzyıldan beri, gebeliği önlemenin sırlarını yeni baştan kurcalamak işine sarıldılar. Bu konuda en önemli ilk kitap, Drysdale'in 1854'te Londra'da yayımlanan «*Toplumbilimin Elemanları*»dır. Kısa sürede 35 baskısı yapılan, 6 dile çevrilen bu yapıt, tutucu Victoria İngiltere'sinde, Darwin'in yapıtından daha büyük yankılar uyandırdı.

Sorun, gerçekte, yeni değildi. Antik Çağ'da da insanoğlu, cinsel birleşme ile onun kaçınılmaz sonucu olarak görülen üremeyi birbirinden ayırmak için, bütün yaratıcı zekâsını seferber etti.

Durmadan zevk aramak, evlilik dışı ilişkileri geliştirmek, kuşkusuz, bu seferberliğin bencil nedenleri arasında başta geliyordu.

Size 4000 yıllık bir reçete, Mısır'da bulunmuş, Firavunlar döneminden kalma bir papirüş üzerinde: «Bir miktar bala aynı ölçüde maya katınız. İyice karıştırdıktan sonra... içine yerleştiriniz.»

Birinci yüzyılda yaşayan, Hıristiyanlığa karşı hoşgörüsüyle tanınan ünlü hukukçu Genç Pline, çağının kokuşmuş sosyetesine, maydanozun gebeliği önleyici özelliğinden söz ediyor, yararlanmalarını öğütlüyordu. Bu gün bile, İtalyan kadınları, aynı inancın sembolik bir kalıntısı olarak, bu güzel kokulu bitkiden, memelerinin arasına bir tutam sokuştururlar. III'üncü yüzyılda İmparator Gallianus fizik métotlara başvurdu: gebe kadının yedi kez sıçraması ve her sıçrayışta topuklarını kaba etlerine değdirmeğe çalışması...

Ama hakkımız yok bunlara gülmeğe. Çağımızda da böyle ipe sapa gelmez uygulamalar var bu alanda: Çin'de 1956'da toplanan Ulusal Halk Konseyi'nde, gebeliği önleme reçetesi olarak ne öğütlendi biliyor musunuz? Reglden (aybaşından) dört gün sonra 14, ertesi günü de 10 —yani toplam olarak tam 24 tane— hem de canlı canlı, kurbağa yavrusu *yemek*...

Elbette, sonucun fiyasko olduğunu eklemeğe gerek yok.

Şu da yadsınamaz ki en tuhaf denemelerde bile gelecekteki başarıların filizleri bulunabiliyor. Örneğin, 3'ncü yüzyılda Yohannan Ben Zaccai'nin Talmud'da yeralan bir reçetesi: kaşık kaşık içilecek gebelik önleyici ilâcın formülünde Zamkı arabî, şap ve safran var. Ve, günümüzün sperma öldürücü bir çok jölelerinin hazırlanmasında, asit laktik'e de yer verilmektedir (Zamkı arabî bu asidin bir kompozesi olduğu unutulmamalı).

Hindliler, yüzyıllardan beri, dölleme olasalığını düşürmek için, testiküllerini güneşte tutarlar. Çağdaş bilim de şu bulgusuyle doğrulamakta bunu: canlılıklarını ve hareket güçlerini koruyabilmeleri için spermatozoid'lerin, vücudun geri kalan yerlerindekinden daha düşük bir ısıda bulunmaları iyi olur.

Şimdiki gebelik önleyici metotlarımızdan çoğu, doğrudan doğruya, eski bulgulardan çıkmadır. Ogino-Knauss ve «Termik Eğri» metotları var ya, bunlar Efesli doktor Soranus'un 2'nci yüzyılda ileri sürdüğü bir öğüdün esinleridir. Efesli Soranus şöyle diyordu: «Kadın, ayın belirli günlerinde döllenebilir. Filan filan günlerde cinsel birleşmelerden sakınılırsa gebelik önlenmiş olur.»

Ama, yumurtalama mekanizmasını bilmediği —bilemiyeceği— için bizim Efesli, bir sezinlemeden ileriye gidemedi.

Bu arada belirtmek gerekir ki, daha geçerli bilimsel verilere dayandığı halde, Ogino metodu bile ara sıra bozgun vermektedir. Basit bir olasılık hesabı ile aybaşı'ların tarihini önceden ve önyargı ile saptamağa kalkışmak, bu metodu aksatmaktadır.

Bu gün de dünyada en yaygın olarak kullanılan gebelik önleyici bir metot var: «Coitus interuptus» dedikleri... Buna Fransız köylüleri yalın bir ad takmışlar: «Evlilik otuzbiri» diyorlar. Herhalde Antik Çağ'ın insanları da akıl etmişlerdi bunu.

«Coitus interuptus» gebelikten korunmada pratik bir etken ama, ne yazık ki önemli iki sakıncası var: Yarıda kesilen cinsel işlem, eşlerden ikisini de değilse bile birini mutlak, incitir, altüst eder. Kendiliğindenliği ortadan kaldırdığı gibi, duyguların kapıp

koyuluvermesini de engeller. Tatminsizlik yüzünden aşk'ın —nasıl denmeli— dili tutulur.

Aynı derecede önemli olan ikinci sakınca, döllenmeyi kesin olarak önleyememesi. Çünkü, boşalma'dan önce bile, kaygan-laştırıcı sıvıya bir kaç spermatozoid bulaşmış ve bunlar Uterus ağzından içeri girmiş olabilir.

Evet, daha etkin metotlar gerekiyordu. Victoria dönemi İngiltere'sinde hem de doktorlar, etkinlik peşinde, komikliklere düştüler: birleşme öncesinde penis başı kılıfının lehimlenmesi... 1834'te İngiliz kaputu çıktı piyasaya. Ama Romalıların bu konuda öncelikleri var: keçilerin sidik torbalarından, erkekler için bir çeşit prezervatif yapıyorlardı, ve hem gebeliği önlemekte hem de hastalık kapma olasılığına karşı bunları kullanıyorlardı. İmparatorluk yıkılıp da Hıristiyanlık üstün gelince, sofuluk baskısı bütün bunları unutturdu. Ancak Yeniden Doğuş döneminde bir İtalyan doktoru, dünyayı kasıp kavurmağa başlayan frengi'ye karşı, prezervatife eski, unutulmuş itibarını yeniden kazandırdı.

İngiltere kıralı İkinci Şarl'ın saray doktoru Condom, prezervatifi geliştirdi; kullanılmasına yaygınlık kazandırdı. Karşılığı olarak da iki şeref elde etti: 1) Kıral ona şövalye unvanını bağışladı; 2) Bütün dünyaca da prezervatife *Condom* adı verildi.

Gebeliği önlemenin kadından yana denemelerine Antik Çağ'da da rastlanıyor:

Milet'li Aspazya vajina duşları yapardı. Çağdaşları da aynı şeyi lastik puar'larla uyguluyorlar, tabii hiç bir olumlu sonuç alamadan... İlk Yahudiler kadınlar için bir prezervatif uydurmuşlardı: biçimi bilinmiyorsa da adı biliniyor: 'Moukh'... Semiramis bunu sayısız taklitleri izledi. Kazanova'nın içi boşaltılmış yarım limonu; içine kimyasal bir tablet konulmak için bir kadehçiği bulunan Mary Stopes süngerleri; bütün bunlar şimdiki diyagframların müsveddeleridir.

Kadın prezervatifinin mekanik koruma gücünü arttıran sperma öldürücü ilâçlar, Eski Mısır eczacılarının gizemli laboratu-

varlarından yada ortaçağ şartlatanlarının tezgâhlarından çıkma acayip ve tehlikeli «her derde deva»ların yerini aldı.

Andokrinolojideki ilerlemelerden yararlanan gebeliği önleyici hormonal metotlar ancak çağımızda saptanabildi. Pincus'un 1956'da keşfettiği 'Oestroprogestative' hap ile, insanlık, gebeliği önleme savaşında tam 12'den vuran bir silaha sahip oldu. Yoluna yordamına göre uygulandığında, bu metotla kaydedilen başarısızlık oranı onbinlerde sıfıra yakındır.

Metot, erkekte, bir ameliyatı öngörüyor. 'Vasectomie' denilen ve İndiana eyaleti cezaevlerinin bir doktoru tarafından bulunan bu metot, sperma kanalının yolunu ve bağlantısını değiştirmekten ibaret. Başlangıçta azılı sabıkalılara ve cinsel sapıklıkları olanlara uygulandı. Acı vermeyen bir ameliyat bu. Hitler bundan İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında geniş ölçüde yararlandı, 'Âri Irkın saflığını korumak' için...

Basitliği nedeniyle, 'vasectomie' Hindistan'da da yaygın biçimde uygulandı. Ama, örneğin Fransa'da kanunla yasaklanmıştır.

Yalnız, bu metodun —belki hukuk açısından değilse bile— psikolojik açıdan, ortaya birtakım sorunlar çıkardığı görülüyor. Eşler buna pek yanaşmıyorlar, çünkü cinsel güç'le kısırlığı birbirine karıştırıyorlar.

Çoğunun korkusu, doğurtma güçlerinin ellerinden alınmasıyle cinsel yeteneklerini de yitirecek olmalarından geliyor. Öyle bir ikircikli durum ki bu, akıl gücü cinsel güç'le doğurganlığı birbirinden ayırabiliyor ama duygusal açıdan bu olamıyor; yüzyılların Yahudi - Hıristiyan gelenekleriyle koşullanmış olan insanoğlu, duygusal planda bu iki şeyi birbirinden ayrı düşünemiyor.

GEBELİĞİ ÖNLEME GEREKÇELERİ

Nüfus Patlaması

Nüfus patlamasına uğrayan ülkeler için iki rahmetten biri: ya doğumları sınırlayacaklar, yada komşu ülkenin sınırlarına çullanacaklar...

En kalabalık ülkeler arasında sayılan Hindistan bu alanda çetin bir deney geçirmekte, sınav vermekte...

Onca çaba, onca masraf; umduğu sonuçları bir türlü elde edemedi Hindistan. Hemşireye, doktora, propagandacıya kesenin ağzını açtı; gebeliği önleyici her aracı bedava dağıttı; plana uygun davrananları birer transistörlü radyo ile ödüllendirdi; kısacası 'planning familial' denilen kampanyayı ülke çapında bir orkestra haline getirdi; yine de doğunı grafiğinde şöyle dişe dokunur bir düşme sağlayamadı.

Ogino metodunun el üstünde tutulduğu sıralarda, Nehru hükümeti 'Gerdanlık Metodu' diye pratik bir buluştan yararlanmak istedi. Büyük çoğunluğu okuryazar olmayan Hintli kadınlar kendilerine bedava dağıtılan bu gerdanlıklardaki boncuklarla kendi 'aybaşı' takvimlerini izleyeceklerdi. Gerdanlıklar yeşil ve kara boncuklardan oluşuyordu: 'güvenlik günleri' için yeşil, «sakıncalı günler» için kara... Ne yazık, bu da boşa gitti. Kadınların çoğu bütün kerametin gerdanlığı muska gibi takmaktan ibaret olduğunu sanmıştı. Bazıları, kutsal ineklerinin boyunlarını bu gerdanlıkla süslemeyi yeğlediler. Bazıları da, oyalansınlar diye, bu gerdanlıkları çocuklarının ellerine verdiler. Tabii, bu yüzden, yeşil ve kara boncukların sayısı da sırası da değişti. Kısacası 'gebeliği önleme aritmetiği' iflâs ediyordu.

Nüfus üzerinde ele gelir sonuçların gerçekleşmesi için Bulgaristan, Romanya, Çekoslovakya gibi bazı ülkelerde çocuk düşürmenin yasallaştırılması etkin bir adım oldu. İşte, önemli bir sorun daha...

Sosyal ve Bireysel Gerekçeler

Amerikalı hemşire Margaret Sanger 1914'te, 'Birth Control = Doğum Kontrolu' diye bir birlik kurdu; İskandinav ülkeleri ve biraz gecikme ile Fransa, ona öykündüler. Şu var ki hemşire

Margaret'in kaygısı, nüfus patlamasından değil, daha çok, sosyal sorunlar ve aile sorunları bakımındandı.

Doktorlar, kendi muayenehanelerinin mahremliği içinde, meslekleri gereği, türlü insancıl dramlarla karşı karşıya kalıyorlar, ellerinden bir şey gelmediği için kıvranıyorlardı. Onlarca, sorunun en parlak, en ucuz çözüm yolu, gebeliği önleme idi. Eğer, bugün için kadının gerçek kurtuluşu sayılan 'gönüllü annelik' kampanyasına girişecek olurlarsa, deneyleriyle biliyorlardı ki iyi bir girişimde bulunmuş olacaklardı. Çünkü kadın hastaların sosyal ve mesleksel ayak bağları gebelikti.

Çocuğun dünyaya gelmesiyle, annesinin onun üstüne titremesi, ona zaman ayırması gerekliydi. Bu da onu para getirecek her tür işten alıkoyuyordu. Günlük işleri aksıyordu; işine gidip gelmek için harcadığı saatler gözünde daha da büyüyordu; elverişli bir kreş bulmak çok zordu; apartman daracıktı; koca —çoğunlukla— alkol düşkünüydü; yuvada dırıltılar patlak veriyordu; gelir yetersizdi. Elbette ki bütün bunlar, çocuğu besiden daha çok gereksinimi olan sevecenlikten yoksun kılıyordu. Bugün Fransa'da, canlarına tak eden nice anneler, çocuklarını da yazgılarına ortak ederek, canlarına kıyıyorlar. Kendi hallerine bırakılmış yetişkin kızlar ve oğlanlar —sevgiden, ilgiden yoksun— kişiliklerini 'göstermek' için uyuşturucu maddelere ve suça yöneliyorlar.

Uygarlığımızın baş marifeti, çocukları sevgi kaynağından, ana-baba kanadından ve sevecenliğinden yoksun bırakması... Oysa bu kaynak, bu kanat, bu sevecenlik onların zihinsel olgunlaşmaları ve psikolojik dengeleri için öylesine gerekli ki... Diatkine'in mim koyduğu bir nokta var:

«En önemli kültür aktarması, yetişkinin çocuğa harcayacağı zamanla orantılıdır. Dilin gelişmesi ve çevreyle ilgilenme, çocukta ancak anne - babanın onunla konuşmaktan, onun oyunlarına karışmaktan tat almasıyle gerçekleşebilir.»

Toplum, özellikle annelere, bunun için zaman ayırtmamakta inat ediyor. Oysa —yalnız kreş, okul, atelye döneminde değil—

üniversite döneminde de bireyin geleceğini belirleyen, ona meslek yaşamında ve aşk ilişkilerinde de yol gösterecek olan anne değil midir?

Görevlerinin çokluğu ve ağırlığı altında bunalan kadınlar, işte bu nedenlerden, 'gönüllü annelik' kampanyası açmışlardır.

Gebeliği önleme ınetotlarını uygulamaktan yana yüreklendirilmeyen kadın, ne yazık ki, çocuk düşürme yoluna sapmaktadır çoğunlukla.

Doğumların sağlıklı bir planlamasından yana olan doktorlar, gerekçe olarak şu iki görüşü ileri sürüyorlar: biri, çiftin psiko-afektif yaşantısı bakımından, öbürü de doğrudan doğruya tıp açısından.

Evlilik bağlarıyle eşlikleri 'resmîleşmemiş' çiftler için gebelik bir cehennemdir. Tarafların, özellikle erkeğin, dürüst davranmasıyle ve süresi içinde, bir çözüm bulunabilirse ne mutlu... Yazık ki gebelik, ortakları çok kez birbirine düşürür; hiç değilse, daha sonraki ilişkilerini olumsuz yönde etkiler. İşin içine tedirginlik, öç alma ve suçluluk duyguları girer. Kanatları kopan aşk, havalanış gücünü, kendiliğindenliğini, özgürlüğünü yitirir. Evlenilse bile, bu, koşulların baskısı altında katlanılan bir sözleşme olmaktan ileri gidemez.

Bir Kaçakçılık; Çocuk Düşürme

Umutsuz bir çözüm yolu olan çocuk düşürme, kadın için çetin bir sınavdır. Toplumsal bağnazlık içinde, korkuyla titrer kadın... Şakası yok, yasaları çiğnemektedir! Hele, ödlek suç ortağının omuz sılkişi onun için bir yıkım olmuştur. Bir'düşürtücü' aramanın utancını yaşar. Sorumluluktan kaçan ortağa saldırmak ister. Anne-babanın tepkisi uykularını kaçırır. Hele iliklerine kadar işleyen sucluluk duygusu...

Doktor bu tür çaresiz genç kadınlara anlayışlı ve sevecen dav-

ranabilir; onları içtenlikle dinler. Bu acıklı durumda ayıplayıcı hatta öğüt verici gösterilerden kaçınabilir. Ama, bilimin ona sağladığı olanaklardan yararlanıp da zavallıcığı yükünden kurtarmayı göze alamaz.

Karşı cinse duyulan tiksinme ve öç, kadında soğukluğa (frigidité) neden olabiliyor. Çocuk düşürmeden sonra patlak veren fizik bozukluklar kesin bir kısırlığa da yol açabiliyor.

Çokluk şöyle de oluyor: toy, parasız, dayanaksız genç kız 'doğal' bebeği dünyaya getirmekten başka çıkar yol bulamıyor. O zaman toplumsal ve ekonomik dramın yıldırımları yavrucağın üstüne yağmağa başlıyor. Baba otoritesinden yoksun; paraca sıkıntı içinde kıvranan yarı çılgın parmak kadar bir annenin elinde, bu çocuk ne olacak?

Görülüyor ki, eğer bir genç kadın istenmeyen bir gebeliğin kurbanı olmuşsa, akla gelebilecek her çözüm *güdük*'tür. Böyle olunca, ölümlerden ölüm beğenmeli artık. Sonuçları böylesine ağır olan 'soyunu sürdürme' hakkı raslantıların kargaşasına bırakılmamalıdır.

Tıp Bakımından Gerekçeler

Gebeliğin tıp açısından sakıncalı sayıldığı durumlar var. Bu durumlarda kadının oyuna bakılmaksızın, düşürme yoluna gidiliyor. Bir yandan gebenin sağlık durumunun elverişsizliği, bir yandan da hastà yada sakat bir bebeğin beklenmesi hàlinde düşürme kaçınılmaz bir seçim oluyor.

Tıp bakımından sakıncaların bir listesini burada çıkarmak konumuzu biraz aşacaksa da birkaçını sıralayalım: böbrek ve kalp hastalıkları, şeker, kanser... Ama, akıl hastalıkları üzerinde birazcık olsun durmalıyız. Burada sorun, akılca eksiklilerin neden oldukları sonuçlara dayanmaktadır.

Bu günün psikiyatri bilimi, hastanın aile ortamı içinde kalmasını, ve eğer iyileşebilecekse, bu ortam içinde duygusal ve ye-

teneksel gelişmeler göstermesini öngörüyor. Kişiliğimizin her kesiminde etkili olan cinsel işlem, bu tür hastaların psiko-afektif olgunlaşmasında da yararlı bir etki sağlamaktadır. Yalnız şu da var: yarım akıllı, zaman zaman taşkınlık nöbetleri geçiren, yada düpedüz şizofren olan genç kızların gebe kalmalarından doğacak dramatik sonuçlar, anne - baba için sürgit kaygı ve tedirginlik konusu olabilir.

Aşırı cinsel isteklerini frenleyemeyen bu tür genç kadınlar, anneliği de beceremezler. Bir işe yaramayan bu başıboş, savruk yaratıklar, yavrularını yüzüstü bırakırlar; artık o zavallıcıklara anneanne mi bakar, babaanne mi, toplum mu; umurlarında bile değildir.

Bu durumda, gebeliği önleme tek çaredir. Amerika B. Devletleri gibi (Indiana eyaletine uyarak 29 eyalet bunu yasalaştırmış bulunuyor), bazı ülkeler, kısırlaştırma yolunu yeğlemişlerdir.

Durumun ağırlığı karşısında kendilerini görevli ve yetkili sayan bazı doktorlar, gözlerini kırpmadan, bu gibi sorumsuz akıl hastalarının gebeliklerine son vermekte duraksamamışlardır. Gebeliğin ilk aylarında bir 'rubéole: yalancı kızamık' görülürse, yada mongolizm (bozuk beden yapısı ve akıl geriliği) kuşkusu üstün gelirse, çocuk düşürmeyi yine kaçınılmaz saymak gerekir.

Otama (tedavi) Amacıyle Çocuk Düşürme

Otama (tedavi) amacıyle çocuk düşürmelerde şu üç gerekçe öngörülüyor:

— Gebe kadının ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olması,

— Dölde onulmaz bir hastalığın fark edilmesi,

— Irza geçme yada 'inceste: ensest' (kardeşler, ana-oğul, baba-kız arası birleşmeler) sonucu gebelikler...

Döl, bir 'kişi' midir, değil midir biçimindeki kısır tartışmayı

bir yana itelim. Kimisi der, 9 ay 10 günün ilk saniyesinden döl bir 'kişi'dir. Ermiş Thomas'a, o yaman kadın düşmanına sorarsanız, döl eğer erkekse 'kişi'dir. Yaşam saygısı yalnız döllenmiş yumurtaya gösterilmemelidir. O, canlılıktan yana çok zengindi ama bilinçten de yoksundur. Asıl düşünülecek olanlar, yeryüzündekilerdir; günlük yaşam kavgasını sürdürenlerdir. Dünyayı kasıp kavuran kıtlıkları, açlıkları; zihince ve bedence eksikli bir yaratığın kucaklarına verilmesiyle dengeleri bozulan ailelerin umutsuzluğunu; daracık konut koşullarını; ömür törpüsü çalışmayı; geceli gündüzlü alkol düşkünlüğünü; çocuğun eğitimini yozlaştıran karı-koca geçimsizliklerini körüklediğimizden haberimiz var mı?

İstatistikler haykırıyor: kurtuluşu çocuk düşürmekte bulan kadınların 60,9 %'i *evli*... 59 %'u da kötü konut koşulları içinde kıvrananlar...

Lutherci Kültür Merkezi yöneticisi rahip Viot şöyle diyor:

«Yaşama titizlikle saygı, ama sözcüğün en derin kapsamlı anlamıyle... Açıkçası, öyle durumlar vardır ki, çocuk düşürme bir 'ehven-i şer' sayılır. Kötü kararların en az kötüsü... İşte, çocuk düşürme konusundaki görüşüm budur benim.»

Bu görüşün altını çizelim ve diyelim ki, çocuk düşürme özgürlüğü gereklidir; yasa, annenin ve çiftin sağlık ve sosyal koşullarını hesaba katmalıdır.

Fakat, çocuk düşürme, hiç bir zaman, Gebeliği Önleme'nin yerini almamalıdır; ancak, başvurulacak *son çare* olmalıdır. Göreneklerle yasa arasındaki uzlaşmazlığa bir son vermek için, Devlet, annelerin çalışma ve konut koşullarını düzenlemelidir; eşlere, gebeliği önlemenin çocuk düşürmekten çok daha uygun ve güvenceli bir yol olduğunu, çok boyutlu bir eğitim kampanyasıyle anlatmalıdır.

Bu parantezi kapadıktan sonra planımıza dönerek, Eros'la üreme içgüdüsü arasındaki bağıntılara gelelim.

Gebeliği Önlemeye Karşı Direnmeler

Bugün artık insanoğlunun elinde gebeliği önlemenin en kesin silâhı var; seks'i ve üremeyi bu silahla birbirinden koparıp ayırmış...

Ama, gerçek amacı gizli basın kampanyaları ve korkak politika bağnazlıklarıyle bu silaha karşı körüklenen direnme, doktorların önüne bir sorun olarak dikiliyor.

Doktorun karşısında 'herhangi bir hasta' yoktur. Düşünün, bir kadın muayenehaneye giriyor. Acaba asıl amacı nedir? İstenmeyen bir gebelikten sakınmanın yolunu mu soracak; yoksa, suçluluğu pazara çıkmadan, cinsel cümbüşlerin tadını çıkarmayı mı aklına koymuş? Kadın, tarihte ilk kez, Yahudi - Hıristiyan geleneklerine karşı çıkıyor: seks'in tadına varırken, gebe kalma olasılığını ortadan kaldırmak istiyor.

İki bin yıllık 'zehirlenmeden' şıp diye kurtulmak kolay mı? Doktorlar annelikleri bir kaza yada bir hastalık yüzünden yasaklanmış genç kadınlardaki ikircikli ruh halini pek iyi bilirler. Böylelerinde doğurma isteği bir tutku olur. Kadınlık'la annelik'i birbirine karıştırırlar. Doğurmazlarsa kadından sayılmayacaklarını sanırlar.

Gerçekte, çoğu evli kadınlar için, artık doğuramamak, artık kadın olamamakla birdir. Kişiliklerinin bu kesimini gözden çıkarmış olmak onları tepkilerinde haklı gösterir. Doktorlar, gebelikten korunma için başvuran kadınlarda bile bu hırçınlığı sezmekteler. Bazıları diyagrama bile katlanamıyor; birleşmeden iki saat önce yerleştirilen diyaframın, isteği körleteceğini, sevişmenin 'kendiliğindenliğini' ortadan kaldıracağını sanıyorlar. Gözleri takvimde, sevişme programına isyan edenler, dişiliklerinin odak noktasına yerleştirilen nesneden ürkenler de var. Hele, hapları her tür hastalığın kundağı sananlar... Yürek kaldırıcı haberlerle halkın sırtından geçinen basın her gün bir yeni balon uçurur: «Şu haplar yok mu, kanser de, varis de, sivilce de, saç dökülmesi de, 'soğukluk'da hep o haplar yüzünden!. » gibilerden.

Ama, o aynı sayın bayanlar —zayıflama kürleri için yada kabızlığa karşı— hem de uzun süreli, öyle ilâçlar alırlar ki her birinin sağlığa zararı söz götürmez bir gerçektir.

Gebelik önleyici ilâçlar hemen hemen yüzdeyüz etkin... Kadınların bunlara bir türlü ısınamayışlarının nedeni budur. Akıllarını kullanarak doktora gidiyorlar; istenmeyen bir gebelikten korunmak için ona danışıyorlar. Öte yandan, kökleri henüz sökülmemiş derin bir kültür ve din geleneği içinde bocalayan duyarlıkları ve hayal güçleriyle de, tehlikesizce ve suçluluğa düşmeden seks'in tadını çıkarabilmek olanağı onlara en azından bir tuhaf, çok kez çirkin geliyor.

Bu çatışkıyı bağdaştırmak için, çoğu kadının bir tek sığınağı var: soğukluğu göze almak; bazıları da ne yapıyor, seks ile günah'ı bir tutuyor. İşin kötüsü, böyle davrananlar, —seks 'günahının' kefaretini çocuk doğurmakla bağışlatacaklarını sananlar, hep, zavallılar, fakirler... Kendi özgürlüklerinin savaşını veren kültürlü, hali vakti yerinde kadınlara gelince, bunlar büyük çoğunlukla önyargıların pençesinden kendilerini kurtarmış buluyorlar.

Papalık Genelgesi: «*Humanae Vitae*»

Çok değil üç beş yıl önce 6. Paul'un çıkardığı Papalık Genelgesi 'HUMANAE VİTAE» özellikle sosyal ve moral darlık içinde çırpınanlar için, Ermiş Augustin'in yasağını doğrulamaktadır: «Ten istekleri bir kötülüktür.» 'Kutsal' genelge seks ile üreme'nin birbirinden ayrı düşünülmesine karşıdır; sahici Katoliklerin, gebeliği önleme yolunda, ancak, ısı grafiklerinden yararlanmalarına izin vermektedir. Oysa bu metodun yetersizliği artık iyi saptanmış bulunuyor. Thomas felsefesine dayanan, yani 'Doğal'ın dışında iyi yoktur' ilkesine sıkı sıkıya sarılan bu genelge, doğal olmadıkları gerekçesiyle insan buluşu tüm yöntemleri yadsıyor. (Böyle olunca penisilini de, böbrek naklini de akıl etmemeli, ay

yolculuğuna da kalkışmamalıydı insanoğlu.) Oysa, insanoğlunun çabaları, Doğa'ya karşı sürekli bir başkaldırmadan başka nedir ki? Kilisece koşullandırılmış boyunları bükük yığınların, kıtlıkları, frengi ve veba salgınlarını günahlarının birer cezası sandıkları ortaçağ artık gerilerde kaldı. 'Kutsal Genelge' o çağı anımsatacak biçimde, tutuyor, sağlıklı bir seks yaşantısını bir sofuluğa feda ediyor. Belki bu sofuluğun da bir yüceliği yok değil; değil ama çoğunluk artık bu yüceliği benimseyecek durumda mı ya?

Genelge, gerçekle üç boyutlu bir çelişkiye düşmektedir: birey bakımından, çift bakımından, toplum bakımından. Ve, hele az gelişmiş toplumlar üzerinde, gebelikten korunmaları birinci derecede gerekli olanlar üzerinde, bu genelge ıstırap kaynağıdır.

«En ağır nedenlerle de olsa, iyiye ulaşmak için kötü yol seçilemez.» Evet, böyle buyuruyor son turfanda Papalık Genelgesi... Bizse, aksine, düşünüyoruz ki, gebeliği önleme —bir kötülük olmadığı gibi— insanoğluna kendi yazgısını kontrol edebilmesini sağlayacak bir ileri adımdır.

Doktor Açısından Gebeliği Önleme

Bu konuda yararlı olabilmesi için, doktorun, yukarda sıraladığımız sorunları sezmiş olması gerekiyor.

Kendisine danışmağa gelen kadını, doktor, cesaret kırıcı, kuşkulu sözlerle ürkütmemeli, hele onda suçluluk duygusu uyandıracak çatık kaşlılıktan sakınmalıdır.

Hastasının değer yargılarına incelikle saygılı olmalı, danışma konusunu onun kişisel ahlâkının bir yansıması gibi görmemeli, göstermemelidir.

Gebeliği önleme için ortam ancak böyle yumuşatılır.

Hap devriminden bu yana on beş yıl bile olmadı; kimyasal yada mekanik gebelik önleyici metotlar, çoklarına artık modası geçmiş görünüyor. Kadınlar, hormon dengelerini bozan, her Allahın günü —ayda bir kez oluşan ve ancak 48 saat yaşayan

bir yumurta yüzünden— aldıkları haplara içerlemeğe başladılar. Bir yumurtayı yok etmek için bunca sıkıntı... Sonra, hapların 'karavana' vurdukları da oluyor ara sıra. Öte yandan basının, çocuk düşürme özgürlüğü için alkış tutması da kadında derin yankılar uyandırıyor.

Gerçek şu ki gönüllü annelik konusu bakımından bir dönüm noktasını yaşamaktayız.

Ya gebeliği önleme işi iyice basitleşerek yüzdeyüz olumlu sonuçlar verecek ki 'lutéolytique'ler üzerindeki son çalışmalar bu konuda çok yerleştirmekle, sarı cismin —corps jaune—baskı altında alınması ve gebeliğin önlenmesi sağlanacak... Yada, bazı ülkelerde görüldüğü üzere, gebeliği önlemenin yerini çocuk düşürme alacak. Şu günlerde ufukta 'prostaglandines' gibi yeni yeni ilâçlar belirmektedir. (Prostaglandines F 2, bir püskürmeyle, iki saatin içinde, en iyi koşullarda, çocuk düşürmeyi sağlayacak. Hiç bir düzensizliğe yol açmayacak: ne kalp atışının değişmesine, ne kan basıncına, ne de önemli kan kaybına.

Aile Planlaması deneyimlerinin verileri şöyle bir saptama getirmektedir: Sosyal ve mesleksel açıdan aileler, geleceğe ne denli güvenle bakabilirlerse, planlamanın anlamı da o oranda (doğumların sınırlanması ile eşanlamlı) olmaktan uzaklaşacaktır.

Eşit ücretlerden yararlanma, eşit çalışma olanaklarına sahip olma bakımlarından kadının erkekle aynı çizgide bulunması gereği kaçınılmazdır. Kuzuya yonca demeti gösterir gibi, seçim kampanyalarında «Eşit çalışmaya eşit ücret...» diye hoparlör çatlatmak yeterli değildir. Anne —paraca hiç bir baskıya ve kısıntıya uğramaksızın— (dışarda çalışma), yada (yuvada kalıp ev işleri ve çocuklarının eğitimiyle uğraşma) arasında bir seçim yapabilmelidir.

Bilinçli ve sorumlu annelik ve babalık, eşlerin aile planlaması konusundaki kararlarında önde gelen etken olmalıdır. Fransa'da 'Doğumdan Yana'lar —Yılda 800 bin çocuk düşürme olayına gözlerini sımsıkı kapatıyorlar da— çürük çarık birtakım kanıtlarla, gebeliği önleme akımının karşısına çıkmağa kalkışıyorlar. Hiç değilse, kadınların öfkeli çığlıklarına kulak tıkamasalar...

Bu bölümde neden bu denli dökülüp saçıldık? Fransız düşünürü Henri Lefebvre (1901) şöyle diyor: «Baskı'nın temeli seks ile doğurganlığın kontrollu bağlantı noktasındadır. Bu baskı kimi zaman doğumların kontrolu yönünde işler; o zaman bir bölük toplum üyesi için zorunlu bekârlık başlar, bebekler gözden çıkarılır, fuhuş... oğlancılık... otuzbircilik alır yürür. Kimi zaman da bu baskı nüfusun artması yönünde işler.»

Her iki halde de sonuç tıpatıp aynıdır: insan kişiliğinin seks kesimi sosyal-kültürel zorlamaların mihrabında kurbanlık koyundur.

II

CİNSEL FARKLILIK

1. BİLİMDE ve MİTOLOJİDE

Sekste farklılık demekle anlamsızlığa düşüyoruz; çünkü Latince 'sectus' sözcüğünden gelen 'seks' zaten 'ayırım' demek. Bakteriden tutun insanadek bütün canlılarda değişmez bir süreç bu. Nice mitoloiiler ve nice varsayımlar, cinsel çift kutupluluğu, İkicilik teması olarak, başlangıçtan beri işleyegelmişlerdir. İnsanoğlu tanrıları kendine göre yarattı, ve onlarda erkek ve dişi ilkelerin hem çatışkısını hem de birbirini bütünlemesini canlandırdı. Hind'in 'Çiva'sı ile 'Sakti'si ve Eski Yunan'ın 'Zeus'u ile 'Rhéa'sı gibi.

Manyetik Kuram

Karşıtların birbirini çekmesini açıklamak için, Doğu geleneği, Manyetik kuramı icat etti. Bu kurama göre, erkek bir kadının yanına getirilir getirilmez, dişi yada erkek özün yoğunluğu oranında artan bir sıvı belirir. Çinliler buna 'Yang' ve 'Yin' adlarını vermişler. Bu sıvının belirmesi için okşamaya, öpüşmeye hatta ellerin birbirine değmesine bile gerek yok; erkeklik - dişilik ilkelerinin karşılaşması yetiyor.

Fransız yazarı Mauclair (1872 - 1945) şöyle diyor:

«Bu kuram, fiziksel ile tinsel ve gövde ile ruh arasındaki o eski antitezi aşmağa yardım ediyor. Bu antitez, aslında, edimsel

olarak, erotik serüvenin içinde zaten yoktur. Manyetik varsayım, kendini seks dalgasına kaptırmış olan çiftin aşırı duyarlık çalkantısını en iyi yorumlayan varsayımdır; yürürlükteki her tür ahlâk kategorileri bu çalkantıyı kalıplamak gücünden yoksundur.

«Gerçek yalnız bu manyetik nedenlerdedir; sevip de bu sevgilerine bir yorum getirmeyenler için anahtarsız birer bilmecedir bu nedenler... Erkek, kadını seviyorsa, güzel, tatlı, zeki ve baştan çıkarıcı olduğu için değildir bu. İleri sürülen gerekçelerin çoğu mantıksal kandırmacalardır. Erkek, kadını seviyorsa eğer, mantık duvarını aşarak seviyordur; işte aşkta manyetizmi saptayan gizem de budur.»

İçinde o «büyülü sıvı» kaynamayan bir gözlemcinin bir türlü akıl erdiremediği acayip tutkunlukları da, pekâlâ bu manyetik güçle yorumlayabiliriz. Görüntü koşulları değişmemiş olabilir; gençlik, ilgi, sevimlilik, düşünsel bağdaşma; ama, manyetik hal kesilmişse, Eros'un da isteğin de sonu gelmiş demektir. Eğer her şey bitmemiş, eğer aşk ilgisi karşılıklı çözülmemişse o zaman, sevecenliğe... alışkanlığa... toplumsal etmenlere dayalı ilişkiler dönemi açılır ki bu da bir yüceltme (sublimation) değil, olsa olsa, sekslerin kutuplaşması yerine oturtulabilecek bir çeşit Abdurrahman Çelebi'dir.

Bilimsel nesnelliğin kulu kölesi olan biz Batılılar için, bu manyetik sıvı'nın varlığını tartışmasız kabullenmek çok zor. Oysa psikoseksüel yakınlaşmalara bundan daha tutarlı bir yorum bulunamaz. Biz, cinsel farklılaşmayı üç sıra ölçütler üzerine oturtmuşuz; (oysa, ilerde göreceğiz, bu yüzden *gerçek* büsbütün arapsaçı olmaktadır):

1. Cinsel kutuplaşmanın kilit taşı, jenital bezlerin ve üretme organlarının farklılığı ile belirlenir; temel cinsel karakterler bunlarda yatar.

2. Erginlik çağı ile birlikte ikinci derecedeki cinsel karakterler (sakal, koltuk altı kılları, omuzlar, kalçalar, göğüsler, vb...)

3. Üçüncü derecedeki cinsel karakterler de bazı psikolojik

davranışlardan, mantık - sezgi - duygu özelliklerinden belli olur.

Ama, doğrusunu söylemek gerekirse, şuraya kadar bütün yaptığımız, birtakım gözlem olgularını sınıflandırmaktan öteye gitmiş değil; henüz, erkeği kadına iten sıcak ilginin özüne inebilmiş değiliz.

Koku Almanın Rolü

İlk insanlar, 'manyetik çekim'de koku almanın rolünü sezmişlerdi her halde; çünkü onlar insan vücudunun doğallığını yitirmediği somut bir dünyada yaşıyorlardı. Filipinler'de bu gün bile, birbirinden ayrılmak zorunda kalan iki sevgili, bağlılık simgesi olarak, kokuları sinmiş birer giysilerini değiş tokuş ediyorlar. Cayapa kadınları, baştan çıkarma güçlerini daha da bilemek için, güzel kokulu otlardan yararlanıyorlar; Batılı Apache'lar da öyle. Antik Çağ'da olduğu gibi, bizim uygarlığımızda da yapay parfümler başlı başına bir kazanç madenidir.

Hayvanlar üzerinde yapılan gözlemler, sekste kokunun önde gelen rolünü doğrulamaktadır.

Maeterlinck, erkek arıların Kraliçe'ye üşüşmelerini hayran kalınacak bir betimlemeyle anlatır:

«Yaşamlarının hiç bir döneminde öbür arıların göze alanayacakları pırıl pırıl bir yücelik bölgesine ulaşır Kraliçe... Uzakta, tembelliklerinin dalgalandığı çiçekler çevresinde, erkek arılar 'manyetik koku'yu almışlar ve içlerine çekmişlerdir. Bu koku dağıla dağıla komşu kovana kadar yayılır.»

Arılar, manyetik kokuyu 'phérormones' denilen özgül (spécifique) hormonlarıyle alırlar. İnanılmaz derecede duyarlıdır bunlar: bir gramın milyonda birinin yüzde biri derecesinde... Arılar antenlerinin duyarlı alıcılarıyle, rüzgârın sürüklediği bu zerreciklerle gıdıklanırlar.

Bu 'kimyasal çekici'lerin etkinliği yalnız böceklerde görülüyor değil.

Erkek köpek, dişinin sidiğini bir koklamaya görsün, onun sevişmeye yatkın olup olmadığını şıp diye anlar. İnsansı maymun çeşitleri, cinsel organları 'tatmadan' önce, bir süre koklu-yorlar onları... Cinsel işlemleri, dişinin aybaşı grafiğinde uygun döneme denk gelmekte... Bu da dişinin o dönemde salgıladığı 'oestrogen' hormonların oranına bağlı... (Bunlar yumurtalıktaki keseciğin salgıladığı hormonlardır. Bu salgılama hipofiz'in kumandası altında oluşur. Dişinin cinsel karakterini geliştiren işte bu hormonlardır. Bu nedenle onlara dişilik hormonları denir.)

Dişi maymun 'iğdiş' edildiğinde, erkek üzerindeki çekiciliğini yitirir: folikülin enjeksiyonu, çekici sıvı'yı eski haline dönüştürür; oysa 'nidation' hormonu olan progesteron uzaklaştırıcı bir etki doğurur. (Progesteron: yumurtanın yumurtlanmasından sonra sarı cisim 'corps jaune' tarafından salgılanan yumurtalık hormonudur. Bir 'nidation' olasılığına kayganlık hazırlar. Bu nedenle progestron'a 'annelik hormonları' denir.)

Düzenci bir deneyimin de gösterdiği gibi, bu hormonal mesajlar, koku alma yoluyle aktarılmaktadır.

Bir erkek maymun, parmaklıkla ayrı tutulduğu dişisine kavuşabilmek için, şöyle eğitilmiş bir kaldıraca basacak, o kadar.. Fakat, sonradan, erkek maymunun koku alma duygusu körletiliyor; zavallıcık, artık, hormonal mesajlara duyarlı değildir; ayrılığı sona erdirmek içinden gelmez olur. Ama, koku alma duyusuna yeniden kavuşturulunca, cinsel istekleri yeniden uyanmağa başlar; 'eşref saat' gelince, hemen sıçrayıp kaldıraca basar.

Koyunda ve dişi domuzda uygulanan deneyimler de, oestrogen'lerin çekici gücünü, ve progesteron'un uzaklaştırıcı etkisini doğrulamıştır. Progesteron'dan yana zengin gebelik önleyici haplar almağa başlayan eşlerine karşı bazı erkeklerde birdenbire kendini gösteren ilgisizlik, belki aynı mekanizmanın bir gereği, bir sonucu...

Erkek, kokulara karşı çok duyarlıdır. 4. Henri üzerine anlatılan öykü bu bakımdan bir kanıt sayılabilir: Kral, haremindeki güzellere, yıkanıp temizlenmeden yatağına gelmelerini, yani 'cinsel' kokularını ziyan etmeden koynuna girmelerini buyururdu.

Baudelaire'in ozan dehası, erkekte kokudan yana beliren tiksinti ve hoşlanma tepkilerini bir güzel canlandırır. «Korkunç kokulu acımasız Circé ile melek kokulu *tinsel beden*'i ayırt etmesini bilir.

Seks ile koku alma arasında, bunlardan daha derin bağlantılar var. Örneğin dişi tavşanda koku alma yumrularının kesilip çıkarılması, yumurtalığın gelişmesinde aksamaya, bozukluklara yol açar. Bunun benzeri bir hastalık belirtitisi erkekte de görülmektedir (dysplasie olfactosexuelles = koku alma-seks bozukluğu).

Çağdaş anatomi bilginlerinin, beynin koku alma sisteminde, seksi ayarlayan merkezlerden birinin yerini saptamış bulunmalarına ne diye şaşmalı? Erkek iktidarsızlığında, burun'dan bazı girişimlerle az çok bir iyletim etkinliği sağlanmakta olması da bununla açıklanabilir.

Bu koku alma sorununu böyle enine boyuna didiklemekle, hiç de konu dışında gevezelik etmiş değiliz; amacımız, bazı metafizik kuramların ve ozanca sezgilerin kökleri, bilimsel gerçeğe ne denli dalıp yayılmış, onu göstermek...

Erdişi Miti (Efsanesi)

Bu tasarımı geliştirmekte, Eflatuncu erdişi miti de bizim için bir başka fırsat oluyor.

'*Şölen*'inde, Eflatun'un savı şudur: «Eski.. çok eski çağlarda, eski.. çok eski bir ırk vardı yiğit ve onurlu; çoktan.. çoktan soyu tükenmiş; özünden iz kalmamış. Üyelerinden her birinde, hem erkek ilke hem de dişi ilke biraradaydı, Promete'de olduğu gibi. İşte bu erdişi kişiler, yine tıpkı Promete'nin yaptığı gibi, göklere

tırmanmağa kalkışarak, tanrıların gazabına uğradılar. Ceza olarak her biri ikiye bölündü. İşte, cinsel ayrımın kökeni budur. O gün bu gün, kişioğlu, o ilk, o en eski birliği yeniden kurmak için, yeniden tam bir kaynaşma sağlamak için, kendini bütünleyecek olan 'öbür yarı'nın peşindedir. O halde, aşkın anlamı apaçık ortada: İki başka varlıktan bir tek varlık oluşturmak için birleşmek ve birbiri içinde erimek.»

Altları çizilecek çok satır var burada:

1. 'Başlangıç'ın mutlak canlısında iki cinsel gizli güç birleşmektedir. Bu canlı, Kutsal Kitap'ın Oluşum bölümünde yazılı olduğu üzere, hem erkek hem de dişidir. Çağdaş bilim, bu yüce sezgiyi doğrulamaktadır:

«Embriyon (cenin), yedi haftalık oluncaya kadar cinsel karakteri bakımından 'iki arada, bir derede'dir; genital tohumunda her iki cinsin organlarına hazırlık sayılacak bir durum vardır.»

Tıpkı bunun gibi, hormon salgıları da herkeste hem erkek hem de dişi niteliktedir. İlerde bu konuyu ele alacağız.

2. Eflatuncu ordişi mitinde çoğu yorumcuların dikkatinden kaçmış olan bir 'demeğe getiriş' de var: kırılmış bir oyuncağın yarısından farksız sayılan her birey, kendi o eski *bütün* halinden bir şeyleri varlığında saklamaktadır; bu bir şeyler, yalnız, yitirilmiş bütünlüğü yeniden kurmak tutkusundan ibaret değildir; bu bir şeylerin içinde, kişiliği kendi özünde belirleyen orana göre, çifte cinsellik karakterinde bir karışım da vardır.

Şu eski.. eski.. ilk 'kişi'nin ikiye bölünmesi kusursuz bir bölünme miydi dersiniz? Pek zayıf bir olasılık bu. Öyle olsa dört yüz dirhem birer erkek yada dişi tipi ortaya çıkardı. Oysa, görüyoruz, her bireyde, değişik oranlarda bu iki ilkenin her ikisinden de var; her birey, belli birer ölçüde, hem erkek hem de kadın. Bu tasarımı, çağdaş ruhbilim adamakıllı benimsemiştir. İndiana Üniversitesinde, dokuz basamaklı bir merdiven tasarladılar; bu basamaklar, kişinin tutum ve davranışlarına göre, onun erkeklik yada dişilik derecesini belirlemektedir.

Bir cinsin öbürüne üstünlüğü, bu açıdan, tüm anlamını yitiriyor.

Seksin Metafiziği (1968) adlı yapıtında, Evola şöyle diyor:

«Yapılabilecek tek şey, bir kadın ne oranda salt ve katıksız kadındır, bir erkek ne oranda salt ve katıksız erkektir, bunu saptayabilmek. Her biri için biricik nitelik ölçütü —bir kez daha belirtelim— kendi cinsel kimliğini ne derecede gerçekleştirmiş olduğudur. Kuşkusuz, tam kadınsı olan bir kadın, tam erkeksi olmayan bir erkekten üstündür; tıpkı, toprağına bağlı, işinin gücünün eri bir köylünün, görevlerini yerine getirmeyen bir kraldan üstün olması gibi...»

3. Bu erdişi tasarımında, ikilik, ancak, uygun bir eşin sunacağı bütünlemeyle giderilebilir. Eflatun'dan çok sonra Schopenhauer, bunu kendine göre yeniden ele alıyor: tutku —bir asitle bir baz'ın sonuçlandırdıkları nötralizasyon gibi— her iki eşin karşılıklı birbirlerini nötralize etmeleri demektir. 'Yang' ve 'Yin' kuramı da, eşlerden birinin *Güneş*, öbürünün *Ay* 'kökenli' olmasını öngören astroloji gibi, aynı *bütünleme* kuramını geliştirmiyor mu?

Gerçekten, gözlemleriniz, bize, sevgililerin ve eşlerin birtakım bütünleme bağlanışları çevresinde ayarlandıklarını ispatlamaktadır. Örneğin, sado-mazohist yapıda kurulmuş sevgiler ve evlilikler öyle çok, öyle ömürlüdür ki... Böyle bir uyumda, bir yanın zorbalık tutkusu ile öbür yanın aşağılanma tutkusu birbirini beslemektedir. Anne-oğul ikilisi de bir başka tablo çizer: kol kanat gerip koruma tutkusu ile güvenlik gereksinimidir burada kilit taşı.

İşte böylece, erdişi miti (efsanesi), ölüm kalım korkusunu dağıtacak, ve Cennet'ten kovuluşun yaralarını saracak biricik melek olan o bütünleyici meleği aramanın kaçınılmaz gereğini belirlemektedir.

Ama bu konuda anlamsızlığa ilk düşen de yine Eflatun... Diyor ki: «Bu bütünlemeyi yapsa yapsa 'éphèbe' ('yakışıklı delikanlı') yapabilir.» Eh, ne demeli, Eski Yunan'da güzellik ideali o... Homoseksüel, eşinde, bir bütünleyiciden çok, kendi imgesini yansıtacak bir ayna aramaktadır.

Kimi bireyler de var ki kendi gönenmelerini ararken, bir eşin bunda yararlı olabileceğini yadsırlar, ya da onu bir rastlantı koşulu sayarlar.

Kadın haklarının militanlığını sürdüren bazı kadınlar, erkeklik ilkesini benimseyerek hoyrat yönlerini geliştirmeğe kalkıyorlar; tabiî bunu hiç de yakıştıramıyorlar, üstelik erkeği korkutmuş oluyorlar. Afrika büyücülüklerinde bir gelenek var: törene katılanlar, eşlerini —baştan aşağı örtünük olan eşlerini— giysilerini beğenerek seçerler. Bunun gibi, cinsel çılgınlığın çöpçatanı da yalnız erkeklik değil elbet.

Scheler, kişiden kişiye öngörüyor sevgiyi. Bu anlayışta, ancak ayrıcalıklı bir eş —tıpkı, varlıklardan yayılan ışınları alabilme yeteneğinde olan 'radieztezist gibi— sevgilisinin, eşinin derinliklerinde yatan, onun özüne işlemiş zenginlikleri bulup çıkarabilir; onun kendi kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olabilir.

Fransız filozofu Bachelard (1884 - 1962) şöyle diyor: «Biz kendi kendimize rastlamadan önce bir *hiç* idik.»

Birliğe, güce ve kısacası *düşüş* karşısında ölümsüzlüğe, bizi ancak uygun bir bütünleyici ulaştırır. Birliği aramak, aşkı yeniden kutsallaştırır.

Bu bakımdan, cinsel orgazm bir şimşektir; kısacası bir süre için, o yitirilmiş Cenneti gözler önüne serer; Freud'un Eros ve 'Thanathos' (Ölüm) diye tanıdığı iki karşıt içgüdümüzü uzlaştırır; bedensel birliğimizi yeniden kurar; *ben* ile *ben-değil* ikiliğini ortadan kaldırır, bizi o eski.. eski erdişi koşulumuza döndürür.

Ne yazık ki bu şimşek, ömürsüz bir kıvılcımdır; biteviyeliğin aşağılığına düşüp sönüverir.

Şimdi, mitleri ve filozofça kuramları bir yana bırakalım da, bilimsel verilere gelelim. Korkmayın, bu veriler bizim hayal gücümüzün pınarlarını kurutmayacak; aksine bizi hayal gücümüzün ötelerine götürecek.

2. HAYVAN, İNSAN ve TOPLUM

Cinsellik ve üreme sorunlarını canlıların değişik basamaklarında bir çözüme bağlamak için, Doğa, bir sürü deneyimler sıralamıştır.

Eğreltiotu

Örneğin, eğreltiotuna ve menekşeye, Doğa, kendi kendini dölleme işini uygun görmüştür; yani bir tür (bitkisel ensest: ana-oğul, baba-kız, ve kardeşler arası cinsel ilişkiler sapıklığı...) Erkek ve dişi organlar bir aradadır. İncecik bir çiy (şebnem) zarfçığı içinde yüzen spermatozoit'ler yumurtalık hücrelerine rastlamağa çalışırlar.

İstiridye

İstiridyede, deniz yıldızında, deniz kestanesinde döllenme, rastlantıya bırakılmıştır. Sperma ve yumurtalar denize boşanır, akıntıların keyfine kapılırlar. Doğal ayıklanma (selection) donatımıyle silahlanmış bazı türler, sperma ile yumurtaları aynı zamanda boşandırırlar; bu da döllenme olasılığını arttırır. Bu katsayı yüksekliği kötü rastlantı risklerini karşılamış olur.

Omurgasızlar

Cinsin sürüp gitmesi için erkekle dişinin ille de kucaklaşması gerekmiyor demek. Bakınız, kırkayakta da öyle: Erkek kırkayak, spermatofor denilen kabuklar içindeki spermalarını toprağın üzerine saçar; dişisi de dolaşırken dolaşırken, onları bulup yutar ve ağzındaki bir cepte saklar. Dölleme de şöyle olur: yumurtladığı yumurtaları yalamak alışkanlığında dolan dişi, spermaları ağzından yumurtaya aktarır.

'Seks Üzerine Söyleyşi' adlı yapıtında (*Entretien sur La Sexualite*, 1969) Rémy Chauvin şöyle diyor, akreplerdeki buna benzer bir işlemi anlatırken:

«Kıskaçlarını oynata oynata seğirtip durur bunlar. Erkek, bir sperma keseciği (spermatofor) çıkarır ve bunu, diyelim, küçük bir kazığın üstüne koyar. Sonra bir dişi aramağa yönelir; bulunca, onu hemen güçlü kıskaçlarıyle kavrar; doğru, kesecegi koyduğu yere götürür. Şöyle bir kaldırır onu, ve sperma keseciğini alıp onun üretim organı yoluna 'el yordamıyle' yerleştirmeğe çalışır. Sonra da zavallıcığı bir güzel silkeler ki sperma keseciği iyice içine girsin.»

Kurbağa

Bu dolaylı rastlantı modasının kadın - erkek birleşmesiyle hiç bir benzerliği yok. Kurbağalar birbirlerine sıkı sıkı, uzun uzun sarılırlar ama farklı seks organları olmadığından, onlarınki çiftleşme değildir. Salgı kanalı olarak bir tek ağız vardır ki hem dışkının hem de testikül'ün ve yumurtalığın seks hücrelerinin çıkmasına yarar. Yani tam Ermiş Augustin'in 'sidikle dışkı arası' diye lânetlediği ve kişioğluna haram kıldığı türden bir mekanizma...

Bu böcekle bu çiçek, kendimize kıyasla sapıklık sayacağımız özel bir çiftleşme yolu tutmuş. Tropikal ormanda, iri birer böcek görünümünde, göz kamaştırıcı acayip orkideler var. Etaminler (erkek organlar) pistil'den (dişi organdan) uzak olduğu, yapışkan ve yoğun pollen'leri rüzgâr uçuramadığı için, bu orkidelerde kendiliğinden dölleme olanağı yoktur. Eşekarısı, orkidenin böceğe benzemesi yanılgısıyla, onun içine derinlemesine iniş yapar. Renk karışımlarını bir zifaf hazırlığı sanır; organını yapışkan ve yoğun pollene daldırır. Havalandıktan sonra da komşu çiçeğe uğrayarak taşımacılık görevini yerine getirmiş olur.

Bahta kalmış bu çiftleşme cambazlığını, kuşkusuz, orkideden yayılan doyulmaz kokular kolaylaştırıyor. Ama, bazı türlerde, dayanılmaz kötü kokular da aynı oranda çekici bir çağrı olmaktadır.

Çiftleşme ve Cinsel Sinyaller

Bununla birlikte, böceklerin, sürüngenlerin, memelilerin çoğunda, çiftleşme, insanınkini andırıyor. Yani, cinsel sinyaller ve hormon salgıları onların çiftleşmelerinde de büyük rol oynamakta.

Avusturyalı psikoloji ve zooloji uzmanı Konrad Lorenz'e borçluyuz cinsel mesajların keşfini. Bunlar, cinsel refleksi kamçılayan ve çiftleşmeye elverişli ortam hazırlayan sinyaller olarak tanımlanıyorlar. Kuşlarda bu mesajları fark etmek pek kolay: Örneğin yeşil ördek, erkeğinin boynundaki yeşil tüylere bitiyor. Boynunda yeşil tüyleri bulunmayan enkeklere hiç yüz vermiyor. Boynundaki yeşil tüyleri yolunmuş olan erkek ördeği bekleyen bir kötü yazgı daha var: öbür erkeklerce dişilerle karıştırılması...

Bu sinyaller, insandaki erojen (şehvet uyandırıcı) bölgelerle

kıyaslanabilir. Örneğin kadında zengin saçlar, alımlı bir boyun, biçimli bacaklar pek iyi bilinen cinsel dürtülerdir.

Salyangoz

Salyangoz erdişi'dir; çiftleşmede hem erkeklik hem de dişilik organlarını aynı zamanda kullanır. İki salyangoz tutkuyla ve hoyratça birbirlerine sarılırlar; antenlerini birbirine dolarlar, ve zevklerinin doruğunda, kireç taşından iğneleriyle birbirlerinin cinsel organ ağızlarını derinlemesine karıştırırlar. Bu çiftleşme sıtması içinde, azgınlığı o kerteye vardırırlar ki birbirlerini yaraladıkları olur. En sonunda spermatozoit keseciklerini birbirlerinin dişilik organı yoluna boşandırırlar.

Mürekkep Balığı

Bir mürekkep balığı türü olan argonot'un kamçı biçimi bir çiftleşme kolu vardır. Kızgınlık döneminde bu kol kopup ayrılır ve suyun içinde, bir dişisinin 'çukuruna' denk gelmek umuduyle, 'Yâ nasip' diyerek rasgele yüzmeğe başlar.

'Hayvanlar Dünyasında Aşk' adlı kitabında (1965) Hebert Wendt şöyle diyor: «Bu dölleyici kollar zooloji bilginlerinin uykularını kaçırmıştır. Acaba, argonot (mürekkep balığı) kendine bir gelin arasın diye mi kolunu koparıp sulara salıyor? Acaba bu kol salt kendi yeteneği ile mi, geline kadar ulaşabiliyor? Eğer böyleyse, işte size uzaktan uzağa döllemenin akıllara durgunluk verecek bir biçimi...»

Denizaygırı

Cinsel roller açısından tam bir 'tersine'lik gösteren bir hayvan varsa o da denizaygırıdır. Gerek ayartma, gerek çiftleşme,

gerek doğurma işinde, dişi, erkeğin yapması yaraşık olanı yapar. Yine Hebert Wendt'den dinleyiniz:

«Dizginler dişi nin elindedir. Gelinlik görünüşü içinde pırıl pırıl, dans etmeğe başlar pısırık damadın çevresinde, ve onu bir aralık kuyruğundan yakalar. Âdemoğlu sevgilileri gibi, kucaklaşmış olarak, başlarlar yüzmeğe. O sırada akıl almaz bir şey olur: erkek, karnını heybe gibi şişirir; dişi'nin de önünden penis'i andıran bir şey uzayıp doğrulur... Dişi, bu organla, heybeyi üst üste zorlar, ve yumurtalarını birbiri ardınca, içine kaydırır. Dişi'nin bu dakikalardaki hareketleri erkek için dayanılmaz ve doyulmaz kırbaç darbelerinden farksızdır. Bu arada o da spermasını boşaltır heybeye. Sarılıp kucaklaşma gevşer, çözülür. Dişi ayrılır, uzaklaşır. Bundan sonra da zavallı erkek denizaygırı, bir dişi gibi davranmak zorundadır. 'Bebek' heybenin içinde oluşmuş, gelişmeğe başlamıştır. Hem de kim bilir kaçız? Gün günden, muhterem pedcr'in karnı şişe şişe, balon gibi olur. Sonunda, çetin saat —doğurma saati— gelip çatar. Miniklerin heybeden fırlamaları tam bir doğum'dur. Doğum süresince, erkek, iki bükülüm inler de inler.»

Hayvanlarda 'penis'le simgelenen aktif rol, yalnız denizaygırlarında kural dışı bir durum göstermektedir.

Cinsel Fonksiyon, Sosyal Fonksiyon.

Arılar, termitler ve karıncalar gibi bazı böcek 'toplum'ları var ki, bunlarda sosyal fonksiyon, cinselliği yüceltmekte ve disiplin altına almaktadır. Toplumun üremesi işini yalnız Kraliçe üstlenmiştir. Cinsel açıdan *nötr* olan öbür üyeler bütün güçlerini işbölümüyle belirlenmiş birtakım görevlere adamışlardır: örneğin askerdirler; sınırlarını kendi kokularını taşımayan yabancı 'istilâcılara' karşı korurlar. Örneğin işaret dikicileridir, yorulmak bilmez ırgatlardır, toprağın altını üstüne getirirler, binlerce galeri açarlar, dışardan çiçektozu ve balözü toplayıp getirirler, pe-

tekleri örerler, günlük 'ev' işleriyle uğraşırlar; örneğin, çocuk bakıcıdırlar, küçük larvaların üstlerine titrerler, onları tırtıl bulamaçlarıyle beslerler. Boylarına poslarına göre öylesine güç tüketirler ki cinsel işlemden yana sıfırdırlar. Tıpkı günümüzün ölesiye çalışan ağır işçileri gibi.

Arı toplumunun kraliçesi, ayrıcalıklı ve biricik üretme rolünü - büyüyüp gelişmesine kadar her gün kendisine sunulan 'şahane pelte'ye borçludur. Onun cinsel elverişliliği ve fonksiyonu, Toplumca programlanmıştır. Görevlerini yerine getirmelerinden sonra erkek arıların işçiler tarafından öldürülmeleri de yine düzen'in öngördüğü program gereğidir.

Toplumca daha yüksek verim elde etmek uğruna birey'i harcayan düzende bireysel hiç bir fanteziye göz yumulmaz. Cinsel işlem de ancak üretsel fonksiyonun sınırları içinde vardır. Arı toplumunda olduğu gibi, denge, ancak, acımasız bir sertlikle ayakta tutulabilir.

Eros, ve Hayvanlar Dünyasında Sataşkanlıklar

Hoyratlığa kumanda eden, toplumun yapısıdır.

Böceklerde çiftleşme, insan gözüyle, sadizme kaçacak derecede acı vericidir. Örneğin, erkek tahtakurusu, sert ve ucu sivri penis'ini dişisinin vücuduna hoyratça batırır. Sperma fışkırması açılan yaradan içeriye işler, ve bir tür abse oluşturur; sonradan bu abse genital oyuğun içine patlar. Bu mekanizma, erkek ve dişi genital organların uygunsuzluğundan ileri geliyor: biçimsiz ve pürtüklü olan penis anahtarı, dişi'nin kilidine bir türlü uyamaz. Böylece de, cinsin sürüp gidebilmesi için sadik sapkınlık kaçınılmaz olur.

Mantis böceğinin eli kanlı saldırganlığına ne demeli? Çiftleşme sırasında beş altı damat adayını öbür dünyaya yollamadan zifaf kabul etmiyor. Şaşkına dönen böcek bilgini Fabri, bakınız ne diyor:

«Bunu gözlerimle gördüm ve uzun süre kendimi toparlayamadım.»

Ama yine de bu kana susamışlık, biyolojik bir zorunluluğa bağlanabilir. Gerçekten bu tür böceklerde erkekler öylesine tutukturlar ki ancak beyincik boğumlarını yitirmeyi göze alarak çiftleşme işine girişebilirler. Sevişme sarmaş-dolaşlığında dişi bu nedenle eşinin başını ısırmak zorunda kalır. Eros ile Thanatos'un bu denli 'mutlu' bir işbirliği yaptıkları pek görülemez.

Hayvanlar evreninde daha nice kanlı hoyratlıklar işleniyor... Yaldızlı 'domuzlan' böceği gerdekte öyle bir azgınlaşır ki erkeğini paramparça eder. Yumurtlama mevsiminde dişi böcekler erkeklere saldırırlar, onların kuyruklarını koparıp yerler. Örümceklerde, erkek, sevişme sırasında eşinden alarga durmağa bakar; çiftleşme için ayaklarından birine 'vekâlet' verir. Ancak böyle kurtarır postu.

Bunca acımasızlıklar, evet, ama bu alanda insanın hayvanı kıskanmasına gerek yok. Sekse orkestral bir boyut kazandıran insan beyni, akla hayale gelebileceklerin sınırını da aşmıştır. Hem zaten hayvanda türlü ayartına, cilve incelikleri de bulunmadığını sanmak insafsızlık olur.

Ayartma Yolları

Sevişme peşrevlerinin salt insana özgü olduğu sanılmasın. Kuşlarda, bazı balıklarda zifaf öncesi bir tören niteliğinde saatler süren öyle cilveleşmeler vardır ki...

Zifaf öncesi gösterilerde erkek, bütün ayartma ve alımlılık kozlarını ortaya sürer. Dans eder dişisinin çevresinde; parlak renkleriyle onun gözlerini kamaştırır. Kıvranışlarıyle Güzel'ini büyüler; ona her an biraz daha sokulur. Dişinin karşı koymaları artık ürkek bir nazdan başka bir şey değildir. Çok geçmeden bırakır kendini.

Yüz görümlüğü yalnız bizde değil hayvanlarda da geçerli

bir ayartma aracıdır. Böcek, çiftleşmeden önce, dişisine kendi salgıladığı ipek gibi bir ağ topçuğu sunar. Erkek kuşun da seks ortağına bağlılık simgesi ya onun hoşuna gidecek bir av, yada yuva yapmakta işine yarayacak bir dal parçasıdır. Su tavuğunun armağanı besin üzerinedir: canlı canlı bir küçük kertenkele, bir balık...

Demek ki kişioğlu hiç bir şey icat etmiş değil. Bolivyalı göçebe Sirionos'ların, gözlerine kestirdikleri dişilere armağanlar sunmaları; Salomon adalarında Sevgili'nin avcuna bir ceviz yada bir tutam tütün sıkıştırma göreneğinin yukarda anlattığımız böcek ve kuş inceliklerinden ne farkı var, hiç...

Bu tür inceliklerin altında bir çeşit orospuluğun gizlenmek istendiği sanılmasın; insafsızlık olur bu. Kuşun eşine sunduğu av, erkeğin kadına taşıdığı inci-boncuktan, çiçekten farksızdır; onun uğruna gereğinde her türlü özveriye hazır olduğunu simgeler.

İnsan - hayvan arası benzerlik bu kadarla kalmıyor. Gönül çelme yolunda ikisi de türküden, inlemeden, danstan yararlanıyorlar. Chero Kee gece yarısı serenadı yapıyorsa, gözleri sevgilisinin penceresinde; bu serenattan büyüleyici bir etki umuyorsa; Trukan'lar gitar ve armonika çalıyorlarsa; Crow'lar flütten, İfogaos'lar harp'tan medet umuyorlarsa; kuşlar da daldan dala gidip gelmelerin portelerinde melodi notalarını kanatlandırıyorlar; filler de kızgınlık mevsiminde ormanı inletiyorlar; maymunlar da tropikal ormanlarda sabırsız çağırı çığlıklarını çınlatıyorlar.

İnsanla hayvan, erotik 'tutum ve davranışlarında' da çok kez birleşiyor: Maymunda homoseksüellik var. Kedibalığının (poisson-chat) dişisi erkeğinin spermasını emiyor, sonra da yumurtalarının üzerine tükürüyor onları; böylece, ağız yoluyle çiftleşme oluyor. Dişiden yoksun kalan yada yoksun bırakılan yunusbalığı otuzbir'e yatıyor. Bunu yapmak için penisini havuzdaki fıskıyeden fışkıran sulara tutuyor, yada dev kaplumbağaların sırtlarına sürtüyor.

Hayvanda cinsel davranışı dış dekorun etkilediği de olmak-

tadır: kirli, bulanık camlı akvaryum içinde balıklar çiftleşmez. Çullüklar, çiftleşmeden önce, sevişme sahnesinin çerini çöpünü gagalayırle temizler. Artık orası onların alıştıkları bir zifaf odasıdır. Eğer gelecek mevsim, örneğin yeni bir karayolu açılması nedeniyle bu aşk alanı 'kamulaştırılmışsa' zavallıcıklar yine orada sevişmeğe kalkışıyorlar; bu yüzden ezilip can verdikleri oluyor. En sonunda, umutsuz, başka göklere havalanıyorlar, yeni ve konuksever alanlar bulabilmek için...

Elbette ki, kişioğlu, çok üstün beyin gelişmişliği sayesinde, seks tutum ve davranışları bakımından sınırsız ince buluşlara sahiptir. Kapı aralıklarında da, orman kuytularında da kurdunu döker ve bu konforsuzluklardan özel bir zevk alır. Bazen de Tobriend yerlileri gibi 'şairane' yuvalardan hoşlanır.

Polonya asıllı antropoloji bilgini Malinowski (1884 - 1942) Tobriend'liler üzerine incelemesinde şöyle yazıyor:

«Bölgenin Doğu'ya bakan bölümünde manzaraya doyum olmaz. Kayalıklara vuran dalgaların uğultusu, mavi denizin ak köpüğü ve altın - başak kumlar, sevişmeler için düşsel ortamlar hazırlıyor. Bu ortam içinde mitolojik 'inceste' aşkların dramı da, yerlilerin hayal gücünden doğan bir dram gibi sahneleniyor.»

İnsanda, sosyal-kültürel etkenler, biyo-seksüel içgüdüyü yüceltmektedir ama yine de karmaşık birtakım biyolojik mekanizmalar, onu başka başka yönlere saptırmaktadır. Biyo-seksüel içgüdüler, kendilerini duyurmağa başlayınca, kadında bir türlü, erkekte bir türlü etkili olmaktadır.

3. CİNSEL FARKLILAŞMANIN BİYOLOJİK FAKTÖRLERİ

Kimlik belgesine *erkek* yada *kadın* diye kesin bir kayıt düşürülmesine kadar, bireyin cinsel açıdan belirlenebilmesi için bir sürü aşama gerekiyor. Biyolojinin en son verilerini şemalaştıralım ve bu belirlenme süreceni şöyle bir planda inceleyelim:

— Kromozomlar planında;
— Seks bezleri planında;
— Hormonal salgılamalar planında;
— Sinir sistemi planında.

Kromozomlar

Kromozomların 'keşfi' 19'uncu yüzyıldadır. Belli bir cins için değişmez sayıda döllenmiş yumurtada ve hücre çekirdeğinin içindedir bunlar. İnsanın vücut hücrelerinin her birisinde 23 çift olarak 46 tanedirler. Cinsel hücıeler, yumurtalar ve spermatozoitler bu saptamanın dışındadırlar. Bir redüksiyon (indirgeme) bölünmesinden sonra, bunlardaki kromozom sayısı 23'e iner. Bu olaya *meyoz* deniyor. (Seksüel hücrelerin olgunlaşma ve bölünme süreci, ki bu süreçle kromozomların sayısı yarıya iner; yani *diploidi* durumu (2 N kromozom sayısı) *haploidi*'ye (N kromozom sayısına) dönüşür.)

Böylece, cinsel üreme, *meyoz* ve döllenmenin birbirini izlemesi ile belirlenir. Kadının gebe kalmasıyla birlikte oluşan yeni canlı'nın genotipik cinselliği de belirlenmiş olur. Bu da 'x' gonokromozomu taşıyan bir yumurta hücresiyle bir spermatozoit'in birleşmesidir. İki türlü spermatozoit var: 'x' spermatozoiti ve 'y' spermatozoiti...

Gametlerin birleşmesi, 'xx' karyotipte dişi cinste bir embriyonu; ikinci durumda ise 'xy' karyotipte erkek cinste bir embriyonu kişileştirir. O halde, farklılığı yapan, spermatozoitin gametik karakteristiğidir.

Bu gün, henüz bir 'x' spermatozoidini bir 'y' spermatozoidinden ayırt etmeyi bilemiyoruz. Ama şimdiki bilgi durumumuzla bu düğümün yakında çözüleceğini umuyoruz. Böylece, çoğunun cinselliğini seçme konusunda dizginleri elimize almış olacağız.

Daha döllenme anında embriyon'un erkek yada dişi olmasını belirleyen kromozomlar, cinsin var olması ve sürüp gitmesi bakımından önemli rol oynamaktadır. Kromozomlar birbirinden fazla farklı genetik kodların kaynaşmasına da meydan vermezler. Örneğin insan, köpeği, kuğu yada boğa bir kadını dölleyemez. Mitolojideki Leda ve Pasiphae[1] öykülerine hiç bakmayın siz.

Kural dışı tek 'olgu' eşeğin kısrağı dölleyebilmesidir, ama bu çiftleşmenin ürünü olan katır *kısırdır*.

Gonokromozomlarda Anormallikler

Meyoz'da (méiose) bir bozukluk sonucu, kromozom formülünde de anormallikler olabilir. Klinefelter tanısında (teşhis) kişi, bir 'xxy' karyotip'i taşımaktadır. Bu fazladan kromozomun varlığı ona cinsel bir üstünlük sağlamaz; aksine, küçülen testikülleri sperma üretme fonksiyonlarını yitirirler. Bu cinsel yetersizlikle birlikte, hem de hatırı sayılır ölçüde, bir yandan zihinsel durgun-

1 *Pasiphae*, bir boğaya gönül veren Girit kraliçesi.

luk başlar, bir yandan da, kılık değiştirme ve homoseksüellik gibi türlü sapık eğilimler patlak verir. Bu sapık eğilimler, hiç kuşkusuz, artık 'bozuk çalan' libido'nun boşluğunu doldurmak için göze alınan çılgınca çabalardan başka bir şey değildir.

'yy' biçimindeki kromozom yapısından da hayır yok. Çünkü, 1.90'lık kapı gibi erkekler böyle oluşuyor ama bunların çoğunda suçluluğa, kanlılığa eğilim görülüyor. Elini kana bulamış akıl hastalarının tutuldukları cezaevlerinde bu tiplerin oranı %3...

Fikirlerin bu zincirlemesiyle, kadının en güçlü biyolojik dayanıklılığının, zayıf ve güçsüz 'y' kromozomuna oranla, daha çok 'x' kromozomunun getirdiği genetik mesajların bir sonucu olduğunu ileri sürmek elbette ki yanlıştır.

Turner'in Tanısı

Turner'in tanısı böyle değil. 'xo' formülü ile karakterize edilen bir kromozom sapıncı gösteriyor bu tanı. Bu sapınç'a uğrayanlarda boy kısa kalıyor; kadında genital organlar daha yetişmemiş bir kızınkinden farksız; küçücük kalan 'gonad'lar da hiç çalışmıyor. Bununla bir arada olarak, duygusal olgunluk gelişmemiş; çocuksuluk ve zihinsel yetersizlik de görülüyor.

Boy pos fıkaralıklarından yürekleri kan ağlayan bu tipteki genç kızlar, yine de *tam* bir kadınlık kişiliği gösterebiliyorlar: öbür cinsten bir eş diye yanıp tutuşurlar; evlenmek, çoluğa çocuğa karışmak isterler. Doğurma isteğini tedavi yoluyle gerçekleştirmek tıbbın elinde değilse de, hormon verilerek genital organların ve meme bezlerinin geliştirilmesi ve 'hasta'ya görünüşte bir kadın yapısı kazandırılması olanağı var.

Gerçek Hermaphrodisme (Erdişilik)

Bazı başka kromozom sapınçları da gerçek erdişiliğin sorum-

luları sayılmaktadır. Erdişilik, bir kimsede hem erkek hem de dişilik genital organlarının bulunmasıdır. Bazı ayrıcalıklı olgularda, vücudun bir bölümünde 'xx' ve öbür bölümünde 'xy' karyotipinin mozaik halinde bulunduğu saptanabilmiştir. Bazı kurbağagillerin erdişi sistemleri üzerinde yaklaşımlara ulaşılnuşsa da, birçok noktalar, özellikle bu iki sistemin arasındaki tepkileşme, henüz aydınlığa kavuşturulabilmiş değildir.

Gonatlar (Gonades)

Embriyon 45 günlük olunca gonat farklılaşması testikül yada yumurtalık olarak kendini belli eder. Yani 7 haftalığa kadar, embriyon ancak bir 'erdişi'dir. Yani 7 haftalığa kadar, gizemli yumru erkeklik yönüne mi, yoksa dişilik yönüne mi kayacak, önceden bilinemez.

Peki, gonadın bu yönelişi nasıl yazgılanıyor? Bu gün için kuşkusuz, kromozomun cinselliğiyle sıkı sıkıya bağlı sayılmalıdır bu: 'xx' yada 'xy' gonozomları cinsellik bezerlerinin andokrin dokusunda normal salgılamalara yol açmaktadırlar.

Demek, kromozom'un yerini hormon alıyor; ama bu iki aya yakın bir süre sonra oluyor. Bu ara dönemde, androjen bileşimleri bakımından çok zengin olan gebelik önleyici hapların dişi cinsten bir embriyonu erkekleştirebilmelerinin nedeni de böylece apaçık anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, muayeneleri sırasında doktorun rastladığı gonat sapınçları, daha çok, kromozom anormalliklerinin sonucudur. Bir yumurtalık bir testikül, bazen iki yumurtalık iki testikül ile dünyaya gelmiş kişilerde de, Turner tanısında olduğu gibi, durum aynıdır.

Hormon Salgılamaları

Gonad'ların testikül yada yumurtalık olarak farklılaşma-

larıyle birlikte, cinselleşme süreci evre evre oluşmağa başlar. Gebe kalma başlangıcının 50-60'ıncı günleri arası iç cinsel organlar belirir: Erkek embriyonda prostat ve tohum kabarcıkları (vésicules seminales), dişi embriyonda da, onlara karşılık, dölyatağı ve Fallope boruları.

Dış organlar ise (erkekte penis, dişide klitoris) duruma göre ancak 60 - 150'nci günlerde oluşur.

Erginliğin kendine özgü karakterlerini de kapsayan bütün bu oluşmalar, hep, hormon salgılamalarının etkisiyle gerçekleşir.

Bireyin yaşamında bu salgılamaları düzenleyen 4 kritik evre vardır:

- Ana karnı evresi;
- Bebeklik evresi;
- Erkinlik evresi;
- (Uygun düşecek deyimiyle) Olgunluk çağı.

Ana Karnı Evresinde Hormon Salgılamaları

Cinsel organların ayrılıp belirlenmesine 'gonad' kumanda eder. Bununla birlikte, erkek yada erdişi hormonlar işe karışırlar. Testikülün salgıladığı hormonlar, dölüt'e (cenin) erkeksi karakterler verir. Testikül yoksa, dişi örgütlenme şeması üstün gelir ki bu da 'nötr' bir yapıya karşılıktır.

Demek, erkek hormon, bu cinsel farklılılaşmanın gerçek orkestra şefi... Dişi embriyonun —örneğin tavşanda— iğdiş edilmesi ancak biçimsel bir olaydır. Oysa, dış cinsellik organları dişi tipi andıran erkekte durum bambaşkadır.

Erkek hormonların etkin rolünü gösteren bir deney daha var: Gebe fareye, anti-androjen bir ilâç olan 'cyprosterone' şırıngası yapıldığında, eğer bu işlem gebeliğin 13 - 22'nci günleri arasına rastlatılmışsa, doğacak yavrunun dişi karakter yönünde biçimlendiği saptanmıştır.

Öte yandan, erkekte, 'dişileşen testikül' adı altındaki klinik

bir tanı bu gözlemleri biraz 'sulandırmakta'dır: dişilik organı ve büyük dudaklar bu bakımdan hiç bir kuşku bırakmamaktadırlar; en 'saygı değer' kadın özelliklerinden olan meme bezleri de çok iyi gelişmiştir. Bu gibi hastalar, çoğunlukla erkinlik çağında, aybaşı görmediklerinden yakınarak doktora başvururlar; daha sonra da vajina boşluğunun çok dar olmasından ötürü... Dikkatli bir muayene sonucunda, kasık bölgesinde ufak bir birikme noktası fark edilir. Bu birikme noktası 'testikül'dür; Barr negatif kromatiniyen ve genetik seks 'xy' testi bunu göstermiştir.

(Barr testi: 1949'da, Barr, hücre çekirdeği içinde kromatin zerrecikleri bulunduğunu keşfetti. Ele alınan kişinin kromozom donatımıyle doğru orantıda olmak üzere bu zerreciklerin sayısı, x - l'e eşittir; yani kromozom formülü 'xy' olan erkekte bunlardan yoktur; normal kadında ise bunlardan l vardır.)

Hele, erkinlik evresinden başlayarak, kasıktaki bu testikül 'işler' duruma da gelir; androjen hormonlar üretmeğe başlar.

Ne olmuştur peki? Çok basit: ana karnı içindeki kritik dönem süresinde, testikül çalışmamıştır; her ne kadar kadınsı örgütlenme şeması üstün gelmişse de, erkekleştirici hiç bir hormon devreye girmemiştir.

Erkek genetik sekslerine ve kasıkta testikülleri bulunmasına karşın, bu kişiler, psiko-affektif planda, kadın olmak ve kendilerini kadın olarak tanımlamak isterler. Ruh halleri, cinsel davranış ve istekleri bakımından zaten öyledirler. Doktorlar bu eğilime saygılıdırlar; çünkü psikolojik cinselliğin ağır basmasını kabullenmekte birleşmektedirler. İşe yaramayan iki testikül ameliyatla alınır; öte yandan ostrojen hormonları şırıngası yapılır; böylece 'hasta'nın kadınlığı sağlama bağlanmış olur.

Bebeklik Evresi

Yaşamın ilk on günü süresinde hormon sindirmesi (imprégnation) büyük önem taşır.

Bu kritik evrede, bireyin cinsel davranışı dolaşım halindeki androjenlerin oranına bağlıdır. Bu bakımdan laboratuvar denemeleri hayli ilginç.

Doğuşunun ilk günlerinde iğdiş edilmiş bir erkek sıçan, artık, ömür boyu kadınsı bir davranış tablosu gösterir: belkemiği bükülür; sanki bir erkeğin yanaşmasına hazırmış gibi, lordoz pozisyonundadır hep.

Aksine, doğar doğmaz, preoptik bölgesine erkek hormonları içirilmiş bir dişi sıçan, erkeksi davranışlar kazanır: öbür dişilerin üstüne çıkar, hatta bazen çiftleşme öykünmesi yaptığı da olur.

Görülüyor ki ana karnı ve yeni bebeklik evrelerinde androjen hormonları salgılamaları —cinsel organların farklılaşmasını aksatmakla kalmıyor— erkinlerde de cinsel davranışın biçimini şartlandırıyor.

Bu çalışmaların ilginçliği yalnız kuramsal değildir. Bunlar belki de bazı 'bozulma'lar (pervertions) üzerindeki görüşlerimize pekâlâ ışık tutabilirler.

Yeni Yetişmelikte Hormon Salgılamaları

Yeni bebeklik bunalımını uzun bir sessizlik izler; hormon fabrikası ancak erkinlikle birlikte başlar yeniden çalışmağa. Erkinlik bunalımı vücut şeması sorununu ortaya koyar, ve cinsel merak ve kuruntuları ön plana sürer.

Hormon yağmurunun etkisi altında gençler biçimlenirler, Kızlarda, 9 yaşında, leğen (bassin) genişler; meme başı gelişir, onu çevreleyen 'ayla' (hale) renklenir; memeler yavaştan yuvarlaklaşır; koltuk altı kılları kendini gösterir. Oğlanda ise, ardı sıra şu başkalaşmalar göze çarpar: kamışın ve torba derisinin gelişmesi; öncelikle kasıklar bölgesinde olmak üzere, kıllılığın yaygınlaşması; sesin çatallaşıp değişmesi; ve bir de kas örgüsünde önemli gelişmeler.

Kızda da oğlanda da, sivilceler ve deriden yağ sızmaları, and-

rojen salgılamalarının belirtileridir. Yetişkin kızda, yumurtalık ve böbrek üstü karma erkek ve dişi hormonların salgılanmasını sağlarlar. Fakat androjenlere karşı duyarlılığın kritik dönemi artık atlatılmıştır. Bu erkinlik çağında ve, haydi haydi, olgunluk çağında, hormonların cinsel davranış üzerindeki etkisi, psikolojik şartlamalara ve toplumsal - kültürel etkilere oranla önemsenecek bir düzeyde değildir.

Bu bakımdan, hormonlar üzerinde Brown Sequard'ın beslediği umutlar boşa çıkmıştır. Bu büyük bilgin, yetmiş iki yaşını doldurduğu 1889 haziranının birinci günü, Paris Biyoloji Kurumu toplantısında şöyle demişti:

«Ben erkekliğimi testikül özleri enjeksiyonu sayesinde korumaktayım.»

Ama, gerçekte 'testosteron' —istek uyandıran kırbaçlayıcı etkisine karşın— yaşlılara gençlik ve cinsel güç kazandırmak etkisinden yoksundur.

Fakat, aksine, hormon salgılamalarının düşmesi 'libido'nun kaynağını, hiç değilse insanda, kurutmaz. Gerçekten, iğdiş edilmiş sıçan, dişisinin üstüne çıkmakta yetersizlik gösterir ama, Antik Çağ'da hadımlar, Romalı sayın bayanları hoşnut edecek erotik birikimi iliklerinde buluyorlardı.

Olgun insan, belli bir ölçüde kendini hormonun koruyuculuğundan azatlamayı başarmıştır: aybaşları kesilmiş kadın bunun söz götürmez kanıtıdır; eğer bu gün bile çoklarının zihinlerini bulandıran 'annelik' ve 'kadınlık' kavramlarını birbirine karıştırmaz, eğer yeni vücut şemasını serin kanlılıkla kabullenirse, aynı cinsel etkinlik ve etkilenişle mutlu olabilir.

Sinir Sisteminin Rolü

İnsanda sinir örgütlenmesi hem karmaşıktır, hem de üç basamaklı bir sınıflaşma gösterir. Cinsel yaşamın çok esnek ve binbir biçimde oluşu kuşkusuz, bununla açıklanabilir. Cinsel ve duygusal yaşamımız, oluşum süresince beynin geçirdiği dikkate de-

ğer evrimden yararlanmaktadır. Ama elbette bu yaralanmanın tümden insanın yararına olduğu pek söylenemez.

Cinsel ve duygusal yaşamımız, yalnız balıkta ve sürüngende olduğu gibi koku alma mesajlarının toplandığı ilkel beyinden buyruk almaz, aynı zamanda birtakım sinirsel 'müdahale'lerin karmaşık örgütlenmesinden de esinlenir. Bu 'müdahale'ler, insan türünün en son ve en belirleyici üstün niteliği sayılabilecek olan neansefal'e (néencéphale) varır. Neansefal, 'orbitofrontal lob'un önemli ölçüde gelişmesiyle oluşmuştur.

'Homo sapiens'in cinsel ve duygusal yaşamını, şematik olarak üç sinir merkezi yönetiyor; artan karmaşıklıklarına göre bunlar, sırasıyle 'Hypothalamus', «Rhinencéphale' ve 'Néencéphale'dir.

1. HYPOTHALAMUS: sürüngen beyninin kalıntısıdır; ilke olarak içgüdüsel yaşamımızı düzenler. Çevrel habercileri aracılığıyle gereksinmelerimizi, heyecanlanlarımızı, kaygılarımızı şıp diye öğrenir; gerçek bir orkeştra şefi gibi, andokrin bezlerimizin (hipofiz, yumurtalık, bödrek üstü, testikül...) salgılarını yönetir. Kısacası, bu 'hypothalamus' tıpkı bir tür termostat gibi, fiziyolojik, tinsel ve duygusal oturmuşluğumuzu sürdürür.

Duygusal acılarla sarsılmış yada alıştığı çevreden koparılıp yabancı bir ülkeye götürülmüş genç kızlarda uzun süre aybaşı görememe halini her doktor, böylece hemen yorumlayabilir.

Temel davranışlarımızın ve tepkelerimizin (refleks) otomatik düzenleyicisi olan 'hypothalamus' cinsel davranışlarımıza kumanda eden en son makam olmak niteliğini sürdürmektedir: Cinselliği bebeğin doğuşu ile başlar. Androjen salgılamasının yokluğunda, kadın cinsini karakterize eden ilk çevrimsel (devrî) ritmini korur. Gerçekten, kadında hormon salgılamaları kesildiğinde, aybaşı fazları fonksiyonuna dönüşür bu salgılamalar.

Aksine, yaşamın ilk on gününde erkek hormonların bulunması, hypothalamus'un salgılama zamanlamasını (periodicité) köstekler. Gerçekten, erkekte, erkinlik çağıyle birlikte androjen salgılamaları aralıksız sürer.

2. RHİNENCEPHALE: Denizaygırı, beyninin kıvrımları aracılığıyle, koku alma duyusuna ayrıcalıklı ilişkiler kuran Rhinencéphale, seksüel bir ayarlama merkezi görevini yapar. Nöropsikoloji bilginleri bu merkezi keşfetme serüvenini henüz sona erdirmiş değiller. İçgüdüsel hızlanmalarımızı erotik istek - koku arası 'mektuplaşmalar'dan doğan duygusal tonlarla tavus kuyruğu gibi renk renk kılar. Bu kokuya en iyi almış olanlardan biri Baudelaire'dir: 'Onlar ki kokuluyor anıların şarabını derin soluklarla...'

Böyleleri olmayacak şeylerle 'çiftleşebilirler': iskemleyle, duvar yüzüyle, horozla...

Bu ilkel bölgelerin ameliyatla açılması sonucu, inceden ince elektrotlardan da yardım alınarak, gevşeme, esenlik ve orgazm hallerini seçimli bir biçimde sağlayan merkezlerin yerleri saptanabilmiştir.

Duyu organlarının mesajları o bölgeye akın etmektedir; bu çevrel kırbaçlamalar o denli yoğundur ki tetikte bulunma uyanıklığını etkilerler ve hem acı duyma, hem de onun yakınındaki saldırganlık merkezlerinin alıcılık basamaklarını da aşındırırlar.

Klinik gözlemlerinin doğruladığı bir olgu daha var; o da, cinsel zevkin kişi için bir seçme yolu olduğudur: kişi, saldırganlık eğilimlerini boşandırmak ve günlük sıkıntıların, bunalımların biriktirdiği kaygıları, korkuları dağıtmak için böyle bir seçim yapar.

Zevki acıya, acıyı zevke dönüştüren karmaşık 'simya'yı, yani içiçe var olan sadik ve mazohist eğilimleri de yukarıdaki yakınlık tablosuna hiç de yabancı saymamalıyız.

3. NEENCEPHALE: Dil ile düşünce'nin gönüllü (istemli, iradeli) bilinç beyni olan 'neencephale', ilkel beynin sürükleyip getirdiği cinsel akımları bireyin kişiliğinde bütünleştirir.

Bu açıdan bakılınca, cinsel işlem'in —baştan sona dek bir düzene bağlı— içgüdüsel bir mekanizmaya indirgenemeyeceği anlaşılır. Cinsel işleme girişmek yada onu baskı altına alabilmek özgürlüğümüz, fanteziler ve anılar yoluyle yaptığımız imgelemeler, estetik anlam ve duygusal çeşni, bu işlem'e uçsuz bucak-

sız boyutlar kazandırır; hàtta bazı ayrıcalıklı durumlarda, onu bir *yaratma* doruğuna yükseltir.

Demek, insanoğlu, hayvanın aksine, içgüdülerinin gözü kapalı kölesi değildir. Üstelik —ilkel beynin zararına iyiden iyiye gelişen imgeleme gücü sayesinde— cinsel dürtüyü sanatın, mesleğin ve dinin türlü alanlarında yüceltmeyi de başarmıştır. (Beyin kitlesinin farede % 89'u ilkel olduğu halde, insanda ancak %14'ü ilkeldir.)

Yalnız, şu da gözden uzak tutulmamalı: Duyusal dürtülerden bağlarını büsbütün koparan, yani vücudun doğal dengesinin koşulu olan ilkel beyne sırt çeviren bir insan, gerçekle bağlantısını yitirmek tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bu gün artık bilinmektedir ki duyusal izlenimleri yapay olarak kısıtlanmak üzere gözlem ve deney altına alınan (yarı saydam gözlük kullandırılan, kauçuk köpüğünden kulaklıklar taktırılan, ellerine eldiven geçirilen, tam bir sessizlik ve hareketsizlik içinde tutulan) kimselerde şizofreniye yakın türlü haller baş göstermektedir. Şunu akıldan çıkarmamalıyız: zekâmıza neler gelirse hep duyular yoluyle gelir.

Uygulamalar (Homoseksüelliğin psikolojik nedenbilimi)

Son zamanlarda edinilen bu saptamalar, cinselliği ve bazı bozulmaları[1] yorumlayıp kavramamızda bize yeni ufuklar açmıştır.

Böylece, homoseksüelliğin psikogenetik bilimsel nedeni —bugün hâlâ kabul edildiğinin aksine— sandığımız kadarıyle, bize hiç de gerçeği açıklayacak bir güçte görünmüyor.

Bilgin yazarların çoğu, homoseksüelliğe bir yorum getirmek için, klasik Freud şemasına bel bağlamaktadırlar; biliyorsunuz,

[1] *Perversion:* bozulma, kötüleşme anlamına gelirse de, bu sözcüğü bayağılık yargısı olarak kullanmıyoruz. (Yazarın notu.)

bu şema, artık modası geçmiş Oidipus ilişkisini —yani iyi oturmamış bir aile düzeninde oluşan sarsıntıyı— hareket noktası olarak benimsemektedir.

Baba ve anne, erkeklik ve dişilik görevlerini yerine getirmiyorlar, yada bir bakıma *ters* rolleri benimsemişler; bunun sonucu olarak da çocuk kendi cinselliğine göre uygun ve geçerli imgelemeler ve izlenimler edinemiyor...

Evet, bu faktörler psikogenetik değerlerini kuşkusuz korumaktadırlar; ama bu faktörlerin günümüz sosyo-kültürel görüşleriyle bağdaştırılmaları gerekir.

Şimdiye değin, ikizler ve homoseksüel aileler üzerindeki ayrıcalıklı gözlemler bir yana, hiç bir araştırma ve deneme, bu tür sapıklıklarda kromozomik, kromantiniyen yada hormonal bir anormallik yakalayamamıştır. Bu da, bireyin fizik görünüşünün onun cinsel yönelişi hakkında bir önyargıya varmağa yeterli olmadığını doğrular gibidir. Brecher yazıyor:

«Bir homoseksüel Gary Cooper kadar erkek görünüşlü, bir sevici de Marilyn Monroe yada Brigitte Bardot kadar dişi olabilir. Bu basit olguyu yadsımak, seksoloji alanındaki ilerlemeleri kuşaklar boyu kösteklemiştir.

Bu psikogenetik varsayıma ters düşecek zihin karıştırıcı olgulara doktorların muayene dosyalarında daima rastlanmıştır.

Birçok olgularda, homoseksüel yönelim, eğer annelerin babaların anlattıklarına inanmak gerekirse, Oidipus ve erkinlik dönemlerinden önce görülebilmektedir.

Çoğu homoseksüeller,bu eğilimlerinin doğuştan olduğuna, sonradan edinme olmadığına inanırlar. Kenyon, yaptığı bir ankette, incelemesine konu olan kadınlardan % 71'inin kendi sevicilik karakterlerini 'doğuştan' saydıklarını saptamıştır.

Hayvanlar üzerinde yapılan deneyimlerin, klinik ve biyolojik gözlemlerin ışığı altında, ancak şu yakın geçmişte, homoseksüelliğin dar bir psikojenez açısından ele alınması tartışma konusu olmağa başlamış görünüyor.

Örneğin, ağır dozlarda azdırıcı (oestrogène) enjeksiyonlar,

dişi sıçanda çifte cinsellikli bir davranış oluşturmaktadır: çok aktif bir erkek 'partöner' karşısında kamburlaşıp kendini vermekte; bir dişiye rastlayınca da peşine düşüp onu kovalamakta. üstüne çıkmağa çalışmaktadır; bu sözde çiftleşmeden sonra ise, iki arka ayağı üzerine dikilip, cinsel organlarını yalamaktadır. Aynı enjeksiyonlar erkek sıçana uygulanınca gözlem 'filminde' hiç bir değişiklik olmamaktadır.

Bu deneyim —bir saptama değilse de bir yaklaşım olarak— homoseksüelliğin aşırı derecede dişi cinsel hormonlarının varlığına bağlanabileceğini ortaya koymuştur.

Son zamanlarda, idrar içinde elimine olan iki hormonal bozulma ürünü üzerindeki sistemli çalışmalar çok dikkat çekicidir:

Heteroseksüel (öbür cinse eğilim taşıyan) erkekte 'androsteron' oranı 'etiyokolanolon'un iki katıdır; bu orantı homoseksüel erkekte 0.8'e düşer; sevici kadında ise aksine olur. (İşte, cinsellik hormonlarının iki bozulma ürünü 'androsteron' ile 'etiyokolanolon'dur.)

Bu bakımdan yapılan basit bir idrar analizi sayesinde, Marglès, kendisine gönderilen hastalardan heteroseksüellerle homoseksüelleri, hiç yanılgısız, birbirlerinden ayırt edebilmiştir.

Elbette ki bu gibi gözlemleri yorumlarken ihtiyatlı davranmak iyi olur. Biyoşimik yollarla oluşturulan bu değişmeler, cinsel tersliğin bir sebebi olabileceği kadar bir etkisi olarak da düşünülebilir. Psişik gerginlikler de sonuç olarak, hormonal salgıların durmasına ve aybaşı'ların kesilmesine yol açabiliyorlar.

Anlaşıldığına göre homoseksüelliğin nedenleri bir sürü... Bu nedenler arasında psikojen faktörlerin de yeri var. Bununla birlikte, bize öyle geliyor ki, hormonların rolünü küçümsemek doğru olmaz; çünkü hormonlar çok kritik olan ana-karnı ve doğum dönemlerinde, sinir sistemini duyarlı ve, seks açısından, istekli bir çığıra yöneltmektedirler.

Bu faktör, şimdiye dek iki nedenle gözden kaçmıştır. Birinci neden, 'oyun'un kaşla göz arasında oynanmış olması, yani doğumdan sonra yaşamın on günü içinde, hipotalamik sistem erkek-

leşmiş yada dişileşmiş olarak belirlenmektedir. İkinci neden, duyarlılık basamakları her kişide aynı değildir. Sıçanda olduğu gibi insanda da doğumla birlikte bir seksüel davranışlar tablosu meydana gelir; böylece kişinin heteroseksüel mi, homoseksüel mi yoksa biseksüel (çifte cinsellikli) mi olduğu ortaya çıkar ama bu yeterli değildir.

Aynı Varsayım 'Transeksüel'e de yakıştırılabilir mi?

Önce, 'transeksüel' ile 'homoseksüel'i birbirinden ayıralım. Sarsılmaz bir kanısı vardır transeksüel'in: kendini karşı cinsten sanır. Deneyimlerimize göre, böylelerine daha çok erkekler arasında rastlanıyor. Bunlar, kusursuz bir erkeklik kalıbı içinde bir kadın ruhu taşımak isterler. İşte, bana bir transeksüel'in kendi içini döküşü:

«Kadın olmak, hiç değilse kadın diye bilinmek tutkusu, bende çok küçük yaşımda başladı. Ürkek ve çekingendim; yalnız kızlarla oynamak gelirdi içimden. Renk renk, ince ince kadın giysileri beni her zaman büyülemiştir. Kuşaklı bir önlükle giderdim okula ve kuşağı öylesine sıkı bağlardım ki önlük tam belime otururdu. Evde yalnız kalabildiğim zamanlar, başımın derdi saydığım organı, hiç belli olmasın diye, bastıra bastıra bağlar, sonra aynanın karşısına geçip, kendimi bir kız çocuğu sanmanın tadını çıkarırdım.»

Hastamız, anormalliğiyle mücadele etmeğe çalışıyor: enerjisini en sert sporlara harcıyor; erkeklere göre olan ağır işlere sarılıyor; hatta, istemeyerek de olsa, arkadaşlarının zorlamalarıyle genelevlere bile gidiyor. Son bir çaba olarak de evlenip bir yuva kuruyor. Ne yazık ki erotik planda başarısızlık patlak vermiştir. Kadınsı olmak saplantısı ve tutkusu yakasını bırakmaz bir türlü:

«...İstiyorum, kadınca memelerim olsun; içimdeki kadınsı ruha uygun bir seks'im olsun... Eğer organ nakline gönüllü bir kadın bulsam, her türlü riski göze alıp operatöre koşacağım. Eli-

me fırsat ve olanak geçti mi, hemen, kadınca bir havaya sokarım kendimi: giysiler, makyaj, tırnak cilâlamalar, zengin bir peruk... Yemek pişirmeğe, evi düzenleyip süslemeğe bayılıyorum. Çocukluğumdan beri biçki-dikişten, örgüden hoşlanırım. Şimdi de aklım fikrim, kadın kılığında sokağa çıkmak; ama pek göze alamıyorum.»

Bu adam, yine de, homoseksüel sayılmak istemiyor; çünkü hiç bir zaman o tarakta bezi olmamış, kendini o tür davranışlara kaptırmamış...

Doktordan ısrarla istediği şu:

Erkeklik organının alınması ve kadına dönüşmek; medenî hal fişi bakımından da karşı cinsten bir birey olarak tanınmak. Gerçek anlamında ancak o zaman evlenebileceğini, kurduğu yuvada çoluğa çocuğa karışabileceğini umuyor.

«Yoksa, diyor, eğer bu olamazsa, diyor, benim sağlığa kavuşmam, ancak, *beyin* işleyişimin değiştirilmesiyle gerçekleşebilir. Yaptığım, yaşadığım, düşlediğim her şeye kadınlık öylesine işlemiş, öylesine sinmiş.. Eğer bu özü çekip alırsanız, ne kalır geriye? Hiç bir şey... Belki de ruhsuz bir makine, yaşayan bir ölü...»

Birçok yönlerden ilginç bulduğum için, bu gözlem üzerinde durdum.

Bu tür olguların acı veren ve gerçekten korkutucu bir karakteri var; doktorun da eli kolu bağlı... Çünkü yürürlükteki yasalarımız (Fransız yasaları) bu alanda herhangi bir tedavi metodunun uygulanmasını yasaklamaktadır. (Danimarka yasaları —aksine— bu gibi isteklerin önemini göz önüne almış ve bir 'çözüm yolu bulunmasına' izin vermiştir.)

Bu 'çözüm yolu' bazen 'aşırı'ya bile varmaktadır: Bir Slav cerrahı geçen yıl, bir kadın transeksüel üzerinde yiğitçe bir ameliyat yaptı; memelerini kesip aldı onun, ve bir kaval kemiği parçasından yararlanarak, apış arasına bir de 'fallos' aşıladı!

Bu transeksüalizm (karşı cinsten olma eğilimi) bütün ruhsal yapıyı saran ve sarsan bir delilik değil. Transeksüeller, karşı cins-

ten olduklarına inanmak saplantısı dışında, pskiyatrik bozuklukla yorumlanacak hiç bir düşünce ve davranış anormalliği göstermez. Üstelik her tür sapıklıklardan —özellikle homoseksüellikten ve sevicilikten— kendilerini uzak tutarlar. Biz de, zaten bundan ötürü, hastalığın nedeni olarak hormonal dengesizliği, bir varsayım basamağında öne sürmüştük. Bazı olgularda laboratuvar yoklamalarının doğrular göründüğü gerçek de bundan farklı değildir.

Yeni doğmuşluğun kritik döneminde, sinir sisteminin erotize edilmesi bir ters-akım biçiminde oluşamaz mı? Böyle bir olasılık gözden uzak tutulmamalı. Ne yazık ki doktorun eli kolu bağlıdır. Hastamızın da içtenlikle açıkladığı gibi, gerekli olan, «transeksüel'in ancak, beyninde gerçekleştirilecek köklü bir değişimle sağlığına kavuşabilmesi»dir.

Elbette, şimdiki tedavi olanaklarımızı aşan bir girişim bu.

4. BİYOLOJİK SEKS ve PSİKOLOJİK SEKS

Kalıplaşmış Erkeklik ve Kadınlık Tipleri

Üstünkörü bir yargı, bize, kişinin, temelde, biyolojik seksine göre tanımlanıvereceği sanısını uyandırabilir. Duyguları, oyunları, düşünüş biçimi, zevkleri, davranışları, mesleği, hep, onun biyolojik seks 'künyesine' bağlı sayılır. Erkeklik ve kadınlık tiplerinin böylece katı kalıplar içinde dondurulması içimize öylesine işlemiş bir sanıdır ki, bunu biyolojik bir oldu bitti olarak karşılarız. Kadın mı dediniz: türün üretilmesiyle görevli bir döl yatağıdır o... Eğer gücünü başka alanlara dağıtacak olursa Doğa'ya karşı gelmiş olur. Erkek mi dediniz: yumurtalığa saldırıp onu «fetheden' spermatozoitleri gibi kıpır kıpır ve etkindir o... Toplumsal ve mesleksel tutkuları yolunda da bu gücünü kanalize edebilir.

Gerçekten, bazı toplum biçimlerinde, önemli bir yaşaın fonksiyonu olan üretme işindeki rolünün pek kısa olmasına içerleyen erkek, kendisini birtakım sorumlulukların yükü altında sayar.

Bu gün bile, Afrika'da bazı topluluklarda sürüp giden tuhaf bir törenin anlamı, erkeğin bu 'içerleme'sinde yatmaktadır: Doğum sırasında, erkek —çığlıklar koparararak— lohusa'nın yatağına uzanır ve kutlamaları kabul eder; amacı 'mutlu olay'daki oluşturma payını göstermektir.

Bununla birlikte, çoğu toplumlar, cinsel kalıplaşmalara sıkı

sıkıya bağlıdır. Bu bağımlılıktan sıyrılmak onlar için zordur. Kabullenmek zorudayız ki bizim toplumumuz da bu bakımdan, ne yazık ki bir ayrıcalık göstermiyor.

Saldırganlık, erkekliğin belirgin bir karakteri olarak kabul edilir; ve birtakım biyolojik kanıtlar ileri sürülerek, bu yargının doğrulanmasına çalışılır. Evet, oğlan çocuğun gözü hoyrat oyunlardadır: güreşir, yumruklaşır, top peşinde koşar. Yarışmalara katılarak gücünü ve yırtıcılığını boşandırır. Gazetelerin spor sayfaları, serüven ve polis romanları ilgisini çeker; çünkü bunlardan kendi erkekliğinin —vekâlet yoluyle de olsa— rol aldığını düşler. Radyosunun başında, televizyonunun karşısında maç izlerken, yerinden fırladığı, yumruklarını sıktığı, kurtlar gibi uluduğu olur. Bu taşkınlıkları garipseyen kadına dudak bükerek bakar. Saldırganlığını toplum kesiminde de sürdürür. Erkek olarak birtakım ayrıcalıklarla donanmak ister. Uygarlığımızda aile geçimsizliklerinin başlıca nedenleri arasında erkeğin bu tutumu da yer almaktadır.

Konuşmalar da belli birkaç konu çevresinde toplanır: erkek erkeğe söyleşilerde iş'ten, para'dan, teknik'ten, spor'dan söz edilir, hepsi o kadar...

Seks bile erkekte başka konularla karıştırılır. Erkek, seks'e —duygusallığından çok— onurunu koyar; sözünü geçirmek ve erkekliğini kanıtlamak tutkusunu koyar.

Bu biyolojik diyalektik, bilim ve sanat alanlarındaki yaratmalara kadar sokulur. Bütün amaç, erkeğin üstünlüğünü söz götürmez kanıtlar üzerine kurmaktır. Kadının bilimsel yeteneklerinin ve estetik yatkınlığının erkeğinkine eşit olduğu isteme istemeye kabul edilir. Arkasından da hemen şu eklenir: «... ama, erkek, yaratıcı güç bakımından, her alanda kadından üstündür.» Terzilik, aşçılık, müzik gibi kadına özgü sayılan alanlarda, yaratıcı olarak, erkeğin kadını gölgede bıraktığı ileri sürülür. Virtüozlar arasında erişilmez kadın yorumcular yok değilse de, kompozitörlük planında Beethoven'le, Bach'la yada bilmem Debussy'yle kıyaslanacak bir tek kadın sanatçı gösterile-

meyeceği söylenir. «Var mı kadınlardan bir Einstein, bir bir Marks, bir Freud?» denir.

Bu 'aşağılığı' kapatmak için, kadına, biyolojisinde yatan özel bir *deha* yakıştırılır. Bu deha erkeğinki gibi dışa dönük, dışa işleyen bir deha değildir; içe dönük, içten 'fetheden' bir dehadır. Gerçekten, kadın, hayvanlar, kişiler ve eşyalar arasında, canlı - cansız tüm Doğa'nın içinde daha kolaylıkla manevralarını yapabilir. Sezişleri daha keskindir; zorluk çekmeden Doğa'nın karmaşıklığına kendini uydurur.

Metotlu soyut mantıktan yana üstün olmayışını estetik çabalarındaki parlak başarılarıyle örter. Biçimlerin, renklerin, imgelerin cambazıdır o; duygusal ortaklıklar söz konusu olunca, yerinde yatırımlar yapmasını da iyi bilir.

Mantıksız değildir kadın; onda 'farklı' bir mantık vardır. Erkek, tez - antitez, karşıtlık - benzerlik örgüsü içinde sıkı bir diyalektikle konuları ele aldığı halde, kadın, daha derin gerçeklere —hem de öznellik ve duygusallık içinde yüzerek— birtakım çağrışımlarla, bakarsınız, ulaşıvermiştir.

Kadın kaprisli, sorumsuz, başına buyruk da görünebilir. Ona bu damgaları vuranlar az değil... Ama, hiç değilse, o —erkeğin yaptığı gibi— kendini haklı çıkarmak için sözde doğru akılcılık ve mantık oyunlarına baş vurmuyor ya... Sezgi ile biliyor, belli bir durumda nasıl davranmak gerektiğini. Hastalarımızdan biri (bir kadın) şöyle diyordu:

«Ben sorunları asla derinleştirmem; ancak, yaşarım onları...»

Kadının sempatisi de, acıması da, öç alma duygusu da hep aynı özdeşleştirme sürecinden alır kaynağını. Ayağını yere basan bir yaratıktır kadın; durumlarla ve varlıklarla uyum halindedir. Çevresinden sayısız titreşimler alır; dünyanın acılarına duyarlıdır.

Kalıplaşmış kadın tipinin, çağlar boyu hatta düne kadar 'edilgenlik'le (pasiflikle) karıştırılmış olması bundandır.

Kadın bu edilgenliği benimsemeğe zorlanmıştır. Kadına, «Senin tek görevin, yumurtanın spermatozoidi bekleyişinde simgesini bulan edilgenlik görevidir.» denilmiştir.

Fakat, kalıplaşmış cinsellik tiplerinin temelden sarsıldığı çağımızda, bu yanılgının kocamanlığını anlamak daha kolay... Bugün artık bilindiği üzere, yumurtanın edilgenliği ancak görünüştedir; yumurta, kimyasal bir çekimle, spermatozoidi kendi çekirdeğinin ta içine sokar. İşte tıpkı bunun gibi, kadın kişiliğinin arkasında da —yani kadının edilgenliği arkasında— ayartma ve seks alanlarında dizginleri elde tutmasını sağlayan bir güç gizlidir.

Eş'in kabul edilip edilmemesi kadının 'evet'ine yada 'hayır'ına bakar. Kadın, tutumu, jestleri ve bakışlarıyle, cesaret vermesini de, baştan çıkarmasını da, soğutmasını da bilir. Duyguların karşılıklı olmasını ayarlayabilmekte kadının üstüne yoktur. Ama, Başlangıç'tan bu yana, kadın, doğurganlık rolünün sınırları içinde tutulmak istenmiştir. Aristo, cinsellik farkını kadınla erkeğin kendilerine özgü cinsel fonksiyonları üzerine kurmak gereğini savunmuştu:

«Bizler erkeğiz, doğurturuz; her tür yaratığın erkeği bu fonksiyonundan ötürü erkektir. Dişi ise doğuran yaratıktır.»

Bu yargı, ünlü nice bilginlerin de yakın zamana kadar aktardıkları bir yanılgı olarak sürüp gelmiştir.

Böyle bir yaklaşımda, kadının zevk alması ancak bir çeşit 'katma olgu' olarak şöyle böyle anlaşılmıştır; bu da ancak bir sevecenlik gereksinimi sayılmıştır. Türü üretmenin, kadını cinsel zevkten uzak tuttuğuna da inanılırdı. Gözlemler bu varsayımları doğrular görünüyor. Kines bile, çıplaklık gösterilerine, açık saçık yazılara, sado-mazohist öykülere kadınların erkekler kadar duyarlı olmadıklarını belirtiyor.

Delikanlı, her Allahın günü birkaç kez kendini cinsel düşlemelere kaptırır, ereksiyon bunalımları geçirir; oysa genç kız, hiç bir cinsel kıpırtı duymadan dalgasız, fırtınasız haftalar yaşar.

Irklar bilimi, çok-karılılığın, zina'nın, homoseksüelliğin, otuzbirin ve daha bir sürü kötü şeylerin erkekte bir üstünlük sayıldığını doğrulamaktadır. Bundan çıkarılabilecek bir sonuç var:

kadında seks yoğunluğu erkeğinki kadar kaçınılmaz ve zorlayıcı değil... Ama unutulmamalı ki böyle bir sonucu benimsemekle kendimizi aldatmış olabiliriz. Kadında salt cinsel olan görünüşün altında elbette ki birtakım duygusal faktörler vardır; türü sürdürmek görevinin gereği de budur.

Bireyin davranışları üzerinde biyolojik faktörlerin etkisini yadsımak niyetinde değiliz. Çok iyi biliyoruz ki dünyaya gelmemizle birlikte cinselliğimiz, bir 'var oluş biçimi' bağlamaktadır. Çevreden bilgiler süzüp biriktiriyoruz; birtakım ilişkiler içinde yaşıyoruz; fakat bütün bunlar, bir *erkek yazgı*'nın yada bir *kadın yazgı*'nın aynasından yansıyarak oluşmaktadır. Oidipus kompleksi temel psikolojik çizgilerimize bir görüntü getirir: kadına düşen, bağışlama ve kapısını açıp kabul etme gereksinimidir; erkeğin de gereksinimi, ele geçirmek ve saldırmak...

Ama, giderilmez bir karşıtlık değildir bu. Her insanın, aslında *'erdişi'* olduğunu ısrarla belirtmiştik, hatırlayacaksınız.

O halde, boş bulunup aldanmayalım; duygularımızda, heyecanlarımızda, davranışlarımızda biyolojik ve kültürel faktörleri hesaba katalım.

Efsaneleştirilmekten ancak yeni kendini kurtarmağa başlayan kadın cinselliğinin bir türlü doğru dürüst bilinememesi, sanırız ki işte bu karıştırma'dan ileri geliyor.

Kalıplaşmış Cinsel Kadın Tipi

Freud'çu kavrayışların hiç bir şeyi düzenlemediği bir gerçektir. Freud'a göre, 'klitoris', gelişmesinin ilk basamağında kalmış bir organdır; cüceler ülkesi ölçütünde bir 'penis'tir; tahrik edildiği zaman, erkekteki orgazm'la eş etkili fakat düşük ve cılız bir hoşlanmaya yol açar.

Klitoris orgazmını hemen hemen hiçe saymakla, Freud, cinsel alanda kadının aşağılığı masalına bir imza da kendisi atmış oluyordu. Masters ile Johnson bunu Saint-Louis'deki labora-

tuvarında kontrol altına almayı akıl edinceye kadar, Batı dünyası uzun süre, bilimsel bir garanti görünümünde olan bu Freud kuramı ile geçinip gitti.

Masters'la Johnson'un deneyimlerinin ışığı altında, Freud'çu tezin aldatıcı olduğu ortaya çıkmıştır.

1. Freud'çu tez anatomik planda aldatıcıdır: Klitoris, oluşmasının ilk basamağında kalmış uyduruk bir penis değildir; erkeğinkinden çok daha karmaşık olan bir sistemin göze görünür biricik elemanıdır. Her iki organda da (penis'te de, klitoris'te de) süngersi yapı, sinir örgütlenmesi, damar örgütlenmesi tıpatıp birbirinin aynıdır. Eğer bir fark varsa, bu fark, kadındaki sistemi üstün kılacak bir farktır: Vajina'nın çevresinde çok zengin bir damar dokusu var. Bu sımsıkı doku, orgazmdan sonra daha uzun süre kandolaşımının bu bölgeyi 'uyanık' tutmasını sağlamaktadır.

Kadının çok kez tatmin edilmemiş kalmasının bir yorumu da işte bu anatomik yapıda yatmaktadır. Çoğu kadın, orgazm zevkine kanmış osa bile, vajina'yı çevreleyen damar örgüsündeki, tansiyonu çözmek için, hemen ikinci bir cinsel birleşme gereksinimi duyar. Ama, sosyal —kültürel şartlanma bir yandan— eşin böyle bir yinelemeğe hemen gücünün yetmemesi bir yandan— kadın, bu isteğini örtbas etmeyi yeğlemektedir.

2. Kadında üst üste birçok orgazm geçirmek yeteneği vardır. Havelock Ellis ile Kinsey'in geliştirdikleri deneyler bunu doğrulamış bulunuyor. İki birleşme arası bir toparlanma süresi isteyen erkekten, kadın, bu alanda, elbette ki üstündür. Dr. Mary Sherfey şöyle diyor:

«İlk orgazmından birkaç saniye sonra yeniden isteklenen kadın, bununla da kalmaz, peşi sıra üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı birleşmelere de can atabilir. Kadın bir çeşit otuzbirle üst üste beş altı kez tam bir orgazm tadabildiği halde; erkek, bir süre toparlanmaksızın kendine ikinci bir orgazm sağlayamaz.

«Günün oyu ve yargısı şudur: kadın kendisine tam bir doyum getiren bir tek orgazm ile yetinsin. Bu kadarcık bir 'yatış-

tırıcı' ona pekâlâ birkaç gün yeter.» İşte size koskocaman bir yanılgı...

«Birleşmede rol alan kaslar yorulmadıkça, üst üste orgazmların yoğunluğu hiç de azalmak bilmez...

«Kadının her yeni orgazmı bir öncekinden daha canlıdır; kadın ne kadar orgazm olursa, yeni orgazmlar için yeteneği de o denli artar. İşin kısası —ulaştığı tat dorukları ne denli yüce olursa olsun— cinsel planda daima doyumsuzdur kadın...»

Brecher'in *'Seksologlar'* adlı kitabından aktardığımız bu pasajda Mary Sherfey, şunları da ekliyor: «Çoğu kadın, el uyarmalarıyle üç-beş orgazmla yatışır; ama, eğer 'vibromasör' gibi mekanik bir uyarma aracı kullanıyorsa, yorulmadan, saatler boyu, orgazm üstüne orgazm tadar, yirmiye, otuza, elliye kadar... Büsbütün tükenmeden durmak bilmez. Böylesi seanslar haftada iki üç kez düzenlenebilir. Seksin tadını çıkarma yeteneği bakımından bu orgazm zincirlenmeleri kadının üstünlüğü hakkında yeteri kadar bir kanıt sayılır kuşkusuz.»

3. Bu doğrulama, ırkbilim uzmanlarının incelemeleriyle birlikte, bizim klinik deneyimlerimizin de geçerliliğini sulandırmaktadır.

Kadın hastalarımız, çoğunlukla, orgazmdan yoksun oldukları için değil, orgazm kapasitelerini yeterince gerçekleştiremedikleri için gelip danışıyorlar. Bu 'yarıda bırakılış'ın sonucu olarak bir kırıklık, bir (daha doğrusu, kırılmışlık), bir yoksunluk boşluğuna yuvarlandıklarını, karşısındakine meramını tam anlatamayanların tedirgin ruh haline düştüklerini söylüyorlar. Son ve kesin 'çözülme'ye kadar kendisini yönetip ulaştırmasını becremeyen yada akıl edemeyen eş'e karşı, kadında çok kez bir çeşit hınç kabarmaktadır. Görmüş-geçirmiş bile olmasa, kadın, sezgi gücüyle, bu iş'in daha güzel olabileceğini bilmektedir. Eşinden çok kendisi için anlam taşıyan bu alanda, kadın ille de kusursuzluk ister. Yarım yamalak bir birleşmedense, cinsel işlemden büsbütün el etek çekmeyi yeğleyen kadın hastalara hemen her doktorun dosyalarında rastlamak olanağı vardır. Bu da, kadının,

cinsel birleşmeleri, biyolojik bir gerilime son vermekten çok, kendi dişiliğinin yoğunluğunu ve enginliğini dile getirmek amacıyle istediğini, erkeğin ise çoğu zaman böyle yapmadığını gösterir.

Dişi'nin bu yüce cinsel elverişliliğini insansı maymunlar üzerinde yapılan gözlemler de doğrulamaktadır. 1935'te, Yerkès, erkeğini tüketmeden, dişi şempazenin seks dürtülerinin yatışmak bilmediğini saptamıştı. 'Rhésus' denilen bir çeşit Hint maymunları üzerinde Carpenter'in yaptığı gözlemler de aynı sonucu vermiştir. Cinsel boğuşmanın ilk üç gününden sonra eşinin cilvelerini yine de karşılıksız bırakmamağa çabalayan erkek, bir tükenme uyuşukluğu içinde yığılıp kalmakta; yanıp tutuşmaları sürüp giden dişi'nin artık ne çığlıkları, ne kıvranışları, ne de kucaklayıp okşamaları, zavallıyı bu uyuşukluktan çekip çıkarmamaktadır. O zaman, dişi, başka erkeklere kur yapmakta, sırasiyle onlara da pes dedirtmektedir. Dişi Hint maymunu için, kızgınlık döneminde elli - altmış cinsel birleşim yapmak hiç de rekor sayılmıyor.

İnsanımsı türlerin ve aşağı-memelilerin çogunluğunda dişilerin cinsel yeteneklerinin, erkeklerinkiyle kıyaslanmayacak bir düzeyde olduğu görülmekte... Bu kural —köpekte, kedide, oklu kirpide olduğu kadar— insana çok yakın maymun türlerinde de böyedir. Bu planda, biz sanki neden *başka türlü* olalım?

Bu gözlemlere dayanan Mary Sherfey'in bir savı var:

«Kadınlarda 'soğukluk' (frigidité) çoğu zaman, cinsel birleşmelerin seyrekliğinden yada yalapşap olmasından ileri gelebilir. Seksüel planda kadının doyumsuzluğundan - fiziyolojik planda hem uzun uzun hem de yinelenen cinsel ilişkileri gerçekleştirmekten âciz erkek sorumludur.

O halde, birçok 'soğukluk' olgularının kökeninde, kadın - erkek arası bir orgazm yeteneği uyumunun bulunmaması yatmaktadır, diyebilir miyiz acaba? Biz böyle sanmıyoruz.

Bu, insanoğlunda biyolojik fonksiyonları yücelten psiko-afektif faktörleri bilmemek, tanımamak demektir. Bir gerçek daha var: bizler bu gün bile, kadının dar anlamda bir cinsel yeteneğe sahip sayıldığı masalını içimizden söküp atamamışızdır. Ama

Viktorya çağı tabu'larını gevşeten 'gebeliği önleme' metotlarının yerleşmesi, şurada burada seksüel toplulukların görülmeğe başlaması, son onyıllarda bilimin keskin kılıcıyle el ele vererek, dokunulmaz sanılan bir dogma'yı temelinden sarsmağa başlamıştır.

Gerçek şudur ki, kadının cinsel özü, sosyal ve kültürel koşullar yüzünden, çağlar boyunca acınacak derecede yozlaştırılmıştır. Dr. Mary Sherfey şöyle düşünüyor:

«En eski çağlarda kadının erotik potansiyeli, öbür yüksekmemelilerinkine eşittir. İlkel kadının cinsel dürtülerindeki bu güçlü ve önüne geçilmez aşırılık saldırı kertelerine varıyordu. Bu da aile yaşamının dengesi için gerekli disipline ters düşmekteydi. Ortada çocuklar vardı, ve baba otoritesini tanımak gereği vardı.»

Scherfey, düşüncelerini şöyle bağlıyor:

«Tarih önceleri üzerine yapılan incelemeler, uygarlık öncesi kadınının tam bir cinsel özgürlükten yararlandığını ve çok kez içgüdülerinin akışına kendini bıraktığını gösteriyor. Bu içgüdünün bir denge potası haline gelmesi, bu potadan, modern uygar insanın yoğurulup çıkması için, birtakım yasalarla kadının dizginlenmesi gerekli görüldü.»

Mary Sherfey'in bu tarih öncesi kuramı ihtiyatla karşılanmalı. Bu gün için kadının altın çağı deniliyor. Bu daima bir masal olarak kalmıştır. Soy zinciri rejimi ne olursa olsun, toplum daima erkeğin elinin altındadır.

Akrabalığın temel kuruluşları üzerine hazırladığı incelemesinde, Levy Strauss, «Halk otoritesi yada daha açıkçası toplum otoritesi daima erkeklerin tekelinde olmuştur; kadın ise, ancak, soysop zincirinin bir simgesi sayılmıştır.» diyor.

Bir gerçek de şu: Erkek, bütün çağlarda, dinden ve toplumdan destek alarak, eşindeki o güçlü içgüdüyü boyunduruk altına almağa bakmıştır. Bu ona mutluluk getirdi mi getirmedi mi bilinemez. Davranışının başlıca amacı, zaten, kendi politik ve ekonomik hegemonyasını sürdürmek olmuştur.

Bütün yüzyıllar boyunca —hele Viktorya çağında, kıyasıya— erkek, kadının yolu üzerine, birbirinden ağır iki 'bastırma' (inhibition) engeli çıkardı: *korku*, ve *suçluluk*. Zavallıyı öyle bir ayarladı ki sormayın: cinsel aşağılığına inandırıdı onu. Onun benimseyeceği ve yönelebileceği her alana *yasak* levhaları koydu.

Kadın, hemen son yıllara gelinceye kadar, gülünç olmaktan yada kadınlığını yitirme korkusuyle, özü erkek olan bir toplumun kendisine yakıştırmış olduğu o basmakalıp kadın tipinin içine büzülmek yazgısına boyun eğmiştir. Ne bir bakanlığa göz koyabilmiş, ne de Fransız Akademisinde bir koltuk boşalınca o koltuğa oturmayı aklından geçirebilmiştir.

Fakat, 'günahtan korkmaz' feministlerin ne yenir ne yutulur acı sözleri altında, önyargılar erimeğe, görüşler —ağır ağır da olsa— değişmeğe başladı. Ne var ki artık, yayından fırlamıştı ok. Bu gün aşağı yukarı herkes şu bilince varmıştır: Erkek tipi ve kadın tipi, biyolojik tablodan çok, sosyal —kültürel - ekonomik koşullara bağlıdır. (Uygarlık tarihinin akışı içinde bunu doğrulayacak örnekleri göstermek, konumuzun dışında kalıyor.)

Sırasıyle göçebe, tarımcı ve sanayici toplumların hepsi de, kadının doğurma ve çalışma ile sıkı sıkıya bağlı ve bu iki görevle sınırlanmış bir tanımını yapmakta birleştiler. Güney denizleri topluluklarından olan Tatchambouli'lerin ayrıcalıklı örneği, oysa, bize, kalıplaşmış cinsel tiplerin esnekliğini apaçık göstermektedir. Tatchambouli'lerin uygarlığında egemen, saldırgan ve sorumlu öğe, kadın'dır. Ava, balığa çıkan, ticaret yapan ve erotk-planda dizginleri elinde tutan odur. Erkekse ev işleriyle boğuşur; fırsat buldukça da 'cinsdaşlarıyle' vıcır vıcır gevezelik etmeğe, dedikodu tezgâhları işletmeğe bayılır. Demek ki cinsel kalıplaşma toplumun baskısıyle oluyor. Demek ki toplum —bireyin bazı biyolojik karakteristiklerini— kendi işine geldiği biçimde belirginleştiriyor.

Bu bakımdan, aile, böyle bir seçimin ayrıcalıklı arabulucusudur. (Ama yan tutmayan bir arabulucu değil...) Toplumu yoğuran görenekların de yardımıyle aile, çocuğa —doğuşundan

başlayarak— psiko-seksüel bir yöneliş eğilimi aşılamağa başlar. Verdiği küçük ad'la onun oğlan mı yoksa kız mı olduğunu bir dağlama damgası gibi kesinleştirir. Oyunları, saçları, giysileri, ana-babanın davranışları cinsel damgayı iyice derinleştirir. Çok geçmeden çocuk, ailece ve toplumca kendisine işlenen cinsel farklılık bilincini derinlemesine benimser. Money'in araştırmalarına göre, patolojik olgularda, beş yaşından sonra, cinsel kişiliğin yeniden kazanılması çabaları başarısızlıkla sonuçlanmaktadır.

Eğer bunda ısrar edilirse, şu üç tür psikolojik bozukluğun patlak vermesi tehlikesi vardır, Money'in sıralamasına göre:

1. İlk dönemin anıları parçalanır ve reddedilir; bu da psişik bir yaralanma olasılığına yol açar.

2. Yeni cinsel kişilik eskisiyle arapsaçı olabilir; bu da yine patolojik kötü sonuçlar doğurabilecek kararsız bir psiko-seksüel karakterin oluşmasına neden olabilir.

3. Yeni kimlik tümüyle yadsınabilir; eskisinin direnmesi, homoseksüelliğe yada kılık değiştirme (travestizm) sürükleyebilir.

Yine Money'e göre, bu üçüncü sapınç özellikle okul yaşından sonra patlak verebiliyor; çünkü anadili gibi psiko-seksüel kimlik de oturmuş ve değişmez bir *öz* olmuştur artık.

Biyolojik seks ile psikolojik seks'in çatıştığı klinik olgularda doktor can sıkıcı birçok sorunlarla karşı karşıyadır.

Kadınlarda Sözde Erdişilik (Hermafrodizm)

Prof. Decourt, aşağıda aktardığımız bir gözlemiyle, bunun öğelerini çok iyi belirtiyor:

«Michel oniki buçuk yaşındadır. Oğlan sayılıyor. Erkinlik oluşumu tamamlandığı halde boyunun kısa kalması ana-babasını kaygılandırmaktadır. Doğruyu açıklamak gerekirse, doğduğunda, Michel kız sanılmıştı; nüfus dairesine de o yolda beyanda bulunulmuştu. Michel birbuçuk yaşını doldurduğu zaman

annesi dikkat etti, yavrunun klitoris'inde anormal bir gelişme vardı. Zaman zaman ereksiyon haline de gelen küçük bir penis'ti bu artık.

«Bir operatöre danıştılar; operatör, organı, iyice ortaya çıkaracak bir ameliyat müdahalesi önerdi. Buna yanaşılmadı. Bu kez, operatör, cinsel organların görünüşünü yorumlayarak, şöyle bir yargıya vardı: 'Aslında bu çocuk *oğlan*'dır. Fakat testiküllerinin duruşu anormal..'

«O günden tezi yok, Michel'e oğlan eğitimi uygulamağa başladılar. Çocuk, yedi yaşında hızla boy atıp büyümüğe başladı; erkinlik kılları çıktı. Onbir yaşında büyüme durdu.

«Muayene ettiğimizde yaşı oniki buçuktu. Bir bakıma on sekizinde bir delikanlıdan farksız gibiydi ama boyu kısacıktı: ancak 1.43... Öte yandan —yüz görünüşü, beden yapısı, kas örgüsü ve her yerini saran kıllarıyle— erkinlik evrimini çoktan tamamlamış bir genç adamdı o.

«Bu erkeksi genel görüntüyle ters düşecek nokta, jenital alanda göze çarpan biçimsizlik ve oransızlıktı. Uzunluğu işaret parmağının iki boğumunu geçmeyen —penis'e benzetilebilecek— bir organcık... Dipten, ördek ayağı gibi ufacık yelpazemsi bir uzantı ile apış arasına bağlanmış; tepesinde de bir çeşit sünnet derisi...

«Her biri birer yarım testikül torbası görünümünde büyük dudaklar; ve, penis boşluğu küçük klitoris'in iki yanında küçük dudaklar sayılabilecek vıcık vıcık kıvrımcıklar...

«Karın açılarak yapılan *keşif* ameliyatı sonucu, çocukluk çağı basamağında kalmış bir 'uterus', iki boru (trompes) ve iki yumurtalık çıktı ortaya.»

Bu olguda, demek, bir kadın var: böbreküstü bezlerinin salgıladığı erkeklik hormonlarının etkisi altında cinsel organları erkekleşmiş bir kadın...

Bu andokrin hastalığını daha bebeklik çağında tanılamak (teşhis etmek) ve bir kortizon tedavisiyle onun etkilerini önlemek artık olanak dışı değildir.

Ama, şimdi yine Prof. Decourt'un gözlemine dönelim:

«Çocuk psikolojik bakımdan sakin ve uysal... Oğlan yaşıtlarının arasına karışıyor; oynuyor onlarla.

«Yüzü ciddî ve düşünceli görünüyor ama, zekâ ve karakter olgunluğu gerçek yaşının ilerisinde değil... Cinsel sorunlardan habersiz gibi... Kendi fizik yapısındaki anormalliğin doğurduğu türlü zorluklara aldırmadığı gibi, başkalarının pek de gizleyemedikleri merak ve hafif alaylar da onu sarsmıyor. 'Ben her halde oğlanım' diyerek başka bir olasılığı kurcalamayı gereksiz buluyor.

«Anne —ne pahasına olursa olsun— çocuğun *oğlan* olarak kalmasını istiyor. Ona çocukta gizli olarak iç kadınlık organları bulunduğunu açıklıyorlar. Kadıncağız hemen atılıyor: 'Alıverin onları, yol açın erkekliğe...» diyor.

Bununla birlikte, kortizon tedavisi aylarca sürdürüldü. 25. günde küçük bir aybaşı kanaması görüldü. Ve bu, her ay, oldukça düzenli, yinelendi. Bir yandan da meme bezleri gelişmeğe başladı.

«Fakat bu belirtiler hastanın ruhsal dengesini bozdu. Kapalı, sinirli bir insan oldu zavallı; hatta kendini öldürmekten sözetmeğe başladı. Anne - baba tedaviyi durdurdular. İç dişilik organları ameliyatla alındı; erkekleşmeye yeşil ışık yakıldı. Plastik ameliyatlara girişilerek, dış erkeklik organlarının durumu elden geldiğince düzeltildi; bunların 'kullanılabilir' hale sokulmasına çalışıldı. 16 yaşını doldurduğu zaman, hasta, moral dengesini az çok yeniden kazanmış görünüyordu.»

Bu gözlem öyküsü, psikolojik seksin biyolojik sekse üstünlüğünü parlak biçimde göstermektedir. Oğlan gibi büyütüldüğü için, çocuk, kendisini *asıl seksi* ile kuşkusuz bir uyuma sokacak olan ve ona daha rahat bir cinsel ilişki olanağı sağlayacak olan değişikliğe dayanamadı.

Bu gibi 'iki arada bir derede' cinsel kimlik kararsızlığı durumlarında, kesin cinsellik seçimi, ne kromozom formülüne dayanmalıdır, ne de hatta —yukardaki gözlemde olduğu gibi— gonad'ların yada dış genital organların görünüşlerine... Elbette ki cinsel

organların biçimi ve gelişmesi, kişinin cinsel birleşmeğe olan yeteneğini koşullandırmaları ölçüsünde, önemli yöneltme faktörleridir. Kadın, bu bakımdan, plastik ameliyat müdahalelerine daha elverişlidir. Ama, ne olursa olsun, eğitimle ve toplumsal - kültürel etkenlerle oluşan psikolojik seks, biyolojik verilere üstün gelir.

Bu son çalışmaların ışığında, toplumun damgaladığı kalıplaşmış tip karşısında kendi cinsel aslını aramağa çalışan bireylerin ne ağır risklerle karşılaştıkları daha iyi anlaşılıyor.

Kalıplaşmış Tiplerin Evrimi

Örneğin, kalıplaşmış kadın tipi, şu son onyıllarda hatırı sayılır bir değişinim'e (mutation) uğradı.

Gebeliği önleme yöntemiyle cinsel planda özgürleşen, çalışma yaşamına katılmasıyle sosyal - ekonomik planda da kölelik zincirlerini adamakıllı zorlayan kadın, yuvanın namus simgesi sayılmak kalıplaşmışlığını, bağdaştırılmaları çok zor olan şu üç portreyle gözler önüne seriyor:

1. Evli kadın, doğurmağa başladı mı, kocasının gözünde o artık bir annedir; seksüel espriden yoksundur.

2. Erkek, zevk arkadaşı olan kadını, yuva dışı serüvenlerde aramağa can atar.

3. Üçüncü portre, meslekler alanında erkekle yarışa giren, ekonomik bakımdan bağımsız olan kadındır.

Bu üç portre değişik oranlarda benimsenebilir. Kadın annelik görevlerinde başarılıdır da örneğin eşlik rolünü beceremez, yada dış çalışma alanlarında başarısızdır.. Elbette bunların farklı tabloları da oluşabilir. Bu rollerin hepsini bağdaştırmağa çalışan kadın, çapını aşan bir girişim yapmış olmuyor mu? Ezilmez mi bu ağır yüklerin altında?

Ne yazık ki kadın, eşitlik bayrağını açarken sesini aşırı yükseltmek ve saldırıya geçmek zorundadır. Eh, bu da erkek eş için bir

tür düş kırıklığı oluyor; çocukluktan beri düşlediği o tatlı, o uysal genç kız tipi ortadan siliniyor. Yuva geçimsizliklerinin çoğu, o düşlenen gelin hanımla bu eli bayraklı dişi arasındaki derin farkın, erkekte uyumsuzluk yaratan sonucudur. Bir erkek hastamız şöyle yakınmıştır: «Bir kuzuyu bağrıma bastığımı sanmıştım; meğer bir dişi kaplanla evlenmişim.» Son sözü de şu olmuştur: «Tabiî, hemen boşayacağım onu...»

Bazı balıklarda —Konrad Lorenz'in anlattığına göre— eşinin saldırganlığından ürken erkek, cinsel birleşmeyi becereme-

yeceğini anlayıp, kurtuluşu kaçmakta buluyor. İnsan balık değil ama insanın erkeğinde de öylesi haller olmaktadır.

Aksine —ve bu şimdi de bir gerçek olarak benimseniyor— kadının asıl isteği ve gereksinimi erkeğin erkekçe ve saldırgan davranışlar göstermesidir. Zorro gibi, Tarzan gibi, King Kong gibi yiğit tipler neden o kadar tutulmuşlardır? Geleneksel erkek simgesini canlandırdıkları için...

Erkek taşkınlığının sanat yaratışları, meslek yada spor alanlarında yüceltilmesi (sublimation) eşin yada sevgili'nin huzursuz-

luğunu gidermek için her zaman yeterli değildir. Cinsel ilişkilerde kadın ele geçirilmek, 'fethedilmek' ister. Kadındaki soğukluk olgularının çoğu, erkekte belirgin bir erkeksi davranış olmamasından ileri gelir. Bir kadın hastamızın durum tablosu buydu: tatlı ve yumuşak bir kocası vardı ama adam kendini tümüyle öğretim mesleğine adamıştı. Doyumsuz genç karısının düşlediği ateşli ve zaptedici eş değildi o. Kadının öyle bunalım saatleri oluyordu ki bir kasap çırağını, doklarda çalışan bir hamalı yeğliyordu kocasına.

Babaerkil toplumun eğilimi, klişeleşmiş erkek ve kadın tiplerinin sürüp gitmesidir. Babaerkil toplum şu niteliklere önem ve değer veriyor: Saldırgan bir dinamizm, duygusallığın kontrolu, soyut anlamda yaratıcılık, irade gücü... Ve kadının portresini bütün bu niteliklerden yoksun gösteriyor: Kadın bağımlıdır; onda zekâdan çok duygusallık ve içgüdü egemendir; onun tek yaratıcılığı doğurganlığındadır.

Neyse ki şimdilerde, seks'lerin eşitlenmesine doğru ileri adımlar atılmaktadır. Böylece, erkeği sürgit üstün saydıracak o kalıplaşmış tiplerin de artık bir sonu gelecektir.

Yalnız, dikkat etmek gerek, bu eşitlik hiç bir zaman temel cinsel özelliklerin bir yana atılması anlamına alınmamalıdır: Yumurtalık ve spermatozoid, üretme işinde yarı yarıya rol paylaşırlar; fakat farkları az buz değildir. Her birey, kendi çekiciliğini işte bu tamamlayıcılığı üzerine kurmuştur. Çinliler bu iki 'yarım'ı YANG ve YİN ilkeleri diye somutlaştırırlardı.

Kadın tipi ile erkek tipi arasındaki uçurumu kapatalım diye bu temel değerlerden kopacak olursak büyük tehlikelerle karşılaşabiliriz. Bize danışmağa gelenlerin öykülerinde de doğrulamasını bulduğu üzere, böylesi bir davranış cinsellik adına bir fiyasko doğurur. Kişiyi, kendini bir başkasında araması ve bütünleyici yakınlıkların bir doruk noktasında dile gelmesi gibi coşturucu ve zengin kaynaklardan yoksun kılar.

III

SEKSOLOJİ TARİHİ İÇİNDE BİR DOLAŞMA

1. KAMA-SUTRA'DAN MARQUIS DE SADE'A

Cinsel içgüdünün gücünü sezinlediği için, insanoğlu, oldum olası, onu kâh kutsamış, kâh sofuca bir ideal olarak yüceltmiştir. Ama, uzun süre hiç bir bilgin, birçok tabu'larla sürtüşebilecek olan bu yakıcı konuya şöyle *cepheden* bir saldırıya bir türlü geçe-medi. Bu çetin işe girişecek babayiğite, gözüpekliği de kat kat aşan bir nitelik gerekti: kendi çağının ahlâkını, geleneklerini ve *dinini* aşabilmek gücü...

Bunun içindir ki eski çağların cinsellik üzerine yazılmış kitapları, her şeyden önce, amaç olarak evlilik bağlarının sağlamlaştırılmasını ve eşlerin yaşamında başlıca *erdem*'e yer verilmesini öngörüyorlardı. Hind'in en eski ank kitabı kama-Sutra da işte böyle bir 'yol gösterici'...

Kamu-Sutra

Dini bütün, uslu akıllı bir adam olan Mallaniga Vatsyayana'nın Sanskrit dilinde yazdığı bu kitap, ayartma ve aşk kurallarının 'bilimsel' bir incelemesi olmak iddiasındadır. Coşturucu peşrevlerden, yakınlaşmalardan, erkeğin ve kadının görevlerinden, cinsel birleşmenin inceliklerinden söz eder. Orijinalliği şuradan geliyor: o çağ için, bu konularda bir inceleme yapabilmeğe kalkışmak yiğitliği...

Kama-Sutra yazarının hoşlandığı rakamlar ve istatistiklerle Kinsey bu konuları ele alabilmesi için aradan hemen hemen on-beş yüzyıl geçmesi gerekmiş. Kitap üç türlü temel *çift tipi* tanıyor; bunları da hayvanlar âlemindeki benzerleriyle belirlemektedir: ceylân ve tavşan, boğa ve kısrak, aygır ve fil... Öpmenin on, dostluk kurmanın dört, cinsel kucaklaşmanın da yine dört çeşit yollarını anlatıyor. Açıklamalarını daha canlandırmak için, Vatsyayana, şairane benzetmelerden yararlanıyor: sarmaşıkların birbirlerine sarılmaları mı dersiniz, susamla pirincin kucaklaşması mı, sütle suyun birbirine hemencecik karışması mı...

Sevişme peşrevlerini 64'e kadar çıkarıyor. İşte böyle, rakamlara «dayanan» bir kitap. Eşin sadakatsizliği kuşkusunu uyandırabilecek belirtiler, hoyrat davranıp da eşini incitmemesi için yeni damada öğütler, iktidarsızlığa ve soğukluğa karşı türlü reçeteler bütün ayrıntılarıyla hep Kama-Soutra'nın içinde...

Kama-Soutra çok uzun süre pornografik' (müstehcen) bir yapıt sayılmıştır her nedense; gerçekte, bilimsel de değil, bir acayip reçeteler dergisidir, tarifeler dergisidir. Eh, sevme sanatı yemek pişirme sanatından pek farklı sayılmamalı...

Sappho

Midilli adasında Mitilen'de doğdu Sappho, İsa'dan önce altıncı yüzyılda. Bir güzel sanatlar okulunda kızlara dans, müzik ve şiir öğretiyordu. Kızlarla düşüp kalkmak, sevicilik için ortam hazırlıyordu. Sappho, kendi şiirlerinde bu sapıklığa duygusal ve duyumsal renkler katmıştır. Midillili anlamına gelen 'lesbiyen' sözcüğünün 'sevici' anlamına da kullanılması bundan...

Ama ve lâkin, sevicilik, Midillili kadınların tekeli altında kalmış değildir; eski çağlar dünyasında iyice yaygındır. 1658'de yayımladığı kitabında Niçolas Chorier, seviciliğin Ortaçağda da alıp yürüdüğünü; Fransa, İspanya ve İtalya'yı kasıp kavurduğunu yazıyor.

Seigneur de Brantôme *'Hovarda Bayanların Yaşam'*nda şöyle diyor:

«Bu kadın kadına aşklar başlıca iki türlüdür. Biri sürtüşmeyle, ikincisi de yapay aletler kullanılarak, ki bu aletlere o zamanlar Latince olarak 'gaude mihi' denirdi.

Ama, ne olursa olsun, Sappho salt seviciliğin ozanı değildir; çok daha sonraları Ovidius'un yayılmasına yardım ettiği gelenek öyküsüne göre, Sappho, tutulduğu ve yüz bulmadığı yakışıklı gemici Phaon uğruna kendini kayalıklardan aşağı atarak canına kıymıştır. Bu bakımdan, Sappho, söz götürmez bir aşk ozanıdır. Plutark'a inanmak gerekirse, Eski Çağ doktorları, Sappho'nun gösterdiği belirtilere aşk çöküşü (dépression amoureuse) tanısını yakıştırmışlardı. Zaten onun şu dizelerinden de aynı tanı yansımaktadır:

«Artık tek söz söyleyecek halde değilim. Dilim tutuluyor. Derimin altında yıldırım akması gibi bir ateş dolaşıyor. Gözlerim bakışsız; kulaklarım uğulduyor. Her yerimden ter boşanıyor, her yanımı titremeler sarıyor. Çayırdan da beter yemyeşil oldum. Biliyorum, ölmek üzereyim.»

Ovidius

*'Sevme Sanatı'*nı yazmakla, Ovidius, kuşkusuz çok daha büyük dertlere soktu başını. O zamana göre uygar dünyanın sınırı sayılan —şimdi Romanya dediğimiz— ülkeye sürülmesi bundandır. Sürgün cezası, kitabın çıkmasından on yıl sonra, İmparator Ogüst'ün torunu dilber Julia zina ile lekelenince —bu skandal fırsat bilinerek— verildi. Roma toplumunda erdemli bir düzen uygulamak istiyordu imparator; ama gerçekleştiremiyordu bunu. Onun için, Ovidius'u yazdıklarından ötürü asla bağışlamadı.

Kıvrak zekâsıyle tam Romalı bir kibar hovarda olan Ovidius, daha ilk şiirlerinde, bir *zina* ozanı olarak parladı. Kadın

avlamaktaki başarıları zengin bir koleksiyondu. İstiyordu ki bu 'spor' hakkında herkes kendisinden teknik ders alsın...

«Böyle dizeleri, aşk sanatının çırakları için döktürüyorum. Toylar, okusunlar da bunları, aşk tekniğinde benim gibi ustalaşsınlar. Bir okumak yeter; ondan sonra hemen uygulamaya geçebilirler. İster bir gemide kaptanlık yapmak, ister bir taşıt aracı yapmak; her iş tekniğe bakar. Aşk da *öğrenilen* bir iştir.»

Ovidius, kendini yapıtına gerçekten vermiştir. Okuyucusuna, av'ın özellikle nerelerde bulunduğunu haber verir: «Dünyanın en güzel kadınları Pompe kapısı'nın gölgesinde, Marcellus tiyatrosunun mermer kemerleri altındadır. Ama halkın kaynaştığı meydanlarda da nice değer biçilmez avlara rastlayabilirsin.»

Baştan çıkarma stratejisini ayrıntılarıyle anlatır. Tatlı mektuplardan, komplimanlardan, kaçamak okşamalardan, alevli bakışlardan söz etmeyi unutmaz; yoklukta da, hizmetçi kızı baştan çıkarmayı öğütler.

Ahlâk ilkelerine boş vererek, sadakatsizliğin aşka renk kattığını söyler. Onca sadakatsizlik kadın bağımsızlığının özgürlüğe açılmış tek penceresidir. Kadının zayıf noktalarını bilir: «Onun gözlerinde, denizde kıvılcımlanan güneş gibi, titrek ışıkların parlayıp söndüğünü göreceksin. Kendini savunur gibi yapsa da aldırma sen; işte genel saldırıya geçme saati çalmış demektir. Savunma yapacaktır; en sonunda her kadın çözülür. Bir şartla ki saldırıyı güzel planlayasın. Öyle ya, balık vardır zıpkınla avlanır; balık vardır ağla; balık vardır oltayla...»

Dahası var: Marquis de Sade'dan çoook önce, Ovidius, seks öğütlerini Sadizm ve Mazohizm baharatının kokularıyle tütsülemesini de bilmiştir. Gözleri yaşlı bir kadınla sevişmenin tadını Ovidius pek iyi bilir:

«Sen ona hoyrat davranmak istemezsin, değil mi? Ama unutma ki kadın bayılır hoyratlığa... Hani şu 'ırza geçmek' dedikleri —toplumca, hakaretlerin en ağırı sayılan— saldırı yok mu, kadın onu saygıların en deriniyle bir tutar.»

Ovidius, Eros ile Thanatos' (ölüm) un çok iyi anlaştıkları kanısındadır. Gladiyatör vuruşmalarında duyular azgınlaşmıyor mu?

«Bu kanlı boğuşmalarda, çoğu kez, Venüs'ün oğlu üstün gelir. Seyirciler onların ölüm kalım kapışmaları karşısında, arenanın anfisinde, en harlı aşk alevleriyle yüreklerinden tutuşurlar.»

Ozanın Köstence'den yolladığı acındırıcı dilekçelere İmparator Öğüst'ün aldırış etmemesi işte bundan... Ovidius ona şöyle yalvarıyordu:

«Benim asıl karakterimi dizlerim arasında aramayın; yaşantım boyunca ahlâk yolundan hiç sapmadım ben. Bir kitap, yazarının ruhunu yansıtan bir ayna olamaz.»

Ama Ogüst anlamak bilmiyordu. Roma dünyasında aşkın ve zina'nın ozanı olarak anılan adamın korkunç dehasına karşı, bütün o erdemli yasa koyuculuk çabalarıyle, kılıcını çekmişti bir kez...

Bununla birlikte, Ovidius, hemen tıpkı Juvenal gibi, olgulara el atan, (pragmacı) bir taşlama ustasıdır daha çok. Hiç bir zaman 'cinsel olgu'yu gerçekten kavrayamaksızın, gözlem yaptı, alaya vurdu, öğüt verdi ve bol bol acı çekti.

J. - J. Rousseau

Yasak bölge'de ilerleyebilmemiz için Rousseau'yu bekledık Ama, *'Yeni Heloiz'* ve *'Emil'*de sergilediği gibi, cinsel ahlâkın onun varlığında bir devrim fırtınası koparmış olmasından değil... Rousseau, evet, Doğa'ya dönmeyi, ve medenî - dinî dış baskılardan kurtulmak için de 'özgürce birleşme'yi öğütler. Para çıkarları ve toplumun işe karışmasıyle soysuzlaştığını söylediği göreneksel evliliğe karşıdır. Fakat onun Doğa kanunları üzerine oturtmak istediği cinsel düşünceleri hiç de daha az kısıtlayıcı ve daha az utangaç değildir.

Yeni yetişmelerin cinsel meraklarını yatıştırmak için, anne-

lerden beklediği şudur: «Yavrularım, anneler —tıpkı çiş eder gibi, ama kıvrandıran acılarla— bebeklerini dünyaya getirirler.» Ona göre, bu 'dışkısal' benzetme, gençlerin seksе aşırı merak sarmalarını önleyecektir.

Rousseau'nun cinsel ve duygusal yaşamı nevroz sarsıntılarıyle doludur. Annesi, onu dünyaya getirdikten birkaç gün sonra, öldü. Yazgısının özü işte bu olaydır. Babası İsaac Rousseau, lohusa döşeğinde can veren bu kadının portresini oğluna sık sık çizecektir. Jean Jaques babasını sevmektedir ama bu ölümde onun ihmali olabileceğini çocuk aklıyle düşünmekte, bu kuşkusunu her fırsatta belli etmektedir. Bütün yaşamı boyunca da, annesinin yerini tutacak bir kadın aramıştır.

Kendisinden yaşça çok büyük olan Madame de Warrens, ona aşkın alfabesini öğretmeyi görev sayar. Rousseau, *'İtiraflar'*ında şöyle diyor:

«Bu ilişki bana sanki bir 'inceste' günahı işliyormuşum gibi geldi.»

Tattığı heyecan, suçluluk duygusuyle buruklaşıyordu; çünkü *anne* 'tabu' idi. Cinsel zevki ancak ya otuzbirde yada en aşağı tabakadan orospularla düşüp kalkmakta buluyordu.

Sonunda, Parisli bir çamaşırcı kızda karar kıldı; kapatma olarak onu yanına aldı. Terez ona 5 çocuktan başka bir şey vermedi. Rousseau, çocukların beşini de, annesinin karşı koymak istemesine aldırmadan, bir bir «Bulunmuş Çocuklar» yuvasına yerleştirdi.

Seks ile duygusallığı birbirinden ayırması gerekiyordu. Daha sonraları Freud'un 'Oidipus kompleksi' diye vaftiz edeceği bir nevroz vardı onda. Daima ayaktakımı kadınlar arasına karışarak kurtlarını döktü. Bunlardan da yaşça büyük olanlarını yeğliyordu.

Bana göre, cinselliği kavrama yolunda Rousseau'nun yardımı şu iki noktada toplanır:

a) Bilinçdışı'nı Freud'dan önce sezinleyen odur. *'itiraflar'*ında, beceriksizce de olsa, açıklamağa çalışmıştır bunu:

«Yaptıklarımdan çoğunun gerçek ve ilk nedenleri, bir zamanlar sandığım gibi, hiç de yeterince açık seçik değilmiş.»

Cinselliğin tanınması yolunda güçlü bir ışık olan 'bilinçdışı' üzerinde ne yazık ki Rousseau pek durmadı. Ama şunu da doğrulamak gerekir ki, kendi kendini incelerken, bu el değmemiş, ayak basmamış dünyanın kat kat perdelerini birazcık aralamış oldu.

b) İkinci yardımı daha da ilginçtir: Rousseau, erişkinlerin cinsel yönelimlerinde çocukluk çağı koşullarının derin etkisine işaret etmiştir.

Rousseau için annesinin yerini tutan, ilk, Madmazel Lambercier oldu. Yaşlı bir kızdı bu; yatılı olarak yerleştirildiği Papaz evinin orta hizmetine bakıyordu. Küçüktü o sıralar; aynı odada yatıyorlardı. Küçük Jean Jaques, şaşarak farkına vardı bir şeyin: Madmazelin ara sıra ceza diye kıçına kıçına indirdiği şaplaklardan pek hoşlanıyordu.

«Otuzluk bir kızın elinden sekiz yaşında bir oğlancığa uygulanan böyle bir ceza, onun zevklerini, isteklerini, tutkularını, bütün kişiliğini, hem de yaşamı boyunca koşullandırsın, inanılacak şey midir bu? ister inanın, ister inanmayın, bu böyle oldu. Bir kez girmiştim bu yola. Demek ki zevk buydu; çünkü başka türlüsünü tatmamıştım, duymamıştım. Sözünü geçiren bir kadının 'dizlerine oturmak, onun buyruklarına boyun eğmek, gereğinde ondan özür dilemek, af dilemek benim için mutluluk doruklarıı olmuştu.»

Ellis'in de doğruladığı gibi, Rousseau, Batı dünyamızın tinsel ve duygusal havasını değiştirmeyi başarmıştır. Yalnız, cinsel olğu yu anlamakta yeterince derinleşm' 'lmaz.

Marquis De Sade

Sanırız ki cinsellikte bilimsel çağı açmak şerefi Marquis de Sade'a tanınmalıdır. Bu bakımdan, onun üstün yapıtı 'So-

dom'da 120 Gün'dür. Kapatıldığı zındanın ıssızlığı içinde yazdı bunu; sonra da ölünceye kadar yandı, yitirdiği için... Neden sonra çıktı ortaya *'Sodom'da 120 Gün'*...

Maurice Heine, 1967'de Sade üzerine yayımladığı incelemesinde:

«Bu yapıt eşsiz değerde bir belgedir, aynı zamanda ilk gerçekçi denemedir, diyor ve sürdürüyor: cinsel anormallikleri sınıflara ayırmıştır. Krafft Ebing'den ve Freud'dan yüz yıl önce, Marquis bu alanda yöntemli gözlemler yapma çığırı açmıştır. Bilim dünyasında, *sadizm*, psikopatlık çeşitleri arasında korkunç yerini almıştır.»

Gerçekten, 'öykülerin sahibi kadınların dilinden anlatılan 600 anormal olgunun' yarıdan çoğu —ya başlı başına yada bir başka tutkuyla birlikte olarak— hep, dışkı yiyip yutma üzerinedir. Dışkıyı görmek, koklamak, ellemek sapıklığına az çok rastlanıyor; bu sapıklığın daha da azgın kardeşi olan dışkı yemek (coprophagie) ise cinsel sapıklık çeşitlerinin en seyrek rastlananlarından... Her ikisi de fetişizmin ve sado-mazo-hizmin birer görüntüsü oluyor.

Marquis'nin gerçek orijinal yanı uzun süre gizlenmek hatta yadsınmak istenmiştir ama yine de bize iliklerimizde dolaşan tutkularımızın senfonisini dinleten adamdır. Freud'dan yüz yıl önce, cinsel dürtülerle ahlâk bilinci arasındaki çelişkiyi gözler önüne seren adam odur. İnsanın kendi içinde iki kampa ayrıldığını o söyledi: «İki güç var bizde; biri dışımıza dışımıza taşıyor, öbürü içimize içimize saldırıyor.»

Bir yandan o buyrukçu, o hoyrat, o öldürücü dürtüler; Marquis de Sade onları aforoz etmiyor, hiç birini: ne baba öldürmeyi ne de 'inceste'i... Ne de işkenceyi... *'Sodom da 120 Gün'* bize bunları anlata anlata bitiremez.

'Edebiyat ve Kötülükler' adlı kitabında (1957) G. Bataille şöyle yazmakta:

«Sökülmüş tırnaklar, kesilmiş parmaklar, oyulmuş gözler, çirkinlikleriyle büsbütün kıvrandırıcı olan bu işkenceler, hilenin

ve korkunun itişiyle oğlunun canına kıyan şu ana, şu çığlıklar, her yana saçılan ve bulantı veren kan, bütün bu kusturucu çirkinlikler... İnsanı boğuyor bütün bunlar; derinlemesine acı çektiriyor; kişiliği çözen öldürücü bir heyecan veriyor.

«Bunları yazmağa nasıl da cesaret etti bu adam? Ama, insanı olduğu gibi yansıtan bir kitap varsa işte o da bu kitaptır.»

Sade'ın canlandırdığı acımasızlıklar, deri yüzmeler var ya, bunlar biraz da Gauthier Agoty'nin '*Anatomi*' kitabındaki tablolardan esinlenmedir. O sıralar çok modaydı bu kitap. Brion'un gözünden kaçmamış; anlatıyor:

«Hele, resimlerden biri öyle bir kadını canlandırıyordu ki yüzüne, bir omzuna ve bir memesine bakmağa doyum olmuyordu. Erotik bir baştan çıkarma şeytanlığı idi bu. Ama vücudun geri kalan bölümlerinde deri soyulmuştu. Amaç üretme organları hakkında fikir vermekti.»

Yasalara karşı gelmenin labirentlerinde Sade bizi 'düşlenebilir'in sınırlarına kadar götürür. Bu içgüdüsel çekirdek içinde sadizmi belirleyen, saldırgan öğelerin erotik dürtülere üstün gelmesidir.

Sonradan Freud'un 'üstben' (surmoi) terimiyle belirlediği çatışkıya Sade şöyle böyle değindi. Üstben, çağın toplumunca 'salgılanan ahlâk bilincidir. Özgürlüğünü elinden alan toplumu Sade çok iyi tanımaktadır. Toplum kendi çıkarına göre yasalar düzenler. Bu gibidir bu yasalar; zamanın çok arkasında kalmış birtakım uzlaşmalara dayanmaktadır ancak:

«Şu erdemdir çünkü bana yarar; şu ise kötülüktür çünkü zararı dokunur bana... Güleyim bari. Bunlar, yasaları gerçeğe dayanmayan körler toplumunun anlamsız uzlaşmalarından başka nedir ki?»

Hıristiyanlığın erdemli saf geleneğinden söz edilmesi de Sade'ı çileden çıkarmıştır. Dinsiz olduğunu söylüyordu açıkça; ve bu meydan okuyuşuyle, ahlâk sansürünün son barikatlarını da devirdiğini sanıyordu.

Ama, bununla birlikte, Marquis ne düşüncede olursa olsun

başkaldırma, toplumca oluşturulmuş yasaklarla karşı karşıyadır. Hırsız, mülkiyet hakkını çiğnemekten zevk duyar; kanlı sadistler yaşamın saygınlığını hiçe sayarlar; dinsiz davranışlarında Tanrıya meydan okuma coşkusu vardır. İşte bu noktalardan yola çıkarak, Sade, Freud'un temel 'dogma'larından birini keşfetmiştir: Cinsel dürtüyü —sapık da olsa— toplumsal yapıların içine yerleştirmek gereği...

Dahası var: Başkaldırmanın altında bir başka zorunluk yatmaktadır; o da 'normallik' diye bir şeyin varlığıdır. Başkaldırma ancak normal'in yanında kendini belli edebilir; toplumun normal saydıklarına aykırı düşen davranışlarla, eylemlerle ve yazılarla kendi tanımını bulur.

Bu ilkelerin keyfe bağlılığını, kendi din ve ahlâk tanımazlığını açığa vurmak bakımından elverişli durumdaydı. Saldırdığı yapay kültürümüzün ta derinlerine kadar onun görüşlerinin işleyip etkin olması bunu gösteriyor.

Sade'ın bir keşfi de şu: «Doğal yaşantıdan kültür yaşantısına geçilmesi, 'inceste'in (anne-oğul, baba-kız, ve kardeşler arası cinsel ilişkiler) in yasaklanmasıyle başlar. (Aynı görüşü çok daha sonra Levy-Strauss da açıklayacak.)

Yazılarında olduğu gibi yaşantısıyle de karşı çıkmıştır bu tabu'ya Marquis de Sade; bu çatışkıyı aşabileceğine ve her türlü baskıdan silkinebileceğine inanır. Yazık ki insanoğlunun ruhundaki temel çelişkiden habersizdir o. Bizler, aynı içgüdüsel çekirdek içinde, hem dürtülerimizi hem de kendi öz yasaklamalarımızı besleyip yaşatırız. Ama, hiç değilse, Sade, hayvanla insan, sapık'la normal arasında kesin çizilmiş bir sınır bulunmadığını sezinlemiştir.

Bundan başka, Sade —yaşamıyle ve yapıtıyle— Freud un en ünlü özdeyişlerinden birini ondan çok önce dile getirmiş sayılır: «Kötülük, deliliğin karşıtıdır.»

Marquis'nin gürültülü yaşamı, yıkıcı çılgınlığı, artık hiç bir insan yanı bulunmayan ayak basmamış bölgelerdeki serüvenli duygu ve düşünce gezileri —eğer onun çok uzun süren hapis

cezası unutulursa— bir anlam taşımaz gibi görünebilir. Düşünün ki o, yaşamının 27 yılını zindanda geçirmiştir. Hücresinin yalnızlığı içinde doyumsuz kalan cinsel dürtüler, ancak yazılarında bir çıkış yolu bulabilmiştir. Bu yol onu çılgınlığa, her şeyleri yıkmağa, en korkunç cinayetleri işlemeğe kadar götürdü.

Sade bu dürtülerin doludizgin şahlanmalarını hoş görebilir; her türlü dinsel, toplumsal ve ahlâksal engelden arınmış, bir düşleme alanında onların cirit atmalarını isteyebilir. Baskı altında kalmanın acısını çıkarmak için gökyüzü yasasını da, yeryüzü yasasını da çiğnemek zorundadır o: Delirmekten kurtulmak için kötülüğü seçti. Türlü sapık davranışlar arasında da, en çok, anormal birleşmelerin koleksiyonunu sergiledi.

Psikanalitik yaklaşımda, bu tutumu hoyratlıktan ve acıdan ayıramayız; acı ile hoşlanma arasında bir diyalektiği gözlemektedir bu tutum.

İşte, 'büyük gezi'nin ucuna vardık; Sade'ın, adıyle damgalanacak olan sapıklığa bulaşıp karıştığı yere... Sade, cinsel hoşlanmayı bakınız neler üzerine oturttu: bir yandan yasaklara karşı gelmek, bir yandan da eline geçirdiklerine acı vermek, onlara işkence yapmak, onları öldürmek üzerine... Her kötülüğü, her aracı mubah kılar zevk... çünkü «ne 'iyi' ne 'kötü', ne 'tanrı', ne de 'vicdan' var.»

Böyle yazmıştır, ve sürdürmüştür:

«Bir kefeye evreni koyun, öbürüne de bir kırıntı; denktir ikisi...»

Fakat, saplantı haline gelmiş aynı kuruntuyu kurcalayan kötülük çok korkuludur. Sürekli yinelenmekten kendi kendini aşındırır ve nasırlaştırır. Erotik çeşnisi uçup gider. Yinelenen bir eylem yada bir imge —Freud'un yorumuna göre— Eros'a değil, Thanatos'a (ölüme) bir çağrı mektubudur.

Bu biteviyeliğe tutulmamak için, başkaldırmaları sonsuza dek çeşitlendirmenin yolları aranmalıdır. Sade'ın *'Sodom'da 120 Gün'*ünde benimsediği yöntem de budur. Anlatılanlar en yaratıcı düşleme gücünü aşan bir çeşitlilik gösterir. Sadik zevkin doruk-

larından biri de bir başkasının acılar içinde kıvrandığını ve uzun bir can çekişme sonunda öldüğünü görmektir. İşin inceliği şurada: bir seks oyuncağına dönüştürülen 'kurban', kendisine uygulanan işkencelerden hoşlanıyor; acıları dayanılmaz hale geldiği oranda hoşlanmaları da artıyor. Demek artık acı ile zevk arasındaki sınır çizgisi erimiştir. Sade bunu gözler önüne sermekle, yalnız toplumun değer yargılarını altüst etmiş olmadı, acı ile zevki —bu fizyolojik çifti— bağdaştırmış oldu. Bu imgeleme oyunuyle, görüyorsunuz, tüm karşıtlıklar kalkıyor ortadan.

Sade'da eksik olan, 'bilinçdışı' kavramıydı. Karşıtların birbirlerini çekmelerini daha iyi anlayabilmek için gerekli olan 'bilinçdışı' kavramı Freud'un patenti altındadır.

Sapıklıkların tedavisinde bir yaklaşım olarak da Sade'ın yapıtı ilginçtir. Gerçekten işlemiş olduğu günahlar hem azdır hem de önemsizdir. O, bütün azgınlıklarını —'inceste'ı, baba öldürmeyi, işkence yapmayı, yamyamlığı— hep yazılarının dünyasında yaşamıştır. Canavarlarına ve cadılarına, onları konuşturarak, günah çıkarttırmıştır sanki.

«Elimdeki tek kılıç, dil'di. Beni bir zından içinde tutsak eden toplumdan, bütün dünyadan —bu kılıcımı kullanarak— öç almak istedim.»

Öyle umutsuzdu ki, insanlığın yüreğine saplamaktan kendini alamadı bu kılıcı... Ama, derin olmadı bu yara; estetik bir güzellikle yücelmiş bu ayartmalar çünkü...

2. KRAFFT EBING ve VİKTORYA ÇAĞI

Balzac

Eski yazarlarda rastladığımız 'eylemsel' sınırı hiç bir zaman aşmaksızın, 19. yy. edebiyatçılarının da çoğu cinsellikle ilgilenmişlerdir.

'*Evliliğin Fizyolojisi*' adlı kitabını çıkardığı zaman Balzac ancak otuzundaydı. Evliliğin *zina* ile bağdaşamayacağı kanısında olduğu için, 19. yy. burjuvaları yararlansınlar diye, bir çeşit evlilik yönetmeliği düzenlemeğe çalışmıştı. Reçeteleri ve öğütleri ince benzetmelerle süslenmiştir; belleklere yer etmiştir. 'Zayıf cins'in düzenlerini örtbas etmeğe çalışır; kocaya bir sıra 'önleyici' tedbirlerin yollarını gösterir.

Kıskançlık üzerine bir denemeyi de andırır bu kitap. Yazarın görüşünü özetlemiş olmak için işte size onun özdeyişlerinden biri: «Evli kadın aslında bir köledir; yalnız, onu bir taht üzerine oturtmasını bilmeli...»

Aman aman, bunun gibi daha öyle inciler var ki Balzac'ın '*Evliliğin Fizyolojisi*'nde... Oldu olacak, birkaçını daha sıralayalım:

«Evliliğin yazgısı 'ilk gece'ye bağlıdır.»

«Eğer erkek ihtiyarlamasıydı, kadın ona hiç gerekmezdi.»

«Evlilikte mutluluk, her şeyleri parçalayan bir dev'le aralıksız vuruşmak zorundadır: 'Alışkanlık ve Kanıksama Devi' ile...»

«Âşık olmak koca olmaktan kolaydır; çünkü her gün söyleyecek güzel sözler bulmak, ara sıra söyleyecek güzel sözler bulmaktan zordur.»

Görüyorsunuz, Balzac, erkek-kadın ilişkileri konusunda 'sınırlı' bir adam.. Ama ona yine de puan tanımak gerekir; çünkü o, evlilik dengesinde cinsel zevkin etkisini kabul etmeyen o zamanki 'yüce' uzmanların aksine, zifaf gecesinin önemi, ve hem iktidarsızlıkta hem de soğuklukta psikolojik faktörlerin sorumluluğu üzerinde ısrarla durmuştur.

Stendhal

Aşk üzerine deneme'sinde Stendhal daha kavrayışlı, daha bonkör görünüyor. Tutku'nun açılıp saçılmasında imge gücünün rolüne inanmaktadır.

«Bir kez sevmeye görsün, en aklı başında kişi bile hiç bir şeyi olduğu gibi göremez olur. Onca artık yalnız düşlenen şey vardır.»

İstek, gerçeği dilediği gibi yoğurur; seven kişiyi büyülü düşlemelere daldırır. Stendhal bunu 'billurlaşma (cristallisation) diyor. Bu konudaki incelemesinde gönül yakınlaşmalarının mekanizmasını anlatıyor. Çağının hayli ilerisindedir Stendhal; evlilikte *tam* bir anlaşma sağlamak için, zifaf öncesi denemeleri bile öğütleyebiliyor.

George Sand

İşte bir kadın ki, hem yaşamı hem de yazdıklarıyle, kadın cinselliğinin uçsuz bucaksızlığında bilinmedik ülkelere ayak basılabilmesinde çok değerli katkısı oldu.

Jules Sandeau ile karşılaşması, onun geleceğini belirlemiştir. Kıskanç kocasından kaçmış, Paris'in kim kime dum dumalığına sığınmış, takma adla ve erkek giysileri içinde bir yaşantıya bürünmüştür.

Anlamları çok ağır bir karardı bu... Bu arada, George Sand, aydınlar çevresinde edindiği seçkin adamlarla ilişkilerini, gürültülü serüvenlerini günce'lerine konu yapmaktan geri durmadı. Bu kozmopolit çevrenin en seçme güllerini sayfalarında derledi, sergiledi: Henri Haine'leri, Alfred de Musset'leri, Chopin'leri...

Ama ondaki erkeksi 'bileşim', sevicilik eğilimlerini de açığa vurur. Alfred de Vigny'nin metresi Mary Dorval'a ateşli mektuplar yazar. Bu kadın kılık değiştirme delisidir. Ellis bu tür tutkuyu «Eonizm»[1] diye vaftiz edecek sonraları.

George Sand'ın sürekli doyumsuzluğu bu sapıntan ileri geliyordu. Türlü serüvenler içinde yüzerken, sayısız âşıklarında aradığı, kendi erkeksi eğilimlerine güç kazandıracak olan kadınsı davranışlardı. Seçtiği partönerlerin yaşça kendisinden küçük olmalarına dikkat ederdi; örneğin Chopin gibi toy olmalarını yeğlerdi. Onları sözde-annelik baskısı ve buyruğu altında tutmağa bayılırdı.

George Sand, «*Lélia*» adlı romanında, bir kadının —istek-lendi mi— alabildiğine hoyratlaşabileceğini kıyasıya açıklıkla anlatmış; böylece kadın meslekdaşı Simone de Beauvoir'dan yüz yıl önce, böyle bir konuyu işlemiş olmanın onurunu kendi anısına tapulamıştır:

«Onun yanıbaşındayken öylesine istekleniyordum ki, beni hiç bir kucaklaşma doyuramazdı. O —mutlu ve yatışmış— uykuya dalardı; ben de ona sokulur —kımıltısız ve gergin— öylece uzanırdım. Onu uyandırmak gelirdi içimden; kollarımın arasına almak gelirdi. Bir kez daha baştan çıkarmak isterdim onu, yararlanmak isterdim ondan. Ama, tutardım kendimi; bilirdim ki bu tatlı delikanlı yeniden tutuşan isteklerimi söndürebilecek güçte değildir o anda.»

Böylece George Sand, çağdaş seksologlardan çok önce, erkeğin zevki ile kadının isteği arasındaki süreklilik farkını ortaya koymuş oluyor: erkeğin zevki kendi amacıyle sınırlıdır; oysa kadın —zin-

[1] Bu terim, Fransız subayı ve gizli ajanı Şovalya Eon'un adından geliyor. Kadın olduğunu söyler, kadınlar gibi giyinirdi Eon; ama yine de erkek bilinirdi.

cirleme orgazm patlayışlarıyle— yatışmak, doymak bilmez.

Ama bütün bunlar, cinselliğe açılan ancak küçük küçük pencerelerdir. Hiç bir ozanın, hiç bir romancının soluğu ve elinin altındaki kaynaklar bu yasak dünyanın keşfine girişmek için yeterli olamazdı.

Viktorya çağı başlıyordu. 1847'de on sekiz yaşında gencecik *bir* prenses İngiltere tahtına çıkıyordu. Yasal gürültüler koparmadan, masa yumruklayıp ferman ve irade eyleinck yoluna gitmeden, yalnız verme gücüyle, bu parmak kadar kraliçe neler neler yapmadı: Utanma ve erdem adına, seks'i Saray'dan sürgün etti. Bütün söyleşiler, Tiyatro, Edebiyat her tür seksüel öz'den ve baharattan ayıklandı. Sansüre uğrayan yapıtlar arasında Shakespeare'inkiler, Robinson Crusoe ve hatta *İncil* bile vardı. Gezginci orospuluk ve pornografi sert bir biçimde yasaklandı. Bu sofuluk akımına modanın uymaması olanaksızdı:

Merdivenlerden çıkarken de, yarım diz bükerek eteğini kaldırıp reverans yaparken de kadının artık ayak bilekleri bile görünmüyordu. Kat kat giysiler kadının anatomisini maskeliyordu; ağır, yaprak yaprak etekler en sert ve kasırgalı havada bile dalgalanmak nedir bilmiyordu. Doktor, kadın hastasını ancak annesinin yada kocasının yanında muayene edebilirdi. Muayene sırasında çoğu kez Çin bebeklerinden yararlanırdı tıp adamları; hasta, yakınmalarının 'adresini' bu bebekler üzerinde gösterirdi; böylece, utanma duygusu 'incitilmemiş' oluyordu.

Cinsellik organlarının sağlık korunması diye bir sorun akla bile getirilemiyordu. Pompadour'dan örnek alınarak Fransa'da yaygınlaşan oturak Birleşik Krallığın birçok kontluklarında henüz bilinmiyordu. O dönemde dünyanın en yüce gücü olan İngiltere, ne yazık ki, bu göreneğini de sınırlarının dışına 'ihraç etmeğe' başladı. Viktorya sofuluğu Manş'ı aştı; Üçüncü Napolyon'un hovardalık tutkularını da yenerek, Fransızların —ruhlarına kadar değilse de— göreneklerine kadar işledi. Manet, bu gün herkesin çok masum bulduğu «*Çayırda Kahvaltı*» tablosunu sergilediği zaman kızılca kıyamet koptu. Carpeaux'nun «*Dans*»ı da, Opera'mızdaki

yerini ancak 1870'te savaş sırasında aldı. Bu tablo yüzünden açılmış olan kısır polemik ancak 1870 savaşında kesilmişti çünkü. Edebiyatçılara da yağlı kara damgalar vuruluyordu: Gustave Flaubert «*Madame Bovary*»siyle, Baudelaire ise «*Fleurs du Mal*»iyle, tüm Avrupa'yı saran Viktorya namusluluğunun mihrabının kurbanları oldular.

Krafft Ebing

İşte, Krafft Ebing'in yapıtı böyle bir baskı ikliminde ortaya çıktı. Alman bilgini, ünlü psikiyatr ve adlî tıp doktoru olan Ebing, eli altındaki çok zengin insancıl malzeme sayesinde, bütün cinsel sapıklıkları inceleyen büyük bir çalışmanın üstesinden gelmiştir.

«*Psychopathia Sexualis*», değişik şeylere ve bu arada pornografi edebiyatına meraklı olanlar kadar uzmanlar arasında da yankılar doğurdu. Yayımlanmasıyle birlikte ün ve başarı sağladı. Lafebeliğinden, parlak sözlerle herkesi büyülemekten nefret eden Krafft Ebing, gözlemlerinin aşırı açık saçık bölümlerini köhne bir Latinceyle yazmayı yeğlemiştir. Böylece yapıtının bilimsel özünü mühürlemiş oldu.

Bu kapalı dil, gerçekten, çağın koşullarına uymaktaydı. Yazarının da belli sınırlar içinde bilimsel bir amacı öngördüğünü kanıtlıyordu. Çoğu çağdaşlarının olduğu gibi onun gözünde de otuzbir kötülüklerin anasıydı. Bütün cinsel sapıklıklar bununla aşılanıyor ve dallanıp budaklanıyordu:

«Kendilerini küçük yaşta ozuzbire kaptıran çocuklar, erken bunama, çılgınlık ve delilik anaforunda yitip giderler. Otuzbir kalıtımsal bir hastalıktır da... Sekiz yaşında otuzbire başlayan bir kadın, bunu evlendikten sonra da, gebeliği sırasında da sürdürdü. On iki çocuk doğurdu bu kadın: beşi bebek yaşta öldüler, dördü hidrosefal'di; oğlanlardan da ikisi (biri sekizinde, öbürü dördünde) otuzbire başladılar.»

Kuşkusuz, Krafft Ebing, sert bir ahlâkçı olarak, bu 'kötü'

alışkanlığı ortadan kaldırmak için, o zamanlar düşünülen yöntemlere pek karşı değildi: Önleyici olarak, hem de ciddî ciddî, neler uygulanmağa kalkışılmıyordu ki: klitoris'in üzerine kızgın bir demir parçası koymak... Oğlanların cinsel organlarının içten sivri sivri uçlarla donatılmış bir ufak kafes içinde hapsedilmesi... Yada bu kafese bağlanmış bir zil düzenlemesiyle, bir ereksiyon durumunda anne - babanın hemen alarma geçebilmeleri...

Krafft Ebing şöylece kesip atıyor:

«Hiç bir cinsel sapiklık yada cinsel cinayet yoktur ki temelinde otuzbirin yüzkarası yatmasın.»

Seviştiklerini parça parça edenler, düpedüz acımasız kanlılar, sonra homoseksüeller ve fetiş delileri, yazara göre, hep bu kendine kapanık kötü alışkanlığa çocukluk çağından kendini kaptıranlar arasında görülmektedir.

İşte, Krafft Ebing'in büyük yanılgısı... Bu yanılgı, ne yazık ki milyonlarca otuzbircinin karamsar bir saplantı içinde umutsuzluğa yuvarlanmalarına neden olmuştur.

Krafft Ebing bu kadarla da kalmaz; her türcinsel davranışları birer sapıklık belirtisı sayıp işin içinden çıkar. Freud, anormalliğin en kötüsünün, normal sayılan şeylerden için için türediğini göstermeğe çabalarken, Krafft bu önerinin öğelerini tam tersine değerlendirir. Onun gözünde, en zararsız baştan çıkarma peşrevlerinde bile sapıklık tohumları vardır. Öpmenin altında ısırma, kucaklayıp sarılmanın altında ise boğma pusuya yatmıştır: «Bunlar, kişi oğlunu en korkunç davranışlara sürükler.»

Eh, bu koşullar altında, cinsel birleşmeyi temize çıkaracak tek gerekçe ne olabilir? Türemek gerekçesi...

Ama Ebing'in yapıtı tümden olumsuz sanılmasın. Bol bol sergilediği gözlemler, cinsel sapıklıkları daha iyi anlamanıza büyük ölçüde yardımcı olmuştur. Sado-mazohizm üzerine çalışmaları, cinselliğin daha net ve derin anlaşılabilmesi yolunda değerli bir katkı olmak niteliğini daima koruyacaktır.

Yazma sanatının imgeleri ve kaprisleriyle seslenen Sade'dan çok farklı bir anlatım ve yöntemle verdi kitabını Krafft Ebing.

En korkunç, en çirkin, en kanlı cinsel acımasızlıkları, bir akıl hastalığı doktoru, bir adlî tıp doktoru olarak soğukkanlı bir üslupla anlattı. Örneğin, eline geçirdiği kız çocuklarını organ organ, parça parça kesip öldüren Andreas Bichel'den söz ederken, yalnız, «...kasabın sığıra yaptığı gibi...» demekle yetindi. Mazohizmi açıklayıp tanımlamak ve bu sapıklığı Viyanalı yazar Sacher Masoch'un adıyle vaftiz etmek şerefi de onundur.[1]

«Benim Mazohizm'den anladığım, kişiyi bir başkasının cinsel ve duygusal boyunduruğuna sokan ilginç bir sapıklık türü olmasıdır. Mazohist, karşı cinsten seçtiği eşin eline kendini bir köle gibi bırakmıştır. Kayıtsız şartsız her işkencesine boyun eğer onun, aldatmasına bile... En derin cinsel zevkleri de kölelikte duyar.»

Sacher Masoch, kitaplarının en ünlüsü olan «*Kürklü Venüs*»'te erkek kahraman olarak Severin'i yaratır. Severin, acımasız bir kadın olan ve kürküne sarındığı zaman sultanlaşan Wanda'nın çılgınca indirdiği kırbaçlar altında cinsel hoşlanışın doruğuna ulaşır:

«Bana kötülük yap ki mutluluğuma dayanabileyim. Acımasız davran bana; tekmele beni ve... öp sonra.»

Romantizm aşkta acıyı göklere çıkarmaktan hoşlanır. Musset de diyor:

«Şu dünyadan elimde kalan, zaman zaman ağlamış olmamdır.»

Krafft Ebing Sadizm - Mazohizm karşıtlığını da belirtmiştir. Gözlemlerinde, değişik sapıklıkların arapsaçı olmalarına dikkati çekmiştir. Aktaracağımız şu belgede, hayvan sevgisi «kadında mazohizm» ve «kocada seyircilik» eğilimleriyle çok iyi bağdaşmaktadır:

«Gözlem No. 321... Kadın kocasını, çoban köpeğiyle cinsel ilişki kurmaya kendisini birçok kez zorladığı için suçluyor. 'İşlem' ancak iki kez gerçekleşmiş. Kadın, dizleri ve dirsekleri üzerindedir. Adam, ereksiyon haline getirdiği köpeğin ön ayaklarını kadının omuzlarına koymuş, köpeğin 'penis'ini eliyle kadının cinsel bölgesine yöneltmiş. Adam bu sahneyi salt merak yüzünden ve karısının daha da kamçılanacağı umuduyle hazırlamış.»

1 *Kürklü Venüs*, Sacher Masoch, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974.

Yüzlerce ve yüzlerce böylesine gözlemleri sıraladı Ebing, her birisi gerçekten hem soluk kesici hem de... Koleksiyon öyle zengin ki, o gün bugün yenileri, değişikleri eklenmiş değil. Homoseksüeli, fetişçisi, mazohisti, seyir meraklısı, çalma hastası, ölü ile yatanı, yamyamı, ölü yiyeni, yeni gömülmiş küçük kız cesetlerinin iştahlısı... Katalog eksiksiz... Ama düzenden de yoksun: hangileri cinsel sapıklık, hangileri düpedüz cinayet, belli değil.

Krafft Ebing in kitabı yine de doktorlar için başvurma kaynağıdır. Ama halk üzerinde etkisi kötü oldu. Cinselliğe karşı Viktorya çağının tutumunu desteklemeğe yaradı. Hele otuzbir üzerine yürüttüğü uğursuz yargı, milyonlarca genç için karabasan oldu.

"Tıbbî" ve 'bilimsel' olmağa özenen Ebing mesajı, cinselliği bir hastalık, bir acımasızlık, bir umacı gibi göstermiştir. Cinsel devrimi geciktirmiştir. Devrimi zorlayan, en sonunda Havelock Ellis oldu; Freud'da, artık dönüşü olmayacak yolu açtı.

3. HAVELOCK ELLİS

Viktorya sofuluğuna meydan okuyabilmek için yiğitlik ve içtenlik gerekecekti; işte bu iki erdem Havelock Ellis'te vardı. Seksoloji tarihinde bu rolü, gösterişsiz bir yücelikle oynayan, cinsellik sorununu 'buzdolabından çıkaran' adam odur.

Kendi özel sorunlarından esinlenmiştir Ellis. Viktorya çağının yasakları onu derinden etkilemişti. Delikanlılığında en büyük derdi geceleri seks düşleriyle 'kirlenmekti.' Okuduğu kitaplar çok korkutuyordu onu... Bu yüzden, geleceğini zindan gibi görür olmuştu:

«Hasta sıçrayarak uyanır, diyordu örneğin Drysdale, tam boşanacağı sırada... Boşanmayı önlemeğe çalışır boşuna. Saniyeden saniyeye bitkinliği ve umutsuzluğu artar. Artak, parmakları bulaşmıştır; kötü yarınların karanlığı içini doldurur.»

Drysdale, 'kötü yarınların karanlığı'nı uğursuzca betimlemekten sanki zevk alır: «...seks organlarının ufalması... Sinir sisteminin bozulması... Beynin sulanması... Budalalık... Delilik ve... en sonunda ölmese bile, kişiliğin çökmesi...»

Kitapta otuzbircileri beklediği ileri sürülen kötü yazgıları Ellis kendi varlığında okur gibi olmanın yılgınlığına kapılır.

Bu sıralarda babasının Avustralya'ya gidişinde ona arkadaşlık eder. İşte orada, seksoloji ile uğraşmak isteği doğar içine.

Amacını gerçekleştirmek için psikofizyoloji, antropoloji, toplumbilim gibi insancıl bilim dallarında dağarcığını doldurur, ve tıp doktoru diploması alır. Yalnız bilimsel konularla sınırlı ol-

mayan —aynı tutku ile güzel sanatları, edebiyatı ve felsefeyi de kucaklayan— geniş bir kültür hazinesine de sahip olur.

Avustralya'da kaldığı sürede, kıtanın ilkel toplulukları arasına karışarak gözlemler yapar, ve yapıtının temel temalarından birini devşirir:

«Belli bir toplulukta geçerli olan göreneklerle o toplumun seksüel tabuları arasındaki ilişkiler...»

Ellis'in büyük serüveni böylece başlamış olur: Freud'un psikanaliz yöntemine karşı, psikosentez yöntemini kurar ve bu yöntemle donanmış olarak, daha çok kişisel bir diyalektikten doğan bir planla, cinselliğin gizem kalelerine saldıraya geçer. Cinsel sapıklıklar arasında 'ondinizm' onun keşfidir (Su perileri gibi kendi kendini seyretmekten hoşlanma).

'Ondinizm'de insanoğluna uyguladığı davranışlar, işemekten, bir de suya değmekten ve girmekten duyulan kamçılanmadır.

Geogre Sand'dan söz ederken açıkladığımız 'eonizm'de (kılık değiştirme tutkusu) onun bir başka saptamasıdır. Az yada çok gizli olan homoseksüel belirtilere, Ellis bir başkasını da eklemektedir: estetik özü olan bir ipucudur bu; karşı cinsin giysileri ve süslenmeleri ile özdeş olmak isteği, yani 'travestizm'... Ellis bunu «estetik çeşnide bir cinsel sapıklık» sayıyor.

En çetin sorunlara bile el atmaktan kaçınmaz. Çalma hastalığı, evlilik, orospuluk, cinsel eğitim... incelediği konular arasındadır.

İncelemelerini dayandırdığı fizyoloji ve tıp temelleri —özellikle üreme, otuzbir ve frengi ile belsoğukluğu konularında— bugün için artık sağlamlıklarını yitirmişlerdir elbet. 1935'te Butenant'ın 'testosteron'u bulmasından beri, 'andokrinoloji: içsalgılar bilimi' durmadan ilerlemektedir; karanlıkta kalmış nice mekanizmalar gün ışığına çıkmaktadır.

Ellis'in zaman zaman sezinlemiş olduğu bu gelişmeler, yapıtının çapını hiç de düşürmüş değildir.

Bizce onun başlıca katkısı, Viktorya sofuluğuna karşı bir savaş açmış olmasıdır. Ellis bu kalede üç gedik açtı: *utanma*, *din* ve *otuzbir* konularındaki efsanelerin balonlarını patlattı. Bu patlama-

tarın yankıları günümüze kadar gelmiştir. Onun psikosentez yönlemini açıklamak için bu üç konuya kısaca değinelim:

Utanma

Ellis hedef olarak önce utanma'ya nişan aldı; utanma'nın zaman ve yer (mekân) içindeki göreceliğini ortaya koydu. Şöyle yazıyordu:

«18'inci yy. sonlarına değin, Fransa'da olduğu gibi İngiltere'de de kadınlar doğum sırasında ölüm-kalım savaşı veriyorlardı. Ebe kadınlar bilgiden yoksundular; utanma göreneği de doktorların yardıma koşmalarını engelliyordu. Doktor Willoughby anlatır: Yıl 1658. Doğum sancılarıyle kıvranan bir kadının odasına, farkına varmasın diye, sürünerek girmiştır. Fransa'da 14'üncü Louis'nin metreslerine lavtalık yapan doktor Clement, onların yanına gözleri bağlı götürülür. Fakat bu tutumun geçmişte de böyle olduğu asla söylenemez: 1461'de 11'inci Louis Paris'e parlak bir törenle girerken, deniz kızlarını canlandıran çırılçıplak üç güzel genç kız ona şiirler okumuşlar, halkın da coşkun alkışlarını toplamışlardı.

«Başka başka yerlerde başka başka görenekler var. Viktorya İngiltere'sinde kadının ayak bileğini bile göstermesi hoş karşılanmazken, Rusya'da —Çarlık Rusya'sında— 1774'te, bir İngiliz gezgini, kadınlı erkekli iki yüzden fazla insanın aynı hamamda bir arada yıkandıklarını görmüştür. Gezgin şunları da ekliyor: «Hamamlar çok... Birkaç kopek verip girersiniz. Yalnız erkekler yada yalnız kadınlar için bölmeleri de var ama bu ayrıma pek aldıran olmuyor; kadın erkek yan yana çırılçıplak yıkanıyorlar.»

Klasik Eski Çağ'dan da örnekler yığın yığın...

«Thucydide'in ileri sürdüğüne göre, atletizm oyunlarında anadan doğma soyunup yağ sürünerek ilk güreşenler Lakedemonyalılardır. Bunlar, topluca düzenlenen oyunlarda kadınların da çıplaklığını doğal buluyorlardı. Giysileri yalnız kısacık bir tünik (gömlek)ti, sağ omuzla sağ memeyi açıkta bırakan ve butların ancak

üst üçtebir bölümünü örten... Edepsizce öğretileri benimsemeğe pek eğilimli olan Grekler'de; utanma duygusu hor görülmemekle birlikte, güzel olan hiç bir şeyin gizlenmemesi görüşü ağır basıyordu. Birçok kaynakların doğruladığına göre, Crates ile Hipparchia evlendikleri zaman, zifaflarını kalabalık bir seyirciler halkasının ortasında yaşadılar.»

Şu halde bizim 'modern' feministlerimiz, anadan doğma çıplaklık, kapalı yerlerde ve plajlarda grup sevişmeleri bayrağını açmakla yeni bir şey icat etmiş olmuyorlar. Ellis, yapıtında, ülkelere ve çağlara göre yıkanma göreneklerinin çeşitliliğini sergilemek için kocaman bir paragraf ayırmıştır. Üzerinde ısrarla durduğu sorun, annelerle kızlarının otuzbir konusunda birbirlerine açılmalarını engelleyen *utanma* duygusudur. Aybaşı hallerinin tiksintisi, ona göre, bir yağ lekesi gibi, cinselliği bütünüyle berbat etmiştir. Ne yazık, bugün de böyle olmuyor mu?

Bütün dert cinsel bilginin yokluğundan geliyor. Ellis şöyle yazmakta:

«Birçok kocalar bana, zifaf gecesi tir tir titreyen ve yakınlaşmalara karşı koyan eşlerinden yakınmışlardır. 25 yaşındaki bir gelinin kurdığı mutsuz bir rekor var: tam altı hafta direnmek. Cinsel ilişkiler mekanizmasının bilinmemesi bu aşırı ürkekliklerin baş nedenidir.»

Genç kızın korkuları altında, annesinden aldığı olumsuz ve soğutucu öğütler de yatmaktadır. İşte bir yeni gelin ki eşini erekşiyon halinde görünce onun hastalandığını yada delirdiğini sanıyor. Seks'ten nefret etmek ve ürkmek duygularıyle koşullandırılmış genç kızların yazgısı, çok kez, *soğukluk*'tur (frigidité).

Ellis, tarihsel olguları, gözlemlerini, hastalarından dinlediklerini topluca önümüze serer; sonuç çıkarmayı bize bırakır. Dolaylı etkileme sanatının ustasıdır. Utanmanın belirleyici nedenleri arasında şu üçünün özellikle altlarını çizmektedir:

a) Kızgınlık dönemi dışında dişi hayvanın erkeğe karşı gösterdiği cinsel yüz vermeyiş tutumu;

b) 'Sidikle pislik arası' (inter urinam et feces) diyerek, cinsel-

liği bir tiksinti simgesi haline sokan dinsel koşullamaların doğurduğu psikolojik büzülme;

c) ...ve, bir de elbet, sosyal - kültürel faktörler...

Bu bakımdan, Viktorya sofuluğunun son kanıtını da silip süpürmek için, utanına'nın uygarlık'la aynı zamanda büyüyüp artamayacağını gösterir. Utanma duygusu yarı-uygarlarda uygarlardakinden çok daha sıkı ve güçlüdür; İngiltere'de, fakir halk arasında köklerini daha derine salmıştır:

«O eski ve olgun uygarlıklarda, Klasik İlkçağda, sonra Japonya'da, Fransa'da, utanma duygusunun elle tutulur bir etkinliği görülür ama, bu etkinlik, sınırlı bir anlamda geçerlidir: Yaşamda yararlılıkla, sanatta güzellikle, edebiyatta da anlatımla bağımlıdır.»

Daha önceleri Montaigne'in de gülümseyen sözcüklerle belirttiği bir gerçeğin altına Ellis de imzasını koymuştur: «Utanma, kadının en etkili baştan-çıkarma silahıdır.» Ne demişti Montaigne:

«El değmemişlik utangaçlığı ince bir sanattır; o kaskatı soğukluk, o kendini sımsıkı tutmalar, o bir şeycikler bilmez görünme ustalığı (biz budala erkekler onlara hocalık yaptığımızı sanırız), sonra o törenler, ve o törensel engellemeler... Niçin bütün bunlar? Bizim *yenmek* ve *elde etmek* isteğimizi daha da bilemek için... Soylu bir tatlılığı ve çocuksu bir utangaçlığı yuğurup kabartmak yalnız bir zevk değil, aynı zamanda parlak bir zaferdir.»

Din

Ellis'in korkusuzca saldırdığı ikinci kale *din*'dir:

«Büyük mistiklerde din duygusu, kaynağını cinsel çılgınlıktan alır. Dinsel heyecanlarla cinsel heyecanlar arasında derin bir bağlantı bulunduğu ancak Ortaçağ'da fark edilmiştir. Bir din bilgini, bir filozof çıkıyor ortaya, Thomas d'Aquin gibi biri; «İnsan, diyor, geceleri tanrısına kulluğunu göstermek ister. Ne yazık ki Şeytan girer düşlerine: erotik imgelemlerle 'kirlenmesine' neden olur onun.»

Evet, mistik coşkular cinsel heyecanlarla besleniyor. Ne yapmalı o halde? Kadın Ermiş Sainte Therez'in yaptığını yapmalı: İsa'yı —o tatlı şehidi— gözler önüne getirmeli: 'Yalnız senin dudaklarını istiyorum; öp beni n'olur...' demeli.

Kuşkusuz tıpkı bunun gibi delikanlıdaki mistik bunalımın kökeni de cinsel içgüdünün yanardağı'dır: «Erginlik çağı gelip çattığında, organizmanın baskısı, dinsel karakterde psişik birtakım belirtilere yol açar. Dinsel heyecanlarda zaman zaman cinsel bölgeye atlama eğilimi görülür. Cinsel heyecanların ortadan kaldırılması, cinsel heyecanlar için güçlü bir birikim olabilir.»

Ellis, böylece, dinsel inanca doğrudan doğruya saldırmaksızın, onu 'nevrotik' yükünden arındırıyor ve, erotik aşk ile dinsel coşku arasında doğal bir akrabalık kurmayı başarıyor. Din, kendi mistik coşkusunu dile getirmek için cinsel aşkın sözlüğünden yararlandığına göre, enerjisini ve imgelemelerini de yine Eros'un kaynağından besliyor demektir.

En azından şöyle denilebilir: Erotik aşk, dinle aynı ruhsal ve kutsal değerleri paylaşmaktadır.

Otuzbir

Ellis'in giriştiği üçüncü savaş otuzbirin yeryüzündeki en yaman kötülüklerden biri olduğu hakkındaki önyargıya karşıdır. Otuzbiri bir dram sayılmaktan kurtarmak için, onun çok sık görülen genel bir şey olduğunu belirtmeğe çalışır:

«Fazla işe koşulmayan atların, eşsiz kaldıklarında, ejakülasyon durumuna gelinceye kadar organlarını oynattıkları görülür. Kızgınlık döneminde geyikler, ellerine eğer bir eş geçirememişlerse, organlarını ağaç gövdelerine sürterler. Koçlar da, filler de otuzbircidir (Filler organlarını iki art ayakları arasına sıkıştırıp oğuştururlar).

«İnsan nasıl dışında kalabilir bu genel kuralın? İspanyollar Filipin'lere ilk ayak bastıkları zaman, orada toplu halde otuzbir

töreni yapan yerlileri gördüler. Kadınları da yapay organlardan yararlanıyorlardı. Onlarda cinsel zevkin doruğuna erişme yolu buydu. İndonezya adalarından Bali'de hemen her kadının yatak odasında, yalnızlık saatlerinin bir avuntusu olarak mumdan bir penis bulunur. Hindistan'da genç kızlar çok küçük yaştan otuzbire başlarlar; Orissa'da büyük bir tapınağın ön cephesini süsleyen kabartmalarda kendi başlarına otuzbire dalmış kadınlarla erkekler, ve erkeklere bunun için yardımcı olan kadınlar görülmektedir.»

Yapay penis kullanmak her uygarlığın bildiği şeydir. Midilli kadınları gümüş işlemeli bezlere sarılmış fildişi yada som altın aletlerin müşterisi idiler. Miletliler deriden yapılanlarını yeğliyorlardı. 16. yüzyılda, içlerine sıcak su doldurulmuş cam tüpler moda oldu. Garnier'e göre, Fransız usulü yapay penis, sıcağa soğuğa dayanması için kükürtle işlenmiş kauçuktan yapılıyordu. Bunun içine sıcak süt doldurulur, ve kadının orgazmı sırasında, bir mekanizmayla bu sıcak süt boşandırılırdı. Geçmiş yüzyılların yapay penis yaratıcılığında en yüksek başarı puanını Japon'lara vermek gerekecek her halde: Onlar aletin ucuna taktıkları iki boş küreciğin içine birer damla cıva koyarlardı.

Ellis, kendi kendini doyumlama yollarının da bir listesini verir:

'*Sodom'da 120 Gün*' adlı kitabında Sade'ın sözünü ettiği sallanma; dikiş makinesi; bisiklete, ata binme; korse kullanma; apışların sürtüşmesi (özellikle kadınlar için) at eyerinin ön çıkıntısı...

Tek başına zevk duymalarda erotik imgelerin etkinliğini belirtir. Buna bir de ad takar: 'uyanık düş' der. Ellis'e göre herkesin kendine göre düşleri vardır. Kişinin imgeleme gücü oranında bu düşler zamanla daha da renklenir. Bu düşlerin bazısı, yaşanmış bir anıya dayanır. Cinsel perhiz böyle düşleri kamçılar. Genç kadınlarda sık rastlanması bundandır.

Görülüyor ki Ellis otuzbir'i olağanlaştırmıştır. Krafft Ebing'in 'her türlü kötülüklerin temeli' diye damgalamak istediği bu seks supapının —yaygınlığını da belirterek— hiç de bir dram olmadığını

ortaya koymuştur. Ekstra bir örnek olarak, Ellis, Amerikalı sofu bir kadından söz eder:

«Bu kadın erkeğe bir türlü baş vuramıyordu. Ama her sabah, aynasının karşısına geçiyor, aynalı dolabının anahtarına sürtünüyordu. Hiç bir erkek onu dalgalandıramamıştı ama kilide sokulu bir anahtarın görünüşü karşısında kendinden geçiyordu.»

Ellis daha sonraki bilimsel anketlerin de doğruladığı gözlemleri sonucunda, yeni yetişmelerden % 95'inin otuzbire yattıklarını saptadı. Ona göre anormallik, eğer varsa, bunu yapmayanlarda aranmalıdır. Eğitimcilere bir öğüdü var Ellis'in:

«Sakın, diyor, gençlerin yüreklerine otuzbir korkusu salmayın. Bu yüzden, tam gelişme çağında, onların ruhsal dengelerini bozmuş olursunuz.»

Ve, ekliyor: «Otuzbire günah gözüyle bakanlar en büyük günahı işlemiş olurlar. Nedenini anlayamadan horlanmış, cezalandırılmış nice tatlı, iyi çocuklar görmüşümdür. O halde, kaşınan kafasına eli gidiyor diye de bir çocuğu okuldan kovalım. O halde, her şeyden önce önemli olan, bir okul yöneticisinde bu konularda akılcı ve pratik bir anlayışın bulunmasıdır. Durup dururken cinsel duygulanmanın gerçek nedenleri nelerdir? Homoseksüellik ne demektir? Yetişme fırtınası içindeki erkek öğrencileri kazanmak için nasıl bir yaklaşım yöntemi uygundur? Bir eğitimci bu sorunlar üzerinde bilgi ve deney sahibi olmalıdır.»

Bazı koşullarla otuzbir'in zararlı olmadığı sonucuna varabilmek bakımından: Ellis, çağının tek düşünürüdür. Geçerli inanışa karşıt olarak, onanizm'in (otuzbircilik) geri zekâlılara, budalalara özgü olmadığını ortaya koydu:

«Rousseau açıkça itiraf etmedi mi, yalnızlığın, ürkekliğin ve imgeleme gücünün avuntusunu otuzbir'de bulduğunu? Seks susuzluğunu otuzbir'le giderdiğini? Gogol de kıyasıya bir otuzbirciydi. Romancı olarak kazandığı başarıda onun yaradılışındaki düşsel melankolinin büyük payı olduğu söylenir. Goethe de zaman zaman otuzbir aşırılıklarına kendini kaptırmıştır.

«Genel olarak şöyle denilebilir: *otuzbir*, uygarlığımızın doğa'-ya ters düşen koşullarının bir sonucu sayılmalıdır.»

Dahası var: otuzbir kimi durumlarda yararlı da olabiliyor: Ellis 22 yaşında bir genç adamdan söz eder. Bu genç adam, bir 'boşalma' olmadan, kendini işine gücüne veremiyordu. Sonra, erdemli bir genç rahip ki, zihnine musallat olan tutkuları yatıştırmak için karnını yatağına sürter dururdu.

Demek, otuzbir'i cinsel içgüdünün bir güvenlik subapı gibi alacağız.

«Geniş bir açıdan bakıldığı zaman, kendi kendini doyumlama, ne bir delilik gibi ne de bir sapıklık gibi görünür; o, üzerinde tüm hayvansal yaşamın kurulu olduğu çok güçlü bir sürecin kaçınılmaz yan-ürünlerinden biridir.»

Ellis'in yapıtı meyvelerini verdi. Bazılarına göre, bu gün içinde yaşadığımız cinsel devrim çağını açmak bakımından, Ellis'in katkısı Freud'unkinden bile çoktur. 'Sapık' ile 'normal' arasında temelde bir tıpkılık bulunduğunu ileri süren o değil mi? Çocuklukta görülüp geçirilenlerin belirleyici etkisini —kendi yaşamından da esinlenerek— ortaya koymadı mı? Onun kendi nefsinde de tattığı 'işeme zevki' çocukluğundaki bir anısından alır kaynağını: Hayvanat bahçesinde anne-oğul yaptıkları bir gezinti sırasında, annesi bir aralık sâpa bir köşede gözden kaybolur. Az sonra küçük Ellis'in kulağına bir şırıltı sesi gelir; bu arada, fundaların sınırından sarı bir sızıntı belirir. Ellis bir hoş olur, kendinden geçer. Koca adam olduğu zaman, gözleri önünde işemeleri için metreslerine yalvarmasının altında işte bu hayvanat bahçesinin serüveninin anısı gizlidir.

Olgun adamın cinsel yönelişlerinde çocukluk çağının belirleyici etkilerine parmak basması bakımından, Ellis, Rousseau ile atbaşıdır.

Ama, genellikle olguların yüzeyinde kalmıştır. Gözlemleri, itirafları, eleştirileri derleyip toplamış, ana çizgileriyle bazı sentezlere varmıştır ama, onda Freud'la bir düzeyde tutulmasını engelleyen iki eksik var:

1. Çocukluk çağı cinselliğine öncelik vermemiştir. Oysa Viyanalı, bunun eşsiz bir incelemesini yaparak, olgunlarda sapıklıkların ve cinselliğin psikojenezini ortaya koymuştur.

2. Onca coşku ile anlattığı cinsel olguları 'bilinçdışı' kavramına bağlayamamıştır.

Karanlıkta kalan bu bölgeyi —çağımıza silinmez damgasını vuran freud düşüncesi'nin fişkırdığı bu hoyratlıklar ve hayvanlıklar dünyasını— Ellis ihmal etmiştir.

Ama Freud gibi o da cinsel içgüdünün evrenselliğini tanımıştır. Bizi Viktorya tabu'larından kurtarmada herkesten çok katkısı olmuştur.

IV

FREUD ÇARPIYOR...

1. BİLİNÇDIŞI ve TİNSEL ÇATIŞMA

Psikanaliz'in amacı, Freud'a göre, bireyin tinsel yaşamı içinde bilinçdışı'nın su yüzüne çıkmasına ortam hazırlamaktır. Eylemlerimizde, tutunı ve davranışlarımızda Freud, bilinçdışı'nın rolüne öncelik ve ayrıcalık tanıyor. Bu temel görüşüyle de, Kopernik devriminin ve Darwin kuramının darbelerine bir üçüncüsünü katmış oluyor.

Kopernik'ten bu yana, kişi oğlu, dünyayı—artık, evrenin merkezi olarak değil—kozmik sonsuzlukta bir toz zerresi gibi düşünmek zorunda kalmıştır. Darwin, insan denilen yaratığı canlılar merdivenindeki gerçek yerine oturtmuştur. Belki daha da sert olan Freud sillesi ise, insan ruhunun akıl ve irade kumandası altında olmadığını ileri sürerek, Descartes'ı sarsmıştır. Davranışlarımız, eylemlerimiz, sözlerimiz, düşlerimiz, bizim amaçlarımızı, düşüncemizi ve inandıklarımızı yalanlamaktadır: «*Ben*, kendi evinin sahibi değildir.» Bir türlü bulup çıkaramadığımız unutulmuş adlar, başarısızlıklar, dil sürçmeleri, sinirsel belirtiler, bütün bunları dizginleyemediğimizi gösteriyor. Hepsi de irademizin buyruklarına tam karşıt yönlerde at oynatabiliyorlar.

O halde kabullenmek zorundayız ki «dış dünyanın gerçeği kadar bizim için bilinmez olan bir iç dünyamız var. Bu iç dünya, kendi derin doğası içinde saklıdır. Dış dünyayı tanınamız için duyularımız nasıl yeterli değilse, bu iç dünya ile bağlantı kurabilmemiz için bilincimiz o kadar yetersizdir.»

Freud, bilinçdışı kavramını —unutulmuş adlar, başarısız davranışlar, düşler gibi ilk bakışta önemsiz bazı klinik olguları gözlemleyerek— kurdu. Ondan önce de filozoflardan, ozanlardan, din adamlarından bazıları insanın elindelik (irade) gücüne pek güvenilemeyeceğini sezmişlerdir. '*İtiraflar*'ında, Rousseau, saptamaktan şaşkınlık duyduğu bir durumu şöyle anlatır:

«Şöyle dönüp geçmişe bakıyorum da birçok davranışlarımın nedenlerinin sandığım kadar açık seçik olmadıklarını şimdi anlıyorum.»

Spinoza da şöyle diyor: «Kişi oğlu duygularına söz geçiremiyor. Öyle ki —en iyi'nin hangisi olduğunu bile bile— en kötü'yü yapmak zorunda kalıyor.» Ama, Freud'a en çok yaklaşan, Nietzsche'nin peygamberce sesidir:

«...Sakın, bir davranışın belirleyici kesin değeri niyetlerimizi aşan bir mekanizmadan gelmesin? Niyetlerimiz, görüp bildiklerimiz, bilincimiz, bütün bunlar o davranışın yalnız yüzeyi, yalnız kabuğu olmasın? Öyle bir kabuk ki belki bir şeyleri belli ediyor, ama, daha çok şeyleri de saklıyor...»

Freud pek iyi tanıdığı filozofların çarpıcı etkilerinden sakınmasını bilir. Onca gerçek alçak gönüllülük, bilginler'in derslerine kulak vermek, sıkı bir araştırmadan geçmemiş hiç bir şeyi de doğrudur diye kabul etmemektir.

Dayanağı klinik gözlemlerdir. Bu gözlemlerin sonucu olacaktır ki insanda 'güdüler zinciri' ikidir, kanısına vardı: biri bilinç zinciri, öbürü bilinçdışı zinciri. Bu iki psişik işleyiş birbiriyle çatışmağa hazır... Çünkü içerikleri de amaçları da farklı... Bu yüzden bir itilme (refoulement) sürecidir başlıyor. Düzende bozukluk yaratma tehlikesi olan isteklerin ve düşüncelerin bilinç alanına çıkmasına meydan verilmiyor.

Freudçu varsayım, kişiliğimizin bu iki zincirine de karşı koyan tinsel bir çatışmanın varlığını gözden uzak tutmuyor: isteğin yerine getirilmesinden yana olan zincire karşı, isteğin baskı altına alınmasından yana olan zincir.

Çok canlı örnekler halinde Freud'un toplayıp sunduğu günlük

psikopatoloji olgularından başka, bu çatışmayı bazı özel olgularla da gözler önüne serebiliriz: kişinin bir şeyden hem hoşlanması hem de hoşlanmaması, bir de cinsellik alanındaki yetersizlikler: başarısızlıklar...

Duygusal Belirsizlik

Duygularımızdaki kararsızlık —kin ve sevgi, hoşlanma ve nefret— Freud'dan bu yana çok iyi biliniyor. Eğer insan bir tek basit duyguyu yaşıyorsa, bu, bilinç alanındaki kararsızlığı kovmak için 'bastırma' mekanizmasını işlettiğini gösterir. Böylece: seviyorsa yada nefret ediyorsa, bu sevgisinin yada nefretinin 'su katılmamış' bir duygu olduğuna kendisini inandırmış olur. İçi rahatlar; herhangi bir suçluluk duygusundan da kurtulur. Ama yine de içten içe o kararsızlık kendini az çok belli edecektir. Kararsızlık, anne-çocuk ilişkileriyle başlar ve o çok çetin Oidipus döneminde büsbütün sarpa sarar.

Cinsel İlişkide Başarısızlıklar

Kadında soğukluk ve erkekte iktidarsızlık başarısız birleşmelerden belli olur. Bunlar öyle belirti sinyalleridir ki biraz kurcalanınca, bilinç ile bilinçdışı arasındaki çatışkının amansızlığı kolayca kendini gösterir.

Bir evli kadın gelir; eşiyle cinsel bir kaynaşmaya can attığından söz eder; oysa, zavallının bilinçdışı dünyası erotik mesajları algılamak yada yaymak bakımından, birtakım korku, öç alma, yada suçluluk duygularının baskısı altında kıskıvrak bağlıdır.

Bilinçdışı, erkekte, cinsel birleşmenin temellerini sabote edebilir. İsteği boğar; ereksiyonu olanaksız kılar; vakitsiz boşalmaya yol açar. Çünkü, tinsel çatışmanın yoğunluğu yüzünden birleşme ortamı kurulamamıştır. Böylesi durumlarda, içgüdünün doyum-

lanması bilinçdışının yasak duvarına çarpar. Bu yasak duvarını ören, birtakım sosyal - kültürel değer yargılarıdır. Örneğin, erkek, eşini annesiyle karıştırmıştır, yada eşlerden birinde karşı cinsten ürkme saplantısı yer etmiş bulunmaktadır.

Nevroz

Böylesi durumların dışında da insan, doyumlanmamış bir hayvan olarak kalabilir. Bazıları bunu patolojik bir olgu sayıyor. Temeldeki çelişkilerle istekleri daha kaynağında iken engellenmiş, önlenmiştir. Diyelim ki nevroz, ilk çocukluk dönemindeki doyum yoksunluğundan ileri geliyor; o zaman şu yada bu bakımdan nevroz'u olmayan tek insan yoktur diyebiliriz.

Freud'un yüceliği, cinsel olguyu, bireyi oluşturan temel çelişki kutuplarından birine yerleştirmiş olmasıdır. İki buluş onu bu varsayımında doğrulamaktadır: Breuer'in saptamasıyle Freud hemen anladı ki isteri nöbeti, çocuklukta başa gelen cinsel bir saldırının tepkisidir. Böyle bir ayartma girişiminin çoğunlukla babadan geldiğini görmek onu dehşete düşürdü. Kendisine inanmayan ve diş bileyen kalabalıkları büsbütün ürkütmemek için, *baba* yerine amcadan yada bir başka akrabadan söz etti yapıtında... Şu da var: çocukta nevroz, unutulmuş yada bir kendi kendini sansür etme mekanizmasıyle bilinçdışına itilmiş cinsel ayartma girişimleri çevresinde oluşmaktadır.

Daha sonra Freud, bu çocukluk çağı 'yaralanmasının' doğruluk derecesini tartışacaktır: bunun gerçekte bir imgeleme ürünü olduğu kanısına varacaktır; erotik bir uydurma, bir roman sayfası diyecektir buna. Ama, ne olursa olsun, bunun —bilinçdışında— cinsel yaşama yön verdiğini hiç yadsımayacaktır. Düşsel de olsa bu imgelemeler, gerçek bir olgudan kaynak almaktadır; çocuk, bu olgu'nun malzemesinden yararlanarak, kendi erotik eğilimlerine göre yeni bir sahne kurar.

Ne olursa olsun, isterik nevroz, iki karşıt eğilim arasında bir

uzlaşma girişimi gibi kendini gösterir. Bu iki eğilimden biri mutlak cinsel nitcliktedir. Bu nevroz belirtisi, hastaya, cinsel isteklerinin üstü kapalı bir doyumunu sağlar; onu iyi kontrol edilemeyen dürtülerin tehlikelerine karşı da korumuş olur. İşte bir agoraphobique (geniş yerlerden korkan) kadın ki caddelerde karşıdan karşıya ancak kocasının koluna girerek geçebilir. Bu belirtinin altınta çelişik bir sürü dürtünün doyumlanması isteği yatmaktadır: Kocasının yanında olması hastayı açılıp saçılma eğilimlerinden ve işi orospuluğa kadar vardırmaktan alıkoyar. Kendisine karşı beslediği saygı biraz olsun güçlenir. Hasta, bazı sapıklıklarını ardı arkası kesilmeyen el yıkamalarla, giysilerini habire fırçalamakla, durmadan imza atmalarla da bastırabilir; kendini o sapıklıklardan korumağa çalışabilir.

Temeldeki Çatışma

Demek, temeldeki çatışmanın bir tanımı da, Freud'un sezinlediği gibi: «Psikanaliz terimlemesine göre, bir istek, bir dürtüdür; bedensel ve duyusal kaynaklar sayısınca türlü biçimleri vardır bunun. Kalabalıklardan, meydanlardan ürken tipte, 'teşhirci' (exhibitioniste) bir örneğini gördük. Anus'a değgin, ağıza değgin ve röntgenci çeşitlemelerini de art arda sıralayabiliriz.

Yalnız şunu belirtelim ki, bu 'dürtü' kavramı, hastalık nedeni araştırıcılarının (éthologues), klasik içgüdü kavramlarına hiç bir bakımdan karşılık değildir. Doğuştan bir davranış şeması yada hayvanlardaki davranışları ve duygulanmaları sıkı sıkıya koşullandıran bir kalıp olarak tanımlanamaz. Freud'çu anlayışa göre, dürtü, fizyolojik bir gereksinimden doğan her türlü olumsuz organizma gerilimlerini boşaltmak için dinamik bir süreçtir. Örneğin açlık, bebekte bu türden bir gerilimi oluşturur; onu meme yada emzik aramağa iter; bulamazsa bunları, başlar parmağını emmeğe. buradaki hoşlanma, temel biyolojik fonksiyonların yerine getirilme çabasıyle el ele bir prim'dir. Susuzlukta, solunumda, 'dışarı' çıkmada da tablo aynıdır.

Kaynağını biyolojiden alan bu dürtü, insan tinselliğinin ilk ve temel elemanıdır. Desteği istek, ödülü de hoşlanma'dır. Freud, tinsel mekanizmamızı ancak istek duygusunun harekete geçirebileceğini söylüyor. Bize hoşlanma sağlayan, bizi acıdan sakındıran bu tinsel işleyiş, otomatik olarak, 'hoşlanma ilkesi' ile düzenlenmiştir.

İşte çatışkı'nın bir görünüşü... Ama, cinsel dürtü tam doyumluluk nedir hiç bir zaman bilmez. Bilmez, çünkü, insanın ayrılmaz bir özelliği olan 'bastırma-yasaklama' sisteminin duvarına habire çarpar.

Peki o halde, temel çatışkı'nın ikinci tanımı nasıl? İçinde yaşadığı Viktorya çağının etkisi altında, bilimsel araştırmalarının başlarında, Freud, bunu toplumun hazırladığı baskı koşullarına bağladı. Gerçekten o sıralar din, aile, sözde-bilim ve oluruna bırakırlık (conformisme) bireyin libido'sunu boğmak için güçlerini bir araya getirmişlerdi. Otuzbir'miş, homoseksüellikmiş, uyku sırası boşanmalarıymış hatta evlilik için birleşmelere —üretme amacını aşarak— biraz zevk katmakmış, bütün bunlar akıl almaz davranışlar sayılırdı; çatık kaşlı eğitim, bütün bunları günahlar, yasaklar, anormallikler bölgesine sürmüştü. Elbette böyle koşullanmalar altında hoşlanma ilkesini dile getirmek olanaksızdı.

Freud düşüncesinin etkisinde, bazı çevreler, sınırlı da olsa, bir serbestlik çağına girmişlerdir. Çocuğa bazı haklar tanınmıştır: kendi yemek saatlerini düzenlemek, 'dışarı' çıkmalarını rahatlıkla yapmak, üstünü başını kirletmek, kırıp dökmek ve... otuzbir gibi. Fakat hele Amarika'da moda olan bu müsaade denemeleri bir bakıma fiyasko vermekten geri kalmadı: kendi havalarına bırakılan çocuklar, tinsel - duygusal olgunlaşma bakımından gecikme gösterdiler. Demek ki temel çatışkının ikinci biçimi eğitsel baskılara yada toplumun koyduğu tabu'lara indirgenemez.

Evet, anne-baba, çocuğun cinsel dürtülerini boğabilecek aşırı disiplin uygulamalarından kaçınmalıydılar ama, deneylerin ortaya koyduğu bir gerçeği de gözden uzak tutmamak gerekirdi: onlar bu konuda ağırlıklarını koyarken, iyi bir anne-baba olmak amacında-

dılar; oysa çetin bir sanattır bu... Hoşlanma ilkesiyle karşıtlarını dengede tutabilmek her anne-babanın harcı değildir.

Bunun üzerine Freud, hoşlanma ilkesi'ne karşı, ortaya bir 'gerçek ilkesi'nin bulunduğu varsayımını çıkardı. Kişi, doğuşundan başlayarak, bütün enerjisini 'hoşlanma'yı aramağa yöneltir; mutluluğu yaşamının amacı sayar. Ama, bu amaca ulaşabilmesi için, 'gerçek'i hesaba katmak ve birtakım dolambaçlı yollar tutmak zorundadır. Değiştirilmesi kendi elinde olmayan biyolojik faktörlere ve dış koşullara daha iyi adapte olmak için isteklerinin *hemen* yerine gelmesini şöyle bir yana itmesi gerekebilir.

Freud'a göre, bebek, doğuşunu izleyen ilk günlerden başlayarak, düşleri andıran türlü türlü renk renk imgelemelere dalar; böylece tüm isteklerinin doyumlanmasını sağlamış olur. Acıktı mı, annesinin memesini görür gibi olur; susadı mı, düşünde giderir susuzluğunu.

Yalnız hoşlanma ilkesiyle bağımlı olan bu ilkel düşleme süreci, birtakım sakıncalar taşımaktadır. Gide gide en sonunda, bebek için ölüm tehlikesi bile doğurur bu süreç. Bir sürü imgelemelerle sözde doyum sağlamanın sonu başka ne olabilir? O halde bebek, bu tehlikenin bilinciyle, silkinecektir; açlık, susuzluk, dışarı çıkma gibi biyolojik gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak için *Gerçek'*e yönelecektir.

Korunma içgüdüsüyle sınırdaş olan bu çok önemli gerekliliğe Freud 'Gerçek ilkesi' diyor.

Demek, yaşamın korunmasıyle ilgili gereksinimler alanında, gerçek ilkesine yer verilmesi bir zorunluluktur. Bu ilke kendi yerini hiç bir zaman ne kendi içine kapanmalara bırakır, ne de sürekli düşsel doyumlanmalara... Buna karşılık, cinsel nitelikte istekler söz konusu olunca, yaşamsal ivediliğe gerek kalmaz.

Eğitilmeğe karşı daha çetin ceviz olan cinsel dürtüler, uzun süre yalnız hoşlanma ilkesine bağlı kalırlar. Çoğu kez, işbu hoşlanma ilkesi, elinden bayrağını bırakmaz, ve hem cinsel yaşamda, hem de doğrudan doğruya *ben*'in üzerinde hükmünü sürdürür; 'gerçek ilkesi'ne hiç bir hak tanımaz.

Bununla birlikte, çocukluğun ilk evrelerinden başlayarak, libido isteklerinin doyumlanmasını engelleyecek türlü barikatlar ortaya çıkar.

Bu bakımdan Oidipus Kompleksi, bebeğin kendini kapıp koyuverdiği en güvenli katalizör olarak kendini gösterir. Oidipus Kompleksi aracılığıyle, birey, kendisininkilerden bambaşka bir isteğe ve bir iradeye çarpmaktadır; içinde bir *öş* bilinci uyanır ve, kendi cinsel isteğinin, hiç değilse başlangıçta, bir başkasının peki demesini gerektirdiğini öğrenir.

Ensest (inceste) yasağı, o zaman onu —cinsel dürtülerini yöneltmek için— aile çevresinin dışına yöneltir. Zaman ve mekân içinde değişken olmakla birlikte, toplumsal yasaklar cinsel davranışları daima düzenlemiş ve kanalize etmişlerdir. Bir yandan toplumumuzun buram buram yaydığı erotik dalgaların etkisi, öte yandan da Viktorya tabu'larının baskısı altında bulunan delikanlının durumu canlı bir çelişki tablosu değil mi?

1920'den başlayarak, Freud, Birinci Dünya Savaşının yaralarından —daha doğrusu bu savaşın açtığı yaralardan — edindiği deneyimlerle, yeni bir anlayış çıkardı ortaya: Hoşlanma ilkesi - Gerçek ilkesi diyalektiğinin yerine, Eros ile 'saldırı ve yakıp yıkma' ilkelerini karşı karşıya getirdi.

Bu 'saldırma' (agression) terimini tanımlayıp yorumlamada, psikanalistler bu gün bile anlaşamıyorlar. Kimilerine göre bu, varlığımızın ayrılmaz öğeleri olan 'yoksun bırakılmışlıklarımızın' bir ürünüdür; içgüdüsel doyumsuzluk, saldırı'yı geliştirir. Kimilerince —Freud da bunlardan— Eros ile 'saldırı' aynı içgüdüsel çekirdeğin içinde özleşmişlerdir. Bunlar Janus'un iki yüzü gibiydiler (Janus: biri öne, öbürü arkaya dönük iki yüzü olan Roma tanrısı)... Cinsel dürtülerimizin hepsine de ya tek tek yada ikisi birden burunlarını sokuyorlardı. Örneğin ağız erotizmini yutmak, ısırmak, parçalamak gibi davranışlardan soyutlamanın olanağı var mı? İlk yıllarda zaten çenenin gelişip güçlenmesi için gerekli bu davranışlar . . Erişkinlerin çinselliğindeki öpme'de, bileşimin her iki elemanı da bir aradadır. Bir başka örnek: anus erotizmi, dışarı çıkmalarda,

kusmalarda anlatımını bulan itici, tepici bir durum. Bundaki saldırı öğesi, cinsel ve dışkısal fonksiyonların birbirine pek yakın bölgelerde hatta birbiri içine girmiş olarak işlemesi nedeniyle daha da bir sarpa sarmışlık göstermektedir.

He iki halde de cinsellik kendisine kaynak olan fonksiyon araçlarının yıkıcı karakterine bürünür.

Doğrusunu söylemek gerekirse, saldırganlığı olmayan hiç bir 'şehvet' uyandırıcı bölge yoktur. Örneğin, en masumlarından olan 'bakış', kendini orgazmın dalgalarına bırakmadan önce, eşini büyülemek için, ona aman dedirtmek için, son şimşeklerini çakar. Teşhirciler (exhibitionnistes) cinsel organlarını ortaya çıkararak 'seyirci'ye saldırmış olurlar. Sadomazohistler ise eşlerinden gelen yada eşlerine karşı hoyratlıklarla, hoşlanmanın doruğuna çıkarlar.

Hastalıkların nedenbilimi Eros ile 'saldırı' arasındaki bu içinden çıkılmaz kaynaşmayı —cinsel ilişkilerdeki bu özelliği— doğrulamağa hazırdır. Bu bakımdan, böceklerin çiftleşmeleri bölümümüze yeniden göz atılabilir.

Saldırganlık kişide, spesifik faktörlerle daha da ağır bir nitelik bağlamaktadır. Hayvandaki cinsel davranış genellikle, alışılmış bir dürtünün harekete getirdiği içgüdüsel bir refleksle düzenlenmiştir. Oysa, libido'sunun özü biraz da kendini beğenip sevmek olan insan, eş adayının erotik sinyallerini bir bakıma, kendi alanı, kendi alışkanlıkları, kendi rahatı için bir tehdit gibi yorumlar. İsteklerinin ve duygusal yatırımlarının bu 'yabancı' tarafından çarçur edilmemesi için her an tetikte bulunur. Eğer erotik çekim belli dozda bir saldırganlıktan ayrıştırılamıyorsa, eş adayına duyulan istek ve yapılan duygusal yatırım bir bağımlılık durumu yaratabilir.

Evlilik yaşamında, eşlerden her birinin kendi kendini beğenmesi (narcissisme) çetin durumlar yaratıyor. Günlük ufak sürtüşmeler, taban tabana karşıt kişiliklerin birbirine uyma zorunluğu yüzünden, tabandaki saldırganlık yeniden başkaldırabiliyor. Cinsel coşku ile alevlenen kaçamak buluşmalar sayılmasına karşın, *zina*, daha çok, evlilik çilesinden biraz olsun uzak kalmak için eşlerin canlarını attıkları bir sığınak sayılmalıdır. Bu çile aynı za-

manda somut hoyratlıkların da kaynağı olabilir. Eş, büyüsünün, yalvarışlarının ve tehditlerinin etkisini tükettiğinde, kendini ispatlamak için, işi hoyratlığa ve cinayete kadar vardıracaktır. Kıskançlık Oidipus önürdeşliğini depreştirir ve saldırganlığı boşandırır; eşe bir mal gibi sahip çıkmak, onun kişiliğini yadsımak eğilimini kırbaçlar. Saldırganlığın bu kertesi aşk ilişkisine spesifik rengini verir. Diyor ki Freud: «Cinsel saldırganlığın artması, seveni sadik bir kanlı yapar. Saldırgan faktörün düşüş göstermesi ise onu korkak yada iktidarsız kılar.»

O halde kişi, bu saldırganlık faktörünü kendi cinsel yaşamıyle bütünlemek zorundadır. Bu faktörde cinsel dürtünün dinamizmi kadar şehvetlenme bölgelerinin özü de saklıdır. Bu incc operasyonu da, ancak, kişiliğinin tüm sektörlerini uzun bir psik-seksüel olgunlaşma sonunda seferber etmekle başarabilir.

Bu amacın gerçekleşmesi için kişinin önünde birçok çözüm yolları var.

Bir yeni yetişme olarak, toplumsal - kültürel yasakların ve karşı cinsten korkmanın baskısı altında, cinsel dürtülerini otuzbir'e, homoseksüelliğe filan yöneltebilir. Bu seçimlerin her birinde saldırganlık payı vardır.

Yeni yetişme, bir 'yüceltme' (sublimation) süreciyle, saldırganlığını sınav ve spor yarışmalarına, çetin çalışmalara, politikaya da yatırabilir.

Yeni yetişme, çoğu kez, cinsel bakımdan doyumlayamadığı bu yaşama şahlanışını anneye babaya ve topluma karşı sistemli bir dirsek çevirme eylemine de yöneltebilir. Yaptıklarına, düşündüklerine, niyetlerine, buyruklarına, 'yapı'larına karşı çıkar onların. «Şunu oku, bunu okuma» gibilirden kendisinin kitap seçme hakkına el konulmasını istemez. Dilediğince ilişkiler kurmak, giyinip kuşanmak, meslek seçmek konularında onlara öğüt hakkı bile tanımaz. Hiç yoktan tartışma ve bozuşma sahneleri yaratır.

Çoğu anne-babalar bu kritik çağın temel gerçeğinden habersizdirler. Oysa, yeni yetişme'nin hoyratlığı, ondaki şaşkınlığın belirtileridir. Erotik dürtülerini gerçekleştirmede, toplum ona engel

olduğu için, yeni yetişme, başka alanlarda saldırganlık boşanmalarına girişmektedir. Çağımızda motosiklet, otomobil, tabanca birer fallus simgesinden başka nedir ki?

İçgüdüsel çekirdekteki görünüşte çatışkılı iki eğilimi özleştirip bütünlemek için bir yol daha var: düşlemeler içinde dünyalar kurmak, ki bu, somut davranışları sınırlayabilmektedir. Bu yolun örneklerini Marquis de Sade kadar aydınlatan olmadı. Onun ırza geçme, öldürme ve şeytan işi acımasızlıkları canlandıran öyküleri dışımızda bir kişinin varlığını gereksiz kılmaktadır. Bir yandan düşleme, bir yandan yazma, onun erotik ve saldırgan bilesimini pekâlâ doyumlamıştır.

Bu noktada, karmaşık bir mekanizma olan bedensel - tinsel ilişkiye geliyoruz. Brabant, «*Psikanaliz için Anahtar*» (1970) adlı yapıtında şöyle diyor:

«Şunu bilmenin çok önemi var: Psikanaliz'den beklenen, hiç bir zaman, doğrudan doğruya bedensel olan dürtülerle uğraşmak değildir. Bu nasıl gerçekleşebilir 'konuşma' ile? Psikanaliz ancak dürtünün psişik gösterileriyle uğraşır. Bunlar 'isteklenme' ile dürtüsel amacın gerçekleşmesi arasında vazgeçilmez komisyonculardır; ayrıca da kendilerine özgü bir varlığa sahiptirler ve bazı libido boşalmalarını sağlarlar. Onların aracılığı, onların destek oldukları süreçlerdir ki bireydeki cinsel örgütlenme, bu örgütlenmenin sonucu olan yaşam yazgısı, seçimlerindeki normal yada sapık yönelişler, sağlıklı yada nevrotik olması belirlenir.»

Freud'un saldırganlık üzerine bir kuramı daha var ki bu gün bile, sonu gelmez tartışmalara yol açıyor.

Akıl ve zekâsıyle yaptığı yolculuğun sonunda Freud, saldırganlığı ölüm içgüdüsüne bağladı, ve Eros ile Thanatos (ölüm) arasındaki kavgayı bilimsel olmaktan çok spekülatif bir plana oturttu.

Eros, yaşam içgüdüsüdür; isteğe kumanda eder, hoşlanmaya ve birleşmeğe iter. Ama, çirkin bir iktidar iradesi haline gelecek derecede devleşebilir de... Thanatos ise, kaynağa dönüş içgüdüsüdür; başkalarını da kendini de kahretmeye iter; yaşamı çözüp cansız madde haline sokmak ister.

Savaş artığı per-perişan hastalarında Freud, gözlemler yaptıktan sonra, içgüdüler diyalektiğine yeni bir boyut kattı: *zaman.*

Bundan böyle Freud için artık, yenilik aramak Eros'un —yada yaşam içgüdüsünün— elinde olmasına karşılık, yinelemeye ve yer etmeye zorlama süreci de ölüm içgüdüsünden gelmektedir. Durum sıkıştırınca, çocuk, durmadan bıkmadan yinelenen 'serüvenler'de kendi hoşlanma doyumlarını bulurken, olgun kişide aksine ancak *yenilik* hoşlanma koşuludur.

Günlük yaşamın biteviyeliği içinde çırpınıp boğulan, ölüp giden çiftlerin yazgısı böylece daha iyi anlaşılıyor. Onları yaratıcı imgeleme yoksunluğu öldürmüştür. En eski çağlardan beri, kişiye kendi ölümünü hiçe saydıran, onu gözü kararmış atılışlara iten nedenleri de böylece daha iyi anlamış oluyoruz. Yaşam güvencesi —belki çelişki gibi görünecek— ancak ve öncelikle, yaratıcı eylemlerdir. Çabalar, zorluklar, başarısızlıklar hep bu mihenge vurulur. Ölüme karşı kişinin inatçı savaşı da nice çağlardan beri hep bunu göstermektedir.

Şuna varabiliriz: «Eros ile Thanatos'un bir arada bağdaşıp var olabilecekleri tek bir içgüdü olmalıydı aslında...» İşte, yüce varsayımıyle Freud'un sezinlediği budur. Dr. Maechal, «*Tıp Günlüğü*»nde şöyle diyor:

«Bu bağdaşma, bu denge biyolojik planda, milyonlarca hücrenin ahenkli bir oyun gibi, doğup ölmelerinde kendini göstermiyor mu? Organizmamızda her saniye kutuplaşmalar ve çözülmeler, soluk alıp vermeler, kasılıp genişlemeler birbirini kovalamıyor mu?»

Tıpkı böyle, yaratıcı saldırganlığın desteklediği Eros'u başına buyruk bırakmakla kendi dengesine kavuşacağını umabiliyorsa insan, hiç duraksamasın, bu içgüdüyü sanat ve din yoluyle de doyumlamağa çalışsın...

Bu, gerçekten, sembolik ritmler ve kaynaşmalarla, imgelemeler ve kalıplaşmış tiplerle, 'kaynağa dönüş'ü sağlar. Kökenimizin kutsal gizemlerinin anlatılmaz ve silinmez yanı işte bunlarda yatmaktadır.

2. PSİKO-SEKSÜEL OLGUNLAŞMADA ÇOCUKLUK ÇAĞININ ÖNEMİ

Psikanaliz üzerine zihinler hayli dolmuştur ama, bebekte ve çocukta türlü cinsel tepkilerin bulunduğu gerçeği ortaya çıkınca, nice anneler babalar, elleri kolları bağlı, şaşkınlık içinde kalmışlar, kaygılara kapılmışlardır. Uyuyan şu bebeğin göksel gülümseyişi, öbürünün sütü itmesi, bir üçüncüsünün parmağını emmesi, bir dördüncünün bir türlü cinsel organlarının farkına varamaması... bütün bunlar, orgazm sarhoşluğundan ayırt edilemeyecek birer hoşlanma kanıtı, hiç değilse birer hoşlanma belirtisi değil de nedir?

Anne zaman zaman, iki arada bir derede kalır; kendi kendisine suçlayacak birtakım yorumlarla bebekliğin ve çocukluğun masumluğunu kirletmek istemez.

Ama, yine de, çocukta cinsellik *doğuştan* vardır.

Bütün bir çağın töreselliğini altüst eden bu keşif, bilinçdışı keşfiyle birlikte, Freud'un bilime temel katkısıdır.

Elbette, çocuktaki cinsellik kendine özgü karakteriyle, erişkin'in cinselliğinden farklıdır.

Dünyaya gelişinde meme çocuğu, psiko-fizyolojik iki hal bilir ancak: doyum —hoşlanma— hali, bir de doyumsuzluk —hoşlanmama— hali...

Bu iki hali anlatabilmek için tek bir dili vardır, o da, vücudu... Bebek, kendi vücudunun keşfine çıkmıştır; sonradan aile çevresinin aşılayacağı ahlâksal değerlerin yasaklamaları altında olmayarak, araştırmalarını vücudunun her bölgesinde sürdürür.

Korku ve huzursuzluk gibi rahatlığı ve mutluluğu da kendi çapında yaşar ve 'kaydeder'.

Bireyin kişiliği işte yoksunlukları tatmanın ayrılmaz bir öğesi olan bu bedensel hoşlanma serüvenleri içinde oluşuyor.

Bebek, bütün bedeniyle, yaygın bir erotik hoşlanma geliştirir. Ama, türün korunmasını sağlayan fonksiyonlar, başlıca üç hoşlanma bölgesine öncelik tanımaktadır ki bunlar olgunlaşma sürecinin üç klasik evresine karşılıktır: ağız evresi, anus evresi, jenital evre. Çok iyi bilindiği için açıklamağa gerek duymuyoruz, bu evrelerin her biri kendine özgü bir diyalektikle oluşup gelişir.

Ağız Evresi

İlk önceleri bebek, annesinin yüzünü tanıyamaz. Freud şöyle diyor:

«Annenin besleyici göğsü (yada biberon) bebeğin gözünde *ilk* erotik şey'dir. Başlangıçta bebek kendisine sunulan memeyi kendi öz bedeninin bir parçası sayar; onu kendi varlığından ayırt edemez. Ama sonra sonra bakar ki bu meme çoğu zaman elinin altında değildir; işte o vakit, onu kendi dışında bir yere oturtmak zorunluluğunu duyar, ve anne'nin kişiliğine bağlar. Anne, yavrusunu beslemekle yetinmez; onun üstüne titrer; böylece, onda hoş yada hoş olmayan birtakım fizik duyumlar uyandırır.

«Hiç esirgemediği ilgileriyle, anne, bebeğin ilk 'baştan çıkarıcısı'dır. İşte bu iki tür ilişki sonucu, anne, çocuğun gözüne eşsiz, kıyaslanamaz, eksilmez ve sürekli bir önem kazanır. Oğlan için de kız için de, ilk ve en güçlü aşk'ın simgesi, daha sonra yaşanacak bütün aşk ilişkilerinin bir modeli olur.»

Bu konuşma öncesi dönemde, anne - çocuk bilinçli ve akılcı bir diyaloğa yer vermeyen bir düzeyde oluşur. Oyun tutumlarla, davranışlarla, çığlıklar, ünlemlerle oynanır; hayvanlar dünyasında olduğu gibi.

Üzerinde Spitz'in ısrarla durduğu üzere, her şeyden önce önemli

olan, bebeğin yüzdüğü duygusal iklimdir. Annenin bir üzülmeyi, açıkça bir anlaşmazlığı, aşırı bir koruyuculuktan ileri gelen meraklarını yada bir tedirginlik halini dile getiren bilinçdışı davranışlarını, çocuk öylesine ters yorumlayabilir ki bu yüzden fiziyolojik dengesi bile bozulur, ve yerine göre türlü tepkiler gösterir bu davranışlara; içine kapanır, taşkınlık fırtınaları koparır, uyumak bilmez olur, cildinde yaralar açılır, hatta ishal bile olur.

Duygusal ilişkilerin yararlık ilişkilerine üstün gelmeğe başladığı sekizinci aya doğru, annenin yüzü iyice belirlenir. Böylece özne (sujet) ile nesne (objet) birbirinden ayrılır.

Bebek artık doyum'un *dışardan* geldiğini anlamıştır. Kökeninde ancak fiziyolojik bir fonksiyonun doyumlanması gereksinimi bulunan bir istek, artık duygusal bir biçim ve renk bağlamıştır; annenin daima «hazır ve nazır» olması isteğine dönüşmüştür. O zaman, anne - çocuk ilişkisi yeni bir boyutta gelişmeğe başlar. Meme'ye doyulur ama anneye doymak bilinmez.

Şimdi ne demeli bu anneye? Çocuğu doyurup mutlu eden de o, yalnız bırakıp üzen de o ... Nasıl bir değer biçmeli ona? Yavrusunun sevinci de, acıları da aynı kaynaktan fışkırıyor. İşte bir nesne (objet) ki en derin sevgi de, en derin kin de ona karşı duyuluyor.

Bu değerlendirme kararsızlığı diyalektiğinde, korkulara kapılan bebek, bir şeyler yapmak, yeni olanaklar denemek zorundadır. Ne yapar: 'Anne' nesnesini dilim dilim eder; olumsuz dilimleri bir başka kişiye aktarır. Bu 'başka' kişi, aile içinde çoğu kez *baba*'dır. Baba, yada eğer anne dulsa, babanın yerini almış başka bir erkek... Böylece üçüzlü ilişkiler dönemi başlar. Oidipus basamağında, bu dönemin doruk noktasını bulduğunu göreceğiz.

Kendi savunmalarını düzenlemek kaygısında olan çocuk, bu arada, daha önce annesine yönelttiği dikkatini daha başka ilgi kaynaklarına çevirir. Kaygılarını dağıtacak birtakım kendi kendisini hoşlandırıcı 'uğraş'lar bulur: kendi dudaklarını okşar, meme emiyormuş gibi ağzını şapırdatır, parmağını ağzına sokar. Parmak emme, yanında bulunmayan annesiyle bir aradalığını simgesidir. Meme başıdır onun gözünde parmak. Bu uğraş, az sonra dışa

taşmakta gecikmez: Bebek, eline geçirdiği oyuncak diş kaşağısını, bir örtünün ucunu... haydi bakalım ağzına götürür. Elbette, durmadan üst üste yinelenen bu davranışlarla, bebek, kendi dışındaki varlıkları birbirinden ayırt etmeyi, onların niteliklerini tanımayı da öğrenir.

Bu ağız evresinin yapıcı rolü üzerinde, işaret edilmesi gereken iki nokta daha var:

1. Anne - bebek ayrımı ile birlikte, kendine hayranlık (narcissisme) ortaya çıkar. Bu duygusal şok, bebeğin libidosunu kendi bedenine döndürüp aktarır. İşte bu, olgun kişide yeniden karşılaşabildiğimiz genel psikanaliz yasasıdır: Aşkta her kayıp, libido'nun kendine dönük hoşlanma biçiminde (auto-érotique) bir gerilemesine yol açar.

Brown şöyle diyor: «Libido'da her türlü biçim değişmelerinin modeli, kendini beğenme libidosu olarak nesnelleşir. Sonuç olarak da her türlü yüceltmenin modeli, çocuğun parmağını emmesinde yatar. Çocuk bunu yaparken, annesiyle birleşme düşlemesi içinde yüzmektedir aynı zamanda.

«Demek ki, bütünüyle, fanteziler dünyası onun kalkanıdır; 'ben' bu kalkan sayesinde kendini *Gerçeğe* karşı korur. Zaten, bizim de cinsellikten yoksun bir yaşam sürebilmemiz için böyle bir fanteziye gerek vardır.»

2. Daha önce altını çizdiğimiz gibi, bu evredeki ağız hoşlanmasını, onun bir başka bileşimi olan saldırganlık öğesinden soyutlayamayız. Bu bileşim, ilerde, olgun kişide kendini 'öpme' ile gösterecektir.

Anus Evresi

Ağız evresinde bir başka yapıcı süreç oluşmaktadır: özne - nesne ikilisinin yerini bir çifte-diyalektik almaktadır; hoşlanma - acı, ve edilgenlik - etkenlik biçiminde bir çifte diyalektik.

Gerçekten, bu evrede 'sphincterien' (büzükle ilgili) oyun, acıdan hoşlanma sapıncına yol açar. Sado-mazohist sapınçları belirleyen de budur.

Bu evre'nin olgunlaştırıcı rolü, özellikle, dışkısal maddelerin bir değiş tokuş, bir yaratma malzemesine dönüşmesidir. Bebek, bu dışkılar karşısında anne-babanın gösterdiği titizliği fark ettiği için, onları büyülü şeylermiş gibi ellemeğe başlar. Onun bedeninden çıkmadır bunlar. Sonradan eğitim yoluyle edineceği tiksinme duygusundan uzak, onlara kendince biçimler verir. Ve bunları, annesinin sertleşme yada gönlünü etme girişimleri halinde beliren ilgisiyle 'değiş tokuş' eder. Böylece yavruda bir çeşit değiş tokuş bilinci uyanır. İlerde, bu bilinç para karşılığı alışverişlerin kurnaz ve sıkı pazarlık sahnelerine dönüşecektir. Toplumumuzdaki para 'edebiyatının' alfebisini, çocuk, işte böyle, dışkısını değerlendirmekle sökmeğe başlayacaktır.

Freud şöyle yazıyor: «Böyle bir 'armağan' anlayışından kuşkusu olan doktor, psikanaliz yoluyle giriştiği tedavi çabalarındaki deneyimlerini şöyle bir gözden geçirsin; hastalarından gelen armağanları hele bir incelesin; kendisine karşılıklar yapacağını hesaba katarak, hastalarına armağan vermekten sakınsın.»

Bu evrede anne - çocuk ilişkisi kökten bir biçim değiştirme gösterir.

Anne artık başka bir annedir sanki: çocuğun temizliğine önem vermekten çok, onun bazı yoksunluklara alışma yeteneği kazanmasını ister. Bir tür Isparta eğitimi yanlısı kesilir.

İlk yılın salt ve koşulsuz sevgisi de sınırlanmıştır artık. On'un yerini birtakım zorlamalar almıştır. Eğitim baskısı başlamıştır; anne, yavrusunun bu baskıya katlanmasını öngörür.

Öte yandan, bebek de, bedensel 'dillenmelerinde' birtakım değişiklikler edinir. O zamana değin zorlamalara ve üstüne titrenilmesine edilgin biçimde boyun eğinişti. Ara sıra bazı karşı koymalar göstermişti ama bunlar, daha çok, *beslenme* konusundaydı. Ancak 'dışkısal egemenliğini elde etmesinden sonradır ki baskılara direnişi sertleşir; artık o, bağımsızlığını ispatlayacak güce erişmiştir. Edilginliği de etkenliğe dönüşür. Artık, dışarı çıkmayı ve dışkıları —bazen sadik imgelemelere vardıracak kertede— düşmanca düşlemelerle birleştirir. Psikanaliz deyimleri sözlüğünde bu evre

için tanımlanan (sadik-ağızsal=Sadique-anal etiketi işte buradan geliyor.

En önemli toplumsal uğraşlardan bazıları, simgesel olarak dışkı ile oynamaktan doğmuştur. Armağan'ın, oyun'un, silaha ve —elbette....— paraya sahip olmanın kökenlerini başka yerde aramağa gerek yoktur. Ama, erişkin kişide ağız erotizmi olsa olsa ancak bilinçdışına itilebildiği için, dışkısal simgeler (örneğin para), kaynakları olan fonksiyonun niteliklerini daima korurlar.

Psikanalistler, Freud'un yaptığı gibi, AĞIZ ve ANUS evrelerinin karakterlerini —her iki evre'nin kendilerine özgü tutum ve davranışlarını göz önüne alarak— tanımlamağa çalıştılar. Ağız evresindeki doymazlığa ve bağımlılığa, anus evresinin ayrılmaz özellikleri olan dik kafalılığa ve ölçülülüğe karşıdırlar. Bazı toplumbilimcilere inanmak gerekirse, çağımız, anus evresi tipinde bir nevroz'a yakalanabilir; aşırı çatık kaşlılık, aşırı baskı, soyutlamalar 'toplumsal' espride bir tedaviyi gerektirmektedir: davranış özgürlüğüne ve Doğa ile daha yakın daha sıcak ilişkiler kurmak ilkelerine dayalı bir eğitim... Gürülüyor ki psikanaliz cinselliğin çerçevesini adamakıllı genişletmektedir.

Brabant açıkça söylüyor:

«Her evre'nin belirleyici eylemleri (ağız evresinin katıştırıp saklayıcı rolü ve anus evresinin süzüp durultma rolü) eğer yarım yamalak hesaba katılırsa, bu evreler hakkıyla yorumlanmamış olur. Oysa bunlar dış dünyanın nesneleriyle bir ilişki biçimini belirlemektedirler; bunlar, zihinsel ve bedensel başkaca eylemlere de aktarılabilirler.

«Hepsi de birer mecaz olan öyle deyimler vardır ki onları cidiye almamak elde değil: Bakışlarıyle didiklemek... Bir kitabı yutmak... Bir mirası çıtır çıtır yemek... Bir içim su... Bir bilgiyi yutmak... Temiz havayı içmek... Bütün bunlar, beslenmekle ilgili olarak yaşanmış, eşdeğerde birtakım eylemlerin ve durumların ipuçlarıdır. Bir bakıma kişi, bir tutar bunları; bunlar onda aynı tutum ve davranışların düğmesine basar.

«Her tür biriktirme, özellikle para biriktirme, dışkılamamak

için kendini tutmak; ve her tür cimrilik de 'peklik' (inkıbaz=constipa tion) sayılabilir. Sövüp sayma ise, biliyorsunuz, kaynağını 'pislik' sözlüğünden almaktadır; soyut anlamda 'kirletme' ve 'aşağılama' amacını gütmektedir.»

Fallus Evresi, Oidipus Kompleksi ve İğdiş Olma Kompleksi

Cinsel Farklılaşma ve Özdeşlenme

Üç yaşından başlayarak, erotik duygulanma bölgesi yer değiştirir. Makat eğitimi tamamlanan çocuk, libido'sunu cinsel organları üzerine toplar. Sertleşme ve otuzbir görülür. Psiko-seksüel olgunlaşma artık yeni bir çelişki üzerine örgütlenmektedir: erkeklik - iğdiş edilme diyalektiği üzerine...

Çocuk, cinsellik bilincinin farkına bu dönemde varır. Eğer Freud'un son yazılarına inanmak gerekirse, bu yaralayıcı keşif, iğdiş edilme kompleksini harekete getirir; çocuğun gözünde 'ceza vericilerin şahı' sayılan baba bile bu bakımdan o denli korkutucu değildir.

Çocuğun (oğlanın) gözünde kadın, iğdiş edilmiş kişidir. Aynı yazgıya uğramak korkusuyle titrer oğlan, ve fallus sembolünün değeri onca her gün daha da artar. Kendisinin erkek oluşunu sağlama bağlamak için, babasını örnek alır ve bütün saldırganlığını 'erkekçe' davranışlara yatırır.

Kız'ın ilk yaptığı ise, Pichon'un anlatışıyle, «acemice bir erkek adımı» atmaktır. Bu da Klitoris'in penis rolü oynama yeltenmesinden başka bir şey değildir. O da kadınca otuzbire başlar ama bu 'uyduruk' organ onun da hiç hoşuna gitmemektedir. Bundan doğabilecek üç olasılık var:

1. olasılık: Lilliput'ça bir penis bozması olan klitoris'in neden olduğu düş kırıklığı ile klitoristen de soğur, cinselliğe de sırt çevirir. Olgunluk çağındaki bazı kadınlarda klitoris duyarsızlığı bununla yorumlanıyor.

2. *olasılık:* Kızda penis'ı kıskanma o kerteye varır ki davranışlarına bir erkeksilik gelir. Artık, mesleksel çalışmalarında ve günlük davranışlarında bile, imgelenen bu penisin gölgesi vardır. Cinsel ilişkiler bakımından doyumlu olduğunu söylese bile böyledir bu.

3. *olasılık*: (ki buna en sık rastlanır) annesinden yüz çevirir; sevgisini babasına aktarır. Penis için duyduğu kıskançlık gider; onun yerini babanın çocuğu olmak tutkusu alır; kız böylece kendi kadınlığıyle bağdaşır. Freud'un deyimiyle, «sembolik bir denklemle, kız, penis'ten çocuk'a kayar.» Sonuç olarak, cinselliği de oğlanınkine kıyasla daha edilgen, daha kendine dönük hoşlanışlı ve daha az saldırgan olur.

Bununla birlikte, kız, kendisini olgun cinsel davranışlara götüren bu yolda —oğlanın başına gelmeyecek— iki engelle karşılaşıyor:

— Kendi cinsel organı olarak klitoris'ten vazgeçip vajina'yı benimsemesi. vajina ile doyumlanması gerekiyor;

— Oidipus evresi öncesinde anneye duyduğu bağlılığı bir yana atarak sevilecek yeni bir nesne bulması gerekiyor.

Bu iki engelden birini yada öbürünü aşamadı mı homoseksüellik onun yazgısı olmuş demektir.

Birinci engeli aşamamışsa, klitoris orgazmından bir türlü kurtulamaz, ve bu yüzden ondaki erkeklik kompleksi sürüp gider.

İkinci engeli aşamamışsa eğer, sevilecek varlık olarak baba ile doyumlanamaz, Oidipus öncesi evreye dönerek yeniden anneye bağlanır.

Görüldüğü üzere bu psikojenez fallus'la ana kucağı çevresinde oluşmaktadır. Ve, kadında homoseksüelliğin çoğu zaman —çocukla annesi yada karı ile koca arasındaki ilişkilerden çok farklı— rollere büründüğünü ortaya koymaktadır.

Kadında homoseksüellik, babaya yer tanımaz; çünkü ne bir aşk nesnesi ne de bir fallus olarak ona artık gereksinimi yoktur. Ama, elbette, davranışlarında fallos olarak ona artık gereksinimi yoktur. Ama, elbette, davranışlarında fallos simgesinin yokluğu bir duvar gibi çıkar karşısına.

«*Kadında Sapıklık Problemi*» (1964) adlı yapıtında Granoff şöyle diyor:

«Sanki ortada erkek bir üçüncü kişi varmış gibi, kadın kendi hoşlanmalarını arka plana atar; eşini coşturmağa önem verir. Bu aldatmaca yada bu aldanmacada erkeğe karşı sürekli bir meydan okuma yok mu? Kimdir bu o halde, kadın mı, erkek mi?

Oidipus Kompleksi ve Saldırganlık

Cinselliği ayırt etmenin ilk zamanlarında —oğlan olsun kız olsun— Freud'a göre, çocuk, davranışlarını penis'in varlığı üzerine olmaktan çok, annenin cinsel derinliği üzerine kurar.

Bununla birlikte, bu dönemde, baba, çocuğun gözünde, o eski anne - çocuk ikilisini sembolik anlamda bir üçgene dönüştürür. Fransız psikiyatri uzmanı Hesnard'ın formülüne göre, erkek, doğuştan ensest'tir; böyle olduğu için de oğlan çocuk kendisini annesine götüren yol üzerinde bütün gücü ve yasayı elinde tutan baba ile karşılaşır. Rakip gözüyle bakar ve düşmanlık duyar ona. Bu düşmanlık onun ölmesini dileyecek kertelere bile varır, az yada çok suçluluk duyduğu halde...

İlişki bu noktada değer doruğuna çıkar. İşi basitleştirmek için, Oidipus üçgeninin alt çizgisini daha çekmedik. Anne baba ile ilişkiler, annenin duygusal ve babanın kültürel alanda kendini gösteren egemenlikleri penis'e bağlanmayı hafifletebilir ama, bu ilişkiler üçgeni daha da arapsaçı olabilir.

Şöyle yada böyle, bu üçgen içinde, çocuk, kendisine korku ve suçluluk duyguları aşılayan duygusal bir karmaşıklığın ağlarına düşer. Hem sevmek hem nefret etmek, hem saldırmak hem beğenmek kolay mı?

Yukarda belirtmiş olduğumuz yasaya göre, en sonunda, bu içgüdüsel dürtülerden birini, ya bir bölügü yada tümüyle bilinçdışına itmekte karar kılar. Çoğu kez, cinsel tutkularını bastırmayı

yeğler, hatta onları kökünden kazımak ister; karşı cinse olan davranışlarına son verir.

Aile ocağı içi ilişkilerinde cinsellikten eser kalmaz; kız ise annesiyle, oğlansa babasıyle özdeşleşir. Artık onda Oidipus evresi öncesi çifte cinsellik potansiyeli yoktur. Artık, kız çocuk tepeden tırnağa incelik ve tatlılık, oğlan ise tepeden tırnağa eylem ve taşkınlıktır.

Freud, işte bu farklılaşmalardan, kadınlığın bazı belirleyici çizgilerini çıkarıyor anlaşılan, ve şöyle yazabiliyor:

«Kadının 'üstben'i hiç bir zaman, erkekte aradığımız gibi, duygusal kaynaklarından bağımsız olarak, acımasız ve yansız (impersonnel) olamayacaktır. Kadına karşı bir eleştiri ve ayıplama malzemesi olarak kullanılan bu karakter çizgileri, kaynaklarını göstermiş olduğumuz ve 'üstben'in meydana gelmesini sağlayan nedenlerle pekâlâ yeterince açıklanabilir. Kadın, erkeğe oranla, adalet duygusundan yana fakirdir; var olmanın gereksinimlerine kendini pek uyduramaz; kararlarında sevgi ve nefret duygularının etkisi altında kalır. Bu olgular ortadayken, feministlerin ileri sürmeğe çalıştıkları kanıtlara teslim olup da, iki cins arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi uğruna bayrak açmayı doğru bulmuyoruz. Ama şunu da kabulleniyoruz ki erkeklerin çoğu ideal erkekliği göstermiyor, ve hemen bütün bireyler —çifte cinsellikli yapıları ve çapraz kalıtımları nedeniyle— kişiliklerinin harmanında hem kadınsı hem de erkeksi öğeler taşıyorlar.»

Şunu da belirtelim: Oidipus bunalımını çizen 'bastırma' (refoulement) doğrudan doğruya ana babadan gelen bir tehdidin sonucu değil —Freud'un da dediği gibi— o dayanılmaz duygusal değer kargaşasının oluşturduğu tinsel bir davranıştır. Böylece, Oidipus bunalımı güzel güzel atlatılınca, erotik istekler de, düşmanca davranışlar da yumuşayıp tatlılaşır, ve yerlerini, aile ocağında, sevgi ve sevecenlik duygularına bırakırlar.

Yine de çocukta birtakım 'otuzbirsel' kaçamaklar, cinsel oyunlar göze çarpacaktır. Anne baba genellikle böyle şeylere hoşgörüyle bakmazlar. Oysa, bu tür davranışlar, çocuğun zihinsel merakla-

rını gidermek yönünden bir gereksinimi karşılamaktadır. Anne baba bunun bilincine varmalıdır. Sağlıksız bir davranış değildir çocuğun yaptıkları... Eğer arada güvenli ve rahat bir ilişki kurulmuşsa, çocuk, üç yaşından başlayarak, annesini babasını soru yağmuruna tutar. Artık, demir tavlanacak duruma gelmiştir; körpe anlayışı zedelemeden, çocuğa cinsel konularda bilgi vermenin iki katlı yararı var:

Cinsel bilgi, hem duygusal hem de zihinsel planda çocuğun olgunlaşmasına katkıda bulunur. İkincisi de (ama daha önemlisi) nice olgun kişilerde cinsel yaşamın baskı altına alınmasına neden olan Oidipus korkusu tepkilerini önler.

Freud'un Reçetesi

Oidipus bunalımının çözülmesi, Freud 'reçete'sinin psikanalitik üç sorununun kesin yerlerini almalarıyle bir arada olur.

Psiko-seksüel olgunlaşmanın değişik basamaklarında anlattığımız diyalektik çatışma, kişiliğin kurulmasında üç bakımdan rol oynuyor:

1. Bilinçdışına itilmiş saldırgan ve cinsel dürtüler. Bunları ne zaman değiştirebilir, ne de çelişkiler. Gerek 'üstben', gerek 'ben' bu dürtülere söz geçiremez. Bu dürtüler hiç bir değer yargısıyle bağımlı değildirler; ne iyi tanırlar, ne kötü, ne de ahlâk. (Freud, bu sektöre kısaca 'bu' (Ça) diyor.

2. Üst katı oluşturan, insanlığın ahlâksal özlemlerinden ve aile baskısından yoğurulmuş olan 'üstben'.. Nietzsche'nin bu konuda Freud'dan önce ortaya koyduğu bir sezinleme var: «Bilincin içeriği, saydığımız ve korktuğumuz kişilerce, biteviye ve nedensiz, çocukluğumuzda bizden istenmiş ve beklenmiş olan şeylerin birikiminden başka bir şey değildir. İşte, nedenini kurcalamadan, bize 'bunu yapmalıyım', 'şunu yapmamalıyım' dedirten bilincimize bir zorunluluk duygusu egemendir. Bilincin kaynağı inanç ve otoritedir.

Yani, kişinin yüreğinde yankılanan tanrı sesi değil, kişinin varlığında yankılanan 'birtakım kişilerin' sesidir bilinç.»

Bu ses, Oidipus kompleksinin doruk noktasına varması sırasında en yüksek perdesini bulur. Freud'un dediği gibi, bütün nevrozların çekirdeği ahlâkla, din'le, güzel sanatlarla başlar. Denilebilir ki libido enerjisinin çeşitli yüceltme biçimlerine kumanda eden de yine bu çekirdektir.

3. İğdiş olma kompleksi ağır basınca 'ben' kendini soyutlar, ayırır. Bu kompleks, çocuğun anneden kopmasını kaçınılmaz kılan kesin ve bazen dramatik bir etkendir.

O zaman artık, 'özne - nesne' ve 'ben - ben değil (non moi) ikilemi ve ayırımı iyice kazanılmış olur.

'Ben' çetin bir diplomatlık oyunu deneyerek, daha önceki iki tablonun karşıt isteklerini dengelemeğe çalışacaktır. Tutkuların ve hoşlanma ilkesinin buyruğu altında bulunan 'Ça'ya —bilinçdışına itilmiş kişiliğimize— gerçeğin katılığından, akıldan ve bilgelikten söz edecektir. Öte yandan da 'üstben'in sertliğini törpüleyecektir. Bu iki karşıt cephe arasında mekik dokuyacak, uzlaşma sağlamaya uğraşacaktır. Yine tıpkı bir politikacı, bir diplomat gibi, çabalarının boşuna olduğunu bildiği halde, kamuoyunca 'barış meleği' diye alkışlanmak, onun avuntusu olacaktır.»

Bu uzlaşma, artık kabullenmesini öğrendiğimiz gerçeklik ilkesinden başka bir şey değildir. Bu uzlaşma —bu uzlaşmada yatan gerçeklik ilkesi— kişiden, 'doyum' ile 'gereksinim'i birbirinden ayırt etmesini istiyor. Hatta, ailede ve toplumda daha iyi ilişkiler oluşturmak amacıyla, bunların ikisini de, gerekiyorsa, unutmasını bekliyor. Böylece, kişiliğin bağrında, Doğa'ya ve kültüre ters düşen bir anlaşmazlığı çözmek gibi çok çetin bir sorun ortaya çıkıyor. Freud son zamanlarda, şu görüşlerinden ötürü biraz yerilmekte:

«Bilinçdışı, bir tiyatro sahnesinden başka nedir ki? Sonu gelmez Oidipus üçlemesi bu sahnede oynanır. Benim düşünceme göre, bu üçlemeyi simgeleyenler: 1) İpten kazıktan kurtulmuş bir suçlu

olan 'Ça'; 2) Barış yargıcı 'üstben'; 3) ve bir de diplomat 'ben'dir.»

Oidipus kuramına karşı olan Deleuze ile Guattari'ye göre ise, böyle bir sahneleme, bilinçdışı'nın gerçek üretici güçleri yerine göstermelik birtakım basit değerleri oturtmağa kalkışmaktan başka bir şey değildir. Böyle bir sahnelemenin etkisi, olsa olsa, onların asıl akışlarını çeler, ve canlı istek kaynaklarını kurutur.

Ama, Freud'un güzelce ortaya koyduğu gibi, eğer Oidipus çekirdeği cinsel baskı'nın temel aracı ise, bir toplumdan bir başka topluma hiç bir değişkenlik göstermediği genellikle kabul edilen bu yapının bize bilinçdışımızın ve biyolojik koşullarımızın empoze etmediği bir yapı olduğunu ispatlanmak kalıyor.

'İçin-içinlik' Evresi

Her şey Oidipus davasının benimsediği çifte amaç üzerinde oluşuyor: «Bu dava bir yandan, cinsel organı kurtardı, onun yitirilmesi korkusunu ve tehlikesini giderdi; bir yandan da onu sanki kötürüm etti, işlemesini durdurdu onun.»

Çocuğun cinsellikten 'arıtılması' bir 'için-içinlik dönemi' açar. Bunun sonucunda biyolojik ve sosyal etkenler birbirlerine bağlanmış olurlar. Biyolojik bakımdan olgunlaşamamak, çocuğu çiftleşmeye yeteneksiz kılar; özellikle ensest (inceste) yasağından haberi olduğu için, Oidipus yasasını kendi iç derinliklerine itmek zorundadır. Yedisinden başlayarak erkinlik çağına kadar, toplumsal olgular onun içgüdüsel dalgalanmalarını bir dalgakıran gibi karşılarken, çocukta tiksinme, utanma, acıma ve ahlâk gibi birtakım yargılar ve duygular sökün eder. Bu arada 'ürkeklik' ve 'çekingenlik' cinselliğin turfanda bilinci sayılabilir.

Bu 'cinsellikten arıtılma'da sevgi ve sevecenlik yasağı yok elbet... Çocuklar bu ara-dönemi duygusal aşklarla doldurup süslemeğe çalışırlar: birbirlerine kartpostallar, şiirler, armağanlar gönderirler. Ama bütün bunlar onların başlıca uğraşları değildir. Libido enerjilerini, asıl, okul çalışmaları ve toplumsal ilişkiler

yutar. Okul ve arkadaşlık dönemiyle birlikte çocuk dış dünyaya açılmış olur. Israrla belirtmeliyiz ki çocuğun okul ortamına uyabilmesi, onun 'genetik' donatımına bağlıdır; onu kendi Oidipus çatışkısını çözümleme biçimi ise bu konuda ayrıca ve 'çok tuhaf' bir rol oynar. Bu yaşlarda çok sık görülen ders başarısızlıkları, okuldan kaçmalar, hırsızlık, hep, Oidipus kompleksinin giderilmesindeki bir çıkmazın dile getirdiği birer uyumsuzluktur.

Ne olursa olsun, bu dönemde, gerçeklik ilkesi kesin bir öncelik alır. Ama yine de, 'hoşlanma ilkesinin' ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşıp hüküm süreceği bir alan yok değildir: Eros'un ve özgürlüğün son kalesi olan *oyun*. Oyun, büyülü kimyasıyle, saldırgan ve cinsel dürtülerin boşalmasını sağlar; aynı zamanda gerektirdiği normlar ve grup dinamiğiyle, toplumsallaşmanın en değerli 'çöpçatan'larından biridir.

Yeni Yetişmelik ve Erkinlik

Yeni yetişmelik ve erkinlik (adolescence ve puberté) eşanlamlı değildirler. Birincisi, fizyolojik bir olgunluk evresi demektir. Kızda yada oğlanda üretme fonksiyonunun başladığını belirler. Yeni yetişmelik, psiko-sosyal bir bütünleşme sürecidir ki, toplumumuzda sekiz dokuz yıl, hatta daha da uzun bir zaman alır. Bu bakımdan, yeni yetişmelik bunalımı ile erkinlik bunalımını birbirine karıştırmamak gerekir. Birincisi iki çetin sorun üzerinde toplanıyor; yeni bir uyuma yönelen bedensel şema sorunu bir; bir de, cinsel dürtünün boşandırılması sorunu ki, bu dürtüler, Oidipus serüveninin iyice giderilmemiş olmasından, birden patlak veren çatışkılara yol açabilirler.

Erkinlik Bunalımı

«*Uygarlıkta Tedirginlik*» adlı kitabında şöyle yazıyor Freud;

«Erkinlikle birlikte yeni bir cinsel amaç çıkar ortaya: bu amacın gerçekleşmesi için bütün o bölük pörçük eğilimler işbirliği yaparlar. Jenital bölgeye öncelik ve üstünlük tanımak üzere bütün öbür hoşlanma bölgeleri sınırlanır.

Bu demektir ki erkinlikle birlikte, çocukluk çağı cinselliğini belirleyen türlü biçimdeki sapık öğeler bağımsızlıklarını yitirirler ve libido bütçesinin toplamına girerler. O başka başka hoşlanma bölgeleri, o yer yer ve lokma lokma dürtüler, olgun kişinin cinsel eyleminde elele verirler. Böylece, genital cihazda birikmiş olan içgüdüsel enerjilerin fırlatılmasını sağlamak üzere, gerekli barut hakları sanki fitillerle birbirine eklenmiş olur. Her cinsel eylemde bu böyledir.»

Erkin kişi artık olgun cinsellik basamağına çıkmıştır. Hatta, Kinsey'e göre cinsel dürtülerinin gücü 16 - 17 yaşları arasında doruk noktasını bulur.

Ama, gerçeklik ilkesi adına Toplum yine onun tepesindedir: Libido doyumlanmalarıyle o doyumlanmaları okul ve meslek alanlarında yüceltmeyi birbirinden ayırt edebilmesini ister ondan.

Freud reçetesinin üç olgusu arasındaki çatışmanın, bu erkinlik evresinde adamakıllı bilendiği görülüyor.

Yeni Yetişmelik Bunalımı

Bu bunalım, aksine, bambaşka bir iklimde gelişir. Şöyle bir terim yakıştırılıyor bu bunalıma: 'Gençlik orijinalliği bunalımı'... Bu, bir kişilik edinme ve bu kişiliği ispatlama bunalımıdır.

Coşkulu ve de acılı olan bu evrede her başarı ve her sürçmenin bir seçim değeri vardır; iktidar yada aşk tasarımları, metafizik düşünceler ve mistik bunalımlar hep bu seçmeye yönelirler. Bu evre, kendi kimliklerini kabul ettirme çabasında ileri atıldıkları geçici bir noktadır.

Yeni yetişmelik, yaşamın mevsimleri arasında, kuşkusuz, en çileli olanı... Bu bir seçimler evresidir: okul seçmek, zanaat seçmek,

eş seçmek, cinsel bir tutum seçmek evresi... Aynı zamanda 'vazgeçme' evresidir de... Elbette ki her seçim bir tür kölelik doğurur.

Ama, yeni yetişme (delikanlı, genç kız) yaşamının en şaşkın dönemini yaşar. Bitmek bilmeyen öğrenim yüzünden, yeni yetişmelik evresi yapay olarak uzayıp gider. Zavallıcık, toplumsal ve mesleksel olgunluğuna büyük gecikmeyle ulaşır. Bu olgunluk da ona ancak ekonomik açıdan bir bağımsızlık sağlayacaktır. Toplum koşulları, fizyolojik gereksinimlerini doyumlamasına karşı çıkmaktadır; oysa gerek tüketim gerek erotizm bakımından, çevresinde büyük pazarlar kurulup işlemektedir. Sokulamaz bu pazarlara; öte yandan, artan dürtülerini daha da zorlukla bastırmağa çalışır. Ve, sonunda, imgeleme yoluyle kendi kendini doyumlamağa başlar. Kısacası, hiç de imrenilecek durumda değildir bu 'uzatmalı' yeni yetişme...

Bu olgunlaşma döneminde onur ve iddia gösterilerinin bini bir parayadır ama, aslında, 'yeni yetişme', yaşamının en savunmasız dönemini yaşamaktadır. O, bir 'kırılacak eşya'dır. Anne-babanın ölçülü davranması gerekir; onun herhangi bir fizik kusurunu, zevksizliğini alaya almamalıdırlar; onun ilk arkadaşlıklarını, ilk aşklarını dudak bükerek karşılamamalıdırlar. Bu yüzden o güzelim duyguları köklü nefretlere çevirebilirler.

Oidipus saldırganlığı yeniden dişlerini göstermek için pusudadır; hiç yoktan bir bahaneyle boy gösterebilir. 'Yeni yetişme' kendi iç dünyasının ağızlarda dolaşmasını, kendi gizleriyle ilgili birtakım takılmaları düpedüz ihanet sayar. Kendine güvenini ve hayranlığını yaralayacak her davranış onun davranışlarını hatta karakterini etkiler. Bu etkileme geçici olmakla birlikte, o öfke sırasında, başkalarına yada kendine karşı saldırganlaşabilir.

'Yeni Yetişme'de Cinsellik

'Yeni yetişme'de cinselliğin —kendine özgü çatışkılarla, uyumsuzluklarla ve bastırma'larla— örgütlenmesi, cinsel dürtülerinin, onları kanalize edip düzenleyen biyolojik ve toplumsal mekanizmaların birbirlerine ters düşen gereklerine bağlıdır.

Bu ters düşme, bizim batı uygarlığımızda olduğu kadar hiç bir çağda bu denli su yüzüne çıkmış değildir. Karşıtlık şundan patlak veriyor:

Bir yandan, seks —görünüşte— alabildiğine serbesttir; bir yandan da aslında, gerçekte, seks'i yasaklayan baskıların etkisi egemendir.

Ne yazık ki bastırıp içine atma yalnız içgüdüsel sınırda kalmıyor. Yağ lekesi gibi yayılıp genişliyerek zekâyı ve imgeleme gücünü kaplıyor. Onların özlerini kurutuyor. Duygusallık dengesini bozuyor. Okul, aile ve meslek yaşantılarında uğursuz yankıları oluyor.

Artık nevroz kapıdadır. İşte, genç kızlarda zihinsel iştahın yitmesi ve her tür 'sürçme' nevrozlarının mekanizması budur. Bu tür olgularda kendini cinsel alanda dile getirememek zekâyı körletir. 'Yeni yetişme' yüksek düzeyde zihinsel bir donatıma sahip olsa bile, tartışmalarda ve yarışmalarda başarısızlığa uğrar. Bir problemin terimlerini karıştırır; ayrıntılar içinde boğulup kalır; mesleksel olanaklarını yüzüne gözüne bulaştırır; sevdiğini kendinden soğutur. Nedeni çok acı: çünkü, o Oidipus kompleksinin başkaldırması korkusundan ancak böyle başarısızlıklarla kendini kurtarmaktadır. 'Ben' artık özgür değildir; bilinçdışı düşlemelerinin ve kaprislerinin elinde bir oyuncaktır o.

Ama, baskı altındaki bu cinselliğin de güçlü bir saldırganlık patlayışı var. Eğer dile gelebilmesi yasaklanmışsa, şurasından burasından patlak verir: uyumsuzluk, suç işleme, beyaz zehir alışkanlığı... gibi biçimlerde çıkar ortaya.

Bu gün de, dünkü gibi, yeni yetişme'nin en sık başvurduğu cinsel 'dile gelme' tarzı otuzbir'den başka bir şey değildir. (Bununla birlikte, zihinsel olgunluğun daha erken gerçekleşmesi, gebeliği önleyici etkin yöntemler üzerindeki bilgilerin yaygınlaşması sonucu, yeni kuşak, daha başka cinsel davranışlara girişmek için bayrak açmış bulunuyor.)

Cinselliğini dile getirmek için 'yeni yetişme'nin elinde üç araç var: otuzbir, homoseksüellik, ve karşıt cinsten olanlarla ilişki.

Daha önce altını çizdiğimiz gibi, otuzbir, 'yeni yetişme'nin cinsel dürtüsü için bir güvenlik supapıdır. Ama, rolü içgüdü basıncını gidermekle bitmez.

Cinsel olmayan gerilimlerin yatışmasına da yardımcı olur: duygusal bir eksiklik, derslerde bir başarısızlık, yeni bir bedensel şema ile bütünleşmenin zorluğu gibi... Karnelerin verilmesi sırasında sıklaşması, ürkeklerde ve yeteneksizlerde, bir başkasıyle somut ilişkiler kuramayanlarda ise kökleşme eğilimi göstermesi hiç de rastlantı değildir. Düşleme ve fantezi saltanatı olan otuzbir, bu bakımdan, gerçeğin gün ışığına çıkardığı düş kırıklıklarına karşı bir kalkan sayılabilir. Anne-baba, bunu suçlayacak yerde, 'yeni yetişme'nin bu davranışını onun gözünde bir dram olmaktan çıkarmalıdır; onun kendi kendisine karşı açtığı bu savaşta bir ateşkes ve bir 'barış' ancak bu yolla sağlanabilir. Çocuk, her şeyden önce, otuzbiri bir anormallik, bir sapıklık saymamalıdır.

Bu evrede otuzbir, çocukluk çağının oto-erotizmi gibi, gerçekte, bir tür ilerlemeyi gösterir. Yalnız, çocuğun tutkusu kendi bedensel yapısını keşfetmekle sınırlı iken, delikanlı, otuzbir yoluyle, karşı cinsten varlıklarla imgeleme planında ilişkiler kurmaktadır. Bu tek oyunculu oyunun yarattığı fantezi, gerçek eşlerin yerini tutar; gerçek eşler, bu gün bile, karşı cinste çekingenlik uyandırdıkları için, 'erişilmez' bir uzaklıktadırlar. Otuzbir, bundan başka, kişide saldırganlığı, sapık, homoseksüel, sadik yada mazohist eğilimleri gevşettiği için, olumlu yönde sosyal bir fonksiyon da sağlar.

Sayısız biçimde yapılabilen otuzbir şöyle tanımlanabilir: uyandırıcısı düşsel olan bir cinsel eylem. Ve, bu bakımdan, tekdüzeliğin kanıksamışlığına düşen çiftler arasındaki birleşmeleri de *karşılıklı* bir otuzbir sayabiliriz.

'Yeni yetişme'yi homoseksüelliğe kaydıran, toplumlarda hâlâ geçerli olduğunu gördüğümüz delikanlı - genç kız ayırımıdır. Karşı cinsten korku, ne yazık ki 'yeni yetişme'de çifte cinselliğin yer etmesine neden olabiliyor. Freud şöyle demişti:

«Kişinin homoseksüelliğe karşı yada homoseksüellikten yana kesin bir tutum kazanması onun erginlik çağında oluşur.»

Bu dönemde, eşi seçmek konusunda görülen tedirginlik ve duraksama, fiziyolojik niteliktedir. Altını çizmemiz gerekir ki homoseksüel çıkmazlarda, gerçek bir homoseksüel dürtüden çok, narsisizm (kendinden hoşlanma) rol oynar. Karşı cinsin sahiline çıkarma yapmadan, delikanlı, kendi erkekliği yada 'kadınlığı' üzerinde bir kanıya varmak gereğini duyar. Bakarsınız, delikanlı, erkek arkadaşına, karşı cinse göstereceği yakınlık, teklifsizlik ve rahatlıkla davranıyor. Bakarsınız, genç kız, kendinden büyük bir genç kadının tatlılığına, inceliğine, çekiciliğine hayran...

Kıskançlığın, tutkunun ve sahip olma isteğinin bütün ayrıntılarını gösterse bile, homoseksüel eğilimler, kişinin kendi kendisini daha iyi tanıyabilmesi için sınırlı bir dönem olmaktan ileri gitmeyebilir.

Bununla birlikte, uzayıp giden ve tat alınan homoseksüel serüvenler, "yeni yetişme'yi belli bir erotik dürtü ile şartlandırabilir. O zaman, hayvandaki katı ve kalıplaşmış içgüdüye ters olarak, insanın cinsel dürtüsü, ancak değiştirilemez, yerine bir başkası konulamaz bir varlık'la doyumlanabilir. Bu varlık da, çocuğun ilk seksüel heyecanları ve düşlemeleri arasından seçtiği bir varlık olur. Fetişizm konusunda Freud'un çok iyi belirttiği gibi, bu kakımdan, çocukluktaki cinsel izlenimin belirleyici bir önemi vardır.

Freud'a göre fetişizm, çocukta —annesinin 'kesilip alınmış' seksini görmesinden sonra— yer eden iğdiş edilme korkusunun bir sonucudur. Çocuk, böyle bir tehlikeye karşı önceden silahlanmış olmak için, bu 'anne fallus'unun yerini tutacak bir şey yaratmak ister; ona bel bağlar, vazgeçmek istemez ondan. Üstelik bu fetiş, «fetişçi'nin homoseksüel olmasını önleyecektir; çünkü ancak böylelikledir ki fetişçinin gözünde kadın, katlanılabilir bir 'seksüel nesne' olabilecektir.»

Fetiş'in seçimine gelince: Bu, çocuğun kadındaki o 'korkunç iğdişlemeyi fark ettiği andan hemen önceki duygusal izlenimiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Fetiş olarak —çok rastlanan— iç çamaşırı toplama seçiminde, kadının soyunmasındaki son hareketin önemi

büyüktür. Çocuk belki o son soyunma davranışına kadar, kadını da fallos'lu bir yaratık sanıyordu...

Şu kombinezon, şu korse, çocuğun gözünde, bir türlü kabullenmek istemediği cinsel farklılık üzerine atılmış bir utanma örtüsü gibidir. Artık ondan sonra, fetiş, onun ilerdeki cinsel yaşamında hoşlanmalarının vazgeçilmez aracısı olacaktır.

Ama, cinsel izlenimler yalnız çocuklukta edinilmiyor. Yeni yetişmelik de bir başka duyarlı dönem... İlk cinsel serüvenler korku, istek, heyecan ikliminde oluşur; kişiye bunlar da damgalarını vururlar. Bu izlenimler onu daha sonraki cinsel davranışları bakımından koşullandıracak derinliktedir.

Bu kritik dönemde homoseksüel serüvenlerin sürdürülmesi, kişiyi homoseksüel eğilimlerin ağına düşürebilir. Klinikçilere göre, homoseksüelliğin tedavisinde karşılaşılan başlıca güçlük bundandır.

Yeni yetişmelik sınırının ötesinde, artık oyun tümüyle oynanmıştır. John Money şöyle diyor:

«Kritik dönem atlatıldı mı, erişkin kişi —artık hiç tuzağa düşmeden— kendini en tehlikeli cinsel eylemlerin dalgasına kaptırabilir. Erişkin kişi, normal cinsel yaşamına homoseksüel bir ilişkiyi de katmakla hiç de homoseksüellik tiryakisi olmaz.»

Yeni yetişmelerde karşıt cinsler arası ilişkiler bu gün de toplumsal kültürel baskılar altındaysa, gebelik önleyici yöntemlerin yaygınlaşması sonucu, baskılar hafiflemekte, yerini hoşgörü almağa başlamaktadır.

Bununla birlikte, eğer ilişkiler pek 'turfanda' başlarsa (örneğin, düşünün, 13 - 14 yaşındaki kızlarda bile görülür oldu) buna bir neden aramak gerekir: ya aile ortamında duygusal bir boşluk vardır, yada fizik alanda, okul çevresinde göze çarpma, önemsenme tutkusu söz konusudur. Elbette ki bu toy atılımların getireceği tehlikeler hiç de küçümsenemez.

Saman alevinden farksız bu ilişkide derin bir duygusallık aramayınız. Burada *vücut* bir tüketim nesnesidir; bağlılığı ispatlamak, yada 'çete'nin koyduğu kurallara uymak uğruna *sunulur*. Bazı yeni yetişme kızlar da, salt özgürlüklerini ispat etmek için cinsel eyleme

kollarını açarlar. Kararlarında —istekten ve içgüdüsel dürtülerinin yoğunluğundan çok— aile ortamına karşı bir ayaklanma öfkesinin etkisi vardır. Bu koşullar altında göze alınan serüvenlerin türlü sürçmelerle sonuçlanmasına şaşmamak gerek... Hele 'soğukluk' en başta...

Ne dürtülerini, ne gebeliği önleyici yöntemleri, ne de çorap söküğü gibi çoğalan serüvenlerini kontrol altına alabilir bu kızlar... Kaçamak, psikolojik perişanlıkla sarsılmış bir yaşantıdır başlar. Cinsel hastalıklar baskın yapar. Korkunç çıkmazdan kurtulmak için, bu kızların arasında, umutsuzluğu canına kıymağa kadar vardıranlar vardır.

Ama bütün bunlardan başlı başına sorumlu 'cinsel eylem' değildir. Aksine —bir başkasıyle her planda bağlılık kurmayı sağlıyorsa— cinsel eylem bir olgunlaşma kaynağıdır. Çünkü karşıt cinsler arası ilişkilere rahatlık getirir. (Öte yandan, homoseksüelliğin bazı ülkelerde gelişip 'demokratize' edilmesi de değişik bir çözüm sayılabilir.)

Karşıt cinsler arası seksüel ilişki, 'Ça' ile 'üstben'in çelişik istekleri arasındaki gerilimi dengelemek bakımından da rol oynamaktadır. Bastırma (inhibition)dan ileri gelen nevrozlara karşı tam bir antidot tur; yeni yetişmelerde rastlanan canına kıyma olaylarına karşı da en etkin bir önleyicidir. Üstelik, cinsel eylem, delikanlıyı erkekliğine inandırır; otuzbire oranla, söz götürmez bir ileri adımdır. İmgelenen eşin yerini gerçek eş almıştır. Elbette, bu 'edepsizlik' döneminin kendine özgü bazı sakıncaları akla gelebilir: Yeni yetişme'nin duyumsallığı, bir 'fetiş' yüzünden, eşin bütününde ancak bir bölgeye sıkışıp kalabilir. Eşin bütünü arka plan-da kalır. Bakarsınız, gözü 'kumral dalga dalga saçlar'dan, yada 'biçimli bacaklar'da, yada 'yuvarlak sağrı'dan, yada bilmem 'güvercin boyun'dan başka bir şey görmüyor... Ama bu, ilişkinin gerçekçi niteliğini fazla gölgelendirmez.

Cinsel eylem —duygusal payından kopup ayrılmamışsa; dürtü ve tatlılıktan başka amacı yoksa; suçluluk, korku yada öç alma duygularına alet edilmemişse her iki seks için de soylu bir kendin-

den geçme kaynağıdır. Psiko-seksüel olgunluğa götüren yoldur. Hoşlanma ve orgazm ancak bu yolla gerçekleşir. Aşırı kıskançlık, onur alınganlıkları ortadan kalkmıştır. Cinsel merak'ın giderilmesinden sonra, aşağılayıcı pornografi çılgınlıklarına gerek kalmamıştır. Bütün bunlar, seçilecek eş konusunda yanılmamakla olur. Oidipus kompleksi son darbeyi yemiş, onun yerini bağdaşmadan doğan gerçek yakınlık ve birbirini tamamlayıcılık almıştır.

Olgunluğa Doğru

Demek, olgunluğu şöyle tanımlayabileceğiz: Duyularını, zihnini ve yüreğini karşı cinsten bir tek ve *aynı* eşe yöneltebilmek yeteneği.

Ne yazık ki, yeni yetişmeler gibi, insanların pek çoğu bu yeteneğe ulaşmış değillerdir.

Don Juan yada Duyuların ve Yüreğin Bölünmesi

Don Juan öyle bir erkek tipidir ki aynı bireyde, aynı duyguda, aynı istek duyusunda karar kılamaz; bir türlü kendini veremeden korkulu bir arayışın rüzgârıyle, sürüklenir durur.

Freud'un yapıtı, bu bakımdan, bize eşsiz ipuçları veriyor. Oidipus sorunundan sonra, kültürel tabu'larla amaçları ve konusu engellenmiş olan libido ilişkilerinin nasıl cinsellikten çözüldüğünü başka ilgilere doğru nasıl yöneldiğini bu yapıt bize göstermektedir. Bunalım tavsayınca, istek, sevecenliğe dönüşmektedir. Freud'un savı şudur: «Her sevecenlik belirtisi, daha önceki bir cinsel istekten doğar. Dostluk bile erotik heyecandan büsbütün arınmış değildir. Aşk ve gerçek dostluk arasında bir halka olan aşk dostluğunda bunun kanıtını görebiliriz. Oidipus çatışkısının depreşmesinden korkan 'yeni yetişme' işte bu nedenledir ki, başlangıçta, cinsel istekleri ile duygusal yaşantısı arasında bir duvar yükseltmek zorunlulu-

ğunu duyuyor. Onun tek çıkış yolu, istekleıini ve doyumlarını aile çevresinin dışına sürmektir. Diyor ki Freud:

«Saygı duyduğu kadınlara karşı, şu adamın öylesine içten bir tapınışı var ki... Ama ona hiç bir erotik istek duyurmuyor öyleleri; o, ancak, hiç 'sevmediği', pek de değer vermediği kadınların karşısında baştan çıkıyor. Bu bölünme, özellikle orospularla düşüp kalkma serüveninde kendini apacık göstermektedir.»

Oranı belki şimdilerde düşmektedir ama, nice nice delikanlılar ilk 'atış talimlerini' fuhuş 'poligonunda' yapmaktadırlar; cinsel dürtülerini yatıştırdıkları ilk yerler öyle yerlerdir. Öyle yerler 'anonim'dir; öyle yerlerde duygusal çeşni yoktur; öyle yerlerdeki birleşmeler 'çocuksu' bir düzeydedir; kişinin ne geçmişiyle bağlantısı vardır öyle yerlerin, ne de geleceğiyle...

İçgüdüsel gerilimini çözüp gevşeten bu tür ilişkilere paralel olarak, delikanlı, kendi asıl güzellik, tatlılık ve duygusal incelik idealini masallaşma sınırını bulan bir varlığın çevresinde 'billurlaştırmağa' başlar. Bu, tüm arılığı ile platonik bir aşktır; anne'yi simgeleyen bir eşin imgelenmesidir.

Böylece, ilişki, daha yüksek bir düzeyde karmaşık bir nitelik kazanır. Fuhşa yönelmek, bu gün artık, bir ülçüde, psiko-seksüel olgunluğu gerçekleştirme yolunda kesin bir atılım olan başka bir ilişki biçimine bırakmaktadır.

Gerçekten, eşin 'kişilendirilmesi' ve işin içine duygusal niteliğin girebilmesi ile, ilişki, zaman içinde bir süreklilik kazanmaktadır. Ömür boyu olmasa bile, *zaman*, ilişkinin belirleyici faktörü olarak ortaya çıkmaktadır. 'El değmemişlik tabusu'nun iflâsa yüz tuttuğu, gebe kalma tehlikesinden uzak kalarak sürekli ilişkilerin kurulmasına olanak sağlandığı günümüzde, psiko-seksüel olgunluk sorununa da çözüm yolu bulunmuş sayılabilir.

Seksolog Van de Velde üzerine aktarılan şu canlı öykü, bu bakımdan çok ilginç:

Bir genç adam Van de Velde'ye sorar:

«Üstat, kitabınızı iyi anladıysam, zifaf gecesi gelinin 'el değmemiş' olması gerekiyor.»

«Elbette öyle...»

«Ama, yine siz, güvey'in cinsel bir deneyime sahip olmasını da istiyorsunuz.»

«Öyledir; bir yaban tavuğu bir acemiinin eline bırakılmamalı.»

«Öte yandan da zina'ya kesinlikle karşısınız.»

«Karşıyım; zina aile yuvası için yıkımdır.»

«Orospularla ilişki kurmayı da asla öğütlemiyorsunuz.»

«Aman aman...»

«Peki, bu koşullar altında, müstakbel damat, ilk 'atış talimlerini' kimlerle kiminle yapacak?»

Van de Velde, verecek karşılık bulamaz; düşünceli düşünceli çenesini kaşır ve kekeler:

«Canım, dünyada dulların kıtlığına kıran mı girdi?»

Zifaf Öncesi Denemeleri

Bu gün sayıları az da olsa, gençler, duyusal ve duygusal eğitimlerini geliştirmek için, kendi aralarında 'zifaf öncesi' deneyimlere girişiyorlar. Bunun o eski ilişki tarzlarına oranla başlıca üç avantajı var:

● Nikâhın kördüğümü atılmadan, eşlere —eğer varsa— aralarındaki duygusal uyuşmazlıkları ve her birinde bulunabilecek cinsel anormallikleri sergilemiş olması;

● Psiko-seksüel olgunlaşmalarını hızlandırması;

● Ve de, eski nişanlılıklardaki ilişkiler yapmacıktı; istekler kırbaçlanır-ama doyumsuz kaldıkları için sarpa sarardı. Birbirini 'tanımak' olanağı yoktu. İş, narsisizme dökülürdü.

Ama, buna karşılık, zifaf öncesi deneyimlerin üç de sakıncası var:

● Gebeliği önleyici etkin tedbirler acaba alınmış mı?

● Aşkta, meslekte ve toplum içinde eşten eşe ilişkilerde duygusal olgunluk var mı?

● Acaba ilişkinin geçici olabilecek boyutlarını aday eşler soğukkanlılıkla karşılayabilecekler mi?

Ne olursa olsun, bu tür bir ilişkinin kimyası, kişiliğimizin bütün öğelerini geliştirebilir. Elverişli durumlarda da kesin bir seçime olanak hazırlar. Böylece aşk da, duygusallık da, hoşlanmalar da aynı varlığa yönelik olarak bir araya gelir.

Ama şu da var: duyuların ve duyguların ayrılması, çok kez, evliliğin ilk yıllarından sonra kendini gösteriyor. Evlilik ilişkisi cinselliğinden yitirmeğe başlıyor; erotik perdelerde değil, daha çok, sevecenlik ve bağdaşma perdelerinde buluyor türküsünü... Hatta bazen, bu cinsellikten arınma olgusu, ilişkinin nikâhla 'resmîleşmesiyle' birlikte başlar.

Böyle bir durumda da Freud psikanalizinin bize büyük yararı dokunabiliyor:

Gerçekten, eş, bilinçdışında, annenin babanın yerini tutacak bir değer kazanmaktadır. Böylece de ilk Oidipus yasağı uyanmaktadır; Önceki özgür ve 'kendiliğinden' istek bu yüzden sönmektedir. Birçok genç kadınlardan şu itirafı hayretle dinlemişizdir: «Nişanlılığımız sırasında öyle alevli isteklerle tutuşuyordum ki bu tutuşma 'vajinal' salgılamasına kadar varıyordu. Ama ne zaman ki evlendik, eşimin en sıcak kucaklayışları bile bende erotik bir hazırlık uyandıramaz oldu. Ne istek kaldı, ne de hoşlanma... Bir türlü anlayamıyorum, nasıl yitirdim o dalgalanışları, o bekleyişleri...»

(Kuşkusuz, aynı aksama damadın da başına gelebilmektedir. Acaba bu bir doygunluk sonucu mu dersiniz? Ama, daha balayı döneminde, biteviyelikten nasıl söz edilebilir? O halde, dönüp dolaşıp, yine Oidipus kompleksine geleceğiz. Cinsel hoşlanma ile sevecenlik, eğer birbiriyle bağdaştırılacaksa işte evliliğin ilk günlerinde olacaktır bu... Cinsellik ancak bu kritik günlerde, bir yasak, bir günah olmaktan çıkarılabilecektir.

Oidipus kompleksi yüzündendir ki çoğu kadınlar ve çoğu erkekler —'elma'ya, yasakken, iştahla baktıkları halde— tabular kalktığında ve ilişkiler 'resmî'leştiğinde, 'elma'ya sırtlarını çeviriyorlar. Yine bunun içindir ki daha önceden birlikte düşülüp kal-

kılmış fantezi ve istek dolu bir eski 'metres'le evlenmek, çok kez, düş kırıklığı yaratmaktadır.

Evlilik yaşantısı üzerine, bu sevecenlik ve cinsel istek kimyası, eş seçimini koşullandıran yakınlaşmalar ve bunlardan doğan çatışkılar üzerine söylenecek daha pek çok şey var.

3. UYGARLIĞI KASIP KAVURAN TEDİRGİNLİK

Freud'un küçümsenemeyecek bir başarısı da bireysel nevroz'u toplumsal oluşumlar içinde ele almasıdır. O, bireyin duygusal ve cinsel yaşamı üzerinde toplumun yaptığı dayanılmaz baskılardan doğan nevrotik etkileri gözler önüne sermiştir.

«*Uygarlığı Kasıp Kavuran Tedirginlik*» adlı yapıtında, Doğa ile Kültür arasındaki temel çelişkiyi Freud şöyle belirtiyor:

«Bireysel gelişmede asıl vurgu, çoğu zaman, benci eğilimler ve mutluluk özlemi üzerinde toplanır. 'Uygarlaştırıcı' diyebileceğimiz başka bir eğilim vardır ki bunun rolü, genellikle 'kısıtlayıcı'dır. Kültürel oluşumda işler başka türlü yürümektedir: kişiyi mutlu kılmak amacı yine ortalıkta gözükmektedir ama biraz arka plana itilmiş olarak... Değişik bir deyişle, yüce bir insanlık toplumunun yaratılması için, bireysel mutluluk konusunda pek öyle titiz davranmamanın daha iyi olacağı savı ileri sürülmüştür. Şu halde, bireysel gelişme, kendi koşullarını kolektif uygarlığın süreci içinde boşuna aramamalıdır.»

Birey ile toplum arasında göze çarpan bu çatışkıda, bazılarına, 'geleneksel' ahlâkın altüst oluşunu görmektedirler. Fransız ruh doktoru Baruk şöyle diyor: «Freud'un ahlâkı isteğe açıktır; hoşlanmaya ve doyuma açıktır; toplumsal göreve de hatta anlâksal göreve de boş verir.»

Ama bu yargı, Freudçu görüşü kuşa benzetmektedir. Evet, Freud, kültür uğruna bireyden kurban istenmesine karşıdır: «Sa-

nuız ki kültür, yaşamsal zorunların baskısı altında, içgüdülerin doyumlanması için yaratılmıştır ve durmadan yaratılmaktadır. Topluma giren her birey, toplumun yararına kendi içgüdülerinden ne diye ödün versin?»

İçgüdülerin kurban edilmesi, toplumsal ahlâk adına uygarlığın bir buyruğudur; Oidipus düğümünün çözülmesinden sonra bir yandan ahlâk, öte yanan 'üst ben' bu buyruğun 'infazcıları' olurlar. Ama moral de, 'üst ben' de kişilerce oluşturulmuştur. Bu noktada, kuşkusuz, Freud, Kant'tan uzaklaşmaktadır. Kant bağımsız bir ahlâkın gerçeğine inanıyordu. Ona göre bu ahlâk dokunulmaz bir dogma idi, çünkü evrensel yasaya uygundu. Freud'a göre ise, «İyi ile kötüyü birbirinden ayırt edecek 'ilkçil' ve doğal bir yetenek ilkesini bir yana itmek hakkımızdır. 'kötü' çoğu zaman, 'ben' için hiç de zararlı ve tehlikeli olmayabilir; aksine, 'ben' için, aranan ve hoşlanma sağlayan bir şeydir. Demek ki, iyi derken, kötü derken, sözünü geçiren tuhaf bir etki var.»

Ne yazık, bireysel yada kolektif 'üstben' mutluluğa boş veriyor. «Üstben, mutluluğa boyun eğmek için göze alınacak direnişleri hesaba katmıyor; insanoğlunun tinsel yapısını önemsemiyor. Bir yasa çıkarmış, söker mi sökmez mi düşünmeden, uyulmasını istiyor.»

Peki, sonuç? Sonuç berbat: insanlar iki yüzlü bir ahlâkın arkasına saklanıyorlar. Doğal olarak uymak içlerinden hiç gelmeyen, fakat, kolektif, bilinçdışında, sürüler halinde yaşama çağlarından kalma 'baba öldürmelerin' ve çocuklarından kalma Oidipus suçluluğunun zoru altında kabullendikleri yasalara boyun eğiyorlar.

Freud'un gözünde, Gerçekliğin en dizginlenmez ilkesi sayılan bu Oidipus barajı, zihinsel yaşamımıza kaçınılmaz bir kavga getirmektedir. Bu kavga, Doğa ile Kültürün, Mutlulukla Özgürlüğün, Uygarlıkla Cinselliğin kavgasıdır. Kişiliğimizi oluşturan ve yöneten bu kavgadır. Bunun içindir ki dizginsiz hoşlanmanın ve sınırsız cinsel özgürlüğün bayrağını açmak, olacak iş değildir. Bu temel gerçekle bağdaşamayacak içgüdüsel bir hoşlanma ve doyum, böyle koşullar altında nasıl düşünelebilir? Dahası var: içgüdüsel dürtüle-

rimizi boğan ve tüm insanlığı kolektif bir nevroza sürükleyecek olan bu insanlık üstü (hatta belki insanlık dışı) ahlâkı açıkça suçlayabilir miyiz?

Kılı kırk yarmaktan hoşlanmayan Rohein dobra dobra şöyle diyor: «Temelde ve yapıda delilikle uygarlık aynı kapıya çıkar.»

Öte yandan, çoğu çağdaşlarımız, kolektif delilikle kuzu kuzu bütünleşerek, bireysel deliliğe tutulmaktan kurtulmayı yeğliyorlar. Kanıt mı istiyorsunuz: işte, görünüşte dengeli bir sürü kurum, aralıksız çalışıp çabalama uğruna, içgüdüsel yaşamımızı bize zehir etmektedir.

Freudçu ahlâk işte toplumsal baskı'nın bu gerçeğine parmak basmakta ve insanın doğallığına uyulmasını önermektedir: «Erkek, olabileceği kadar erkek; kadın da, olabileceği kadar kadın olmalı... Kişi, özgür 'kendiliğinden'liğinde, ancak başkasına en küçük bir zarar vermemesi bakımından, sınırlanmalıdır.»

Wilhelm Reich

Uygarlığı eleştirmede Freud'dan da daha ileri gidenler oldu. Bunlardan Wilhelın Reich, Freud'un «*Cinsellik Üzerine Üç Deneme*» ve «*Psikanaliz'e Giriş*» adlı yapıtlarını okuduktan sonra seksolog olmayı aklına koyan bir araştırmacıdır. Reich, ustasının çocukta cinsellik ve nevrozların cinsel kökeni üzerine öne sürdüğü kuramları candan benimsemiştir. O da, çağdaş uygarlığın cinsel dürtüler üzerinde dayanılmaz baskılar yaptığını söylüyor: Babaerkil yapıdaki şu toplumumuzda mutluluğa olanak yoktur; aşamayacağı iki duvara çarpmaktadır mutluluk: baskıcı toplum düzeni bir, bir de ailenin koyduğu yasaklar...

Okul, iş, büro, görev, ahlâk ve benzeri bir sürü gündelik tedirginliklerle aklı karışan kişi, kendi gerçek doğasını unutur; hem de öylesine ki bu kasırga içinde cinsel enerjisi de körlenir. Doğal çıkış noktasından saptırılan cinsel içgüdü tinsel bir kırım'a yol açacaktır. Türlü nevrozlar, arkasından da şizofreni...

Wilhelm Reich şöyle yazıyor: «Ekonomik bakımdan ataerki'nin üstünlük kazanmasıyle birlikte, çocukların ve yeni yetişmelerin cinselliği, şöyle yada böyle, bir anlamda 'iğdiş' edilmiş, hiç değilse sakatlanmış oldu. Bunun ardından, cinsellik korkusunu sürdüren 'tinsel iğdişleşme' gelip çatar. İğdiş etme operasyonu, nasıl, aygırları ve kısrakları uslu koşum ve kasap hayvanları haline dönüştürüyorsa, içgüdüsel bastırmalar yoluyle de insanlar daha kolay koyunlaştırılabiliyor.»

Buraya kadar, Reich'ta Freud'un sesini aşan bir kükreyiş yok. Ama, iş, tedavi yöntemlerine dayanınca değişiyor.

Ustasının aksine, Reich, «Uygarlığın erişkinlerdeki cinselliği bastırıp ezme temeli üzerine kurulması gerekmez» diyor. «Bu kural, ancak, babaerkil yapıdaki uygarlıklar düzeyi bakımından doğru olabilir.» diyor ve ekliyor:

«O halde, bu baskı'nın cinsel dürtülere yeşil ışık yakma yoluyle ortadan kaldırılması —uygarlık için bir tehlike olmayacağı gibi— hem kolektif hem de bireysel nevrozlara karşı bir Lokman Hekim ilâcı etkisi yapacaktır. Eğer insanlardaki sadik yıkıcılıkları dizginlemek istiyorsak, bir tek yolu vardır bunun: sevişmek için donatıldığımız doğal yeteneklerimizi kullanabilmek özgürlüğü...»

Eğer bütün nevrozların baş nedeni cinsel bozukluklar ise, ortada bir tek tedavi yolu var demek: 'Doyum yoluyle tedavi' bir de, doğal hoşlanma yasaları üzerine kurulmuş bir *ahlâk*...

Böyle bir sonuca varmak için, Reich, iki temel noktada ustasının düşüncesini yadsımak zorundadır: Oidipus kompleksinin evrenselliğini yadsımaktadır; bir de, Freud 1920'de «yaşam içgüdüsünü karşısında dürtülerin diyalektiği»ne yerleştirdiği ölüm içgüdüsü yadsımaktadır.

Demek, Freud'a göre, bu saldırgan ve yıkıcı içgüdü, kişinin hamurunda vardır. İçgüdüsel, duygusal ve zihinsel yaşamında her gün kendini gösterir. Toplumu, mülkiyet hakkı ilkelerini, çalışma koşullarını değiştirmekle; sınıf kavgalarına son vermekle; tümden seks özgürlüğü ile, kişideki bu çekirdek öğütülemez. (Bedensel

ve tinsel sakatlıklardan Marxs bunları sorumlu tutuyor ama, bize göre öyle değil.)

Asıl değişmesi gereken, kişi oğludur. Bir kez şu bilinmeli: biyolojik bakımdan, kişi oğlu mutluluğa 'elverişli' değildir.

Onulmaz bir karamsarlık damgasından farksızdır bu kuram. Ama yücelikten de yoksun değildir. İnsanlık tarihi bu kuramı şimdiyedek yalanlamadı. Kapitalist toplumdan komünist ideolojiye geçmekle de kişi oğlunun yazgısında temelde hiç bir değişiklik olmadı.

Marcuse

Bu karamsar sav'a karşı çıkan bir filozof daha... Reich ve Freud gibi o da, cinsel dürtülerle toplum ve aile düzeni arasındaki çatışkıyı kabulleniyor.

Ama, Reich'ın aksine, Freud'un ölüm içgüdüsü varsayımını yadsımıyor. Modern teknoloiinin yıkıcı iktidarı, «zaman'ın, uzay'ın (espace) ve insanoğlunun kırıp geçirici gücü, ve kurbanlığı onayıp kurbanları paylaşma yoluyle ölüme katkıda bulunma, bütün bunlar, Eros'un uğursuz eşi olan Thanatos gerçeğini ispatlamıyor mu?» Yalnız, Marcuse'a göre, insanların mutluluğa 'elverişsizliği'ni bu çatışkı diyalektiğinde aramamak gerekir. Bu, yararsız yere baskıcı olan toplumsal kurumların bir marifetidir.

Marcuse iki tür baskıdan söz ediyor: temelde bir baskı, bir yarışma ilkesi. Temeldeki baskı'nın uygarlığı kurmak için aslında gerekli olduğu kendini gösteriyor. Freud'un da doğruladığı üzere, cinsel dürtüler, oldum olası sürüp gelen kıtlığa sözde çare olmak için, iş ve çalışma alanlarına kanalize edilmektedir. «İnsanlık bir bakıma yoksunluk demektir; gereksinimlerin karşılanması için kısıntılara, özverilere başvurulacaktır; bütçelerde fasıldan fasıla aktarmalar yapar gibi kişi oğlunun bazı istekleri 'emzikle idare' edilecektir.»

Yarışma ilkesiyle özdeşleşmiş başka bir baskı var ki kıtlığın

giderilmesiyle birlikte, yazgıya boyun eğmez olmaktadır. Ürünlerin eşitsiz dağılımını ve toplumun ağır basmasını sürdürmeğe yönelik, fakat bolluk döneminde artık fonksiyonu ve anlamı kalmayan bir durumu sürdürmek için *yapay* olarak ayakta tutulmak istenmektedir.

Yarışma ilkesini yaşatmak ve kişiyi durmaksızın, soluk soluğa, bütün vaktini ve enerjisini mal üretme (productivité) yarışına yatırması için zorlamak amacıyle, tüketini toplumu, bir sürü yapay gereksinimler uydurup çıkarmaktadır ortaya.

Bu gün artık başka bir gerçeklik ilkesi, yarışma ilkesinin yerini almalıdır. Öncelikle insan türünün üremesine yönelik, tekeşli (monogamique) düzene kanalize edilen cinsel dürtüler, zincirlerinden kurtarılmalıdır. Bu da şu demeğe gelir: kişinin, çocuktaki çok biçimli sapık tutumlarını yeniden elde etmesi ve —cinsel işlemi de bir yana atmaksızın— tüm bedensel çapta yeniden 'cinselleşmesi' ... O zaman, ne olur? Brabant yanıtlıyor: «... O zaman, cinsel içgüdünün amacı organizmanın yaşamında kilit taşı olur.»

Demek, Marcuse, insanlığı öyle bir 'yüceltme' (sublimation) yoluna itmek istiyor ki bu yol, toplumun baskıcı zorlamalarıyle gösterilmiş değildir. Erotik doyumların olanağını toplumsal ilişkilerde ve kişiyi körletmeyecek çalışmalarda buluyor; öyle çalışmalar ki gitgide bir oyun, sanatsal bir uğraş anlamı kazanacak...

Bu açıdan iş, ve çalışma, bedensel düzeyde hoşlanma duyularımızı da okşayacaktır. Marcuse diyor ki:

«Sapıklıklar, cinsellikten daha çok mutluluk umudu verir gibidirler. Çünkü sapıklıklar soyun üremesi amacına dayalı cinsellik anlayışına boyun eğmenin ve bu amacı savunan tüm kurumların karşısındadırlar. 'Hoşlanan ben'in 'gerçekçi ben'e kul köle olmasına —başka bir deyişle— 'hoşlanan ben'in 'gerçekçi ben'e dönüşmesine karşıdırlar. Şu baskılar dünyasında içgüdüsel özgürlüğün bayrağını açtıkları için de, yine kendi kendilerine bir suçluluk duygusu içindedirler; ama bunun tam karşıtını söylerler; çünkü, ne de olsa, seksçilik'le suçluluk bugün de birbirine karışıyor.»

Marcuse bu anlayışıyle, içgüdüsel çatışmadaki boyutu orta-

dan kaldırarak, Freud'un karşısında yer almaktadır. Temeldeki çelişkiyi tanımlamak için, Thanatos kavamına ve yarışma ilkesi kavramına baş vurarak, kartları iyice karıştırmağa çalışmaktadır. Elde ettiği sonuç, gerçekte, arapsaçından başka bir şey değil... Gerçekleşmesini istediği cinsel özgürlüğün neye yarayacağını da açık seçik söyleyemiyor.

İşte bütün bunlardan ötürü— her ne kadar bazı yadsınamaz yetersizlikleri varsa da— cinsellik karşısındaki Freudçu davranış gerçekçilik ve doğruluk bakımından daha içerikli görünmektedir.

Freudçu Ahlâk

Freud, cinsel baskılar ve kendi çağının ikiyüzlü ahlâkı yüzünden insanların başına neler geldiğini bilmiyor değil... Ama şunu da biliyor o: içgüdüsel yaşamın özgür kılınmasında biyolojik sınırları gözden kaçırmamak gereğini... O halde, Freud, ne gemi azıya almış dürtülerin kasidecisi olabilirdi ne de katı toplum yasalarının.

Eğer, diyor Freud, sorumluluk toplumun buyurduğu ahlâk'ta ise, birey bundan ötürü dengesini yitirmişse, acaba nedir ilâcı bunun? Sınırı aşmak mıdır? Toplumun büyük değer verdiği bir ülküye uymayı yadsımak yoluyle doyum ve sağlık kazanmak mıdır? Bu, yaşam süresini cinsel yaşamla sınırlamak demektir. Buna tedavi denemez; bu, kişiyi oluşturan çatışkı ikilisinden birini öbürünün yaşaması için öldürmek demektir.

Peki, nerde gerçek? İnsanın biyolojik özüyle uyumlu düşecek bir ahlâk var mı acaba? Hiç bir ödünle yumuşamak bilmeyen bu karamsarlığın kuyusunda, hiç bir değişme umudu yok mu? İnsanoğlu bir sevme ve yaşama sanatının yolunu bulamayacak mı?

Yüceltme ve Nevroz

İşte ilk çözüm yolu; hem de kültürün temel taşı, hem de birey-toplum arası bir ilişkinin kilit taşı: 'yüceltme' (sublimation).

«Baskı altına alınan cinsel güçler arasında, cinsel heyecanlar, çok önemli rol oynarlar: bir yüceltmeden geçerek —yani cinsel amaçlarından sapıp—, toplumsal bakımdan üstün ve hiç bir cinselliği olmayan hedeflere yönelirler.»

Peki, ne gibi bir ayrım var 'yüceltme' ile 'nevroz' arasında? Freud soruyu göğüslüyor. «*Totem ve Tabu*'sunda, 'yüceltme' ile 'nevroz' arasındaki sıkı yakınlığı gösteriyor:

«Nevroz'lar bir yandan büyük sanat, din ve felsefe ürünleriyle göze çarpıcı ve derin bir benzerlik gösterirler, bir yandan da yine nevroz'lar, bütün bu ürünlerin çarpıtılmış birer görünümüdürler. Hemen hemen şöyle diyebiliriz: bir isteri nöbeti eciş bücüş edilmiş bir sanat yapıtıdır; bir kuruntu deliliği (manie paranoiaque) de karmakarışık bir felsefe sistemidir.»

Roheim'ın görüşü de şöyle: «Tek ayrımın ancak olgu'nun sosyal tablosunda bulunduğu bir gerçektir. Nevroz, ayırıp soyutlayıcı; yüceltme ise birleştiricidir. Yüceltme yeni bir şey yaratır: bir ev, bir topluluk, bir araç...»

Ama, en yüce zekâlar bile, libido'larını ancak bir ölçüde yüceltmeyi başarabiliyorlar. İşte Leonard de Vinci... Adam'ın içgüdüsel yaşamının bir bölümü kıyasıya baskı nevrozunun altında ezilmiştir. Bunun sonucu olarak da, o, yapıtlarında cinsel konuya *hiç* el atmamıştır. Biz ölümlülerde yüceltme yeteneği aslında pek yoktur.

Şu bizim tüketim uygarlığınızda, çalışma'nın gerçek bir yaratmaya yönelik olarak erotik bir çeşni kazanması gereği vardır. Ne yazık ki uygarlığımız, zamanın ve insanın yararlıklarını kurutmaktadır. Hiç bir yüceltme yoktur ki, ne denli kusursuz olursa olsun —bizim bedenimizle aramızdaki doğal diyaloğu sekteye uğratmasın... Evet, mimarlıkta, şiirde, müzikte, politikada, meslekte yada dinde kendimizi ispatlayabiliriz, ama, tam bedensel bir dile gelme'nin tek ayrıcalığı cinsel aşktır, elbette eğer bu yüceltme uğraşlarına kendi enerjisinden bir şeyler katabilmişse... Başka türden aşklar —yaratma aşkı, dostluk aşkı, ana aşkı, din aşkı— cinsel aşka ancak mecaz yoluye bir yaklaşımdan başka bir şey değildir.

Öyleyse, doktor, hastasına nasıl yardımcı olabilecek? Diyelim, ondaki 'ben'i güçlendirsin... Ama nedir bunun anlamı?

«Ben'i güçlendirmek, kuşkusuz, 'üstben'in baskılarını zayıflatmak demektir. İsteğe bütün gerçekleşme ve hatta dile gelme yollarını kapayan 'üstben'i tahtından indirmek demektir. Yasaklarla bağlanmış, bir yana itilmiş olan isteğe söz hakkı tanımak demektir. Yalnız, burada ön görülen, 'üst ben'in diktasını kaldırıp da onun yerine —hiç de daha az tutucu ve engelleyici olmayan— dürtülerin diktasını oturtmak değildir. 'Üst ben'in de, dürtülerin de tehditlerini ve tehlikelerini önlemek üzere, en iyisi, 'ben'i donatmaktır. «'Ça'nın bulunduğu yerde 'ben' (moi) de bulunmalı» demişti Freud.

'Ben'in özerkliği çetin kazanılacak bir zafer, yaklaşılan, ama asla erişilemeyen bir amaçtır. Bu amaç için önceden iki sürecin oluşması gerekiyor:

Birincisi ölüme kadar götürse bile, hoşa gitmese bile, dış gerçekleri göğüsleme yeteneği... Şimdi, sırası gelmişken akıl hastalığının bir tanımını yapabiliriz: günlük yaşantıdaki yoksunluklara, elverişsizliklere karşı, temeldeki dayanma yeteneksizliği. Nedir bu yoksunluklar, bu elverişsizlikler: Doğa'nın ezici güçleri karşısında, hastalıklar ve onların kaçınılmaz sonucu olan *ölüm* karşısında kişinin sayıflığı; kendi çalışma gücünü sömüren, cinsel yaşamını bir kölelik haline sokan (ama yine kendi gibi) insanlar karşısında kişinin zayıflığı; onu acımasız bir boğuşmaya sokan olaylar karşısında 'ben'in zayıflığı... İşte, ancak bu katı gerçekleri olağan sayıp aşaraktır ki kişi için hoşlanma ve doyum olanağının kapıları açılabilir. Mutluluğa elverişli olabilmemiz, yoksunluklara dayanabilmemize bağlıdır.

İkincisi, çocukluk aşklarını yeşil cennetlerinden vazgeçmeye oranla, daha da eziyetlidir: kendi kendini olduğu gibi kabul edebilmek gücüdür bu. Kendini beğenmişlikten gelen yalancı çiçeklerle, yaldızlı taçlarla süslü 'beni' çırılçıplak görebilmek ve kabullenmek...

Ancak bu iki donatımladır ki —bu iki zaferledir ki— kişinin derme çatma yazgısını aşması, o ipten kazıktan kurtulmuş dürtülerle, o 'üst ben'in acımasız buyruklarını aynı zamanda bütünlemek o-

lanağı gerçekleşir. Demek, gerçeği —bulsa bulsa— insanın kendisi, 'ben' bulabilecek..

Freud'un Yapıtı

Freud'un getirdikleri üzerinde uzun uzun durduk; çünkü, kanımızca, onun bilinçdışı, ve çocuklukta cinselliğin önemi konularındaki keşifleri gerekçelerimizin, isteklerimizin ve eylemlerimizin labirentinde bizim için birer ipucu olacak. Onun tuttuğu ışıkta nice sorunlar aydınlığa kavuşmuştur:

a) Oidipus kompleksinde düğümlenen temel çatışkı;

b) Duygusal akımla duyumsal akım arasındaki diyalektik (Kaynağı Oidipus döneminde bulunan sevecenlik duygusunun, cinsel olgunluğa ulaşmak için, —belki pek de ulaşamayarak— yeni yetişmelik döneminin duyusallığıyle bağdaşmağa nasıl çabaladığını gördük);

c) Norma ile patolojik arasındaki sınırların belirsizliği;

d) Nevrozların ve sapıklıkların oluşma mekanizması;

(En berbat sapıklıkta bile, Freud'a göre, cinsel dürtünün idealleştirilmesini simgeleyen eylem payı vardır. Aşkın yüce gücü ancak böyle sapmalarda kendini daha etkin belli eder. Cinsellikte en soylu ve en bayağı neler varsa, bunların hepsi de en kapalı başbaşa ilişkilerdedir. Tüm cinsel yaşamımızı yöneten erotik fantezide sapıklığın tuzu biberi hiç bir zaman eksik değildir. Cinsel yaşamı üreme işleviyle sınırlanamaz; onda her zaman 'yasak bozma'nın çeşnisi bulunmalıdır. Bizler, hiç değilse imgeleme planında, sapıklıklar yaşamadan edemeyiz.)

e) Nevroz'la yüceltme'nin birbirine benzeyen ve birbirinden farklı yanları;

f) Kişinin uygarlık içindeki tedirgin durumu.

Freud'un bazı çalışmaları kıyasıya eleştirildi; örneğin Karfft Ebing, bunların 'bilimsel peri masallarından başka şeyler olmadıklarını' söyledi. Ama elbette ki bilinmez bir dünyanın keşfine girişil-

diğinde, yanılgılar olabilir; yanlış yollar tutulabilir. Örneğin, cinsellikten arınmış bir istekten doğan sevecenlik psikojenezi, aşkın birçok çiftlerde cinsel ilişkiden sonra doğduğunu açıklayamıyor. Freud'a bakarsanız, cinsel isteğin doyumlanmasıyle sevecenlik kaynaklarının kuruması gerektiğini kubullenmek zorunda kalırsınız.

Ona bazı başka bakımlardan da çıkışılabilir. Doğa ile Kültür arasındaki çatışkıyı görerek sanki büyülenen Freud, toplumsal yaşamın içgüdüler üzerindeki yararlı etkisini de değerlendirememiştir. Evet, toplum, her birimize uzlaşmazlık ve yoksunluk cezaları kesiyor ama bir yandan da sempati, yardımlaşma ve dostluk duygularını geliştiriyor.

Günümüzün birçok psikanalistleri 'ölüm içgüdüsü' kavramını da yadsıyorlar; Horney ve Fromm gibi bazıları da temeldeki korkunun (Peur archaique) —anneden ayrılmak ve Oidipus iğdişlemesinden değil— bireyin içgüdüsel ve daha başka birikimlerinin toplum baskılarıyle yağmalanmasının doğurduğu 'içine atma' ve düşmanlık duygularından ileri geldiğini öne sürüyorlar. Tehlikeli baskıların çoğu, yoksun kılınmanın tepkileri olan öfkenin ve düşmanlığın ürünüdür.

Öte yandan, son deneylerle ortaya çıktığına göre, yoksun kılınmadan sonra kaydedilen davranışlar, Freud'un öngördüğünden çok daha ayrıntılıdır. Donup kalmaktan işi şakaya vurmağa, boyun eğmekten başkaldırmağa, yeni koşullara uymaktan düpedüz karşı koymağa kadar sayısız çeşidi var saldırganlığın...

Ama, bağışlamalıyız Freud'u: çocuklar üzerinde doğrudan doğruya gözlem yapabilmiş değil o; onun dev yapıtı 200 kadar klinik olguya dayanmaktadır, o kadar... Ve, işin mucizesi şuradadır ki Freud'dan sonra yapılan bunca gözlemler ve deneyler, genellikle, onun bulgularını doğrulamış, pekiştirmiştir.

Yalnız, psikanaliz bizim gözümüzü kamaştırmamalı; onun bulgularıyle sınırlanıp keyfimize bakmamalıyız. Bilimsel ilerleme bu yüzden engellenebilir. Psikanaliz, dokunulmaz bir dogma haline sokulmamalıdır. Gerçeğin yönünü gözden kaçırıp da 'dünyanın

altı günde dayalı döşeli yaratıldığına' inanmaktan farksız olur bu...

Minkowski şöyle yazıyor: «Türüm (tekevvün: genèse) düşüncesi, günümüzde, zihinleri kurcalayan bir sorun gibi oldu. Bir olgu'nun nedenini keşfettik mi Doğayı da tümden ele geçirdiğimizi sanıyoruz Ama bilmeliyiz ki nedensellik ilkesi, 'güncel'den kaçma eğilimimizin binbir görüntüsünden başka bir şey değildir. Hemen, tutarız, 'güncel'e 'geçmiş'in karakterini giydirmeğe kalkışırız. Belli başlı özelliklerini ortaya çıkarmak için hiç bir girişimde bulunmadan, o incelenen olgu'yu kendi nedensellik gereksinimimize kurban ederiz.»

İşte biz, kitabımızın ilk bölümünden —bakterilerde cinselliğin deneysel verilerinden— başlayarak, konuyu basamak basamak geliştirmek yoluyle, böyle bir tuzağa düşmekten sakınmağa çalışıyoruz.

Kuramları sürekli olarak gerçeğin mihenk taşına vurmanın büyük önemi ve yararı vardır.

Değinmeğe başlayacağımız 'cinsellik deneyimleri'de, gereğinde, yine bu mihenk taşına vurma zorunluğu ile doğrulanacak.

V

DENEYSEL ve KLİNİK ÇAĞ

1. TARİH

Cinsel olgu'nun hem bireyin kişiliği hem de toplumun gidişiyle özdeşleşebilmesi için, ipucu vermiştir bize Freud. Yalnız, toplumsal utanma ölçüleri ve yasaklar, bu konudaki birçok 'bilinmez'lerin aydınlığa kavuşmasını engellemişti o sıralar... Normal cinsel fizyoloji bilisizliği içinde, herkes kendi eğilimlerine göre 'ahkâm' kesiyordu.

Doktorların öğütleri, seksoloji kitapları gelenek'le sınırlıydı. Sayıları pek az olan ve sağlam istatistiklere dayanmayan gözlemler üzerinde yorum yapmanın, sonuçlara ve yargılara varmanın olanağı yoktu. Otuzbir'i yalnız akıl hastalarında gözlemlemiş olan Krafft Ebing, bunu tüm sapıklıkların anası diye ilân edivermişti. Eğer yeni yetişmelerden %95'inin kendilerini —sık yada seyrek— otuzbir'e kaptırdıklarını bilseydi, elbette öyle düşünmeyecekti.

Cinsel sorunlarını açmağa gelen çiftler karşısında doktorlar kendi bilgisizliklerini örtmek için, psiko-terapi yoluyle onların morallerini yükseltmeğe çalışmaktan başka bir şey yapamıyorlardı; tabiî, sonuç da sıfır oluyordu. Hangi ölçülerle davranılıyordu da 'şöyle' bir cinsel durum için 'şöyle', 'böyle' bir cinsel durum için 'böyle' bir öğüt veriliyordu? Yetersizliklerin, soğuklukların, iktidarsızlıkların tedavisinde hangi verilere dayanılıyordu? Hayvanlar üzerinde yapılan gözlemler ve deneyler ne denli önemli olursa olsun, insan davranışının tinsel boyutlarıyle karşılaştırılamazlar; insanın cinsel davranışları ve sapıklıkları üzerinde bizi pek aydınlatamazlar.

İşin doğrusu, Kinsey'den önce hiç kimse, varsayımlarını sağlam bilimsel kanıtlara oturtabilecek yeterlikte bir istatistik hazinesine sahip olamamaştır.

(Kinsey'in ilk habercisi belki de Rabelais oldu: Rabelais, kendi ilindeki vaftiz'lerin tarihlerini bir deftere geçirerek, cinsel işlem'in Ocak ve Şubat aylarında artış gösterdiğini saptadı.

(Bir de, evlilik bağdaşması üzerine, 19'uncu yy.'dan kalma bir Alman istatistiği var. Bu istatistiğe göre, 100 yuvadan 48'i mutsuz; 36'sında eşler evlilik bağlarını koruyorlar ama kaçamak zinalar da eksik değil; ancak 15'inde tam bir anlaşma ve karşılıklı bağlılık var. Bu belge elbette ki tartışma kaldırır; zina olaylarını güvenilir sayılara bağlamak bugün için bile olanak dışıdır. Ama yine de, bu Alman belgesi —evlilik yaşamı istatistikleri alanında— kuşkusuz, en eski belge olarak öncü bir anlam taşımaktadır.)

Kinsey

Tipik Viktorya göreneklerine bağlı, seksolog değil de biyoloji bilginleri yetiştirmiş bir aileden gelen Kinsey, önceleri hiç de, cinselliği deneysel bir temele oturtacak bir adam gibi görünmüyordu. (Kendini otuzbır'e kaptırmış kolejli bir arkadaşına verdiği öğüt, bu bakımdan pek ilginç: «Dostum, İsa'nın önünde diz çök; içindeki şeytanı kovup çıkarması için yalvar ona...»

1937'de İndiana Üniversitesi, evliliğe hazırlık kursları için onu görevlendirdiği zaman, eşekarılarında uyuz hastalığı üzerine geniş ve derin bilgilere sahipti ama insanoğlunun cinsel davranışları konusunda bir şeycikler bilmiyordu. Bununla birlikte, tecrübeli bır biyoloji bilgini olarak, güçlü bir anket yöntemi koydu ortaya; gecikmeden de uygulamağa girişti bu yöntemi.

«Hastayla konuşurken, diyordu, yalnız onun anlattıklarıyle değil, onun *kendisiyle* de ilgilenmek gerekir. Onu baskı altına almadan, gözlerinizi gözlerine ayarlamağa çalışacaksınız.»

Hastasının tam güvenini ve içtenliğini kazanmadan, Kinsey,

'ince' konulara hiç değinmez. Söz götürmez başarısını insana sokulmayı bilmek sanatına borçludur. Kişi'nin şöyle yada böyle görünmesi değil, kişi'nin şöyle yada böyle olması ilgilendirir onu. Saygınlık ve sempati toplamakta üstüne yoktur. Karşısındakine sorular yöneltirken, kendi değer yargıları bakımından ipucu vermemeğe çok dikkat eder. Çalışma arkadaşlarının da böyle davranmalarını ister; yoksa, almaz onları ekibine:

«Otuzbir'in çocuk işi olduğunu; evlilik öncesi ve evlilikte evlilik dışı cinsel ilişkilerin zararlı olduğunu; homoseksüelliğin anormal ve hayvanlarla ilişki kurmanın kaba ve adi olduğunu söylüyorsunuz. Eh, o halde, araştırmalar yapmağa kalkarak vaktinizi ziyan etmenin ne gereği var?» diye çıkışıp savar başından...

Kinsey'in bir ustalığı da —hastasıyle diyaloğunu iyice sağladıktan sonra— açık, direkt, yalın sorular sorabilmesi. Sözcüklerini seçerken birtakım mecazların maskelerini kullanmaması, ve her tür cinsel davranış itiraflarını rahatlıkla karşılamağa hazır olduğuna hastasını inandırması..

İşte, Kinsey, paha biçilmez gözlem ve diyaloğ dosyalarını böyle doldurdu. Dosyalar bu nedenledir ki derin yankılar uyandırdı. Onun en ilginç katkısı, Amerikan toplumu içinde cinsel davranışlar bakımından ne denli çeşitlilik olduğunu göstermesidir. Kinsey, bu çeşitliliği, bireyin sosyal, kültürel ve ekonomik durumu bakımından değerlendirmeyi ve yorumlamayı da ihmal etmemiştir:

«Alt basamaklarda, diyor, erotik peşrevlere önem verilmez; *buna* karşılık, yüksek sınıflarda, okşamalar —hatta en yoğun sevişme anlarında bile— saatlerce uzayıp gider. Uzayıp gider ama, genellikle tam bir çiftleşme geıçekleşmez. Okşayışların amacı ve sonucu sayılması gereken orgazm, ilkokul öğrenimi görmüşlerde %16, orta öğrenim görmüşlerde % 32, yükseköğrenim görmüşlerde ise (ki otuzunda ortalama olarak evlenmemiş bulunuyorlar) % 61 oranında gerçekleşmektedir.»

Kinsey'in birçok gözlemleri, Masters'ın ve Johnson'un deneyleriyle doğrulanmıştır. Ama bu ikisi, bütün dikkatlerine ve ustalıklarına karşın, önemli bir noktada 'bilimsel bir hata' işle-

mişlerdir: hastaların getirdikleri (yani ikinci elden) bilgilere dayandırmışlardır görüşlerini. Oysa, hastanın kendi üzerindeki gözlemleri (auto-observation) ihtiyatla karşılanmalıdır. Bunun farkındaydı Kinsey:

«Cinsel işlem'e katılan kişi fizyolojik bakımdan gözlemci olamaz. Cinsel bir ayaklanmaya kaptırmıştır kendini o; doğru dürüst ne görebilir, ne işitebilir, ne tadabilir, ne de hissedebilir. Hele orgazm kasırgası sırasında, onun duyularından gözlemcilik beklemek saflık olur. Orgazm serüvenlerini anlatmağa kalkışanlar birtakım edebî tasvirler yapmaktan ileri gidemezler; cinsel ilişkiye değgin fizyolojik yoruma böyle öykülerin bir katkı sağladığı pek görülmemiştir.»

Yaşamının sonlarında, Kinsey, bütün gözlemlerini en geliştirilmiş ölçme aletlerinin kontrolundan geçirmeğe karar verdi; ama, yetmedi ömrü buna (1856'da öldü). İşin yaman onuru Johnson'la Masters'a sasip oldu.

Masters ve Johnson

Masters 1954'te Saint-Louis Üniversitesinde cinsellik üzerine o ünlü deneylerine başlarken, her şeyden önce, orospuların yardımına başvurdu. Onlar da ona «baştan çıkarma tekniklerinin sayısız çeşitlerini» öğrettiler.

Buna paralel olarak, Masters, laboratuvarını en modern araştırma araçlarıyle donattı: elektrokardiyograf, elektroensefalograf, elektromiyogram, vajina yağ salgılarının asit derecesini ölçecek elktronik sondalar, jenital organların uğradığı değişimleri gözle görmeyi sağlayan kolposkop (colposcope)lar, hatta —(meme tepesi, küçük dudaklar, klitoris ve uterus boynu... gibi)— bütün hoşlanma bölgelerinde, cinsel birleşmenin değişik safhalarında olup bitenleri fişleyecek kayıt düzenlemeleri...

Kuşkusuz, eleştiriler hemen başladı: efendim, nasıl olurdu da cinselliği ancak geçim uğruna yaşayan orospular, cinsel fizyolojinin daha iyi anlaşılabilmesine değerli bir katkıda bulunabilirlerdi?

Pelvis'e Kan Hücumunun Belirtiler Birliği (Syndrome)

Pelvis'e kan hücumunun belirtiler birliği konusunda Masters ve Jolinson bu bakımdan kanıt da getirdiler: Altı saat süren 'mesleksel' bir çalışma sırasında 27 cinsel ilişkiye 'uğrayan' ve bu ilişkilerden hiç birinde orgazma ulaşmayan bir orospuyu gözlem altına aldılar. Kadın, bir tür sıkıntıdan ve 'pelvis' kramplarından yakınıyordu; sinirli ve gergindi. Jinekolojik muayene sonucunda: 1) Uterus'un üç kat büyümüş olduğu, 2) yakın çevredeki bütün dokularda damarlarda ve eklem bağlantılarında tıkanma ve ödem (oedème) görüldü. Gözlemden sonra, kadın, orgazm haline gelinceye kadar kendi yeğlediği 'üsluba' göre otuzbire başvurunca —sanki bir büyücü eliyle— bütün o belirtiler ortadan kalkıverdi; adamakıllı rahatlamıştı kadın.

Bu sınırlı gözlemle ortaya çıkan pelvis'e kan hücumunun belirtiler birliği, yalnız orospulara özgü bir durum değildir. Ağırlıktan, pelvis kramplarından, ve tinsel doyumsuzluktan yakınmak için kendi jinekologlarına başvuran birçok kadınlar da bunun kurbanları arasındadır. Laboratuvar deneyleri, bu belirtiler birliğinin orgazm'a yeşil ışık yakılmamasından ileri geldiğini gösteriyor. Gerçekten, orgazm'a ulaşamamak, yoğun cinsel istekleninmenin sürüp gitmesine neden olmaktadır.

Masters ve Johnson, yine de, deneylerinde *yalnız* orospuları kullanmak kararından vazgeçmiş olmalılar ki 'gönüllü' kadınlar aramağa da giriştiler. Berikilerin bir çeşit 'göçebe' yaşantıları sürekli bir gözlemi olanaksız kılıyordu. Öte yandan, pelvis'e kan hücumu onların 'mesleksel' bir karakteristiği olduğu için, normal cinsel fizyolojide zihin karıştırıcı bir etken olabilirdi.

Oysa 'gönüllü' genç kadınlarla daha uzun ve sistemli görüşmeler yapılabilir, bu arada da değişik birçok faktörler aydınlığa kavuşabilirdi. Yalnız, bu 'gönüllü'lerin iki tabu'yu yenmeleri gerekiyordu: çırılçıplak soyunma tabu'sunu, bir de giriştikleri cinsel işlem sırasında üçüncü bir şahsın hazır bulunması tabu'sunu...

Kimliklerini saklı tutmak konusunda Masters onlara güvence verdi. Ve onları programına ortak etti: onlara her 'deneme'den neler beklediği konusunda açıklamalarda bulundu:

«Bakınız, diyordu onlara örneğin, bakınız, işte bu gördüğünüz bir elektrokardiyograf'tır; cinsel reaksiyonun dört evresi sırasında kalbin 'davranışlarını' bütün ayrıntılarıyle gösterecek. Yaşlı ve kalpli kimselere tavsiyelerde bulunmamız için bu gözlem bizlere yararlı olabilecek.»

Laboratuvardaki teknik personel —yani üçüncü kişi, röntgenci gibi davranmaktan dikkatle kaçınacak, yalnız işiyle gücüyle uğraşacaktı. Böylece Masters, elden geldiğince, gönüllüleri sıkmamış olacaktı.

Sayıları 694'ü bulan gönüllüler, bu koşullar altında, laboratuvarın havasına rahatlıkla uydular. Kısa sürede kendi alışılmış cinsel duyarlıklarını buldular; hatta, içlerinden çoğu, bu arada ustalıklarını arttırdılar, erotik 'dile gelme' üsluplarını zenginleştirdiler.

Kinsey'le Masters'ın —bu iki araştırmacının— yiğitliklerini daha iyi değerlendirmek için şu kadarını belirtelim: Fransızların cinselliği üzerine o günlere değin istatistiklere dayanan hiç bir inceleme yoktu. «Planning Familial = Aile Planlaması»nca girişilen «*Simon Raporu*» Kinsey'in ilk çalışmalarından ancak yirmi yıl sonra yayımlanmıştır.

Masters'ın deneylerine gelince, bu gün Avrupa'da onlarla eşdeğerde bir çalışma hâlâ yapılmış değil...

Eski görüşleri genişleten, çarpık çurpuk efsaneleri ortadan kaldıran ve tedavi yöntemlerine etkinlik kazandıran bu deneysel kazançlarla donanmış olarak, artık, hastalarımızı kıvrandıran sorunlara eğilebilir, onların sorunlarını yanıtlayabiliriz.

2. EROTİK PEŞREVLER ve CİNSEL İLİŞKİLER

SORU: Kadında ve erkekte cinsel fonksiyon başka başka mıdır?

Öyle gibi görünür ama, hayır. Her ikisinde de cinsel fonksiyon, artık klasik sayılan dört evreden geçer. (Başkalık, eğer varsa, davranış biçimlerindedir.)

— Duygulanma evresi,
— Plato (yayla) evresi,
— Orgazm evresi,
— Karar kılma evresi.

SORU: Erkekte ve kadında isteğin uyanması ne gibi belirtilerle anlaşılır?

Erkekte bu apaçık ve hemen belli olur: petek gözü esnek kanallara kan yürümesiyle, normal boyunun iki katı hatta daha da fazla uzayan penis ereksiyon gösterir. Az sonra da, testikül-lerde büyüme olur, ki bu da jenital vazo-konjestiyon'un yoğunlaşmış olması demektir.

Kadında ise isteklenme belirtileri daha bir 'ince', daha bir 'dolambaçlı'dır. Şöylece sıralayalım onları:

1) Vajina'da yağ salgılaması olur. (Birkaç saniyede oluşan bu salgılama, birbirinden etkili, birbirinden ince nedenlerden ileri gelebilir: erotik imgelemelerden ve düşüncelerden, meme

başının okşanmasından, ve elbette en elverişlisi, jenital organların birbirine değmesinden.)

Kadında vajinanın hemen hemen kuru iken ıslanması ne ise, erkekte de penis ereksiyonu odur. Uzun zamanlar sanıldığının aksine, vajinadaki ıslaklık, ne uterus sıvısının salgılanmasından ileri gelmektedir, ne de Bartholin bezlerin salgılamalarından...

Alında ter inci inci nasıl belirirse, genişleyen kan damarlarından minicik minicik damlalar vajinanın iç çevresinde belirir, sonra da bir 'yağlama sisi' oluşur.

2) Birkaç dakika içinde klitoris bezi ve uzantısı büyür. Bu, isteklenmenin yoğunluğundan çok, cinsel uyanmada klitoris'in temel noktalardan biri olmasıyle bağıntılıdır. Bu bakımdan, Venüs Tepesi'nin doğrudan doğruya uyarılmasının çok etkin olduğu kolayca anlaşılıyor.

3) Meme bezleri de öyle genişler ki meme tepesini çevreleyen çember, iyice kabarır ve meme tepesinin ereksiyonunu maskeler. Ama aslında, meme tepesi ereksiyonu cinsel hazırlığın ayrıcalıklı bir kanıtıdır.

4) Büyük dudaklar ve küçük dudaklar birbirlerinden ayrılıp açılırlar.

5) Kan yürümesi bütün organizmayı sarmakta gecikmez. Nabız hızlanır; kan basıncı yükselir; karın üzerinde kırmızılıklar görülür; bu kırmızılıklar göğüse ve memelere kadar yayılır.

SORU: Kadında hangi evre, erkekteki penis ereksiyonu evresine karşılıktır?

Bu, bazılarının sandıkları gibi, klitoris'in ereksiyonu değil, kadınca isteklenmenin ilk kanıtı olan vajina yağlanmasıdır.

İşte bizi iki önemli saptamaya götürecek bir adım: Daha önceden vajinasında yağlanma hazırlığı olmadan cinsel ilişkiye kalkışan kadın, tam bir penis ereksiyonuna ulaşmadan aynı işe girişen erkeğin durumuna düşmek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Yağlanma, penis'in girmesi için vajina'nın vazgeçilmez hazırlığıdır.

Erkek eş, çok kez, aceleci davranmak hatasına düşerek, klitoris üzerinde oyuna girişir. Klitoris, kadında cinselliğin —tam etimolojik sözlük anlamında— orkestra şefi, anahtarı diye ün salmıştır.

İsteği dile getiren reaksiyonların kronolojisinde, vajina yağlanması, hemen yukarda gördüğümüz gibi, klitoris'in şişmesinden öncedir.

Cinsel ilişkiye elverişliliğin kanıtı olan vajina yağlanması gerçekleşmeden, klitoris bölgesindeki vakitsiz uyanma, amaçlanan sonuca karşıt bir durum yaratabilir. Bu organın o denli tatlı bir duyarlığı vardır ki kadının hazırlanıp ayartılmasındaki etkisi yadsınamaz. Ama, vajina içinde yağ salgılanması oluşmadan girişilecek penis zorlaması, kadına sinirlenme ve ret tepkisine yol açar.

Kısacası, istek'le duyarlık bir arada yaşanmalıdır.

SORU: Cinsel birleşmede erotik peşrevlerin rolü nedir? Bize göre bu rol, *çifte rol*'dür.

a) Erotik peşrevler, en başta, elden geldiğince, eşlerde cinsel birleşmenin değişik evrelerini dengelemeğe ve aynı dakikalara rastlatmağa yarar. Böyle bir dengenin ve zaman ayarlamasının önemi hiç de azımsanmamalıdır. İsteklenme basamaklarında ve orgazm doruğunda eşlerin birbirine oranla fazla aceleci olmaları yada fazla geride kalmaları —belki ikisini birden değilse bile— birisini, cinsel birleşmenin yüce mutluluğu bakımından, düş kırıklığına uğratabilir.

Bu peşrevlerin gerekliliği, kadının da, erkeğin de bunlarsız seviştiklerinin görülmemiş olmasından belli... Tüm insansı maymunlar, örneğin babouin'ler, elleriyle ve ağızlarıyle birbirlerini bir süre azdırmadan çiftleşmiyorlar. Aşağı düzeydeki birçok memeliler de, erotik peşrevlerinde koklaşmaya özel bir yer ve zaman ayırıyorlar; birbirlerini yalıyorlar, ısırıyorlar, burunlarını birbirlerinin şurasına burasına sürterek derin derin soluk alıp veriyorlar.

Erotik oyunları alabildiğine çeşitlendirmek için, insanoğlunun da başka türlü davranması düşünülemezdi elbette. Ama, insanoğlu bu yaratıcılıkta hayvanları fersah fersah geride bırakmıştır.

Köpek kızgın dişisinin büyük ve küçük dudaklarındaki salgıları yalarken, ancak, kendi biyolojisinin yazgısında yer alan koklama refleksine uymaktadır. Oysa, kişi, kendi uysal dürtülerine dilediği biçimleri verir ve dilediği şeye, dilediği amaca yönelir. İşte bu bakımlardan, cinsel peşrevin rolü, eş'te cinsel isteği ve elverişliliği arttırmaktan ibaret sayılabilir; ama rol bu kadarla bitmiyor.

b) Gerçekten, erotik peşrevlerin böylesine yaygın olmasında daha derin bir neden aramalıyız: Çocukluk çağının bütün o sapık kaprislerini su yüzüne çıkararak, çocuksu aşk cennetlerinin kapısını ardına kadar açan ancak erotik peşrevlerdir. Freud'un ısrarla üzerinde durduğu bir noktadır bu. Düşünün: görme, işitme, tat alma, koklama, dokunma... bütün duyu organları seferber olmuş... Çiftleşme'nin üretme amacına boyun eğmeden önce, sapık eğilimlerimizin her biri, zincirinden boşanmış, türlü tuhaflıklarla cirit atıyor çılgınca... Sevişme dediğin de olur mu başka türlü?

İlkel bir Afrika topluluğunda cinsel birleşmeye peşrevlik eden sadik 'manevraları' Malinowski şöyle anlatıyor:

«Okşamalar gitgide çılgınlaşır; ağız da 'cepheye' katılır: dil emişmeleri, dil sürtüşmeleri başlar; dudaklar karşılıklı içten emilir; kanatmacasına ısırılır. Dişler de sürülür savaşa: eşler birbirinin yanağını, burnunu, çenesini ısırır. Parmaklarını birbirlerinin saçlarına geçirip dolar; yolar demet demet...

«Hoyratlığı sevişirken ele almaktan yana, kadın daha ileri gitmektedir. Tırmık ve ısırık izlerinin kadınlardan çok erkeklerde daha derin izler bıraktığını gözlerimle gördüm. Yırtıp parçalamakta kadının üstüne yok.»

Demek, ağızda hem erotik hem de saldırgan eğilimler var. Bu bakımdan, öpmek çok ölçülü bir sınırdır; bazı maymunların bile öpüştükleri olmaktadır. Ama, yine de, öpme insana özgü

sayılıyor; türlüsü var öpmenin; ve bunların her biri kişiliğimizin bir bölümünü ortaya koyuyor. Hem uyarıyor, hem doyuruyor; sevecenliğimizi de, isteklenişimizi de, saldırganlığımızı da...

SORU: Erkekte ve kadında en duyarlı isteklenme 'bölgeleri' nereleridir?

Erkekte: penis'in alt yüzü, testiküller ve apışlar... cinsel isteklenmenin bam telleridir.

Kadında: cinsel isteklenme topografyası şu noktalarda doruklaşır:

— Klitoris'te ve Venüs Tepesi'nde;

— Çok duyarlı olan küçük dudaklarda (renkleri şarap tortusuna dönüştüğünde, orgazm ha oldu ha olacak demektir);

— Tepe aşağı çizilmiş bir üçgenin kapladığı alanda (aşağıda vajina girişi, yukarda memeler) ki, sevişmede, erkeğin cinsel davranışının öpüşlerle dile geldiği bir bölgedir.

Elbette başka isteklenme bölgeleri de yok değil: kulak memesi, butların iç yanları, kaba etler,... vb... (Bunlar hep, çocukluk çağından kalma bölgelerdir ki, cinsel birleşmenin fırtınası içinde, yeniden keşfedilir. Rousseau'nun daha yukarlarda aktardığımız gözlemlerini anımsatmak isteriz burada. Freud da haklı olarak şöyle bir sav ileri sürmemiş miydi:

«Çocukluk çağı cinselliği, yalnız ağız, anus ve jenital organların acemice fonksiyonlarına değil, insan bedeninin herhangi bir yerine de dayandırılabilir.»

SORU: Sevişenlerin çoğu, neden, erotik peşrevleri cinsel ilişkiden daha yoğun bir hoşlanma kaynağı sayarlar?

Neden? Çünkü, bu peşrevler, çocukluk çağı cinselliğinin kurulmuş zemberekleridir; bunlar, kişiye, türlü eğilimlerini kanatlandırabilmesi bakımından; olanak sağlar. Bu erotik oyunlarda eşlerin her biri, hem görmek hem de görülmek, emmek, tırmalamak, ısırmak, kurtça yada kuzuca ne türlü eğilimleri varsa hepsini gerçekleştirmek isterler. 'Aşk yapmak' bu bakımdan, an-

nelik - babalık oynamak fantezisine dönüşür. Bu arada bir sürü Oidipusçu anılar da uyanır.

Okşamalar, kucaklaşıp sarılmalar, ağız - jenital bölge manevraları, ana - baba baskısı altında kalmış bölgelere de sıçrar. Uzayıp giden peşrevlerle doyum sağlayıp orgazm'a ulaşmak sonucu, istenmeyen gebelikler de önlenmiş olur.

SORU: Erotik peşrevlerle gebelik kesin olarak önlenebilir mi?

Gerektiği kadar değil... 'El değmemiş' bir sürü genç kız doktorların kapısını aşındırıp duruyor. El değmemiş ama gebe bunlar... Peki, acaba olup biten nedir?

Durum çoğunlukla şöyle: Uzayıp giden ve yinelenen sevişmeler yüzünden, kızlık zarının esnek ağzı gevşemiştir. Böylece, bir gün, cinsel 'eylem' dört başı mamur gerçekleşiverir; farkına varılmadan, acısız, kanamasız... Genç kızın (...artık, daha doğrusu, genç kadının) haberi bile yoktur. Penis, vestibül'ün ve zarın dışında kaldığı halde, bir çeşit basınçlı pompalamayla, sperma, vajina boşluğuna işlenmiştir.

Sperma boşalması olmaksızın da gerçekleşebilir döllenme. Şöyle ki:

Daha önceden, penis'in ucunda sızıntı halinde bir sperma damlacığı toplanmış olabilir; laboratuvar incelemelerinde böyle bir damlacıkta elli bin kadar spermatozoid sayılmaktadır. Bu gibi 'kaza'larda, erkek, haklı bir içtenlikle, 'Ben suçsuzum'der durur.

SORU: Eşler, salt erotik peşrevlerle gerçek doyuma ulaşabilirler mi?

Erotik oyunları tek amaç edinen hali vakti yerinde sınıftan eşler bakımından, bu soruya 'Eh, az çok öyle...' diye karşılık verebiliriz. Ama, çoğu zaman, isteklenme, hoşlanış basamağında bırakılırsa, bundan türlü sakıncalar doğar. Biriken ve yoğunlaşan gerilimin tam bir birleşmeyle 'sağılması' gereklidir. Sevişmede 'kendiliğindenlik' sonuna kadar hüküm sürmelidir. Parça

parça tüm duyular ve eğilimler, psiko-seksüel olgunluk mucizesini yaratmak üzere, aşk oyununun buyruğuna girerler, aşk oyunu için tüm erotik marifetlerini bir araya getirirler.

SORU: Orgazm belirtileri nelerdir?

Erkekte orgazm, sperma boşalmasıdır. Bir sıra ritmik sıkılıp açılmalarla, tohum dışarı fırlatılır. Gerçekte bu süreç iki zamanlıdır:

1) Birinci evrede, tohum borularıyle prostat bezi, sperma sıvısını idrar yoluna pompalamak için, büzülüp açılmalarını birleştirirler. İdrar yolunun hacmi üç kat artar; genişler de... Orgazm'ın kapıya geldiğini ve kaçınılmazlığını erkek böylece fark eder.

2) İkinci evrede, ritmik büzülüp açılmalar penis'teki sidik yolu boyunca ilerler; güçlü basınç etkisiyle sperma bir metre kadar ileriye fışkırır.

Kadında orgazm, alt üçte bir bölümünde başlayan bir sıra büzülüp açılmalarla, kendine özgü bir nitelik göstorir. Buna 'orgazm platformu' deniliyor. Bu büzülüp açılmalar —tıpkı erkekteki gibi— saniyenin beşte dördü kadar bir zaman aralığıyle, ayrı ayrı dalgalar halinde birbirini izler. Sayıları orgazm'ın yoğunluğuna bakar. Accmi yada bu işte yeteneksiz kadınlarda ikiye üçe indiği, 'marifetli' kadınlarda ise, eğer havasını bulursa, yirmi beşe kadar çıktığı olur.

Kadın, orgazm'ın gelip çattığını vajina platformunda başlayan spazm'dan anlar.

SORU: Kadında orgazm gerçeğinin belirtilerini saptamağa yarayacak ölçütler (critéres) var mıdır?

Bu gün bile çoğu kadınlar orgazm numarası yapıyorlar. Belli dakikalar gelince, haydi bakalım, kesik kesik soluk alıp vermeğe, kıvranmağa başlıyorlar; sonra da bir 'sözde tükenişle' kendilerini bırakıyorlar.

Böylcleri, yapmacık davranışlarını, başlıca şu iki nedene

dayanarak haklı göstermeğe çalışmaktadırlar: 'soğuk kadın' damgası yemek korkusu bir; bir de eşlerinin erkeklik yeteneklerini ispatlamak istemi...

Artık Viktorya çağı çok gerilerde kalmıştır. Cinsel mutluluğu tadacak olan kadın, artık utanmanın boyunduruğunda değildir.

Nesnel ölçütler pek belirlenmiş değil ama, kadında orgazm bir gerçek... Göğüs altını saran kızıllık, omuzlardan aşağı boncuk boncuk terleme, hele özellikle meme başı tomurcuklarının iyice şişmesi...

Bu tomurcukların bir tür ereksiyon görüntüsü bağlaması, belki de, onları çevreleyen esmer hale'nin pörsümesi sonucu optik bir yanılgıdır ama yine de orgazm gerçeğinin oluştuğunu kanıtlayan en canlı tanıktır.

Erkekte, birleşme'nin karar evresi, cinsel kızartıların yitmesiyle eş zamanlıdır. Erkek orgazmından arta kalan en somut belirti ise, penis ereksiyonunun gevşemesidir. Bu gevşeme iki evrede oluşur.

SORU: Kadın ve erkek orgazmlarının aynı zamana gelmesi gerekli midir?

Ovidius'un şöyle bir öğüdü var: «Acemi kaptan, bütün yelkenleri fora edip de eşini arkada bırakma sakın; seni geçmesine de meydan verme. Limana birlikte girin.» Uzmanca bir öğüt bu; bu gün de seksoloji kitapları böyle diyor. Ne yazık ki çoğu sevgililer ve eşler, birlikte orgazma tırmanma mutluluğunun değerini pek bilemiyorlar. Oysa, cinsel birleşme yalnız teknik bir işlem değildir. Cinsel birleşme eşlerin, sevgililerin damarlarından, sinirlerinden, kültürlerinden damıtılmış neleri varsa onların tümünü birbirlerine sundukları, sergiledikleri yüce bir 'tanışma'dır. O halde ortaya bir 'altın kural' çıkıyor: «Cinsel birleşme süresince başlıca amacın, eşini daha yoğun, daha derin doyumlamak olsun...» Eşler, karşılıklı birbirlerinde uyandırdıkları hoşlanmaların kıvancıyle, kendi hoşlanışlarını da katmerlendirmiş olurlar.

Orgazm 'buluşması' gerçekleşmezse, bu yüzden, bazı durumlarda eşler arası bağdaşma sarsılır mı? Erkekte hastalık derecesinde yer eden erken boşalma, sonra, bir de, cinsel ilişkinin değişik evrelerinde eşlerin atbaşı ilerleyişleri, birtakım somut güçlükler doğurabilir: eşlerden biri 'yarıda bırakılmışlık' gerilimine düşer; tabiî öbürü de böyle bir sonucun sorumlusu olduğu için utanç duyar. İşte, erotik peşrevler —isteklenme basamaklarını dengelemek, ve isteklenmenin yoğunlaşma hızını elden geldiğince zaman ayarlamasına bağlamak bakımından— görülüyor ki, çok önemli bir rol oynamaktadır.

Ama, bu peşrevler, yine de, doktorlarca saptanmış nevroz hallerinde, bu yapıcı rollerini gerçekleştiremiyorlar.

SORU: Çeşitli cinsel ilişki pozisyonlarının, hoşlanma yada gebe kalabilme açısından, üstün elverişlilikleri var mıdır?

Masters'la Johnson'un deneylerine değin, yüz yüze birleşme pozisyonlarının daha kamçılayıcı olduğu düşüncesi üstün gelmekteydi. Bu pozisyon, klitoris'i ritmik baskı altında tutmak için en elverişli sayılmaktaydı.

Bu günse artık, cinsel birleşme'nin kendine özgü dört klasik evrede oluştuğu bilinmektedir. Yeğlenen pozisyon ne olursa olsun, klitoris sürekli bir 'baştan çıkarılma'nın etkisi altındadır. Bu yalnız doğrudan doğruya penis'in marifeti değildir; ilişki sırasında küçük dudakların açılıp kapanması da klitoris'in şapkacığında hoşlanmalar uyandırır.

Şu da var: bazı pozisyonlar —hem 'yeni' olmaları, hem de ellere serbestçe hareket olanağı sağlamaları bakımından— cinsel hızlanmayı kırbaçlayabilir. Kadının at biner biçimindeki pozisyonu, bu bakımdan, Eski Çağ'da yaygın bir moda idi. Günümüz Fransız yazarlarından Martial'in, «... Karısı, Hektor'a binerdi.» deyimi ilginçtir. Gerçekten, yoğun hoşlanmalara tezgâh olan bu pozisyonun bir tek sakıncası var: erkeği edilgen duruma sokması...

«Kadın en kolaylıkla, dört ayaklı hayvan pozisyonunda döl-

lenir» diyen Lucretius'un hatırı kalmasın ama, tazı duruşu, bu bakımdan hiç de elverişli değildir. Lucretius'un gerekçesi şuydu: «... çünkü böylece, gövdenin eğilmesi ve kalçaların kalkması sayesinde, tohumlar kolayca hedefe ulaşırlar.» Oysa, sperma, ağırlık etkisiyle, hedefe varamadan, dışarıya sızıp çıkar. Bundan başka, kadının diz-göğüs pozisyonu vajina boşluğuna hava girmesine yol açar.

Yüz yüze birleşme insan cinselliğinin karakteristiğidir. Maymunların çoğunda dişi, erkeğine arkasını döner; jenital organlarını sunmak için iyice öne eğilir. Bunlarda penis'in arkadan kullanılmasının zorunlu olduğunu da unutmamalıyız, çünkü vajina'nın konumu arkaya doğrudur. Ama, çok seyrek olarak, hayvanat bahçelerinde bazı urangutanların yüzyüze çiftleşmeyi başardıkları görülmektedir.

Değişik kültür düzeylerinde bunca toplum var; hepsi de yüzyüze birleşmeyi yeğlemekte... Duyu organlarımızın erotik birikimleri, bu pozisyonda seferber olabilmektedir. Yüzyüze pozisyonların sağladığı ruhsal katkıları da küçümsememek gerek.

İlkel uygarlıkların çoğunda görülen bir baskı var: kadını salt edilgenliğe zorlayan bir baskı... Bazı toplumlarda bu bakımdan öylesine ileri gidilirdi ki birleşme süresince kadının en ufak kımıldanışı bile hoş görülmezdi.

Serüven delisi olan toplumumuz, böyle tabu'ları bir yana atmış bulunuyor. Ama, yine de, bize danışmağa gelen erkeklerden çoğu, şöyle diyorlar, bayağı içerlemiş bir sesle: «Karıma ne oldu bilmem? Cinsel ilişkilerimizde dizginleri eline almağa kalkışıyor. Olacak iş mi bu? Olmadık pozisyonlar öneriyor...»

Son incelemeler, eşleri şu yada bu pozisyonları yeğlemeğe iten nedenlerin pek çeşitli olduğunu ortaya koymaktadır:

— Eşlerden birinin kendi ülkesindeki yerel bir birleşme göreneğini uygulama isteği;

— Gebe kalma isteği, yada, korkusu;

— Eşin sağlık durumu;

— Tekdüzeliğe (monotonluğa) son verme isteği;

— Özel durumlar (araba içinde cinsel ilişki, giysilerini çıkarmadan, eşleri cinsel ilişkiye zorlayan kaçamak koşullar...)

SORU: Son deneylerle anlamsızlıkları sırıtan cinsel 'masallar' nelerdir?

Modası geçmiş bu köksüz yargılardan dördü üzerinde duralım:

KÜÇÜK PENİS MASALI

Yetersiz bir cinsel organla 'donanmış' olmak, erkeğin başlıca korkusudur. İğdiş edilme kompleksinin kurbanı nice delikanlıların ve adamların yüreklerinde bu gün bile bu korku, bir kasırga yıkıcılığıyle esmektedir. Yatılı okullarda penis 'yarışmaları', hamamlarda, genel banyolarda belki bir gün karşımıza rakip olarak çıkabileceklerin organlarına kaçamak göz atışlar, her şeylere gücü yeten babamız karşısında çocukken yaşadığımız korkulu anları su yüzüne çıkarabilir.

«*Don Juan ve Dou Juancılık*» (1958) adlı kitabında, Maranon şöyle diyor: «Erkekliğin gücünü penis'in büyüklüğüyle ölçmek, insanın iliklerine kadar kök salmış öyle bir masaldır ki bu gün bile, küçük oğlanlardan tutunuz, erkeklerin büyük çoğunluğu bunun uğursuz etkisi altındadır: Neymiş, erkeklik fizyolojik güç demekmiş, erkeklik penis bakımından anatomik boyut demekmiş...

Adam, örneğin, sindirim sistemindeki bozukluktan ötürü herhangi bir utanma yada eksiklik duygusuna kapılmaz da, cinsel iştahtan yoksunsa umutsuzluğa düşer, saçını başını yolar, çırpınır. İnsanlardan kaçar, onulmaz bir 'Rousseau hastalığına' tutulur. Hele, kaçamak gözlemlerinin sonucu olarak, kendi penis'ini küçük buluyorsa vay zavallının haline...

Şükürler olsun, Masters'ın deneyleri bu alandaki karamsarlıklara merhem olmuştur; araştırmacının elde ettiği somut

sonuçlardan bir ikisini verelim: Penis'in istirahat halindeki boyu ereksiyon halindeki boyu hakkında düz orantılı bir fikir vermez; en küçükleri en büyük oranda boyut kazanır. İkincisi, erkeğin cinsel gücünün derecesiyle penis'inin boyutları arasında bir orantı saptamak düpedüz saçmadır. Eş'in hoşlanışlarını arttırmak bakımından da penis büyüklüğünün bir katkı etmeni olması söz konusu değildir.

KADININ ÜST ÜSTE BİRÇOK ORGAZMLARA ELVERİŞLİLİĞİ

Hayvanlar, özellikle 'macaque' denilen maymun türü üzerinde yapılan gözlemler, dişide daha yüksek bir cinsel yetenek bulunduğunu ortaya koydu. Gerçekten, dişi 'macaque' sürekli duyarlığını *hiç* yitirmeden, üst üste çiftleşebiliyor.

Öte yandan, Kinsey istatistikleri, kadınlardan % 13'ünün zincirleme orgazm'lara elverişli olduğunu ortaya koymuştu. O sıralar Kinsey'e inanmayanlar olmuştu; «Bunlar kadın düşkünü hovardaların uydurmaları...» demişlerdi.

Şimdiyse, laboratuvarlarda saptanan orgazm eğrilerinin grafikleri karşısında, bu konuda en inançsız olanlar bile söyleyecek söz bulamıyorlar. Boşalmadan sonra, erkek, bir dinlenme, soluk alma dönemi geçiriyor; hiç bir canlılık gösteremiyor. Oysa, kadın, zaten olanak dışı olan yeni bir birleşmeyle değil, doğrudan doğruya kendine özgü bir otuzbir'le yeni yeni orgazm'lar yaşayabiliyor.

Evlilik ilişkilerinde, kadının cinsel 'elverişliliği' ancak eşinin dayanma gücünün derecesiyle sınırlıdır. Bir kadının, elektrikli bir masaj aleti (vibro-masseur) ile üstüste elli orgazm yaşadığı saptanmıştır.

Yalnız, altı çizilecek bir nokta var: bu üst üste birçok orgazm yaşama yeteneği, eskiden sanıldığı gibi, kadınlarda pek seyrek rastlanan bir olgu değildir; potansiyel olarak, kadınların çoğunda vardır. Bütün iş, onları uygun yollardan uyanık tutmağa bakar.

PENİS - KLİTORİS KONTAĞI

Erkek hastalarına 'üstte çalışma'yı öğütleyen Van de Velde'nin sandığı gibi, bu kontak —daha yukarda da belirttik— hiç bir zaman 'doğrudan doğruya' değildir. Klitoris'in çekme gücünü şapkacığı sağlar; küçük dudaklar da birbirlerine yanaşık oldukları için kendi piston hareketlerini ona aktarırlar.

Bundan da, klitoris otuzbirinin —direkt olarak yapıldığında— hiç de hoş bir şey olmayacağı anlaşılıyor. Çoğu kadınlar bir başlarına 'hoşlanma' girişimlerinde, yada erotik peşrevlerde, şapkacığın yada Venüs Tepesi'nin ellenmesi yoluyle dolaylı bir isteklenme sağlamayı yeglemektedir. Her neyse, bu konuda fazla durmayalım.

İKİ ORGAZM MASALI

Freud iki orgazm'dan söz etmişti: biri klitoris orgazmı, öbürü vajina orgazmı. Bunlardan ancak ve yalnız ikincisi, kadındaki cinsel olgunluğu ispatlıyordu. Duyarlılıklarını klitoris'ten vajina'ya aktaramayan kadınlar 'vajina bakımından soğuk' sayılıyorlardı.

Orgazm çeşitlenmesi üzerine bu tartışma, feministlerle klasik yazarları karşı karşıya getirmişti: Feministler klitoris isteklenmesine ve hoşlanmasına da yer verilmesinden, hak tanınmasından yana idiler. Klasik yazarlarsa, bunu, erkek erotizminin silik ve kısır bir taklidi olarak görüyorlardı. Tartışma onlarca yıl sürüp gitmişti.

Masters bu eski masalı doğrulamakla hiç de küçümsenmeyecek bir hizmet görmüştür. Birleşme süresince, klitoris'in eylemsel ortaklığı küçük dudaklar aracılığıyle sağlanmaktadır: Cinsel isteklendirmenin karakteri —ister tinsel ister bedensel— ne nitelikte olursa olsun, fizyolojik reaksiyonlar, çeşitli cinsel öğelerin vazgeçilmez bir bütünleşmesi doğrultusunda oluşup ge-

lişirler. Bu nedenle de, salt klitoris yada salt vajina orgazmı düşünülemez.

Klitoris yada vajina'dan biri 'kırbaçlandı mı' öbüründe de mutlaka reaksiyon görülür. Orgazm orgazm'dır; üstünü, kalpı, yüksek ayarlısı olmaz. Cinsel orgazm bir tek türlüdür; bunun ölçütü yalnız ve yalnız, hoşlanma derecesinin öznel yoğunluğudur.

3. YAŞLILARDA CİNSELLİK

Masters'la Johnson «*Cinsel Tepkiler*» adlı kitapta şöyle diyorlar:

«Son denemeler bizleri şuna inandırmıştır ki kadında cinsellik bakımından yaş sınırı yoktur. Erkek de, seksen yaşın ötelerine kadar, cinsel eylemden yana yeterlilik gösterebilir.»

Demek, 'Üçüncü Çağ', erotizmin uçup gittiği kupkuru bir çöl değil.. Cinsel yaşamı sürdürme yada sona erdirme davranışı, yaşlılarda yalnız bazı ilgili koşullara değil, aynı zamanda onların kişilik yapılarına bağlıdır.

'Üçüncü Çağ' kişinin kendi kendine sorular yönelttiği kritik bir dönemdir. Bir sıla özlemiyle geçmişi anımsayarak, neler başardığını, neler başaramadığını, kırılan umutlarını şöyle bir düşünür, ve sorar kendi kendine: «... Neye yarayacak sürüp gitmesi bunun?»

Çocuklar yuvadan uçınuşlar, kendi yuvalarını kurmuşlardır. Yaşlı kişi yaşam oyununu sürdürmeğe çalışır: 'gelecek' payının kısalmasına ve zaman akışının inadına hızlanmasına karşın, ileri-si için yine de planlar kurar, güçlülük taslar, aşk'tan el etek çekmek istemez. Tıpkı yeni yetişmelik çağı gibi Üçüncü Çağ da kritiktir; çünkü yeni, bambaşka koşullara uymayı gerektirir. Hele yeni (daha doğrusu, eskimiş) fizik koşulları ne yapmalı? Cinsel yeteneklerin suyunu çekmesine karşı nasıl davranmalı? İşte burada, ayağını yorganına göre uzatmak gibilerden bir felsefe gerek-

mektedir: birer ikişer patlak veren yetersizlikleri paniğe kapılmadan, olgunlukla karşılamak.

Başkalarıyle ilişkilerin bozulmasına da yol açabilen bu dönem, duygusal mikroplarla kıvıl kıvıldır: kaygılar, başkaldırmalar, moral çöküntüler, içine kapanmalar, çılgınca kıskanmalar...

Erkekte de Aybaşı Kesilmesi mi?

Erkekte de, kadının aybaşı kesilmesiyle eşeğerde sayılabilecek bir dönem var mıdır?

Bütün andokrinoloji uzmanları erkekte bir 'andropause'[1] döneminin gelip çattığı yargısında birleşmiyorlar.

Kadında aybaşı kesilmesi (yani ménopause) kendine özgü, klinik ve biyolojik belirtilerle saptanabilmektedir; oysa erkekte bunun benzeri bir durumun (yani andropause'un) henüz tıpta kesin bir yeri yoktur.

Doktor ancak birtakım dağınık belirtilerden bu konuda kuşkulanabilir; ama bu belirtiler hormonal bir temele dayandırılamaz. Bunlardan üçünü açıklayalım:

1) Sindirim bozuklukları ve eklem ağrıları;

2) Çalışma gereklerine uymayı zorlaştıran ve belli bir nedenle yorumlanamayan yorgunluk halleri;

3) Ve, özellikle, zihinsel toparlanmada ve libido'da (cinsel isteklenmede) düşme.

'Andropause'u saptamaktaki zorluk, kişiden kişiye çok farklı yaşlarda kendini göstermekte olmasıdır.

Ama, ne olursa olsun, 'menopause' da, 'andropause' da aynı derecede kritik bir dönemdir.

SORU: Bu çağın zorluklarını kaldırabilmek için çare var mıdır?

[1] *Andropause*, kadındaki ménopause'un karşılığı.

Önce şu gerçeği koyalım ortaya: Yaşlı kişi, yaşam bilançosunun bilincine ermeli —kendini ne olduğundan daha yukarı, ne de olduğundan daha aşağı görerek— bu bilinci benimsemelidir. Yaşlılıkta mutluluğun ve olgunluğun anahtarı budur.

«Yaşlılık demek, cinsel fonksiyonun yitirilmesi demek değildir.» İşte, yaşlı kişinin kendi kendine sık sık yinelemesi uygun olan özdeyiş budur.

Elbette, öbür biyolojik fonksiyonlarla paralel olarak, genetik yetenekte de azalma olacaktır. Altmışlık bir adam on yedisindeki bir delikanlının 'marifetlerini' gerçekleştiremez. Ama erotik plandaki ilişkilerini sürdürebilir; sürdürmelidir de... Böylece, duygusal yaşamını ve zihinsel uyanıklığını zenginleştirmiş olur.

İşin zorluğu çok kez şurada: çoğu yaşlılar, toplumun onlara yakıştırmak eğiliminde olduğu, cinsellikten arınmış, akıllı uslu ihtiyar tipini kabullenmeğe zorunlu sayıyorlar kendilerini. Çocuklar bu bakımdan acımasızdırlar; kabaca dokunaklı sözler kaçırırlar ağızlarından... Baba yada annelerinin yeniden evlenmek istemeleri onları duygusal ve çıkarsal bakımdan yaralamakla kalmaz, küçümseyici taşkınlıklara da sürükler.

Günümüzün çelişkilerinden biri de, 'topyekûn cinsel özgürlük...' diye bayrak açan gençlerin, yaşlılara bu özgürlükten zırnık bile koklatmamak istemeleridir. Bu konuda toplum çoğunluğu da gençlerden yanadır.

Bütün olguların ve olayların doğruladığı bir gerçek varsa o da şudur: Yaşlılıkta duygusal ve cinsel yaşamın en son basamaklara kadar sürüp gitmesi dengenin ve huzurun başlıca yoludur.

Cinsel Eylemlerin Bir Yana Bırakılması

SORU: Yaşlıları cinsel eylemi terk etmeğe iten faktörler nelerdir?

Aybaşı kesilmesinden dört beş yıl sonra kadın, ve, kişiden

kişiye çok değişen bir yaşta erkek, cinsel hormonlar bakımından hissedilir azalma gösterirler. Libido tavsamağa yüz tutar. Dikkat edilmezse şişmanlık gelip kurulur, iyice yerleşir. Ostrojen salgılamasının kesilmesiyle, kadında, jenital organların nitelikleri de bozulur: Vajina'ya kayganlık sağlayan sümüksü madde azalır; vajina ağzı büzülür; isteklenmeyi dile getiren yağlanma kurur. Bu koşullarda cinsel eylem bir acı kaynağı olur. İşeme sırasındaki yanmalar, uterus'taki ağrılı kasılmalar, kişiyi cinsel yaşamdan soğutan nedenlerdir. Gerçekte, bazı yeni tedavi yöntemleriyle bu belirtiler giderilebilmektedir. Kişiyi cinsel yaşamdan uzaklaştıran nedenler, daha çok, psikolojiktir.

Bilindiği üzere biyoloiik bakımdan 'güçlü cins' sayılan kadınları başlıca şu üç neden cinsellikten soğutmaktadır: i) Kocalarının ölümü, 2) Kocalarının iktidarsızlığı, 3) Aybaşı kesilmesiyle birlikte kendi dişiliklerinin de sona erdiğini sanmak saplantısı.

Şunu hemen ekleyelim ki cinsel ilişkilere o zamana kadar yalnız bir evlilik görevi diye katlanan birçok kadınlar, aybaşı kesilmesini bahane ederek, cinsel yaşamlarının kitabını kapatırlar.

Erkekler için Masters'la Johnson, bazıları kadınlarınkilerle ortak olmak üzere, başlıca beş neden ileri sürüyorlar:

a) İmgelemenin körlenmesi ve eşin yorgunluğu ile monotonlaşan cinsel ilişki tüm anlamını yitirmektedir. Erkekte karısına karşı iktidarsızlık bununla yorumlanabilir. Çünkü aynı erkek, yeni bir eş karşısında sanki bir büyülenmeyle bütün cinsel coşkusunu ve yeteneklerini kazanmaktadır.

Artık mekanik bir işleme indirgenmiş olan alışılmış yoldan sapmaları eşlere elbette öğütlenemez. Ama, bilinmelidir ki isteklenme zamanla aşınır; erotik etkisini ve değerini koruması için, eşin imgesi daima bir gizem ve bilinmezlik tülü altında kalmayı bilmelidir. Tarihleri olmayan ülkeler gibi, sürprizleri olmayan kişiler de göz kamaştırıcılıklarını çabuk yitirirler.

b) Cinselliğe yabancılaşma yada 'cinselliği içine atıp saklama', günümüzde, düşünsel yada bedensel her çeşit yoğun ça-

lışma zorunluğunun bir sonucu olarak da karşımıza çıkıyor. Bir bakıma yüzüstü bırakılmış eşlerin yakınmalarına kulak vermek kocalar için ödev sayılınalıdır. Cinsel ve duygusal yalnızlıkları içinde çile dolduran, yaşamlarının boşluğunu biraz olsun doldurmak için bir hafta sonu, bir yaz tatili umudundan bile yoksun bırakılan kadınlar, ikisi de birbirinden kötü olan 'başkaldırma' ile 'boyun eğme' arasında gidip gelmeğe başlarlar.

c) Aşırı yiyip içme, aşırı miktarda alkollü içki alma, cinsel işleme indirilen ağır darbelerdir. Kırkından sonra birçokları, mesleksel yada duygusal sorunlarından ileri gelen kaygılarının çözümünü alkolde aramağa kalkarlar.

İlk kadehlerde, ilk sarhoşluk pembeliğinde, kendilerine vermiş oldukları kırık notu 10'a yükseltirler; çevre ile canciğer olurlar. Ama hepsi de geçicidir; üstelik, alkol —cinsel isteklenmeyi körüklemekle ve imgeleme fantezilerini kurbaçlamakla birlikte— ereksiyon olanağının uğursuz bir köstekleyicisidir.

d) Zihinsel ve fizik güçsüzlüklerin kaynağı çoğu zaman 'cinsellikten vazgeçme'de aranmalıdır. Gerçekten, hastalıklar ve türlü bozukluklar elliden sonra alıp yürüyor. Ama cinsel ilişkilerden el etek çekme —tibbî bir zorunluktan değil— daha çok bilgisizlikten, korkudan ileri gelmektedir.

Bu arada akla ilk gelen kalp hastalıklarıdır. Bu gün, uzmanların çoğu, hastalarına bir kalp krizinden sonra kısa sürede bedensel ve mesleksel çalışmalarına yeniden başlamalarını öğütlüyorlar. Bazı tıbbî tedbirler göz önünde bulundurularak, yeniden girişilen aktif yaşamda cinsel ilişkilere de neden yer verilmesin? Cinsel ilişki kalp kaslarının oksijenlenmesini canlandırır; modern yaşamın yol açtığı gerilimleri yatıştırır ve, özellikle, kendi olanaklarını bütünleştirip özleştirme gücü bakımından, kişinin kendine olan güvenini güçlendirir. Süresi ve tekniği kontrol altında tutulmak koşuluyle, sıkı adımlarla yapılan bir yürüyüşten farksızdır.

Prostat bez urunun ameliyatla alınması da yaşlı erkek için cinsel ilişkileri sürdürmek bakımından 'caydırıcı' bir etken olamaz. Ama, ameliyatların çoğu, kendiliklerinden —yani hiç bir

tıbbî öğüt yada uyarma söz konusu olmadığı halde— kendi kendilerini 'cinsel emekliliğe' sevk ediyorlar. Bu nedenle, doktorlar, onlara —hem de ameliyattan önce— bu ameliyatın 'cinsel birleşme balistiği bakımından' önemli hiç bir sakıncaya yol açmayacağı konusunda güvence vermelidirler. Böylece prostat ameliyatlıları cinsel işlemlerini sürdürebilmekteki morallerini boş yere yitirmiş olurlar.

e) Cinsel ilişkiden vazgeçmeğe iten nedenler arasında, başaramamak korkusu elbette ki önlerde geliyor. Kişisel dengenin zaten sarsılmağa başladığı Üçüncü Çağ'da 'cinsel başarısızlık korkusu' ağırlığını büsbütün duyurur. Her yeni serüvende başarısızlık olasılığını iliklerinde hisseden yaşlı kimseyle, ilk mermilerini deneyen toy delikanlı arasındaki psikolojik bunalım benzerliği çok ilginçtir. Delikanlının da, utanılacak duruma düşmektense, libido'sunu susturduğu ve cinsel yaşamı daha ilk sayfalarında kapandığı çok görülmüştür.

Üçüncü Çağ Cinselliği için Elverişli Koşullar

Bu koşulların başta gelen üçünü sıralayalım:

a) Her şeyden önce *sağlık*... Hastalıklar kapıyı çalmağa başladı mı, yerinde yada anlamsız, kişi artık cinselliğe bir *lüks* gözüyle bakmağa başlar. Cinsel kaynaklarını harcamak yüzünden, bedensel savunma gücünü büsbütün yitirecek olmaktan korkar. Pişmanlıksız ve korkusuz cinsel yaşamını sürdürebilmesi için, kişinin yeterince fizik ve zihinsel bir düzeyde bulunması gerek... Bu bakımdan, kendi cinsel gücünün derecesini bilmenin, olmadık geçici hevesler uğruna 'israftan kaçınmanın' gereği ve önemi büyüktür.

b) İstek vericiliği azalmayan bir eş...

Yetmişlik bir hastamızın dediklerini aktaralım: «Hoşuma giden bütün genç kadınlar, tıpkı delikanlılığımda olduğu gibi, beni isteklendiriyorlar. İşte, üçüncü Çağ'ın dramı burada...»

Her doktor çok iyi bilir ki hiç bir afrodiziyak (cinsel isteği kırbaçlama ilâcı) bir genç kadının biçimli vücudu kadar etkili olamaz. Steckel şöyle demiştir: «Erkeğin cinsel yetenek maksimumu, yaşına değil, kendisine sunulan eşin baştan çıkarıcılık derecesine bakar.»

Goethe, Victor Hugo, Picasso gibileri cinsel ilişkiler alanında dur durak nedir bilmemişlerdir. Çünkü yaşamlarının sonuna dek, genç eşler dehalarını etkilemişlerdir. Ama, büyük yaş farklarının hiç bir sorun getirmeyeceği de söylenemez. Yıpranan bedensel şema, yaşlı sahibindeki başarısızlık konusunu arttırabilir. Bu durumda, yetersizlikleri kapatmak, bir ölçüde, doktora düşer sanılarak, ondan, mucizeli reçeteler beklendiği olur.

«Aman doktor, derdime bir çare...» Evet, bir çare... Ama hiç bir zaman, şarlatan tertipleri değil; ancak, psikoterapi yoluyle, yaşlıda bir güven iklimi oluşturarak...

c) Yaşamın bütün evrelerinde cinsel eylemin düzenli olarak, hiç bir aşırılığa kaçılmadan, sürdürülmesi, erotik fonksiyondan yoksun kalmamanın başta gelen koşuludur. «Çalışma, organ yaratır» sözü, en çok bu alanda doğrudur. Düzenli cinsel ilişkiler sürdürmüş olan bir kadın, altmış yaşında da 'kadın'dır: vajina açılması ve yağlanması yeteneklerini yitirmemiştir. Jenital bölge kaslarını ve damarlarını düzenle çalıştırmış olan bir erkek de ereksiyon gücünü çok ileri yaşlara kadar korur. Sperma boşalması ve cinsel birleşme organizmayı yıprandırmadığı gibi, yaşamı da kısaltmaz. Cinsellikten —sağlığını düşünerek— el etek çekme öğüdü, gerçekle hiç alışverişi olmayan çok eski bir Çin masalından başka bir şey değildir.

Artık, deneyciler şunu doğrulamakta birleşiyorlar: Üçüncü Çağ'ın cinsellik gücü, cinsel eylemlere delikanlılığın ilk yıllarında başlamağa ve bu eylemleri daha sonraları da aralıksız sürdürmeğe bağlıdır.

Bu koşullara göre, doktora düşen, cinsel işlemi düzenli olarak sürdürmesi için, hastasını cesaretlendirmektir. Hele hastalıkların ve ameliyatların atlatılmasından sonra, doktor bu görevi

yerine getirmekte kusur etmemelidir. Elbette, bu ilişkiler, tıbbî gereklerle sınırlı olarak, uygun aralıklarla sürdürülecektir.

Cinsel Yetersizliklerin Tedavisi

SORU: Üçüncü Çağ'da bu konuda ne gibi tedavi yöntemleri öngörülebilir?

Tedavi, yukarda sıraladığımız düşüncelerin bir sentezi olarak saptanacaktır. Kaş yapayım derken göz çıkarmamak, doktorun birinci ilkesi olmalıdır. Yaşlı'nın eğilimlerine kapılıp da, ona 'Lokman hekim iksiri' zannettiği birtakım 'afrodiziyak'lar vermeğe kalkışmamalıdır.

Çinliler afrodiziyak olarak keçiboynuzuna büyük önem verirlerdi. Gergedan boynuzundan da keramet umarlardı bu konuda... Bu tür şeylerin etkinlikleri, onu kullananın sanısında yatar, hepsi bu...

Bir de sürüyle müstahzar var, reçete var. Bir süre kullandıktan sonra, ya organizmanın bütünü için türlü zararlara yol açıyorlar, yada alışkanlık doğurarak, cinsel istek ve güç verici etkinliklerini yitiriyorlar.

Alkolün çelişkili etkilerinden yukarda söz ettik. Birinci Dünya Savaşı önceleri Paris'in kibar salonlarında 'kokain' partileri moda olmuştu. Bu günse, LSD ve marijuhana partileri —daha yaygın, daha 'demokratik' biçimde— bunların yerini aldı. Böyle 'âlemler' türlü tehlikelere ortamı hazırlamaktadır. Asıl yıkım cinsel bakımdan: Uyuşturucu madde alışkanlığı cinsel davranışları soysuzlaştırmakta, tanınmaz hale sokmaktadır.

Çoğu yaşlı erkekler, ilişki kurdukları genç kadınları doyurabilmek için, doktorlara başvuruyorlar; onlardan, cinsel güç-desteklenmesi yolunda *mekanik* bir çare bulmalarını istiyorlar.

Mekanik bir çare... Bu uğurda akla gelebilecek ve hatta hayal gücünü aşan neler neler denenmiyor: Hamutlar, gerip uzatıcılar, içleri boş özel başlıklar, elektrod düzenlemeleri yada —tam bir

destekleme olarak— penis'in dip bölümünü sıkıca saran kauçuk bantlar... Bunlar açıkgöz yapımcıların parlak reklamlarıylc zaman zaman piyasaya sürülmekte, müşteri bulmaktadır. Ama, bu zoraki, 'donatımları' seve seve, hiç değilse anlayışla karşılayacak, hatta bu donatımlara tahammül edecek gönüllüyü nerede bulmalı? Cinsel ilişkinin erotik değeri 'kendiliğinden' oluşmasındadır.

Bu zavallı 'çare'ler bir yana, cinsel yeteneksizliklerin tedavisinde bu gün artık birçok etkin yollar vardır. Bu yolların tek kusuru gösterişli ve dolaysız olmamalarıdır:

a) Elverişli fizik koşullara sahip kalmak... (Şişmanlıktan sakınmak bu konuda başta geliyor.) Görünüş bakımından da toplum içinde etkili olabilmek ve yerine göre çevresinde cinsel bir etki bırakmak da önemli. Estetik ameliyat alanındaki gelişmeleri ve yaygınlaşmayı buna bağlayabiliriz.

b) Libido'ya ve jenital organlara gerekli biyolojik temeli sağlam tutmak için, hormon oranının yeterli bir düzeyde bulundurulması.

c) Yaşlı'da cinsel, duygusal ve zihinsel olanaklarını ayakta tutmak üzere, psikoterapi yoluylc, kendine güven duygusunun pekiştirilmesi.

Yaşlı kişi şunu rahatlıkla bilmeli ki cinsel ilişki yeteneğini sürdürmek —bilinçli bir özgeçmişin de yardımıyle— kendi e'indedir. Bunu Havelock Hellis de, Stekel de, daha sonra Kinsey de doğruluyor.

Bu çağda, üretme gücü genellikle söz konusu değildir elbet; ama, bireysel kişiliğin ayrıcalıklı bir dayanağı olan hoşlanma ve isteklenme —insancıl ilişkilerdeki bu vazgeçilmez ortam— pekâlâ sürüp gidebilir.

Doktor, yaşlı'nın zihninde özellikle şu görüşü kökleştirmelidir:

«Yaşlılıkta cinsellik ne azalır ne de daralır; ancak birtakım değişiklikler gösterir.»

Örneğin, ereksiyon'da gecikme olabilir ama, buna karşılık

da, vakitsiz bir boşalma yüzünden, ereksiyon'un kısa sürmesi gibi bir sakınca da ortadan kalkmış olur. Örneğin, belki, yoğunluğundan kaybeder ama erotik isteklenmelerde ve fantezilerde hiç bir eksilme ve tavsama görülmez.

Üstelik, o zamana kadar baskı altında tutulmuş, frenlenmiş türlü cinsel eğilimler, meydanı boş bularak, su yüzüne çıkarlar (Röntgencilik, Fetişçilik, Exhibitionisme - çırılçıplak soyunup kendini gösterme) gibi.

Reçete mi yazacak, güvence mi verecek, 'Eksiklik sende değil' mi diyecek, kısacası doktor, yaşlı'ya karşı nasıl bir tutum uygularsa uygulasın, temelde şu noktaya dikkat etmelidir: «Karşımdaki bir erkektir; cinsel bir yaşamı vardır onun; bu açıdan ona elden geldiğince yardım etmeliyim.»

Kişilikte en sağlam dengenin püf noktası bizce budur.

4. İKTİDARSIZLIK - SOĞUKLUK

Cinsel Yetersizliklerin Tanımlamaları

SORU: Erkekte ve kadındaki cinsel yetersizlikleri tanımlayabilmek niçin zor?

Nice kadınlar, nice erkekler var: düş kırıklığına uğramış, doyumsuz kalmış, yada cinsel yetersizlikleri yüzünden utançla başların. önlerine eğen... Akıl danışmak istiyor bunlar; yol gösterilmesini istiyorlar kendilerine... Ne yazık, şu bir acı gerçektir ki, kitle haberleşme araçları (mass média) yararlı çaba harcamasını pek bilemiyorlar. Gazete, dergi, kitap, televizyon, radyo, acemice bilgiçlikleriyle 'bir çuval inciri berbat' ediyorlar. Cinsel yetersizliklerin de cinsel doyumsuzlukların da başta gelen nedenlerini bu yayınların patavatsızlıklarında aramalıyız.

Ne olursa olsun, zorluklar, hastanın doktora gelip derdini açmasıyle başlar: Bu zorluklar genellikle iki temel nedene dayanıyor:

1. Belirtiler (yani iktidarsızlık yada Soğukluk) karşısında doktorun nasıl davranacağını şaşırması;

2. Danışmağa gelen hastanın anlatışındaki ve açıklamalarındaki belirsizlik ve gölgelilik yüzünden bunları tıbbî terimlerin kalıplarına dökebilmekteki zorluk.

SORU: Doktorun şaşkınlığı nereden geliyor?

Şunu belirtelim ki, son yıllara kadar, cinsel sorunlara eğilebilmesi bakımından doktoru hazırlayacak bulgular ve saptamalar yoktu ortada... Tıp fakülteleri programlarına ne seksoloji öğrenimini alıyorlardı, ne de doktor - hasta ilişkilerini ders olarak... Oysa bunların, özellikle, 'mahrem' sorunlarda yaklaşım sağlamak bakımından, vazgeçilmez önem ve değerleri vardır.

Şükür, günümüzde *Cinsellik* artık 'bilinmeyen kıta (Terra İncognita) olmaktan çıkmıştır. Bilimsel çalışmaların alıp yürümesi, 'ilişkiler dinamiği'nin derin bir anlayışla değerlendirilmesi —pratisyen doktora da, jinekoloji uzmanına da, psikiyatri uzmanına da— cinsel yetersizliklerin tedavisi konusunda yeni ve güçlü olanaklar kazandırmış bulunuyor.

Daha ilk görüşmede, doktoru pusuda bekleyen bir tuzak vardır: Doktor, boş bulunup da, kendi ahlâksal yada cinsel yargılarını hastasına belli etmemeli, hele onları hastasına empoze etmeğe kalkışmamalıdır.

Birçok yanlış adımlar atabilir doktor: Toplumsal - kültürel yasaklara bir tekme indirmek için, cinsel özgürlük üstüne aşırı vaazlar verebilir; yada aksine, kendi kişisel ölçülerinin etkisiyle, hastasının anlattıkları karşısında şaşkınlık gösterebilir, öfkeye kapılmasa bile kaşlarını çatabilir. Böyle davranan doktor, tedavideki başarısızlığını peşin peşin imzalamış demektir. Oysa onun insan doğasına karşıt sayılacak olguların itiraflarını bile, hiç ekini belli etmeden dinlemesi yaraşık alır.

Danışmağa gelenin baş gereksinimi, doktorundan beklediği anlayış'tır. Bu anlayış, gereğinde, hastayla bir özdeşleşmeye kadar vardırılabilir. Tedavinin bamteli buradadır. Ama, bu ince rolün oynanabilmesi için, doktorun tecrübeli ve uyanık olması gerek. Yoksa, bütün iyi niyetine karşın, bilinçdışı tedirginliklere yol açabilir. Hastasıyle içli dışlı olmak sürecinde en ufak bir falso 'perdeyi yıkabilir.'

SORU: İktidarsızlığı ve Soğukluğu tanımlayan terimlerin belirsizliği ve birkaç anlama birden çekilebilirliği nerden ileri geliyor?

Bu, her şeyden önce, cinsel fonksiyonda toplumun kadına ve erkeğe yakıştırdığı başka başka rollerden doğuyor. Örneğin, 'erkek demek, ereksiyon gücü demektir' yada 'kadın demek erotik sıcaklık ve penis'e karşı tam bir konukseverlik demektir' ...gibi...

İşte, 'İktidarsızlık' diye, 'Soğukluk' diye birtakım kesin terimler bu yüzden kalıplaşmıştır. Biz bu terimlerin yerine, genellikle, 'Cinsel Yetersizlik' demeyi yeğlemek gereğini duyuyoruz.

Öte yandan, kişiliğin özüne kadar işleyen bu sorunlar, her birimizde korku ve heyecan dalgaları uyandırmaktadır. Belirtilerin hasta tarafından dile getirilişi, öznel bir süzgeçten geçtiği için, 'yaşanmış'ı hiç de olduğu gibi yansıtamaz. Hasta, pek başaramayarak, fizyolojik problemlerini anlatmağa çalışır: isteklenme yoksunluğundan, ereksiyon yetersizliğinden, boşalmaya dilediğince hâkim olamadığından filan söz eder. Ama bütün bu içdökmelerde doktorun sezip değerlendirmesi gereken —umutsuzluğa değilse bile— doyumsuzluğa, yarımlığa ve utanca ipucu olan bir şeyler saklıdır. İçdökme sırasında hastanın davranışları, sesi, duraklamaları ötesinde, enfraruj (kırmızı - ötesi) ışınlar gibi, söz-ötesi gerçekler vardır ki sözden daha değerli, daha 'belgesel'-dir. Hele ilk görüşmede, doktor, hastasının konuşmalarından çok, susmalarından anlam çıkarma yolunu tutarsa, tedavi yöntemini daha isabetli saptamış olur.

En iyi oturmuş bilimsel ölçütlerde bile bu 'öznel katsayı'nın payı vardır. Eğer, bazı fizyoloji uzmanlarının yaptıkları gibi, Soğukluk yalnız 'orgazm yoksunluğu' ile tanımlanacak olursa, asıl sorun'un başka bir alana kaydırıldığı görülür.

Kadında orgazm'ın nesnel belirtilerini bugün artık biliyoruz: dölyatağının, uterus'un ve sidik torbasının spazm biçiminde büzülüp açılmaları laboratuvar aygıtlarıyle kaydedilebilmektedir. Eğri üzerindeki doruk'ların sayısı, orgazm olgusunun gerçekliğini göstermekle kalmayarak, hoşlanmanın yoğunluğu hakkında da bir ölçüde fikir vermektedir. Ama bu objektif belirtiler, yine de, ne onları harekete geçiren mekanizma, ne de özellikle gerçek-

ten duyulmuş olan hoşlanmanın derecesi hakkında bir önyargı değerinde değildirler.

Örneğin, aybaşından kesilmiş bir kadında, uterus spazmları yüzünden orgazmların ağrılı ve acılı olması seyrek rastlanan bir olgu değildir. Böyle bir hastamız vardı. Değer yargıları onu şöyle bir saplantıya götürmüştü: «Artık benim için cinsel ilişki anlamını yitirmiş, budalaca bir günah olmuştur.» Ve bu kadın için, orgazm, dayanılmaz ve anlatılmaz bir korku nöbetine yol açıyordu.

Ne denli yinelesek yine de az: Cinsel hoşlanmanın grafiği, jenital organlar bölgesinden değil, *beyin*'den geçer.

Öznel içerikli bir hoşlanmanın belirlenmesini olanaksız kılan bu güçlükler, iki noktadan açıklayıcı rol oynamaktadır:

1) Araştırmacıdan araştırmacıya, kadınlarda Soğukluk oranının % 10'dan % 70'e kadar saptandığını gösteren çelişik istatistikler, işin güçlüğünü ortaya koymaktadır:

2) Ay içinde kadının isteklenme bakımından doruk noktaya vardığı günü belirleyen cevaplar da birbirini hiç tutmamaktadır. Bazı uzmanlar —hayvanla benzerlik kurarak, ve, ereksellik (finalité) den pek de yoksun olmayan bir görüşle— bu 'doruk' gününün yumurtlama ile aynı tarihe rastladığını ileri sürerler. Bazılarıysa —gözlemlerine dayanarak— regl'den hemen önceki günü kabul ederler.

SORU: Erkekte iktidarlığı tanımlamak daha mı kolaydır?

Ancak görünüşte daha kolay... Doktor, erkekte şu durumları rahatlıkla saptayabilir: İsteklenme yokluğundan ileri gelen iktidarsızlık, ereksiyon yetersizilği yada bulunmayışı, bir de boşalma düzensizliğinden ileri gelen iktidarsızlık... (Penis'in girmesinden sonra otuz saniyeden daha kısa bir süredé boşalmasını yapan erkek, eşini doyumlayabilmek bakımından iktidarsız sayılır.)

Bunun karşıtı olarak, boşalma yapamamaktan yakınan erkeklere Raspoutine gözüyle bakılır; böylelerine 'süper erkek' denilir. Bunlar, otuzbirle de, cinsel birleşmeyle de boşalma sağlaya-

mazlar; ereksiyon durumları saatlerce sürer; eşlerine bircok orgazm'ı üstüste yaşatırlar.

Eğer cinsel birleşmedeki üretme amacı bir yana itilirse, bu boşalmasız sürekli ereksiyon durumuna 'iktidarsızlık' terimini yakıştırmak biraz yersiz düşebilir.

Fakat, tıpkı Soğukluk'ta olduğu gibi, fizyolojik sürecin noktası noktasına normal olmasına karşın, böyle erkeklerde de iktidarsızlığın yerleştiği seyrek de olsa görülmektedir. Örneğin, öyleleri var ki, ereksiyonları ve boşalmaları normal olduğu halde, hiç bir hoşlanma duymuyorlar. En iyimser yorumla, bu, duyum ve heyecan düşüklüğünden; en kötümser yorumla da, boşalmanın sidik yollarında ve bez'de acılara ve hatta bazen tiksintiye yol açmasından ileri gelebilir,

Bu tür orgazm iktidarsızlığını saptayan Reich'tır. Kendisi, olguyu şöyle tanımlıyor: «Organizmanın cinsel gerilimini tümden boşaltmak olanaksızlığı.»

Reich'a göre, boşalma orgazmı sırasında erkeğin kendi kendini kontrol etmesi, bilincin gölgelenip sislenememesi, cinsel hamlede bir duraklamaya, bir tutukluğa neden olmaktadır. Reich'ın vardığı sonuç şudur:

«Bireysel ve toplumsal nevrozların önlenmesi için, uygun bir eğitim yoluyle, bu biyolojik tutukluğun giderilmesi çareleri öğretilmelidir.»

SORU: Bu gözlemlerden ne gibi sonuçlar çıkarılabilir?

İktidarsızlığı ve Soğukluğu orgazm yoksunluğuna bağlamak, yersiz ve yanlış geliyor bize... Yukarda gördüğümüz gibi, hoşlanma, fizyolojik bir sürecin düzeyiyle sınırlandırılamaz. Her gün türlü kadınlarla karşılaşmaktayız: Doyumlanmaları için kimilerine orgazm bile yetmiyor; ama yine öyleleri var ki —cinsel hoşlanmanın doruğuna hiç bir zaman erişemedikleri halde— evlilik dengesini mutlulukla sürdürüyorlar.

O halde, en uygunu, orgazm ile 'birleşme sonrası rahatlığı'nı —kadın açısından, *doygunluğu*— birbirinden ayırmaktır. Bize akıl

danışmağa gelen kadınlar arasında birçokları, cinsel birleşmeden sonra bir burukluk, bir eksik - bırakılmışlık, bir doyumsuzluk hissettiklerini söylüyorlar. Dörtbaşı mamur bir orgazm yaşadıkları halde, hoşlanma birikimlerinin hiç eksilmediğini itiraf ediyorlar.

Bütün bu nedenlerin ışığında, cinsel yetersizliğin tek ölçütü, olsa olsa, *öznel* (sübjektif) dir. Gözönünde bulundurulması gereken, yalnız, hastanın 'doyumsuzluğu'dur. Doktor için sağlam akçe ancak bu belirtidir.

SORU: Orgazm yoksunluğunun sağlık bakımından kötü sonuçları var mıdır?

Elbette... Birikmiş bir cinsel gerilimin boşaltılması olanaksızlığı yüzünden tatsız gelişmeler patlak verebilir. Önceki bölümlerden birinde «pelvis'e kan hücumu»ndan söz etmiştik. Orgazın yoksunu kadınlarda jinekologların en sık rastladıkları belirtilerden biri budur.

Her gün artan kişisel deneyimlerimizin doğruladığı gerçek şudur:

«Tinsel - bedensel spazm belirtilerinin çoğu bu nedene dayanmaktadır.» «Dorsalgie»nin tepmesi, boğazda nörotonik yumru, göğüs darlığı, türlü sindirim bozuklukları bu arada sayılabilir. Hastalıkların bu baskınına şaşmamak gerek: Fizik plandaki kasılma, tinsel alanda bir baskı ile dile gelmektedir.

Ama belki işin aslı bu da değil... İktidarsızlığın yada soğukluğun ağırlığı, eşler arası dengeyi bozan 'umursanmazlık', 'yüzüstü bırakılmışlık' duygusundan da ileri gelebilir. Bundan doğacak tepkiler ve başkaldırmalar, yuvada tatsızlığa yol açmakla kalmaz, eşleri zina'ya da itebilir; sonunda da kopma'yı kaçınılmaz kılar.

Ama, öyle kadınlar vardır ki, cinsel birleşmede hiç bir tat bulamadıkları halde, eşlerine verdikleri tat'la mutlu olurlar. Cinsel kucaklaşmada cömertçe yaptıkları cilve ve canlılık yatırımları onlara yeter de artar bile. Onlar kendi hoşlanma yoksun-

luklarının farkında değillerdir. Ne diye böylelerinin dengelerini bozmalı? Ne diye şu 'kutsalların kutsalı' orgazm cenneti uğruna onların evlilik bağdaşmalarına gölge düşürmeli?

Bu alanda olsun, başka alanlarda olsun, doktor, kararını verir ve yol gösterirken, çok değişken bireysel olgulara ve verilere dayanmalıdır. İnsanlar arasında taş kafalılar, miyoplar, becerik-sizler olduğu gibi, libido enerjisi fakir olanlar da var... Seksüel algılamalardaki zayıflıkları, onların bu alanda ince eleyip sık dokumadıklarını, az'la yetindiklerini pek güzel açıklamaktadır.

Hayvanın dişisinde orgazm diye bir halin bulunmadığı kanısına dayanan bazı bilginler, kadında orgazm'ın sonradan zamanla edinilmiş bir yetenek olduğunu iddia edecek kadar işi ileri götürmüşlerdir. Kadından kadına, cinsel davranışlar bakımından göze çarpan derin farklılaşmalar, bu iddiayı doğrulamaktadır.

Cinsel yetersizliklerin tanımı konusunu bağlamak üzere, şunu da belirtmek yerinde olacak:

Baskılar, cinsel ilişki sahnesinin dışında oluşup kilitlenmektedir. Şöyle ki, bazı erkekler, yetersizlikleri açığa vurduracak yakınlaşma fırsatlarından bucak bucak kaçıyorlar. Erişilmez bir eş'in çevresinde pervane olmakla yetiniyorlar, yada işin platonik ilişkiler basamağında kalmasına dikkat ediyorlar. Eğer bütün sakınmalarına karşın, yumurta kapıya gelmişse, ahlâk ilkelerinden, meslekse! zorunluklarından yada başkaca bir duygusal ilişkilerinden söz ederek, işin içinden sıyrılmağa bakıyorlar.

Bu tür bastırmaların (inhibitions) altında çoğu kez bilinçdışı homoseksüel eğilimler, yada çocukluktan kalma bir seks korkusu yatmaktadır.

Vajinizm

Vajinizm terimi altında yatan sorun şudur: Birleşme sırasında, apış arası ve vajina içi kasların sarıp sıkması sonucu, pe-

nis'in girmesindeki zorluk... Kröger şöyle diyordu: «Göz kırpılınca sineğin göze yapışması ne ise, vajinizm de penis için odur.»

Doktor, tanısını 'cinsel eylem korkusu' üzerine oturtabilir. Hem hastanın anlattıkları, hem de hastadaki kas gerilimi bu konuda sözgötürmez iki ipucudur. En basit bir jinekolojik muayenede, 'vajinik' kadın, umutsuzca butlarını birbirine yapıştırır, yaklaştırıcı kaslarını iyice gerer, hatta muayene sedirinden fırlayıp kalkar. İşte, eşinin her sokulma girişiminde takındığı savunma davranışı, biliniz ki, budur.

Balint yönetimindeki araştırma ekibi bu tip kadınlarda şu üç kişiliksel profili soyutladılar:

a) Uyuyan Ormandaki Güzel... Bu tipte, cinsel istekler, eskilerden kalma tabu'ların etkisiyle uyuşup körlenmiştir. Öyle ince ve sabırlı bir prens gerek ki bu Güzel'in fobilerini gidersin, onun korkularla dolu bekleyişini sona erdirsin...

b) İkinci profil, savaşçı Brunehilde'dir; yaklaşmalara karşı koyan, ancak —bir türlü unutamadığı güçlü babasının yerini tutabilecek yakışıklı bir Siegfried karşısında— silahlarını bırakıp teslim olan kadın...

c) Üçüncü modelde, 'vajinik' kadın tam bir Kraliçe Arı'dır. Ona göre, erkeğe ancak dölleyip üretici gücü bakımından tahammül edilir; bunun dışında bir seks arkadaşı olarak, kadının yaşamında erkeğin yeri yoktur.

Bize öyle geliyor ki bu üç profil 'vajinizm'e özgü değil yalnız... Bu üç kinliğe Soğukluğun başka türlerinde de rastlanabilir.

Doktorun varacağı sonuca temel olan —vajina'yı içten saran kasların aşırı derecede kasılmalarından ziyade— hastadaki kimlik profilidir.

Doktor, hastasını sıkı sıkı uyarmalı; kas kasılmasını gidermek için birtakım mekanik yollara (kızlık zarının açılması, yapay müdahalelerle vajina iç kaslarının gevşetilmesi gibi...) başvurmasını önlemelidir. Çünkü böyle kötü bir tedavi sonucunda hastanın fobileri daha da kökleşir. Cinsel yaşamla ilişkisi büsbütün kesilebilir zavallının.

Doktor eğer başarılı bir tedavi yöntemini gerçekleştirmek istiyorsa, vajinizm belirtisinin anlamını gözden uzak tutmamalıdır; kadının cinsel eylemi hem arzulaması hem de yadsımasındaki temel çelişkinin bedensel olarak nasıl dile geldiğine dikkat etmelidir.

Disparöni

Penis'in girmesinde duyulan acıyı belirlemek için kullanılan bir tıp terimi var: (Dyspareunie). Eğer bu acı tam girme sırasında duyuluyorsa, ve pek fazla değilse, vajinizm'in klinik bir biçimi sayılabilir. Parmak yoklamasıyle bunu anlamak kolaydır. Vajina içi kaslar, parmağı hemen sarıp sıkıştırır.

Fakat, «Dyspareunie»de, giriş rahatlıkla olur; kasların sıkıp karşı koyması da söz konusu değildir; yalnız, birleşme sırasında ve birleşmeden sonra, yer yer bıçak saplanması gibi ağrılar ve sancımalar «pelvis»te kendini duyurur. Jinekologların çoğu —haklı olarak. fakat bazen de acele davranarak— bu sancımaları ve ağrıları organik nedenlere bağlamak eğilimindedirler. Ona göre bir tedavi yöntemi tuttururlar. Yeterli bir sonuç alamayınca da —bir hastamızın başına geldiği üzere— sancıların sürüp gitmesi ve büsbütün dayanılmaz bir yoğunluk bağlamış olması, operatörün işe el koymasına yol açar. Ne yazık ki cerrah'ın bıçağı her zaman her derde deva değildir.

Bu durumda, belirti'yi yeni baştan değerlendirmek gerekir. Tinsel - bedensel (psycho - somatique) bir yaklaşımla, ağrıların nedeni araştırılır. Bedensel bir dile geliş olan bu ağrılar, evlilik bağdaşmasının bozulması gibi bir nedenle, cinsel birleşmeye karşı tinsel alanda beliren direnmenin tercümanlığını yapmaktadır belki. Eğer böyleyse, ancak psyco - somatique yaklaşım yoluylc girişilecek bir tedavi yöntemi sürekli başarı sonucu sağlayacaktır.

SORU: İktidarsızlık, Soğukluk, Vajinizm, Dyspareunie gibi

türlü cinsel yetersizlikler için doktorlara başvuran kadınların ve erkeklerin sayılarındaki artışı neye bağlamalı?

Bize öyle geliyor ki bu artışın başlıca nedeni kültüreldir. Viktorya çağına kadar geri gitmeğe gerek yok, birkaç onyıl öncesine kadar, cinsel hoşlanma, bir tür anormallik hatta sapıklık sayılıyordu; uzak durmak gerektiği sanılıyordu cinsel hoşlanmadan... Bu günse artık, cinsel hoşlanma, psiko-seksüel olgunluğun bir ölçütü sayılmaktadır. Orgazm yoksunluğu kişiyi kendi gözünde düşürmekte, kaygılandırmaktadır. Şimdi, ilk cinsel ilişkilerinden sonra, nice genç kızlar doktora koşuyorlar; neden: bu ilk denemeden umdukları tadı niçin alamadıklarını öğrenmek için... Çığlık çığlığa soruyarlar:

«Doktor, normal bir kadın değil miyim yoksa ben?»

Cinsel Yetersizliklerin Nedenbilimi (Etiologie)

Cinsel yetersizliklerin nedenlerini ortaya çıkarmak pek öyle kolay değil... Bu amaçla, sayısız denecek kadar çok araştırma ve çalışma yapıldı, yine de ortak bir tedavi çizgisi belirlenemedi.

Bu, iktidarsızlığın da, Soğukluğun da tek bir 'etiologie'ye bağlanamamasından ileri geliyor. Daima, saptamada, bir karara varmada aşırı yada ileri gitme tehlikesi var. Çünkü cinsel bozukluk, her hastanın kendine özgü dinamiğine göre ve bu dinamiğin de işin içine karışmasıyle, bir sürü faktörün birbirine girmesi, birbirini etkilemesi sonucu ortaya çıkan bir sonuçtur.

Bir de bakarsınız, doktor, kendi görüş açısının ve formasyonunun sınırı içinde, bu karmaşık olgu'nun bir kesimini bir başka kesiminden daha önemli sayar. Ama çok geçmeden farkına varır ki, bu konuda tıbbî yöntemler çeşitli olmakla birlikte, aralarında sıkı bir bağımlılık vardır.

Her şeyden önce yöntemler arası bu bağımlılığı aydınlığa çıkarmak için, doktorun, organik bir neden söz konusu olup olmadığını araştırması gerekir. Çünkü organik neden, bir olasılık ol-

masa bile, daima bir olanak'tır. Atacağı ilk adımlar böylece belli olur:

— Jinekolojik bir hastalık mı?
— Şeker mi?
— Siroz mu?
— Bir sinir rahatsızlığı mı?
— Hormonal bir bozukluk mu?

Organik nedenlerle psikolojik nedenleri ayırt etmek için güvenilir ölçütler vardır. Psikolojik kökenli cinsel bozukluk (yalnız ağır depresyon reaksiyonları hesaba katılmazsa) belli koşullarda kendini gösterir. Örneğin, karısıyle yattığı zaman acıklı bir iktidarsızlık heykeli olarak donup kalan bir adam, kendi başına otuzbirle, yada uyanık düşlerle normal ereksiyon sağlayabilir. Örneğin, yuva çemberinden uzaklaşıp tatile çıkan bir kadın, bütün o bastırmalar (inhibitions) dan kurtulduğunu görür; hoşlandığı bir erkeğin kollarında dişiliğine kavuşabilir.

Bu tür olgularda, en sıkı tıbbî ve biyolojik muayenenin bile verilerine bel bağlamamalıdır. Bu veriler negatif de olsalar, hastada psikolojik bir nedenler karmaşığının hüküm sürdüğünü göstermeğe yeterlidir.

Ama, organik bir bozukluk ortaya çıkarıldı diye, işin içinde hiç bir psikolojik faktör yoktur demek de yanlış olur.

Cinsel hastalık birçok değişken'lerin bir fonksiyonu olarak ele alınmalıdır. Bu değişken'ler arasında en sık rastlananlarını şöyle sıralayabiliriz:

a) Kalıtımsal bileşim;
b) Anne - çocuk ilişkisi;
c) Oidipus kompleksi ve bunun toplumsal - kültürel faktörlerinin bütünleşip özleşmesini koşullandıran oluşum biçimi;
d) Delikanlılık çağından ve ilk cinsel ilişkilerden kalan izlenim;
e) Daha önce geçirilmiş hastalıklar, ve (ırza geçme girişimi, baba ile anneyi cinsel birleşme sırasında görme, bir gösterme meraklısının —bir eksibisyonist'in— sebep olduğu şok... gibi) psişik

bakımdan yaralayıcı olaylar cinsel fonksiyon'u çıtkırıldığımlığa mahkûm edebilir.

f) Bir başkasıyle bir arada kalınca, kişide patolojik bir davranış şemasının oluşması;

g) Yuva ikliminin elverişlilik derecesi, eşler arasında anlaşmanın niteliği;

h) Şeker, alkolizm, yada eklem romatizması gibi organik bir hastalık.

Günlük yaşantı ortamı, meslekte başarı yada başarısızlık gibi daha birçok bireysel faktörler vardır ki uzun görüşmeler sırasında, hasta, bu konularda da doktora açılabilir, hiç değilse ağzından bir şeyler kaçırır. Bunlar çok değerli ipuçlarıdır.

Bütün cinsel yetersizlik olgularında kendini belli eden 'bastırma' (inhibition) üç tip heyecanlanma engeline (barrière emotionnelle) dayanıyor:

— Korku;
— Saldırganlık;
— Suçluluk.

Korku, türlü biçimlerde kendini gösterir: karşı cinsten korkmak, cezalandırılmaktan korkmak, gebelikten korkmak, canının acımasından korkmak, başkasına bağımlı kalacak olmaktan korkmak, cinsel hastalık kapacak olmaktan, hele —hepsinin ötesinde ve üstünde— *korkacak olmaktan korkmak*... Ve, bütün bu korkular eğitim yoluyle kişinin benliğine musallat edilmiş umacılardır.

Cinsel yetersizlik, saldırganlık biçiminde de dile geliyor: Saldırgan eğilimlerini seks alanında boşandıramayan erkek türlü suçlara yöneliyor, yarışmalı sporlara heves ediyor, yada —diyelim— gönüllü paraşütçü oluyor. Kadına gelince; o da, erkek suçlara yöneliyor, yarışmalı sporlara heves ediyor, yada —diyelim— gönüllü paraşütçü oluyor. Kadına gelince; o da, erkek düşmanı olduğu, kendini onun kollarına bırakmak istemediği için, cinsel yetersizliğe düşüyor. Zaten kadında Soğukluğun en açık seçik nedenlerinden biri erkek düşmanlığıdır.

Nedenleri en kolay bulunabilecek engel suçluluk duygusudur. Doktor, hastanın çocukluk özgeçmişinde bunun izlerini bulmakta güçlük çekmez. Bundan başka, önceden edinilmiş türlü çelişkilerin eşler arasındaki diyaloğu bozan olumsuz etkileri de doktorun gözünden kaçmaz.

İşte, bu duygusal engeller bir araya gelince, kadın da, erkek de, kendi öz kişiliklerini bir türlü bulamazlar. Daha yukarda söylediğimiz gibi, cinsel birleşme, kişiyi oluşturan öğeler arasındaki bütünlük düzeninden soyutlanamaz.

Cinsel bastırma'ya yol açan anlaşmazlıkları değişik bir açıdan ele alalım, kendi cinsel yetersizliklerini yenebilmesi için, hastanın nasıl davranması gerektiğini söyleyelim:

— Ailenin ve toplumun kendisine şırınga ettiği değer yargıları sistemiyle mücadele. (Evet, bugün bile çoğu kişilerin, cinsel olgunluğa erişebilmeleri için, çocukluk ve öğrenim çağlarının yüklerinden silkinmeleri gerekmektedir.)

— Başkasıyle cinsel ilişkiye yer vermeyen, yada en azından böyle bir ilişkiyi 'kırılacak eşya' haline sokan kişilik yapısıyle mücadele;

— Nihayet —eşin de yardımıyle benimsenen yuvada— gerçek bir diyaloğun kurulması yada yeniden kurulması yolunda elele mücadele.

Başlıca Üç Neden

Bu yaklaşımda sırasıyle şu üç engele ışık tutacağız:

- Geçmişin yükü;
- Kişilik yapıları;
- Eşler arası diyalog.

1. GEÇMİŞİN YÜKÜ

Hastalarımızın çoğunda bu yük çok ağır basmaktadır. Ko-

nunun şematik sergilenmesi içinde, bu yük'ün belli başlı dört faktörünü sıralamakla yetineceğiz:

1. Anne - çocuk arası ilişkilerdeki bozukluk, erişkin kişinin cinselliğinde uğursuz yankılar yapıyor. Görünüşte çelişik sanılabilecek şu iki tablo, bu ilişki bozukluğunun iki kutbunu belirlemektedir:

Birinci tablo: Doğumlarının daha ilk günlerinden annelerinden ayrı tutulanlar, erginlik çağlarında cinsel güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Gelişmenin en can alacak döneminde sütnine yada mama beslenmesine yatmanın büsbütün körüklediği sevecenlik yoksunluğu, onların kişiliklerinde derin yaralar açmaktadır. Onlar başkalarıyla ilişki kurmanın acemisidirler; bu ilişkileri yüzlerine gözlerine bulaştırırlar. Dokunmaktan ve dokunulmaktan korkarlar. Amerikan filmi *David ile Liza*'da çok canlı olarak işlendiği gibi, bir bakıma öylesine ilkel kalmışlardır ki el sıkışma basamağındaki en basit 'dokunuşma'lardan bile ürküntü duyarlar, kaçınırlar. Her türlü ilişkiler ve sevecenlikler alanında kendi içlerine kapanmışlardır; tüm cinsel dürtülerini ancak otuzbir'le doyumlamak yolunu tutarlar.

İkinci tablo: Anne - çocuk arası ilişkiler, aksine gereğinden fazla yoğundur. Annesine tutkuyla bağlanan çocuk, bu durumda, iki tehlikeyle karşı karşıyadır. Birinci tehlike, ensest (incèste) eğilimler yüzünden, gelecekteki tüm cinsel ilişkilerinin bir çeşit suçluluk duygusuyle baltalanacak olması tehlikesidir. İkincisi de, onu sevgisiyle âdeta boğan annesinin kanatları altında büyümüş olması sonucu, aldatılmalara ve yoksunluklara karşı gerekli savunma çelikleşmesinin kişide oluşmaması tehlikesidir. Erkinlik çağı gelip çatınca, bu eski anne kuzusu, dayanamayacağı düş kırıklığı olasılıklarından uzak kalmak için, cinsel hoşlanmadan nasibini almayı —ne olur ne olmaz— bir yana iter.

2. Freud'un yapıtına ayırdığınız bölümde görüldüğü üzere, Oidipus sorunu her bireyde cinselliğin geleceğini koşullandırmaktadır. Yine de belirtelim ki okul, meslek, yada duygusallık alanlarındaki tüm yetersizlikler, iğdiş edilme (castration) korku-

sunu depreştirmektedir. Çocukluk ve ilk gençlik döneminin ensest yasağı, bakarsınız, eş'e yada herhangi başka bir sevişme ortağına aktarılmış... Bu bakımdan hasta olan erkeklere durmadan yinelenecek bir uyarı varsa o da şudur:

«Kendinize gelin; karınız sizin ne ananızdır, ne de kız kardeşiniz...» Oidipus kompleksinin kadında çözümlenmemiş olarak kalması da üç tip davranışa yol açabilir ki bunların üçü de anlamlı bir cinsellikle bağdaşır nitelikte değildir:

— Baba'nın büyüleyici imgesi artık bir kez yer ettiği için, kadın hiç bir eş'e duygularının kapısını açmaz;

— Penis'in kendi hakkını istemesi karşısında, homoseksüellikle karışık saldırgan bir davranış oluşabilir;

— Nihayet, Oidipusça bir aşkın suçluluğu, kadını —dişilik niteliklerinde bir eksilme olmadığı halde— cinsel yaşamdan yüz çevirmeğe zorlayabilir.

Bu üç tür olguda da, ne yazık ki, kadın kendisini 'Soğukluk'la suçlar.

Kadın da erkek de, kendi 'ensestçi' tasarımlarına karşı koyabilmek için, daha inceden bir uzlaşmaya başvururlar: sevecenlikle duyumsallığı birbirinden ayırırlar.

Psiko-seksüel olgunluğun bir belirleyicisi de duygu ile erotizmi aynı varlık (aynı kişi) üzerine yöneltebilme yeteneğidir. Freud'a göre, erkekte iktidarın derecesi bakımından da en belirleyici ölçüt budur. Çoğu kişi yoksun bu yetenekten... Ne yapıyorlar: eşlerini 'ideal'leşkiriyorlar ve böyle yapmakla da cinsellikten soyutlamış oluyorlar onlar... Soyutlamakla da, onlara bir baba yada bir anne imgesi yakıştırmış oluyorlar. André Gide'in şu tümcesinde işte bu psiko-seksüel tablo canlanmaktadır:

«Bana öyle geliyordu ki bu boşanma istenecek bir şeydi; hoşlanma daha saf, aşk da daha kusursuz olurdu eğer gönül'le beden arasında bir sözleşme olmasaydı...»

3. Bu psikanalitik düşüncelerin dışında bile, çocukluk çağının yükü kişinin tutumu ve davranışlarının aynasında dile gelir. Kişiliğimizin tüm öğelerini ayaklandıran cinsellik de elbette

kaçınılınaz olarak her halimizde kendini belli edecek. Aile ocağının bize küçücük yaştan sindirdiği, aşıladığı seks korkusu, seks'e karşı nefret yada huzursuzluk gibi saplantılar, hiç bir büyücü değneği ile bir anda giderilemez. Bu duygular, bilinçdışımıza kum taneleri gibi çöküp birikirler, ve en kritik dakikalarda, jenital çarklarınıza serpilen, o çarkları işlemez hale sokan, işte bu *kum* taneleridir.

Bu bakımdan, ortaya hastalığı doğurucu iki etmen çıkıyor:

a) Seks'i cehennemlik bir günah saydıran sert ve sıkı bir dinsel eğitim;

b) Kişiyi cinsel dürtülerinin çevresinde aşılmaz bir surun duvarlarını örmeğe zorlayan otuzbir tabu'su.

Masters'in bildirdiği otuz iki iktidarsızlık olgusunda, altı el değmemiş —bâkir— erkek var ki bunlar çocukluklarında temel kuralların ve dinsel yasaklamaların yükü altında ezilmişlerdir.

Daha önce de belirttik: Soğuk oldukları iddia edilen kadınların çoğu, çocukluklarında ve gençkızlıklarında otuzbir nedir hiç bilmemişlerdir. Yüksek bir sosyal-kültürel çevreden yetişmekleri halde, o çocukluk ve ilk gençlik yıllarındaki sakınma ve çekinmelerini yenmeğe çalışırken bir tedirginlik duyarlar. Amerikan istatistikleri bu bakımdan çok şey söylüyor: Otuzbir yoluyle orgazm'ı tatmamış 204 kadından % 94'ünün bütün başka cinsel eylemlerden yana da *soğuk* oldukları görülmüştür. Demek, ister istemez, şöyle bir sonuca varmak gerekiyor:

Genç kızda otuzbir psiko-seksüel olgunluğu sağlayan bir faktördür.

4. Ne olursa olsun, olgun yaşa varan herkes, kendini —çok yada az sıkı— bir toplumsal - kültürel değerler sistemi üzerine oturtmaktadır. Bu sistemi oluşturan ve billurlaştıran öğeler özellikle, sarsıcı ve bazı bakımlardan yaralayıcı olaylardır: bir ırza geçme girişimi, anne ile baba sevişirlerken üstlerine gitmek, bir gösterme meraklısıyle olmadık bir yerde karşılaşmanın bilinç altında yer eden şoku, yada acele ve korku içinde yarım yamalak yaşanmış ilk cinsel birleşmelerin neden olduğu seks tiksintisi...

Bütün bu tür olgularda, hastasının olumsuz eğitim yükünü göz önünde bulundurması gereken doktor, onun cinsel davranışlarını oluşturan silinmez izlenimlerine de dikkat etmelidir.

Sosyal - eğitsel - dinsel tabu'ların yükü, bu gün bile, erkekten çok kadının sırtına binmektedir. Çoğu kadın, sevmeden kendini vermeyi alçaklık sayar. Bazıları nikâh güvencesi olmadan kendini erkeğin kollarına bırakmaz; böylelerinin gözünde, cinsel birleşmeyi hayvanca bir eylem bayağılığına düşürmekten kurtaran ancak nikâhtır.

Ama bu alanda ucun ucun bir değişme göze çarpıyor değil: Artık öyle kadınlar da var ki cinsel eylemle kendi duygularını birbirinden ayırt etmeyi biliyorlar. Erkeksi bir tutumla kadın özgürlüğü bayrağını dalgalandırıyorlar.

Bütün bunlardan anlaşıldığı üzere, doktor, psikoterapi'ye girişmeden önce, hastasının değer yargıları konusunda isabetli ve etraflı bir fikir edinmelidir; çabalarını verimli yönde yoğunlaştırabilmesinin yolu budur.

2. SOĞUKLUĞA ve İKTİDARSIZLIĞA ÖZELLİKLE YOL AÇAN KİŞİLİK YAPILARI

a) Bunlar, başlıca, çocuk cinselliğinde yatan saldırganlık ve sapıklıklardan yakalarını kurtaramamış olgunluk yoksunu kişiliklerdir.

Örneğin şu soğuk kadın, hâlâ mı genç kızlık çağının kısır titizliklerini sürdürmekten hoşlanır. Sözünü geçirmek ve sahip olmak ister. Hoşlanmayı ve kendini orgazma bırakmayı, eşinin oyuncağı olmakla bir tutar. Kadınsı kazaklığı ile kocasını duygusal anlamda 'iğdiş' eder. Kocası, günlük yaşantının her alanında ondan bir başka türlü korkar; ve bu korku, nihayet yatakta iktidarsızlık olarak kendini gösterir. Dişisinden ürken erkek balıklara döner zavallı...

Bir de mitolojideki Walkyrie (Yiğit kız) tipi var: bütün gün dışarda işinin başında yetki ile çalışmış, sağa sola emirler vermiş,

herkesleri terslemiş... Şimdi böylesi akşam eve dönecek de, büyülü bir değnekle, birden ürkek ve tatlı bir gelin hanım oluverecek; prens'inin suyunca gidecek? Var mı bunun olasılığı? Belki uğraşır böyle olmağa, böyle yapmağa ama, ne yazık ki davranışları da dili de falsoludur. Acemi bir oyuncu gibi yüzüne gözüne bulaştırır rolünü. Kimseyi aldatmaz; en başta kendisini.

Kadınsı saldırganlığın türlü manzaralarda dile gelişleri var: Alay etme, aşağılama, duygusuz kalma gibi. Bütün bunlar aynı zamanda erkeğe ve kadının kendi kadınlığına karşı savunma mekanizmalarıdır.

Olgun bir kişilikten yoksun bazı kadınlar ve erkekler de, cinsel planda çocuk kaldıkları için, eşlerinin varlığında daha çok annelerini yada babalarını ararlar.

Hollywood'un ölümsüzleştirdiği 'Baby Doll' tipi doğrusu pek tatlıdır: kırıtır; 'dini' rolünü oynar; bir yandan da kucağındaki taşbebeğe dil dökmekten ve elindeki dondurmayı yalamaktan geri durmaz. Salonunda çocukluk çağının bebekleri göze çarpar. İster ki görenler orasını bir çocuk odasına benzetsinler; bayılır buna. Gerçek şudur ki bu Baby Doll bir türlü kadın olamamıştır; kadına özgü kişiliğe ulaşamamıştır. Hâlâ ana - baba kuzusu bir bebekten farksızdır o; yoksundur kadınlığı tatmak olanağından.

Bunun gibi, homoseksüel eğilimlerini derleyip toplayamamış olanlar da iktidarsızlığa ve soğukluğa adaydırlar. Bir kadın hastamız, başı önünde, bize şu itirafta bulundu: «... Ancak çırılçıplak kadınları gözlerimin önüne getirirsem doyumsuzluk ateşimi söndürebiliyorum.» Bu kadın kocasını bir bakıma aldatma kıvranışı içinde kendini suçlamakta ve bu yüzden de orgazm'a ulaşamamaktadır.

b) Kişilikte patolojik bir yapıyla ilgili soğukluk ve iktidarsızlık hallerinde, libido'da başlıca üç tip bozulma görülür:

BİRİNCİ TİP BOZULMA: Duygusal ve cinsel iki libido akımı, asla birleşmeksizin birbirlerine paralel olarak akıp giderler. Sonunda, bu ayrılık, gerçeğin karşısında tutunamaz olur;

akımlardan birinin öbürü uğruna kurban edilmesi gerekir. Cinsel hoşlanmadan yoksun kişiler ve öte yanda duygusal plana oturamayan kişiler işte bu kurban edilişin kurbanlarıdır.

İsterik kadın'ı düşününüz: aile kadrosundaki çelişkiler sonucu, kendisi için belli bir cinsel imgeyi benimseyememiştir. Bu nedenle de, orgazm'ın tadı nedir bilmez. Hoşa gitmeyi o kadar istediği halde, kendini bütün hoppalığıyla sevişmeye verdiği halde, cinsel birleşmenin tadını çıkaramaz.

Don Juan tipi erkeği düşününüz: Çiçek çiçek dolaşan arı gibi kızdan kıza, kadından kadına koşar; aradığı da nedir: hiç bir zaman unutamadığı annesi...

Don Juan'ın bir iktidarsız olduğunu söylemek ancak görünüşte bir paradokstur. Sevebilecek erkek değildir o; bunu kendi de bilir. İşte, serüvenden serüvene koşarak ve her serüvenden hemen kaçarak gizlemeğe çalıştığı yazgı da budur. Bir kadına tutulup ona takılarak, ilk hamlenin başarısından sonra iktidarsızlığının ortaya çıkacak olmasından korkar.

İKİNCİ TİP BOZULMA: Çocukluk çağında aşırı baskı altında tutulmuş yada aşırı suçlanmış olan *libido*, bir nevroz ortamında etkinliğini yitirir.

Önceki bölümlerden birinde bunu anlattık. Korku, isteri yada saplantı türünden nevrozlu kişiler, cinsel dürtülerini genellikle 'iğdiş edilme' (castartion) korkularından silkinip kurtulmak için, baskı altında tutarlar. Kimileri bir korku çevresinde billurlaşır: gebelik korkusu, cinsel kucaklaşma içinde kişiliklerinin çözülmesi korkusu, bir başkasıyle en ufak bir ilişkiye girişmek korkusu, bir alandan tek başına geçmek korkusu, hastalanmak korkusu... Kimileri de kendilerini ev işlerine, çocuklarının eğitimine verirler. Mobilyaları, parkeleri pırıl pırıl, eldeğmemiş gibidir. Giysiler fırçalanır da fırçalanır; ütülenir de ütülenir. Çocuklara bebekler gibi bakılır. Sonra, kimileri de vardır ki, libido'larını sürekli bir uyuşukluk biçiminde 'söndürürler'. Her iş onlara angarya gelir; miskin miskin şurada burada dolaşırlar. Konuşmaktan da, sokağa çıkmaktan da, ev işinden de zevk al-

mazlar. Evliliğin her tür görevlerine yan çizmek için hastalık ve yorgunluk bahaneleri icat etmekten yana üstlerine yoktur.

Elbette, bu koşullarda, hoşlanma'nın, gelip de kapıyı çalması beklenemez.

Freud, her nevroz'un altında bir cinsel hoşlanma yoksunluğu yattığını ileri sürmüştür. Bu gerçeğin her durum için geçerli olmadığını bu gün artık biliyoruz: başkalarıyle ilişkilerinde, işlerinde güçlerinde ve aşkta iyice dengeli olanlar orgazm zevkini tadamıyorlar ama, açıkça nevrozlu olanlar arasında, tüm libido yeteneklerini seferber ederek cinsel planda dile gelmeyi başaranlara pekâlâ rastlamaktayız. Birinci kategoride olan kadınlar, kuşkusuz, aslında tükenmek bilmez libido enerjilerini, ne yazık ki, tutku derecelerine vardıkları meslek uğraşları, ev işleri ve çocuklarının yetişmesi gibi alanlarda son damlasına kadar harcayan 'aşırı'lardır.

ÜÇÜNCÜ TİP BOZULMA: Bu tür bozulmada libido, dışta bir varlığa değil, kişinin kendine yöneliktir. İşte size bir sürü 'kendine hayran' (narcissique) tipler... Burada narsisizm'i biz, fiziyolojik bakımdan ele alacak değiliz; çünkü, herkesin kendi vücut şemasını elden geldiğince olumlu karşılamasında bir anormallik yoktur. Söz konusu narsisizm, kişiyi kendi benliğine tapındıran, kişiyi eşiyle ilgilenmekten alıkoyan narsisizm'dir.

Gerçekten, öyle kadınlar vardır ki, bedenlerinin bazı bölümlerini esirgemek sonucu, ne eşlerine hoşlanma sağlarlar, ne de kendileri tam bir orgazm'a ulaşabilirler. Fakat bir yüreklendirme psikoterapisi ile, onların bu sakınmaları giderilebilir; tıpkı yeni yetişmelere uygulandığı gibi...

Bir de inatçı tipler var 'kendilerine hayran'lar arasında... Bunları tanımak hiç de zor değildir. Genellikle çok alımlı, hatta çok güzeldirler. Bir yandan doktora bunalımlarını ve eşleriyle bir aradalığın zorluklarını anlatırlarken, bir yandan da kaçamak bakışlarla camda yada aynada kendilerini seyretmekten geri durmazlar

Elleriyle saçlarını düzeltirler; podralarını, makyajlarını ta-

zelemek için sözlerine ara verirler. Kırıtırlar da şöyle yada böyle... Hemen verirsiniz notunuzu: böylesi için 'bir başkası' ancak bir ayna olarak gereklidir. Durmadan aradığı aşk'tır sözde ama, aradığı, aslında, kendi imgesini doya doya seyretmek istediği yanar döner bir gölden başka bir şey değildir.

Böylece etkisinin gölgelendiğinden hatta hiçe indiğinden haberi bile yoktur; kopmuştur bağlantısı 'bir başkası' ile... Narsisizm, kişiyi cinsel birleşmede orgazm cennetinden yoksun bırakır. Kendinden hoşlanma hastaları (narcissique'ler) bir başkasının varlığında eriyip gidecek olmaktan, kendi kendilerine dönük dikkatlerinin bir başkasına kayacak olmasından korkarlar sanki... Kendi kendinden hoşlanma fantezilerine dayanması koşuluyle, otuzbir, doyumlar onları. Bir erkek hasta tanımışımdır ki ancak kendi kendine sarılıp kendi kendini okşamakla ereksiyon'a ulaşabiliyordu.

3. CİNSEL YETERSİZLİKLERİN ÜÇÜNCÜ GRUBUNA EVLİLİK İÇİ CİNSEL İLİŞKİLERDE GÖRÜLEN DİYALOG AKSAKLIKLARI GİRMEKTEDİR .

Yuvada cinsellik ayrıcalıklı bir diyalog çekirdeğidir. Bu çekirdek elbette bir başına yuvanın kurulup ayakta kalmasına yetmez; bu çekirdeğin çevresinde bir içtenlik özünün oluşması gerekir. Öbür öğelerle bütünleşmedikçe hiç bir anlamı olmaz bu çekirdeğin... Eşlerin genel yönelişlerini belirlemek bakımından, öbür öğelere paralel olarak etkinlik gösterir. Evlilik ikliminin en duyarlı sismografı, yanıltmayan grafiğidir.

Bir kıskancın yaptığı, evlilik ilişkilerinde önde gelen sado - mazohist yapıyı cinsel davranışlar alanına sokmaktır. Kıskancın cinsel tutumu, eşe sahip olmayı amaçlayan 'yırtıcı eylem' ile kendisinin yoksunluk derecesini ve kendi kendini beğenmeyişini açığa vuran cinsel bir içine kapanış (inhibition) arasında bir sarkaç gibi gider gelir.

Asıl amacından sapmış olan bu uyumsuz tutum, kıskancı başarısızlığa sürükler. İstekle gerçek arasındaki tutarsızlığın doğuracağı düş kırıklığı, böyle bir tabloda patlak verebilecek kötü sonuçların en hafifidir.

Üstün duyarlıkta bir sismograf olan cinsel ilişki olgusu, yuva yaşantısındaki tüm gelişmelerin, acı tatlı tüm serüvenlerin grafiğini çizer. Bu öyle bir diyalogdur ki, eğer okşayışlarımızla, heyecanlarımızla ve şakalarımızla beslenirse, bizi tüm varlığımızla sarar. Ama eğer evlilik bağlantısı cinsel birleşme açısından yozlaşırsa —eğer cinsel birleşme eşzamanlı iki otuzbir düzeyine inerse— bir diyalogun yerini iki monolog almış demektir; bu da elbette, gevşeyip rahatlama yerine, yorgunluk ve küskünlük getirir.

O halde, ne oluyor: beceriksiz, kaba ve bencil kocaya karşı, kadın kendini savunmak için, cinsel hoşlanmasını ondan esirgiyor. Erkek de, eşi eğer her birleşmede sinirlilik, hoşnutsuzluk yada kayıtsızlık gösterirse, ya bir iktidarsız olup çıkıyor yada erken bir boşalmayla yetinmek zorunda kalıyor.

Demek, sorumlulukları karı - koca arasında paylaştırmak en iyisi...

Cinsel Yetersizliklerin Tedavisi

Son yıllarda bu alanda çok ilerleme oldu.

Göreneklerin değişmeğe başlamasından cesaretlenen çiftler, şimdi, sorunlarını doktora daha rahatlıkla açabiliyorlar.

Bilginler de, kendi açılarından, cinsel olguyu bir sakınmalar ve önyargılar çemberi içine alan gizem perdelerini bir bir kaldırmayı başarmaktadırlar. Elbette ki henüz her sorunun çözülebileceği olanaklar ortamı sağlanmış değil... Ama, örneğin en basiti, hastanın bir başka odada gözlem altında tutulabilmesi ve dinlenebilmesi olanağı, uzmanlara çok zengin tanı malzemesi sağlamaktadır.

Cinsel yetersizliklerin tedavisinde bir şema belirtmekle yetinelim. Tedavi şu üç boyutta saptanabilir:

1. Genellikle bir yüreklendirme psiko-terapisi. Başlıca iki amaca yöneliktir bu tedavi:

a) Cinsel başarısızlık saplantısıyle mücadele;

b) Hastayı sımsıkı bağlayan birtakım çok katı sosyal - kültürel değer yargılarının tutsaklığından kurtarmak.

Bu bakımdan, önde gelen, korku - kaygı - başarısızlık kısır döngüsünü kırmak gereğidir.

Erkek yada kadın bir kez seksüel fiyaskonun utancını varlığında duydu mu, artık her yeni serüven, her yeni girişim hevesi onda bastırılması olanaksız tedirginlikler uyandırır. Artık, bir saplantının boyunduruğu altındadır o; eşini acaba doyumlayabilecek mi, yoksa 'yarıda' mı bırakacak? Bu kuşku belirince, kişi 'aktör' olmaktan çıkınca, bir seyirciye dönüşünce, ufukta başarısızlığın kara bulutları kümelenmiş demektir. Bir başarısızlık nevrozunun kök salmasını önlemek için, ilk iş, durumun dramatik bir havaya girmesini önlemektir:

«Dostum, böylesi tedirginlikler herkesin başına gelir. Her kadının, her erkeğin yaşamında böyle durumlar olmuştur, olur ve olacaktır.»

Bu tür yüreklendirmelerle hasta hiç de aldatılmış olmaz. Bir öneri daha var: birleşme için seçilen yer, cinsel eylemlerin çeşitliliği içinde özellikle cinsel birleşme bakımından ağır basan bir sahne niteliğinde olmamalıdır.

Başarısızlık kaygısını gidermek için, doktor cinsel birleşmeleri bir süre için yasaklayabilir. İktidarsız'ın eşine, eşinin cinsel organlarına el atmamasını tembihleyebilir. Ama bütün bunlar tersine işleyecek tedbirlerdir; hastanın (hele erkekse) sorunlarını kökleştirmekten başka işe yaramaz.

Doktorun erkeğe şöyle bir önerisi de olabilir: «Sakın aceleci olma; yarım yamalak bir ereksiyonla işe girişmeğe kalkma.»

Saptanmış bir gerçektir: erkeğin irade zorlamasıyle ereksiyon sağlaması yada kadının orgazm'a erişmek için bilinçli olarak çaba

harcamağa kalkışması cinsel birleşmede başarısızlığa yol açmaktadır. Yinelemeğe gerek var mı bilmeyiz: cinsel eylemi besleyen iki öğeden bir *istek* öbürü de *kendiliğindenlik*'tir (spontanéité). İşin içine akıl girdi mi bir çuval incir berbat olur. Çünkü bu alanda bilinçaltı'nın aklı aşan bir gücü vardır.

Her bireyin sosyal - kültürel değer yargıları sistemine saygı gösterilmelidir ama, bunların tartışılması da yasaklanmamalıdır, hele bunlar o önyargıları taşıyanların biyolojik yapılarıyle ters düşüyorsa...

Bu konuda, doktor, otoritesini kullanmalı, cinsellik üzerine yüzyıllardan beri sürüp gelen tabu'ların ağırlıklarını kaldırmalıdır. Cinselliği yalnız türeme amacına bağlamak kötü bir saplantıdır; otuzbiri cinsel sapıklıklar listesine almak tehlikeli bir yargıdır; dinin cinsel hoşlanmayı yasakladığını sanmak yanlıştır. Doktor her fırsattan yararlanarak, hastasının sevecenlik'le cinsellik arasına çektiği duvarı yıkmağa çalışmalıdır. Çünkü bunların ne birincisinde meleksi bir öz, ne ikincisinde şeytansı bir öz vardır; kişiliğimiz onların ikisine de vazgeçilmez bir gereksinim duymaktadır.

2. Tedavinin bir gereği de 'cinsel dillenme' öğelerinin güçlendirilmesidir. Doktor, hastasının —dokunma, görme, tatma, dokunma, işitme gibi— duyu organlarını harekete getirmelidir. (Kitabın başlarında koku alma duyusunun önemi üzerinde durmuştuk.)

Kaslarda gerilimin giderilmesi ve solunum idmanları çok verimli tedavi yollarıdır. Reich'in bu konudaki görüşü anımsanmağa değer:

«Kaslardaki gerilim ve sertlik, cinsel isteğin geri tepmesinin, (refoulement), bedensel yanıdır; eğer giderilmezse, (refoulement) kökleşir.»

Soluğumuzu biraz tuttuk mu, ereksiyonu engellemiş oluruz; bu da derin ve düzenli solunumun önemini gösterir.

Kadın da, orgazm'ın sinirsel-kassal refleksini koşullandıran (pubo-coccygiens) kaslarının çalıştırılması olumlu sonuçlar verir.

3. Evlilik diyaloğunun yeniden kurulması, çoğunlukla, bağdaşmazlığın cinsel faktörüne bağlıdır.

Bu nedenle, sorunları bu nitelikte olan eşlerin ya birlikte yada nöbetleşe, doktora gidip danışmaları gerekir. Cinsel diyaloğun yeniden kurulmasında tedavi açısından büyük yarar vardır, aslında eşlerin ikisinde de herhangi bir cinsel bozukluk bulunmasa da... Çünkü böylece eşler karşılıklı birbirlerini daha iyi anlama olanağını elde edeceklerdir. Her ikisini de orgazm'a ulaştırması gereken cinsel birleşme eksersizlerinde öğütlenecek tutum ve davranışlar başlıca şunlardır: alay etmek yok, saldırganlık yok; şefkate, acımaya kayan baba - kız, ana - oğul havası da yok...

5. ZÜHREVÎ HASTALIKLAR ve FUHUŞ

Kitabımıza böyle bir bölüm de koyduk; çünkü günümüzde zührevî hastalıklar artan bir yaygınlık göstermeğe başlamıştır.

Bu tür hastalıklara ad olarak uygun görülen (zührevî = vénérien) sözcüğü, kaynağını (Zühre - Venüs)ten alıyor; Venüs, yani herkesin bildiği gibi, Eski Roma'da cinsel aşk âyinlerini yöneten Aşk ve Güzellik Tanrıçasından... Gerçekten, bu tür hastalıklar cinsel birleşmeler yoluyle bulaşmaktadır. (Erotik peşrevleri ve özellikle 'cinsel organ - ağız arası yakın ve sıkı temaslar'ı da bulaşma nedenleri arasında saymalıyız..)

Tarih Ne Diyor?

Belsoğukluğu İlk Çağların başlarından beri biliniyor; ama frenginin ne zaman ortaya çıktığı hakkında görüşler henüz birleşmiş değildir.

Tevrat'ın bir yerinde —Yakup'un oğlu Levililer Kitabı'nın on beşinci bölümünde— hemen baştan sona belsoğukluğundan edilir. Yaveh, Musa ile Aaron'a şöyle seslenir: 'İsrail Çocuklarına diyiniz ki belsoğukluğu kapmış olan her kişi kirli'dir.»

Bunu izleyen dizelerde de hastalığın bulaşıcılığından ve korunma yollarından söz ediler. Hastalığa yol açacak bir akıntısı olan erkeğe yada kadına dokunmak sıkıca yasaklanmıştır. Kuşkulu bir birleşme bir temizlenme banyosu gerektirir; giysiler de 'de-

zenfekte' edilmelidir. 'Kirli' kişi, akıntının kesilmesinden ancak yedi gün sonra iyileşmiş sayılır. Sağlıklılar arasına yeniden katılabilmesi için, iyileşenin iki kumru yada iki güvercin kurban etmesi gerekir.

Zührevî hastalıkların en sık rastlananı değilse de en korkulu olanı frengi, Avrupa'da —hiç değilse genel kanıya göre— çok sonraları görüldü.

3 Ağustos 1492'de Kristof Kolomb üç gemisiyle yola çıkarken, hiç kimse, dönüşte Avrupa'ya getirilecek ganimetler arasında insanoğlunun bildiği en öldürücü bir tohumun da yer alacağını bilmiyordu: Bu, içine frengi mikrobunun üslendiği tek hücreli 'treponème'dir.

Kolomb'la tayfaları, Haiti'de, pek de ürkek olmayan yerlilerle tasasızca içli dışlı günler geçirmişlerdi. Ertesi bahar yuva'ya döndüler. Bunlar Sevil'li, Barselona'lı genç adamlardı. Ve, ilk kez —Avrupa'da ilk kez— işte, İberik yarımadasının bu bölgelerinde patlak verdi korkunç hastalık... Bütün İspanya'yı sardı kısa sürede. Akdeniz'e atladı; Napoli'ye, Cenova'ya çıkarma yaparak İtalya'yı kasıp kavurdu. Ve, iki yıl içinde bütün Avrupa'yı titretti.

Tedavisi bir yana, doğru dürüst bir ad bile koyamamışlardı. Kimi ülkeler 'kara veba' diyorlardı, kimileri 'erguvan hastalık'... Frenginin cinsel birleşmeyle bulaştığını anlamaları için uzun yıllar akıp gitti. İspanyollara ve İtalyanlara göre bir 'Fransız hastalığı' idi bu; Fransızlara göre 'Napoli hastalığı', Ruslara göre 'Polonya hastalığı', Türklere göreyse 'Acem hastalığı'... Kısacası, hastalık bir yana bırakılmış, iş ırkçılık yarışmasına dökülmüştü.

Kısaca, bütün toplumlar paniğe kapılmışlardı. Hastalık sınıf farkı filan da gözetmiyordu ha: kurbanları arasında Sekizinci Şarl, Birinci Fransua, Papa altıncı Aleksandr, Kardinal Borjiya gibi devletliler de vardı.

Ama bu paniğin herkese mutsuzluk getirdiği söylenemez. Gün doğmuştu dinbilimcilere... Daha adı bile konmayan bu korkunç ve amansız hastalığı, vaazlarında, inanç sahiplerine, cinsel gü-

nah işleyenler için ulu Tanrı' nın düzenlediği bır ceza olarak tanıtmağa başladılar. Gerçekten 1789 Devrimi'ne kadar, frengililer, Paris civarındaki koskocaman ve bakımsız Bicêtre yetimhanesine tıkılıyorlar, 'günah'larının kefaretini ödemeleri için en ağır bedensel cezalara, işkencelere çarptırılıyorlardı.

Öte yandan, şarlatanlar, kolektif panikten partiyi vurmak için ortamın çok elverişli olduğunu sezmekte pek gecikmemişlerdi. Etkisiz oldukları kadar acayip türlü ilâçları ateş pahasına satmağa başladılar: Artık, belladon mu istersiniz, kabuksuz sümüklü mü, sığır kanı banyosu mu, kurt karaciğeri mi, çıngıraklı yılan, çekirge kuruları mı, bakır pası mı?...

Ancak 16. yy. ortalarındadır ki gerçekten etkili ilk ilâç çıkmıştır ortaya. Peygamber ağacı ve terletici kökler tahttan indirilmiş, ve yerine cıva oturtulmuştur. O zamanlar cıvaya 'canlı gümüş' denirdi.

Yalnız, ne yazık ki, çok yüksek dozda verildiği için, hastalıktan çok hasta için zararlı oluyordu. Frengiyle savaşta kesin gelişmeler sağlanabilmesi için 20. yy. başlarına kadar beklemek gerekmiştir.

Cüzzam ve Frengi

Bulaşma ve yayılmayla ilgili olarak şimdiki durumun bir tablosunu çizmeden önce şunu belirtelim ki frenginin Amerika kaynaklı olduğu kuramı oybirliğiyle benimsenmiş değildir. Tevrat, İncil, Kuran gibi güvenilir metinlerde, Mısır, Grek ve Hint yazmalarında ve yazıtlarında da bu hastalıktan hiç söz edilmemiştir. Bununla birlikte, 15. yy'ın ünlü salgınından önceye ait bazı yazmalarda cüzzam'ın yol açtığı kırım enine boyuna anlatılıyor. Cüzzam, iki bakımdan, frengiye benzer: Doku bozukluklarına neden olması bakımından, bir de temasla bulaşması bakımından...

Dr. Hudson, buna dayanarak şöyle bir sonuca varmak istiyor:

«Eskiden, cüzzam denilirken, frengi de kastedilmiş olurdu. Frengi ise uzun zaman cüzzam'la karıştırılmıştır.»

Ricord'un uydurma terimine göre «Çiçek cüzzamı» (=Leprate de verole) diye vaftiz edilen hastalık —işte bir türlü tanınamamasından ötürü yalnız frengiye yüklenen insan kırımının neden o denli yüksek olduğunu açıklamağa yeter.

Salgınbilim (Epidémiologie)

Hastalıklar dünyasında frenginin yeri ancak yüzyılımızın başlarında kesin sınırlarıyle belli olmuştur. Sorumlu mikrop 'treponem'i 1905'te Hoffman keşfetti. 'Treponem' dalgalı kımıldanışlar gösteren bir helezon biçimindedir. Bordet ile Wassermann ise serum reaksiyonunu getirdiler; bunda söz konusu, genel bir bağışıklık olgusuyle, hastalığın üstüne yürümekten ibarettir. Gözlemleriyle ve gözlemci uyanıklıkları ile klinikçiler hastalıkta saptadıkları başlıca üç karakteristik evreyi şöyle anlatıyorlar:

a) Birinci evre iki belirtiyle göstermektedir kendisini,

— Acısız, katı şankr (karha yenirce)

— Daha önceden kasıkta yerleşmiş olan bez uru hastalığı (adénopathie).

b) Treponem'lerin çoğalarak kıvıl kıvıl kaynaşmasıyle; doku bozulmasının yayılması ikinci evrede oluşur. Türlü biçimlerdeki karakterlerinden ziyade, bu döküntüler, pul pul olmaları, kaşıntı yapmamaları, acı vermemeleri, ve özellikle, seçtikleri şu üç bölge bakımından tanınırlar: dudakların birbirine değme çizgisinde, burun kanatlarının dibinde, bir de avuçlarla tabanlarda.

c) Üçüncü evre, hastalığın tedavi görmemesi halinde, on onbeş yıl sonra patlak verir. Eğer hastalık içerlere işlemişse, kalp, damarlar ve sinir örgütleri en duyarlı hedefler arasındadır; anlatılmaz ve umutsuz ıstıraplar dönemidir bu.

Bu âfete karşı insanlığın zaferini simgeleyen üç bilimsel saldırı var:

1910'da Erlich, frenginin tedavisi için arsenikli ilâçları başarıyla denedi. 1926'da bismut arseniğin yerini aldı. Nihayet

1947'de penisilin çıktı ortaya. Ve herkes, bu mucize ilâçla frenginin kökünün kurutulacağına inandı o zaman.

Gerçekten, penisilinin bulunuşunu izleyen yıllarda frengi ve belsoğukluğu olgularında öylesine bir azalma görüldü ki Dünya Sağlık Örgütü kocaman bir patavasızlıkla, tüm zührevî hastalıkların artık tarihe karışmak üzere olduğunu 'doğruladı.'

Ne yazık ki çok geçmeden ağız değiştirmek gerekecekti. Düşme gösteren orantı eğrisi 1959'dan başlayarak toparlanıp yükselmeğe başladı, ve 1962'de, aynı Dünya Sağlık Örgütü, durumun yeniden kaygı verici olmağa başladığını kabullenmek zorunda kaldı

Ondan sonra, kötüleşme daha da azıtarak sürdü; hem de o derecede azıtarak ki 1970'te A.B.D.'de iki milyon (her 15 saniyede bir) belsoğukluğu olgusu kaydedildi. Teksas eyaletinde San Antonio kenti frenginin, Cleveland ise belsoğukluğunun başkentleri olmak gibi acıklı bir ayrıcalıkla herkeşin ürküntüsünü üstlerine çektiler. İngiltere'de ise durum tek bir sözcük çerçevesinde tablolaştirılıyor: *salgın*... Fransa da aynı şahlanma paralelinde...

Peki, bu korkunç hortlayışı neye bağlamalı? Kesin zafer umudunu hangi ve nasıl çarelerde aramalı?

Frengi ile Belsoğukluğunun Hortlama Nedenleri

Bunu doğuran nedenler sürüyle... Hiç değilse en belirginlerini sıralayalım:

● *Toplu Halde Göçler ve Birbirine Karışmalar*

Otostop'lar, güneşe.. denize..seks'e doğru turistik akınlar, işçilerin ve köylülerin mevsimlik yer değiştirmeleri başlıca bulaşma mayasıdır. Bunu saptamak için istatistiklere şöyle bir göz atmak yeter: Göçmen işçiler, oldukları yerde çalışan hemşerile-

rine oranla, yirmi kat daha fazla zührevî hastalıkların kurbanıdırlar. Yayılma, kıtalar arası ulaşım ilişkilerinin gelişmesi oranında artmaktadır: Dünyanın bir bucağında frengiyi kapan kimse, daha 'şankr' kendini göstermeden, hastalığı dünyanın öbür ucuna uçurmaktadır.

● *Göreneklerin Değişmesi*

Cinsel ilişkiler çok erken yaşlarda başlamaktadır. Ülkeden ülkeye % 50 ile % 80 arası oranda, hastalık 16 - 24 yaşındakilerde görülmektedir. Olgunluktan genellikle yoksun olan gençler, yüz karası bir hastalığa yakalandıklarını sanarak bir doktora başvurmaktan çekiniyorlar. Bu arada hemen belirtelim, kurtuluş yolu erken tedavidedir. Ne yazık ki gençler, bulaşmayı sürdüren hastalıklı seks arkadaşlarını hemen fark etmenin önemini kavramış değillerdir. Dolayısıyle, bu yüzden doktorlar ve toplum sağlığı gönülleri anket yaparlarken güçlüklerle karşılaşıyorlar.

● *Homoseksüellik*

Bu alanda homoseksüelliğin korkunç rolünü istatistiklere söyletelim: Homoseksüelik son yıllardaki frengi olgularının % 80'inden sorumludur. Önceleri cevapsız kalmış birçok belsoğukluğu olgularının da bundan ileri geldiği klinik incelemeleriyle anlaşılmıştır.

Bu gün dünya nüfusunun %10'unu saran homoseksüelliğin yayılma nedenleri şöyle sıralanıyor:

— Uygarlığımızda baba'nın artık silinmesi;

— Aile yuvasının bütünlüğünü yitirmesi, baba'nın ve özellikle anne'nin birer simge olarak değişikliğe ve bozulmaya uğraması;

— Öbür cins'ten korkma sonucu kadın ve erkek topluluklarının ayrı ayrı oluşması;

— Ve, böyle ortamlarda olmadık kaprislerin alıp yürümesi.

Bütün bunlarda, homoseksüellik, baş etken olan Fallus'un

varlığı yada yokluğu sonucu, yeni bir libido rejiminin kurulması demektir. Freud «*Kolektif Psikoloji ve Ben'in İncelenmesi*»nde şöyle diyor:

«Erkekte homoseksüellik çoğu zaman şöyle oluşur: Delikanlı çok uzun süre, çok yoğun biçimde ve Oidipus kompleksi niteliğinde, annesine bağlı kalmıştır. Delikanlılık bilincinin kaçınılmaz kerteye varmasıyle birlikte annenin yerine bir başka cinsel *nesne* gereksinimi ortaya çıkar. İşte o zaman, bir yönelme değişikliği olur. Delikanlı anneden vazgeçeyim derken bir de bakar ki kendini yitirip annesinin varlığıyle özdeş olmuş... Ve o zaman kendi asıl ben'inin yerini tutacak nesneler aramağa başlar. Ama, özdeşleşmesi de tam olmuş değildir. Bu yüzden, nesne'den ancak bir tek *çizgi* ödünç almakla yetinir.»

Ödünç alınan bu tek *çizgi* penis'tir. Önceki bir bölümde belirttiğimiz gibi, böylesi bir karar ve davranış içsalgı (endoeriniens) faktörlerine bağlamak belki de yanlış olmayacak.

Nedeni şöyle yada böyle, homoseksüel —erkekse erkekliğini, kadınsa kadınlığını mademki yadsımaktadır— mademki kendini eksikli bulmaktadır; aynada bir cinselliğe, kendini beğenip bundan zevk almağa yönelecektir. Avlanmalarında tek aradığı, kendisi'dir; yitirilmiş olan, umutsuzca kıskanılan ama artık yeniden elde edilemeyecek olan...

Avcılığından eli boş dönmemek için her tehlikeyi göze almağa hazırdır: hırsızlık, şantaj, zorbalık... Yolda, barda, sinemada, lavabolarda bir eş bulabilmek için serseriler gibi döner dolaşır. Adlarını bile bilmediği —öğrenmeğe gerek ve istek duymadığı— yabancılarla düşüp kalkmak işine gelir. Aslında toplumun dışında sürdürür yaşamını. Bu gün artık bazı çevrelerde homoseksüellik hoşgörü ile karşılanıyorsa da, o, yasak meyve'nin tadını çıkarmak, kötülenen azınlıkların arasında yer almak, bunun buruk sarhoşluğuyle kendinden geçmek ister.

Aralıksız seferberdir; ama çoğu kez düş kırıklığına uğrar; sürekli ilişki onu doyurmaz; değişiklik ister. Aradığı, 'bulduğu' değildir, aradığı daima bir başkasındadır.

Bu koşullarda, elbette ki, homoseksüel, eğer hastalık kapmışsa, bunu öbür cinsten birine oranla dört beş kat daha fazla başkalarına bulaştıracaktır. İzlemelere dayanan anketler bunu apaçık gösteriyor.

● *Kadında Aşırı İstek (Nymphomanie)*

Homoseksüel gibi 'nemfoman' da —yani aşırı istekli kadın da— sorumlu, hastalığın bulaşıp yayılmasından... Seks delisi kadının hem çok hem de çeşitli ilişkileri oluyor çünkü. «Nymphomanie»nin bilimsel tanımı şöyle: Kontrolsuz ve doyumsuz, kıvranış halinde cinsel birleşme isteği... Şükür ki bu tanımın kapsamına giren kadınlar seyrek.

En tipik örneklerinden biri Roma İmparatoriçesi Valeria Messaline'dir; Juvenal onu şöyle anlatıyor: «Kilimleri yıpranmış lunapar'ın gevşetici ılıklığına girer. Kendisi için ayrılmış bir hücre vardır orada. Hemen koşar hücresine; soyunur; memelerini bir saç file içinde zaptetmeğe çalışarak çıplaklığını sergiler. Kim gelirse gelsin pohpohlayarak karşılar. Paydos vakti gelip de patron bütün kızları yollayınca, o da ister istemez çekilip gider. İstek ateşi sönmemiş, daha da alevlenmiştir. Erkek yorgunudur ama büsbütün erkek delisi olmuştur. Hırçın bir burukluk döner saraya, ve imparatorunun yatağına titremelerle kapanır.»

Azatlı bir kölenin oğlu olan Romalı taşlamacı Juvenal'ın anlattığı Messaline gibeleri, acaba gerçekten cinsel hoşlanma mı arıyorlar? Hayır, bu kanı yanlıştır. İradeyi aşan bu tür çılgınlıklarda hasta'nın amaçları bambaşkadır:

— Terk edilmişlik saplantısından kurtulmak için, kim olursa olsun birileriyle ilişki kurmak;

— Kendisini kadınlığından kuşkuya düşüren (vajinizm, soğukluk gibi) yetersizliklerle ve için için işleyen homoseksüel eğilimlerle mücadele etmek;

— Nihayet, bütün duygusal gerilimlerini boşandırmak için, cinsel ilişkiyi tutkuyla benimsemek.

Nemfomanı (erkek delisi) orospuyla karıştırılmamalıdır. Evet, bunların ikisi de aynı yerlerde görülürler ama aradıkları başka başkadır. Nemfoman (erkek delisi) eş arar; orospuysa müşteri...

● *Fuhuş*

Fuhuş, yüzyıllar boyu, bulaşmanın değişmez faktörü olmuştur.

Tevrat'ta Musa Peygamber bu konudaki kaygısını gizlemez; fuhşu sınırlamak için yollar arar: «Israilgiller'in ne oğulları arasından pezevenk, ne de kızları arasından orospu çıkacaktır.»

Bundan anlaşıldığına göre, dünyanın en eski iki mesleği, başka halkların insanlarına —daha çok Suriyelilere— 'münasip' görülmüştür. Kalde'de Hamurabi Yasası, orospulara bir ayrıcalık tanımıştır; çünkü onları sosyal bir fonksiyonu yerine getiren bir meslek sınıfı saymıştır, ve her türlü vergiden muaf tutmuştur.

Fakat, orospuluğa bir tür soyluluk gözüyle bakılan ülke Eski Yunan'dır. Fuhuş, orada —çağdaş toplumumuzda bu gün bile izleri görülen— bir örgütlenmeye ulaşmıştır. İsa'dan 500 yıl önce Solon, Delf'te ve Babillon'da fuhşun toplumu kasıp kavurduğunu görerek, Devlet gözetimi altında ilk genelevleri açtırmıştır. Bu alandaki özel ve gizli girişimler de kısa zamanda 'devletleştirilmiştir.'

Genelevlerin çoğalmasıyle, aralarında, konforlarına ve kızlarının 'kalitesine' göre, sınıflamalar yapılmıştır. Fuhuş âleminin *parya* sınıfını 'dişi kurtlar' diye ad takılan, müşteri çekmek için geceleri parklarda şarkılar söyleyen orospular oluşturuyorlardı. Sonra, flüt üfleyici kızlar geliyordu. Bunlar parlak gece toplantılarında kendilerini gösteriyorlardı ve ateş pahasına kiralanıyorlardı. Kese'nin ağzını açanla da sabahlıyorlardı. Örgütün do-

ruğundakilere —İsa'dan önce altıncı yüzyılda Sapho'nun kullandığı deyimle— «hétaires» denilirdi. Çok güzel, çok baştan çıkarıcı, çok marifetli, hiç yıpranmamış kadınlardı bunlar. Verdiklerinin karşılığında hazineleri hakederlerdi.

Bu kadınlarla kurulan ilişkilerde kılıcın iki ağzı da keskindi: Yalnız cinsel hoşlanma değil, bu kadınlar, müşterilerine gerçekçi bir aşkın cennetini sunuyorlar, üstelik bir zekâ ve kültür şöleni veriyorlardı.

Romalılarda, bildiğimiz düpedüz fuhşun temeli, mitoloji göreneklerinin kutsal cümbüşlerine dayanır. Bu oluşum —tıpkı Perikles Atinasında olduğu gibi— ticaretin ve denizciliğin gelişmesi sonucudur.

Ortaçağda krallarla kralcıklar bir yandan, belediyeler bir yandan fuhşa çekidüzen vermeyi başlıca görev saymışlar ve gelir kaynaklarının önemli bir bölümünü bu yoldan sağlamışlardır.

Philippe Auguste işin pratiğini bulmuştu: ahlâksızlardan birini başlarına kral seçmişti. Bu kralın görevi, örgüt içinde düzeni sürdürmek, onlardan haraç almak, tabiî, aslan payını da Philippe Auguste'e sunmaktı. Aşağı sınıftan orospuların vay haline ydi: tüm yasaklar, horlamalar, cezalar buncağızların başlarına yağardı. Hele frengi kasırgasının kıtayı kasıp kavurmaya başladığı 14. yy.da, böyleleri ölüm cezalarına bile çarptırıldılar. Kopenhag'da böylelerinin kulakları kesiliyordu; sabıkalı olanlarsa kıskıvrak bağlanıp suya atılıyorlardı.

Sağlık korunma girişimleri daha sonraları başladı. Fuhuş zaman zaman yasaklandı, zaman zaman sıkı kurallara bağlandı.

● *Kuşkusuz, Fuhuş, Toplumun Ekonomik Yapısıyle Sıkı Sıkıya Bağlıdır.*

Bu bakımdan Çin örnek olarak gösterilebilir. Afyon ve kumarla birlikte fuhuş ülkeyi kemiren üç azgın yaradan biri oldu uzun süre. Yüzyılımızın başında Şanghay kuşkusuz, dünyanın en

büyük insan eti borsasıydı. Bu pazarı besleyip canlı tutmak üzere, gözüpek ve insafsız serüvenciler, kırlarda köylerde körpe insan çapuluna çıkıyorlardı. Sefalet doludizgin, nüfus artışı dörtnala idi. Göreneklerince lânetli bir davranış olduğu halde, anneler babalar, kızlarını oğullarını bu çapulculara satmak için can atıyorlardı.

Bu günse durum bambaşka... Turistlerin, gezginlerin anlatmakta birleştikleri tablo şu: Çin'de fuhuş belki yine var, ama hiç göze çarpmıyor. Ülkede kadının statüsü sağlama bağlanmış. Çalışma alanında olsun, toplumsal saygınlıktan yana olsun, erkekle eşit haklardan yararlanıyor kadın. Tüm eski orospular türlü çalışma yerlerinde grup gurp toplanmışlar; hem kişiliklerini hem de çalışarak yaşamlarını kazanmaları için kurslar görüyorlar.

Elbette ekonomik faktör çok önemli ama *tek* faktör değil fuhuş açısından.

Gerçekte fuhuş, aynı zamanda, babaerkil tekevliliğin çok sıkı ilkeleri altında bastırılmış cinsel gerilimleri boşandırmanın bir yolu da sayılabilir. Örneğin Roma'da suçüstü zinanın cezası burnun ve kulakların kesilmesiydi. Eski çağın Ciceron, Caton, Ermiş Thomas gibi en büyük ahlâkçıları, ahlâk ilkelerinin saygınlığı adına, bu cezanın yürürlükte kalmasını öğütlemişlerdir. Sovyet Rusya'da fuhşun ortadan kaldırılması gerçekleşti; çünkü resmî evliliğin ortadan kalkmasıyle aynı zamana rastlamıştı. Geçen zaman içinde fuhşun geri tepmesi ve artma göstermesi —hiç değilse bir ölçüde— evlilik dışı cinsel koşulların sertliğine bağlanabilir.

Şu bir gerçek ki, erkeğin müşteriliği sürüp gittikçe, fuhuş da kasıp kavurucu saltanatını sürdürecektir. Günümüzde bu piyasadaki müşteriler arasında acaba en heveslileri kimler?

— Kendi bedensel yapısını yeterli bulmayan, penis küçüklüğü kompleksiyle kıvranan ürkek, çekingen delikanlılar;

— Sarhoşluk hali sonunda hemencecik bir cinsel birleşme isteyen alkolikler;

— Ve, türlü sapıklar... (Birkaçını sıralayalım):

En olmadık birleşme pozisyonlarında 'eş'lerinin resimlerini çeken kameralı röntgenciler;

Fetişsiz bir türlü isteklenemeyen fetişçiler (böyleleri, kiraladıkları kadına, örneğin, çok yüksek topuklu iskarpin giydirirler; onu yatağa yatırsalar bile, «Güzelim, yatak değil bu; bu bir katafalk» derler; yada çırıl çıplak soyduktan sonra bir rahibe gömleği giydirirler.);

Sado-mazohistler, kadına işkence ederler yada kendilerine işkence edilmesini isterler ondan. (Eğer kadın bu teklifleri olağan karşılayacak olgunlukta değilse gürültülü bir skandal patlak verebilir.

Sonra bir kafile; yaşlılardan, dul erkeklerden, firma temsilcilerinden, işadamlarından, gemicilerden oluşan çok kalabalık bir 'müşteri' kafilesi... Ha diyince cinsel ilişki olanağı bulamayan; geniş kapsamlı bir taahhüde girişmeksizin nefsini körletmek isteyen...

Daha bir genellemeyle söyleyebiliriz ki orospunun tipik müşterisi kişilik olgunluğu yoksunları arasından çıkmaktadır. Bunların ortak yanı, kadınla gerçek bir ilişki kurabilecek yetenekte olmamak korkusudur. Orospuyu 'kullaştıran' birinci derecede amaçladığı geçimini sağlama faktörüdür; ilişkinin tüm anlamını berbat eden de bu.

Ne olursa olsun, ülkemizde (Fransa'da) fuhuş, ikinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, yasal açıdan büyük ölçüde bir değerlendirme değişimine uğramıştır. 1802'de Napolyon'un yürürlüğe koyduğu fuhuş yasası, ancak, 13 Nisan 1946 tarihli yasayla yürürlükten kaldırıldı. Böylece «Hoşgörü Evleri» dönemi kapanmış oldu. (Maisons de Tolérance.)

1960 Yasası ile de, orospuların sağlık ve sosyal kontrol fişlemelerine bağlı olmaları zorunluluğuna son verildi. Yani, kuramsal olarak, Fransa'da fuhuş tarihe karışmış oldu. Ama, yanılgıyı görmek için Paris'te şöyle ufak bir kolaçan yeter de artar bile. Paris'te fuhuş kol gezmektedir; hem de, Eski Roma'da olduğu gibi —parya'sından soylu'suna dek— kat kat tüm sınıflarıyla...

— Porte Saint Denis ve Bastille mahallelerinde, Champs-Elysées'de Pigalle'in dörtgeni içinde, açıkça ve hiç bir eksikliğe kapılmaksızın 'icra-yı sanat' eyleyen orospular;

— Güzellik enstitüsü, evlendirme bürosu gibi paravanalar arkasında kamufle edilmiş 'yeraltı' bürolarına bağlı olarak çalışan 'call-girls'lar. (Kızların telefonla ısmarlanmaları, işin anonim kalmasını sağlamaktadır.)

— Orman ve koruluk yakınlarında 'çalışan' lüks arabalı amazonlar;

— Bir de, suçlu ve sabıkalı delikanlılar arasında türeyen, fırsatını bulunca işi şantaja da döken homoseksüelleı...

Demek, artık orospular'dan söz edilince, gözler önüne belli bir tip gelmiyor. Ancak, içinde yuvarlandıkları fuhuş sınıfının ortamına göre onlarda türlü türlü davranışlar ön plana geçiyor: Lüks tutkusu, tembellik, romantik duygusallık, serüven susuzluğu, sonra —dillere destan olan— orospu eliaçıklığı...

Hemen hepsi de çocuksudur onların. Geçmişlerinde sosyal-duygusal bakımdan nasipsiz bırakılmışlardır. Onlarla derinlemesine ilgilenilse, su yüzüne ne dramlar çıkmaz: sözde bastırılmış homoseksüel eğilimler; özünde, ulaşılmaz baba'yı aramak yatan kudurmuş bir Donjuanlık; sonra, hele o 'call-girls'larda kendine hayranlık; nihayet, bazılarında da mazohist isteklenmeler sonucu, hoyrat bir koruyucunun kölesi olmak tutkusu...

Soğukluk onların olağan karakteridir, ve kişiliklerinin olgunluğa erişememiş olması da bunun başlıca nedenidir.

Kısacası, fuhuş, zührevî hastalıkların nedenleri arasında, bu gün, birinci sırayı almak için homoseksüellikle atbaşı gitmektedir.

Âfet pusudadır; bunun bilincine varmanın zamanı çoktan gelmiştir. Ne yazık ki güçlenen ve strateji değiştiren mikroplar üzerindeki bilgimiz yetersiz, tedavi metotlarımız ve araçlarımız kesin etkinlikten yoksundur.

Sorun'un üstesinden gelebilmek için —fuhşu ortadan kaldırabilmek için— kurumların kadrolarına çekidüzen vermek, yoksullukla savaşmak, çocukların sevgi ve sevecenlik fıkaralığı içinde yetişmelerini önlemek gerek... Bazı karamsarlar bu tedbirlere, hem de altını çizerek, şunu da ekliyorlar: ...ve, insanoğlunun tabiatını değiştirmek.

YA ŞİMDİ?..

Seksoloji üzerine yazılan bir kitabı belli bir sonuca bağlamak kolay değil... Değinilen sorunlar öylesine geniş ki, yazar, bir türlü, işini tamamladığını kendisine kabul ettircmiyor.

Acaba, çözümlemeğe çabaladığımız karmaşık verilerden hareketle, *gelecek*, bu konuda bize neler hazırlamaktadır?

Cinsel Devrim

Cinsel bilgi üzerine konferanslarımın çoğunu 1968 mayısından sonra gençlerin isteklerine uyarak verdim. Biliyorum, onları bu isteğe iten, cinsel alanda bilgi edinmekten çok, politik bir ideoloji idi. Ama, onların çoğu zaman kaygılı olan soruları, toplumumuzun birey çapında yansıyan çelişkilerini de ortaya koyuyordu.

Hızı gitgide artan bilimsel ve teknolojik devrimle, yerinde sayan bireysel oluşum arasındaki tempo farkı, yetişkinlerden çok yeni yetişmeleri etkilemiş, onları çok eski çağların ahlâkını aramağa sürüklemiştir. Yetişkinler cinsel hoşlanma olanakları furyasından doyasıya paylarını alırlarken, yeni yetişmelerin önlerine hâlâ mı hâlâ Viktorya Çağı'nın tabuları engel olarak dikilmek istenmektedir. Böylece, zavallıcıklara otuzbir'le homoseksüellikten başka seçenek kalmamaktadır. Onlardan biri bana şöyle yakındı:

«Elimize bir kutu kibrit veriyorlar; sonra da 'Sakın ateşle oynama' diyorlar.»

Bu çelişki, çağdaşlarımızın cinselliği ne denli çarpık bir yaklaşımla ele aldıklarını göstermeğe yeter. Homoseksüelliğin çoğalıp yayılması, cinsel yetersizlikler ve yuva bağdaşmazlıkları nedenleriyle doktorlara başvuran milyonlarca genç işte bu çarpık yaklaşımın kurbanlarıdır.

Hele yeni yetişme delikanlı daha da bir çarmıha gerilmiş durumdadır. İyi bir diyalog kurabildiğimiz zaman öyle itiraflarda bulunuyor ki tabuların ve çelişkilerin işkence çarklarında onun nasıl inlediği tüm korkunçluğuyle ortaya çıkıyor: Soyunu sürdürmek istiyor, fakat nüfus patlaması onu ürkütüyor; gebeliği önlemeden yanadır, fakat kazara anormal bir bebeğin doğacak olması olasılığı onu yıldırıyor; kızlar için el değmemişliği artık modası geçmiş bir koşul sayıyor, ama evleneceği kızda el değmemişliği birinci koşul olarak arıyor. Cinsel ilişkilerinde iki seçenek arasında kararsız gidip geliyor: burjuva ahlâkına hiç bir ödün vermeden kendini tümüyle kaptırsın mı, yoksa hoşlanmayla duygusallığı birbirinden ayırarak sınırlı bir ilişkiyle mi yetinsin?

Bu çelişki hele şu iki temel sorunda bomba gibi patlıyor: cinsel özgürlük sorunu, cinsel bilgi sorunu.

Bu konuda çarpışan iki görüş akımı var.

1) Köklü bir karamsarlığa dayanan geleneksel akım, cinsel dürtüyü din, ahlâk ve aile kaygıları içinde boğmağa çalışır ve çoğu kez becerir bunu. Bu akım, içgüdünün biyolojik gereksinimleri diye bir şey tanımaz; onu çok sıkı bir kurumsal çerçeve içine sokar. Oysa ileri sürdüğü gerekçeler sudandır: Sapıklıkla mücadele... Uygarlığın temeli olarak cinsel baskı'nın kaçınılmazlığı... vb. Bir korku yatmaktadır bu gerekçelerin altında: en saf kişilere bile bulaşmakta gecikmeyecek olan politik ve ekonomik değişinim (mutation) korkusu.

2) Bu görüş akımının karşısında, gençler cinsel devrimi, çağdaş burjuva toplumunun çözülüp yıkılması için bir kaldıraç olarak kullanmayı istemektedirler. Tüm içgüdüsel güçlerin özgür

bırakılması için kampanya açmaktadırlar. Azınlık grupları halindeki homoseksüellerin, değişik kılık meraklılarının, karşı cinsten görünme meraklılarının yasal güvence altına alınmalarından yanadırlar.

Grup Halinde Seks

Bununla birlikte, bireysel ve politik nedenler birbirine karışmaktadır. Ailenin ve toplumun temellerini grup seksiyle yıkmayı amaçlayan kişi, bir türlü çözümleyemediği ilkel çatışkılara dayanmaktadır. Biz böyle demekle, 1963'ten bu yana A.B.D.'yi sarmağa başlayan 'Swingers'leri kastediyor değiliz. Yayılma eğilimi gösteren karı-koca değişimi tekeşli evlilik düzeninin getirdiği monotonluk ve bıkkınlıkla yorumlanıyor. Ama, bu değiştokuşçuların itiraflarından da öğreniyoruz ki, onların bu tutumlarında ileriye götürücü bir devrimin karakterinden söz edilemez. Onlar bir araya gelmekle, yalnız, zayıflayan cinselliklerini kıbaçlamayı amaçlamaktadırlar. Sıçanlarda ve bazı tür kuş kolonilerinde de böylesi marifetler gözlenmektedir.

Gençlerin çoğunluğunca cinsel devrim *Devrim*'in öğelerinden ancak bir tanesidir. Onların misyonerliğini yaptıkları, katılan ortaklar arasında ekonomik ve duygusal bağları koruyup güçlendirecek bir cinsel Topluluk'tur (Commune Sexulle).

Gerçekte, Cinsel Topluluk, çoğu olgularda, Oidipus çatışkısından kurtulmak, toplumun ağır basması yüzünden kadına doyamadığı çocukça fantezilerini gerçekleştirmek, sürekli bir ilişki kurabilme yeteneksizliğini örtbas etmek isteyen kişi için biçilmiş kaftandır; hepsi o kadar... Şimdiden, bazı psikanaliz uzmanları Cinsel Toplulukların başarısızlığa mahkûm olduğunu söylüyorlar; «...çünkü, diyorlar, bu topluluklar yapmak'tan çok *kaçmak* için kuruluyor.»

«Kolektif seks, özel planda girişilen sapıklıkların taşıdığı korkulara kapılmadan ve tehlikelere düşmeden, dürtülerin do-

yumlanmasın ortam sağlamaktadır. Ortaklar için kendilerini temize çıkarma kolaylığı vardır. Röntgencilik de, gösterme merakı da, homoseksüellik de bir arada birlikte yapılıyor yapılıyorsa... Bir inceleyicinin gözünde Grup Seksi belki de ilkel insanın yaşamını canlandıran bir tablodur.» «Nouvel Observateur'»ün 22 Temmuz 1971 günlü sayısında Olivier Todd ,Grup Seksi' makalesinde böyle diyor, ve ekliyor:

«İşte ilkel sahne zaten budur; çocuk, annesiyle babasının cinsel ilişkilerini görür; onlarla aynı odadadır.

Ama, bu tür 'denemeler'in niteliği ve geleceği üzerinde yargılara varmak için henüz pek erkense de, tüm baskılardan azatlanmış bir cinselliğin getirebileceği çetin sorunları gözden kaçırmamak her halde uygun düşecektir.

Önce, sormalıyız: Bununla ne kazanılacak? Bununla ne yitirilecek? Acaba, geleneksel normların yerine belki onlardan daha zorlayıcı olan devrimsel normları mı benimsemiş olacağız? Acaba, kolektif seks, kişiliğimizi oluşturan temel çelişki çekirdiğiyle bağdaşabilir mi? Acaba, bu gün artık çözülüp dağılmaya yüztuttuğunu gördüğümüz monogamik ailenin yerle bir olması sonucu, çocuğun duygusal ve zihinsel olgunluğu zarar görmeyecek mi dersiniz? Uzmanların derledikleri bilgiler ve gençlerle kurdukları diyaloglar, soruna yaklaşımı sağlayacak yollar olabilir.

Cinsel 'Danışma'

Gelenekçi akımdan esinlenen kimileri, değil çocukluk hatta yeni yetişmelik çağında bile, cinsel bilginin gerekliliği görüşüne karşıdırlar:

«Tıpkı iskorbit balığında yada kuşlarda görüldüğü gibi, içgüdüsel bilgi yeter de artar bile...» demektedirler. Onlara göre, kişilik oluşması çocukta zaten anne-baba ilişkilerinin yakın ortamı içinde gerçekleşmeğe başlamaktadır. Ama şu da var: Çocuk yeni yetişmelik çağına doğru hızlanırken ne olacak? Anne-baba,

işin kolayını, okul otoritesine ve öğretmene çocuğu 'devretmekte' buluyorlar; kendileri aradan sıyrılıyorlar.

Dedikoducuların bir savları da şu: gırtlağına kadar erotizme batmış olan çağımızda, eğer, yeni yetişmeler cinselliğin gizlerini yanlış algılayacak olurlarsa, onları işin gerçeğinden yoksun bırakan bir 'bastırma'nın kurbanı olabilirler.

Görmeyen ya kördür, yada görmemek için gözlerini sımsıkı yumandır. Böylece, yeni yetişmeler iki gruba ayrılıyorlar: cinsel alanda öğrendikleriyle özdeş olanları ve, bu öğrendiklerini baskı altına alanlar.

Böyle bir inceleme bizce ancak bir bakıma sağlamdır.

Çocuklara, gençlere cinsel bilgi vermeli mi, vermemeli mi? Bu, artık modası geçmiş bir soru, bir sorun... İstesek de istemesek de sokakta, kirda, duvarlarda, radyoda, sinemada, TV'de, her yerde bu bilgi veriliyor. Geriye ancak uygulama biçimleri, amaçları ve sonuçları kalmakta...

İdeal bir aile iklimi içinde, anneyle babanın her gün verdikleri örneklerle oluşturulan cinsel eğitim, başkaca bir müdahaleyi belki gereksiz kılabilirdi; ama, günümüzün sosyalleştirme süreci içinde, bireyin olgunlaşması ancak eğitimcilerin katkılarıyle tamamlanabilir. Bu gün artık, cinsel eğitim sorumluluğu yalnız ailenin eline bırakılamaz.

Öte yandan, okul çağında, arkadaştan arkadaşa aktarılan cinsel bilgi'nin utandırıcı, korkulu ve gizemli bir niteliği olduğu unutulmamalıdır. Diyalog kurmanın yararlarına inanmıyor muyuz? Bu yolla, yeni yetişmelerde 'bastırma'yı (inhibition'u) önleyebildiğimizi deneylerle saptamış değil miyiz? Evet, cinsel çekirdek kişiliğin kilit taşı olarak ancak diyalog yoluyle gerçek yerine oturtulabilir.

Eğitimcinin bu konudaki rolü açık seçik belirlenmiştir: sınıfın karşısına geçip ders vermek değil, teker teker diyalog kurmak. Eğitimcinin bu konuda olumlu ayrıcalıkları var: o, ne azarlayan bir anne yada babadır; ne de sakındıran ve öğüt veren bir 'büyük'tür. Sabırlı bir dinleyici ve konuşturucudur o. Yeni ye-

tişme'nin içgüdüsel dürtüleriyle savunma güçlerini kişilik terazisinin kefelerine koyabilmesi için ona yardım eder. Önemli olan —çocuğun yada yeni yetişme'nin— rahat ve anlayışlı bir ortam içinde fantezilerini, korkularını, isteklerini, tabu'larını, başarısızlık ve aşağılık duygularını serbestçe dile getirebilmesidir. Ara yerde susmalar, duraklamalar çocuklara, gençlere toparlanmalarını sağlayacaktır; bu gün nice yetişkinleri bile ürküten sözcüklerin yasaklayıcı büyüsünden onlar kurtaracaktır. Fantezileri somutlaştıran, dokunulmaz hedefler olmaktan çıkaran güç, dobra dobra dile getirilebilen sözcüklerdir.

Böyle diyince 'sansürcüler'i bir telâştır alıyor:

«Soruların sağanak haline gelecek olmasından korkmuyor musunuz? Cevaplarınızda hangi sınıra kadar gidebileceksiniz?»

Eğitimcinin ustalığı, bir önseziyle, karşısındakinin ne düzeyde olduğunu saptamak, onun sorularının altında yatan itirafları fark etmektir. Her soru muhakkak akılcı bir karşılığı gerektirmez; hele böyle bir karşılık yüzünden çocuğun yada yeni yetişme'nin olumsuz yönde etkilenebilecek olması söz konusu ise...

16 - 17 yaşlarındaki genç kızlardan gelen ve sık sık tazelenen bir soru vardır: «Cinsel ilişkinin bir gereksinim olduğu yaş nedir?»

Alın bakalım... Birtakım istatistikleri dile getirerek işin içinden sıyrılmak kolay... Genellikle cinsellik norm'lar ve eylemler halinde hiç bir kitaba geçirilemez. Freud'dan bu yana pek iyi biliyoruz ki 'normal' ile 'hasta' (pathologique) arasında ancak kılpayı fark vardır. O halde diyaloğun verimli olması için, sözlerin çoğu kez bir gerçeği açıklamak için değil örtmek için kullanıldığını hesaba katmak gerekir.

Demek, 16 - 17'lik kız, aslında, kendi ikilemini çözmüş değildir; dürtüleriyle savunmaları arasında gidip gelmektedir. Bu durumda eğitimciye düşen —cevap aramaktan çok— kendisi sorular yönelterek, karşısındakine bir seçim yaptırabilmektir:

«Anlaşılan, cinsel ilişkiyi yeğliyorsun. Peki, söyle bakayım, istekli olduğun için mi, içgüdüsel bir nedenle mi, aşka tutulduğun için mi, yoksa salt merakını gidermek için mi?»

Ah, başka nedenler de olabilir: Çete'nin yasasına uymak için, aileye meydan okuyacak bir güce sahip olduğunu göstermek için...

Ona gerçek nedeni buldurmak her bakımdan önemli ve yapıcıdır.

Sorunlarını çözebilmesi için kişinin kendi içindeki temellere inmesi gerekir. Oysa zordur bu. İşte eğitimci, soruyu soruyla karşılama yöntemi uygulayarak, bu alanda kişiye yardımcı olmalıdır.

Kurslarımıza katılan yeni yetişmeler, bir iki ay içinde heveslerini de, meraklarını da yitiriyorlar. «Eğer cinsel bilgi dediğiniz böyle şeylerse, değmez verilmeğe...» diyorlar. (Yani aslında merakları daha da artmış oluyor.) Ve, ekliyorlar: «Cinsel kucaklaşmanın püf noktaları nelerdir? Homoseksüellik nereden geliyor? Erkeksi hoşlanma ile kadınsı hoşlanma arasındaki farkları bize açıkça anlatamadınız.»

Hakları var. Fakat, yaşam gibi, seks de — ne denli ayrıntılı olarak verilirse verilsin... birtakım bilgi kalıplarına indirgenerek anlatılamayacak derecede geniş ve derin bir konudur. Seks herhangi bir kuram, bir sistem gibi anlatılmağa elverişli değildir; yaşanması gereken bir serüvendir o. Heyecan ve hoşlanma yoluyle, düşe kalka yol alınır seks bilinci yönünde. Herkes onu, kendi bireysel denemelerinden, yanılgılarından, sürçmelerinden ve nihayet başarılarından aşarak, kendine göre keşfedecektir.

Edebiyat ve müzik, sözde, seks gizeminin perdelerini açmamıza yardım edermiş. Bu bir yanıltmacadır; üstelik heyecanları da kısırlaştırır. Eğitimcinin rolü ne denli önemli, bundan da anlaşılıyor. Neleri hangi sınırlara kadar açıklayacak, bilmeli eğitimci.

Peki, O Halde 'Cinsel Danışma'yı Nasıl Bir Tanımlamaya Bağlayalım? Bazıları bu öğrenimin tıp öğrenimiyle ortak birçok yanları olduğunu söylüyorlar. «Tıp bu görevi benimsemeli» diyorlar. Gerçekten ikisinde de, önemli ikişer öğe var:

— Belli bir bilgi'nin aktarılması;

— Birinde bir 'eş' ile, öbüründe de bir 'klasik hasta' ile iyi ilişkiler kurabilmenin kolay kolay anlatılmaz acemiliği.

Bilgi aktarması, kuşkusuz, pek kolay... Cinsel sorunlara karşı

duyarlı olan kimi öğreticiler bunu başaracak yetenektedirler. Doğal bilimler, Edebiyat, Tarih, Beden Eğitimi öğretmenleri, kendi dalları çerçevesinde, gerçekten bir kültür dağarcığını oluşturabilecek cinsel bilgileri öğrencilerine sunabilirler. (Ama hepsinin de altını çizmeleri gerekli olan tema şu olmalıdır: cinsellik demek, salt üreme demek değildir.)

Öğretmenler konuyu işledikleri sırada, yeni yetişmelerin yorulan dikkatlerini tazelemek, derse bir renk katmak için, ara yere birtakım ilginç ansiklopedik bilgiler de sıkıştırmalıdırlar: çeşitli toplumlarda yeni yetişmelik çağının görüntüleri, görenekleri; dünya coğrafyası içinde ve çağlar boyu, cinsel örneklerdeki çeşitlilik... gibi. Böylece, onların yeni bedensel şemalarıyle uyum sağlamalarını kolaşlaştırmış olurlar.

Cinsel eğitime gelince... Bu, cinsel öğretim gibi kolay değildir. Kap doldurur gibi aktarmayla olmaz. Çünkü cinsel olgu fizik yada kimyasal verilere indirgenemez. Cinsel olgu kişilikte yankılar uyandıran topyekûn bir titreşimdir; ancak ikili ilişkilerin içtenliğinde bütünleşebilir. Unutulmamalı, *aşk*, temelde, ikili bir yaşantıdır.

Peki, Bu İlişki Nasıl Öğretilecek?

İşte, sorun'un kördüğümü burada.

Doktor - hasta ilişkilerinin acemiliği bu alanda da karşımıza çıkıyor. En 'gün görmüş' doktor bile hastasıyle sıcak bir diyalog kurmakta başarısızlığa uğrayabilir. Macar asıllı İngiliz ruh hastalıkları hekimi Balint, zorlukları büyük ölçüde giderecek yollar buldu: Hekimlerden bir grup oluşturdu (Groupe Balint). Bu grupta psikanalist, eğitimci rolünde, doktorsa yeni yetişme rolündedir. Karşılıklı soru-yanıtlarla kendi sorunlarını, sürçmelerini ve davranış yapılarını birbirlerine açıyorlar. Bu ortak aynada birbirlerini görüyorlar ve tanıyorlar. Böylece, hastanın karşısında girişecekleri 'keşif' savaşının bir manevrasını yapmış oluyorlar.

Cinsel bilgi üzerine düzenlenen kolektif konferanslar da işte bu Balint Grubu yöntemine göre çalışıyor. Biliyoruz ki cinsellik konusunda duygusal ve güvenli bir ilişkiye dayanmayan herhangi bir müdahale daima diyaloğun kopmasıyle sonuçlanır.

O Halde, Cinsel Bilginin Amacı Nedir– Verilen Cinsel Bilginin Yararlı ve Etkin Olup Olmadığının Ölçütü Nedir?

Acaba, bazı Amerikan istatistiklerinin göstermeğe çalıştığı gibi:

— Yasa dışı doğumların sayısında bir azalma,

— Zührevî hastalıkların oranında bir düşme,

— Sapıklık denilen davranışların önlenmesi,

— Başkalarına karşı daha bir hoşgörü, yani tüm karşılıklı korku ve tedirginliklerin giderilmesi umulabilir mi?

Bizce sorunu başka türlü ortaya koymak gerekir: Cinsel bilgi konferanslarımızda, genç dinleyicilerimizde en çok dikkatimizi çeken, onları saran ve temeldeki çelişkiden ileri gelen uzlaşmazlık psikozu olmaktadır.

Gerçekte, çarpışan iki güç var: biyolojik ve sosyo-kültürel tüm yasakları ve baskıları çiğneyerek cinsel içgüdüyü doyumlama isteği; bu istéğin karşısında da, toplumun, dinin ve ailenin yaptırımlarına (müeyyidelerine) boyun eğip, aynı içgüdüyü *boğma* eğilimi.

Her isteğin içerisinde bir papazla bir kasap boğuşur dururlar.

Her —eğer varsa— *iyi* anne-babanın yapacağı gibi, biz de, terazinin iki kefesinden birini fazla yüklememeğe çalıştık. Yalnız, bu iki gücün varlığından, genci haberli kılmayı görev bildik; böylece ona çabalarında yön verdiğimize inanmaktayız.

Eğer yeni yetişme bu çelişkiyi alt edebilecekse, bunu ancak tam bir bilinçlenmeyle kendini kontrol ederek sağlayacaktır. Aileden ve toplumdan gelen içgüdü sınırlamaları değerlendirmesini bilecektir.

Bizce, olgunluğun tanımı da bu bilinçlenmede yatmaktadır; daha mutlu bir geleceğin anahtarı da budur.

Ne kendini sofuca zincire vurmak, ne de hoşlanma çılgınlıklarının kasırgasına kapılmak... Kişiyi gerçekçi özgürlüğe ancak ve ancak Eros diyalektiğini çözmek ulaştıracaktır. Bu diyalektik hem başkalarını sevmek yolunu bize açar, hem de bu gün artık yokluğunu acı acı duyduğumuz kutsallık esprisini de yeniden canlandırır. Kişi kendi varlığının derinliklerinde yaşamın kaynaklarını bulur.

anahtar kitaplar

anahtar kitaplar bilgi evreninin bütün alanlarına sokulmayı kolaylaştırmak için tasarlanmış özlü kitaplardır.

en yetkili kalemler, en önemli bilgi disiplinlerinin tanımını yapmakta, kendine özgü yöntemlerini açıklamakta, öğrenilmesini son derece kolaylaştırmaktadır.

CİNSEL SORUNLARIN BİLİMSEL ÇÖZÜMÜ

Çağdaş insanın en önemli sorunlarından birisi, düne kadar en gizli ve yasak konulardan sayılan cinsellik konusunda yerini belirleyebilmesidir. Bu amaçla XX. yüzyıl cinsel tabuları devirmiş, «seksoloji» aydınlatıcı bir bilgi disiplini olarak, önce kurulmuş, sonra gelişmiştir.

'Seksoloji için anahtar' hemen hemen herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir dille ama bilimsel olarak, cinsel evrenin bütün sorunlarını çözümlüyor, bütün sırlarını açıklıyor.

BİLGİ BASIMEVİ - ANKARA

kapak baskısı pan ajans matbaacılık ankara 177281